הלכה · משנה תורה · מפרשים · לחם משנה · ספר קדושה

לחם משנה על משנה תורה, הלכות מאכלות אסורות

רבי אברהם די בוטון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם משנה על משנה תורה, הלכות מאכלות אסורות

רבי אברהם די בוטון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-מאכלות-אסורות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 8
הלכה א 8
הלכה ב 8
הלכה ה 9
הלכה ח 9
הלכה י 9
הלכה יב 9
הלכה יג 10
הלכה יד 10
הלכה טו 10
הלכה טז 11
הלכה כב 13
פרק ב 13
הלכה א 13
הלכה ג 14
הלכה ה 15
הלכה ח 15
הלכה ט 16
הלכה יג 17
הלכה יד 17
הלכה יז 17
הלכה כג 17
הלכה כד 17
פרק ג 18
הלכה ג 18
הלכה ה 18
הלכה ז 19
הלכה ח 19
הלכה ט 20
הלכה י 20
הלכה יד 20
הלכה טו 20
הלכה טז 21
הלכה יט 22
הלכה כ 22
הלכה כב 24
פרק ד 24
הלכה ב 24
הלכה ג 24
הלכה טז 25
הלכה יז 26
הלכה כ 26
הלכה כא 26
פרק ה 26
הלכה ב 26
הלכה ג 27
הלכה ה 28
הלכה ח 30
הלכה ט 33
הלכה י 33
הלכה יא 34
פרק ו 35
הלכה א 35
הלכה ג 37
הלכה ד 37
הלכה ה 37
הלכה ו 38
הלכה ז 39
הלכה ט 40
הלכה י 41
הלכה יא 42
הלכה יב 42

הלכה יג 43
הלכה טו 43
הלכה יז 44
הלכה כ 45
הלכה כא 46
פרק ז 46
הלכה א 46
הלכה ב 47
הלכה ג 47
הלכה ה 48
הלכה ו 49
הלכה ז 50
הלכה ט 50
הלכה י 50
הלכה יג 50
הלכה יד 51
הלכה יז 51
הלכה יט 51
הלכה כא 51
פרק ח 52
הלכה א 52
הלכה ד 52
הלכה ז 52
הלכה ט 52
הלכה י 53
הלכה יא 53
הלכה יב 53
הלכה יד 54
הלכה טו 55
הלכה טז 56
פרק ט 57
הלכה א 57
הלכה ב 58
הלכה ג 59
הלכה ד 60
הלכה ו 61
הלכה ט 63
הלכה י 64
הלכה יא 65
הלכה יב 66
הלכה יג 68
הלכה יד 69
הלכה טו 69
הלכה טז 69
הלכה יז 70
הלכה יח 71
הלכה כ 72
הלכה כא 72
הלכה כב 73
הלכה כג 73
הלכה כד 73
הלכה כה 74
הלכה כו 74
הלכה כז 76
הלכה כח 76
פרק י 76
הלכה ד 76
הלכה ו 76
הלכה י 78
הלכה יא 78
הלכה יג 80
הלכה יד 81
הלכה יז 81
הלכה כ 82

הלכה כב 83
פרק יא 84
הלכה א 84
הלכה ג 86
הלכה ד 87
הלכה ה 88
הלכה ו 88
הלכה ז 89
הלכה ט 90
הלכה יא 90
הלכה יב 92
הלכה יג 92
הלכה יד 92
הלכה טו 96
הלכה טז 97
הלכה יז 97
הלכה יח 98
הלכה יט 99
הלכה כ 99
הלכה כא 100
הלכה כב 101
הלכה כג 101
הלכה כד 101
הלכה כה 102
פרק יב 102
הלכה א 102
הלכה ד 103
הלכה ו 104
הלכה ז 104
הלכה ט 104
הלכה י 106
הלכה יא 106
הלכה יב 108
הלכה יג 108
הלכה יד 108
הלכה טז 109
הלכה יז 110
הלכה יט 110
הלכה כ 111
הלכה כא 112
הלכה כג 112
הלכה כד 114
הלכה כה 114
הלכה כו 114
הלכה כז 114
הלכה כח 114
הלכה כט 115
פרק יג 115
הלכה א 115
הלכה ב 116
הלכה ג 116
הלכה ד 118
הלכה ה 118
הלכה ז 118
הלכה ח 119
הלכה ט 119
הלכה י 121
הלכה יב 122
הלכה יג 122
הלכה יד 122
הלכה טו 123
הלכה טז 123
הלכה יח 124
הלכה כא 124

הלכה כג 124
הלכה כה 125
הלכה כז 125
הלכה כח 125
פרק טו 126
הלכה א 126
הלכה ד 127
הלכה ו 127
הלכה יא 128
הלכה יב 128
הלכה טו 128
הלכה טז 129
הלכה יז 129
הלכה יח 129
הלכה יט 129
הלכה כ 130
הלכה כד 130
הלכה כו 130
הלכה כח 130
הלכה ל 132
הלכה לא 132
הלכה לב 133
הלכה לג 134
הלכה לד 134
פרק טז 135
הלכה א 135
הלכה ג 135
הלכה ו 136
הלכה י 136
הלכה יא 136
הלכה יג 137
הלכה טו 137
הלכה טז 140
הלכה יז 141
הלכה יט 142
הלכה כ 143
הלכה כא 143
הלכה כב 143
הלכה כה 143
הלכה כו 143
הלכה כח 144
הלכה ל 144
הלכה לא 144
הלכה לב 144
הלכה לג 145
הלכה לד 145
הלכה לה 145
פרק יז 145
הלכה ב 145
הלכה ג 146
הלכה ד 146
הלכה ה 146
הלכה ו 147
הלכה ז 147
הלכה ח 147
הלכה י 147
הלכה יא 148
הלכה יב 148
הלכה יג 148
הלכה יד 148
הלכה טז 148
הלכה יז 148
הלכה יח 149
הלכה יט 149

הלכה כ 149
הלכה כא 149
הלכה כב 149
הלכה כג 149
הלכה כד 150
הלכה כו 150
הלכה כז 150
הלכה כח 150

פרק א

הלכה א

מצות עשה לידע הסימנין וכו'. כתב הרב המגיד דמה שכתב רבינו בפתיחת הלכות אלו מצוה לבדוק וכו' הוא מפני עשה דאכילה. ונמצא לדעתו דעשה דבדיקה ועשה דאכילה אחד הוא וביאר עשה דאכילה טעם עשה דבדיקה כלומר צורך הבדיקה הוא מפני איסור האכילה. ונראה דהוצרך לפרש כן דאם לא כן למה לא מנה רבינו בפתיחת הלכות אלו עשה דאכילה דחיה ועוף ודגים אלא ודאי דדא ודא אחת היא ואם כן קשה בחגבים דרבינו מנה כאן הבדיקה ופרק שני לא הזכיר בחגב עשה דאכילה משמע דלית ליה בחגב עשה דאכילה וכיון דעשה דאכילה הוא עשה דבדיקה אם כן בחגב דאית ביה עשה דבדיקה למה לא אמר שם הכתוב עשה דאכילה ועוד דעשה דאכילה בחגב מבואר הוא בכתוב אך את זה תאכלו וכו'. והרב מהר"ר לוי ן' חביב בפסקיו סימן פ"ו עמד על כל זה ותירץ ע"ש:

מצות עשה לידע הסימנין וכו'. לשון זה קשה אצלי דבמנין המצות מפיק ליה לבדוק בבהמה מקרא דזאת החיה אשר תאכלו וכן לעוף ודגים וחגבים מייתי קראי אחריני ועוד דהתם משמע דחיה ובהמה נפקא לן מחד קרא וכן כתב רבינו בפתיחת הלכות אלו וכאן משמע דהוא מקרא אחרינא דקאמר בין החיה הנאכלת וכו'. ונראה ליישב זה בדוחק דכיון דכונת העשה של בהמה טהורה אינו אלא לומר דוקא טהורה אין אבל טמאה לא ולתת עשה בכל טמאה משום לאו הבא מכלל עשה עשה ס"ל לרבינו כפשטיה דקרא דוהבדלתם בין הבהמה הטהורה וכו' הכי הוא מה שאמרתי להם לבדוק הטהורה ולבדוק בסימנים אינו אלא להבדיל בין הטהורה לטמאה ולתת עשה בטמאה. ואם כן אין כוונת רבינו בכאן להביא הפסוקים אשר מהם נלמוד עשה מכל דבר דכבר הביאם במנין המצות ועוד ביארם בפרק שני אבל כונתו לומר דהעשה לידע הסימנים הטהורים אינו אלא לתת עשה בטמאים דסבירא ליה פשטיה דקרא כמדובר:

הלכה ב

וכל בהמה וחיה שהיא מעלת גרה אין לה שינים בלחי העליון וכו'. כתב ה"ה ונראה דנקט רבינו ז"ל לשון זה לפי שנמשך וכו'. נראה דהוקשה לו למ"ש דרבינו איירי בכלל השני שנתן וכל בהמה וחיה וכו' בבהמה שאין לה שינים בלחי העליון וחוץ מן הגמל דקאמר ר"ל בן גמל. וא"ת היה לו לומר בן גמל לזה תירץ דתפס לשון הברייתא דאמרה אין לך דבר שמעלה גרה וטמא אלא גמל. או אפשר דהוקשה לו דהיה לו לומר בפירוש כל בהמה וחיה שאין לה שינים וכו' ולמה סתם ואמר וכל בהמה שהיא מעלת גרה וכו'

עד שבעבור זה תפס עליו הראב"ד ז"ל ותירץ דתפס לשון הגמרא שכך הוא לשון הגמרא שאין לך דבר שמעלה גרה וטמא אלא גמל:

הלכה ה

לפיכך דג טמא שנמצא במעי דג טהור אסור וכו'. בקצת נוסחאות כתוב לפיכך. והלשון מגומגם. ויש לישבו דה"ק כיון שאמרתי לך שהגדל מן הטמא דאזיל בתר גידול לפיכך דג טמא שנמצא וכו' ודג טהור שנמצא כו' אסור מפני שאין זה אלא בליעה אבל אם לא הייתי אומר לך שהגדל מן הטמא וכו' אלא היוצא מן הטמא דהוה משמע אפילו לא גדל ממנו אלא היה במעיו אז אפילו דג טהור שנמצא במעי דג טמא היה אסור מפני שבלעו אבל השתא לא דהדבר תלוי בגידול ולא בבליעה:

הלכה ח

אין לך דבר בכל בהמה וחיה שבעולם וכו'. מ"ש ה"ה איני יודע לתרץ. לפי גירסת ספרינו פשוט הוא דלא קאי [אלא] לענין [שמנה] התאו בכלל חיה וכתב שור הבר מין בהמה ולזה כתב שאולי ג"א יש לו בענין זה אבל לענין הגירסא דדילמא מינא דתאו נינהו ודאי דאין זו קושיא כלל דודאי איהו גריס ודילמא מינא דזמר נינהו לבד ולזה כיון ה"ה שכתב ויש ספרים שאין בהם אלא ודילמא מינא דזמר נינהו, ולא ידעתי איך עלה בדעת הרב בעל כסף משנה הפך זה עד שנתקשו אצלו דברי הרב המגיד: **על** מה שכתב ה"ה ולזה סתם רבינו וכו' הקשה הרב"י בטור יו"ד סימן פ' דאם כדבריו א"כ למה לא עשה בשור הבר כן אלא שפירש כגון שור הבר וכו'. ונ"ל דאדרבא משום דכבר פירש דלאו דוקא שור ישובי אלא ה"ה מדבריי, מינה נלמד לעז דה"ה לעז הבר דהוי מינו ולא הוצרך לפרש:

הלכה י

ובלבד שיהיה בקרנים וכו'. ממה שפירש רבינו בפירוש המשנה הביאו ה"ה נראה דגריס כגירסת רש"י חדודות בדלי"ת, וכרוכות הם מעוותות ר"ל עקומות קצת, וחרוקות ר"ל שיש בהם נפתולים, וחדודות ר"ל שיש להם שפה חדה ר"ל שהנפתולים יש להם שפה חדה וזה פשוט. ודלא כהרב"י ז"ל דכתב בסימן פ' ביורה דעה דלפי פירוש זה הדורות מלשון הדר:

הלכה יב

והקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת וכו'. כתב ה"ה ולשון אע"פ יוכיח שהנוסחא הראשונה עיקר ע"כ. וק"ק שלשון אע"פ יש לישבו לגירסת של ספק חיה ולומר דה"ק ואע"פ שאין לה אלא קרן אחת וא"כ הל"ל דלא הוי חיה מכל מקום ספק חיה הוי:

וכל שיסתפק לך וכו'. בפרק אותו ואת בנו (חולין דף פ') אסיק רב פפא לענין כסוי הדם ומתנות דלא משכחת אלא בצבי הבא על התישה וכו' א"כ לפי אותה המסקנא האי כוי איירי בתיש הבא על הצביה ומשום דמספקא לן אי חוששין לזרע האב והוי כאן מקצת שה דקי"ל שה ואפילו מקצת שה וחלבו של שה אסור לכך אסור מספק ואין לוקין עליו דילמא אין חוששין לזרע האב והוי כוליה צבי אבל צבי הבא על התישה ודאי דלוקין עליו משום דהוי שה ואפילו מקצת שה. וקשה על רבינו למה לא ביאר זה כאן כמו שביארו בהלכות שחיטה פרק י"ג גבי אותו ואת בנו וכן קשה בכסוי הדם סוף הלכות שחיטה שכתב שם סתם דכוי צריך לכסות ואינו מברך והיינו דוקא לפי הסוגיא בצבי הבא על התישה אבל תיש הבא על הצביה אמרינן צבי ואפילו מקצת צבי ושוחטין אותו ביו"ט וכן בריש פ"ג מהל' יו"ט סתם דבריו ספק בהמה ספק חיה אין שוחטין אותה בי"ט ואם שחט אותה אין מכסין אותה ביו"ט והיינו דוקא לפי הסוגיא דצבי הבא על התישה כדכתיבנא ולא ביאר שם כלל ובפ"ט מהלכות ביכורים גבי מתנות חילק בענין אע"פ שגם שם קשה כמו שהאריך שם הרב כ"מ. ובאמת צריך טעם למה במקצת מקומות סתם ובמקצת ביאר ואילו לא היה מבאר הדבר אלא במקום אחד לבד היינו אומרים סמך בשאר המקומות על אותו המקום אבל כיון שבשני מקומות חילק למה לא חילק בשאר:

הלכה יג

ואין מין טמא וכו'. כלומר דבפ"ק דבכורות איכא מ"ד דאין בהמה מתעברת מחיה ולא טמא מטהור לא קי"ל אלא כרבי אליעזר דאמר התם דחיה מתעברת מבהמה אבל טהור מטמא מודה דאינו מתעבר:

הלכה יד

סימני עוף וכו'. הרב מוהר"י לוי ן' חביב ז"ל בפסקיו סימן ק"ה האריך בלשון זה של זרזיר ועמד על כל מה שעמד הרב בעל כסף משנה ע"ש:

הלכה טו

כל מי שהוא בקי במינין אלו וכו'. כתב הרב המגיד בשם הרשב"א ז"ל היו נאכלין במקצת וכו' ואפשר שלאותם מקומות שנהגו איסור אסורים וכו'. מה שהוצרך הרשב"א ז"ל לתת טעם ולומר שאני אומר מותרים אלא שנהגו בהם איסור מפני עופות טמאים הדומים וכו' ולא אמר משום דמנהג מבטל הלכה היינו משום דדוקא המנהג שנהגו אותו במדינה אף על פי שידעו הדבר אבל מנהג שנהגו מבלתי ידיעת הדבר ואחר נתחדש להם

הדבר אין זה מנהג אם כן כאן שהמנהג היה מפני שלא הכירו אם היה טהור היה אפשר לומר דכשלבסוף הכירוהו יתבטל המנהג לכך הוצרך לתת טעם ולומר שאני אומר וכו':

הלכה טז

ושאינו דורס ואוכל וכו'. באמת דברי רבינו מתמיהים לפי הפירוש הראשון שפירש בדבריו ה"ה דנראה מדבריו דפרס ועזניה יש להם שני סימני טהרה ובסוגיא דפרק א"ט (דף ס"א) מוכחא כולה בהפך דאמרו שם ולילף מעורב וכו' ותירצו א"כ פו"ע דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה תרי לא אכלינן דאית ליה חד מבעיא. עוד הקשו שם ובגמרא מפו"ע ותירצו א"כ נשר דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה חד לא אכלינן דלית ליה כלל מבעיא. עוד אמרו שם חד בפרס וחד בעזניה דאיתיה בהא וכו' משמע מכל הני דלית בהו אלא חד סימן טהרה. והריב"ש בסי' קצ"ה האריך ליישב דעת רבינו וכתב שם דמ"ש בסוגיא דאית להו חד היינו סימן שבגופו זולת הדריסה דלא הוי בגופו. ודבריו תמוהים דהדריסה מכלל הד' סימנים הוא דכן אמרו שם ולילף מתורים מה תורים דאיכא כולהו ד' סימנים וכו' וחד מד' הוי הדריסה וכיון דהוא אחד מהד' א"כ איך אמרו בגמרא השתא עורב דאית ליה תרי לא פו"ע דאית להו חד מבעיא הא אית להו נמי תרי דהיינו שאינו דורס וסימן אחר שבגופו ומאי ק"ו הוא זה. וכן מ"ש דנגמר מפו"ע דבחד לא מהני הא פו"ע אית להו תרי כעורב. ונ"ל לומר לדעת רבינו דאית ליה כפי' הרב ר' משה ברבי יוסף שכתב הר"ן דאית ליה דעשרים עופות אית להו חד סימן טהור. ומ"ש בגמרא תלתא הדרי בכולהו מפרש בחידושיו לדעת הרב הנזכר דר"ל שהג' סימנים הם חוזרים חלילה כלומר שלזה יש קרקבן נקלף ולזה זפק ולזה אצבע יתירה אבל שאינו דורס אין ביניהם דלא כמו שפירש רש"י ז"ל שלכל אחד יש שלשה סימני טהרה. ובחידושיו מפרש דהרב רבי משה אינו גורס בגמ' בראש הסוגיא א"כ שאר עופות טמאים וכו' ולילף מינייהו וכו'. וז"ל הרב בחידושיו לפי פירוש הרב ר' משה ן' יוסף ושמעתא הכי פירושה תני רבי חייא עוף הבא בסימן אחד טהור כלומר כל עוף שאינו מאותן הכתובים בפרשה וכל שיש לו סימן אחד טהור דגמר מנשר. ומקשינן ולילף מתורים ומהדרינן א"כ עורב דכתב רחמנא ל"ל ול"ג שאר עופות טמאים וכו' שכבר כתבנו שאין בכל העופות הטמאים שיהיה לו שלשה סימנים ונוסחאות ישנות ל"ג הכי ואפשר שנכתבה גירסא זו בספרים מפירוש בעל הלכות ז"ל שהוא מפרש כן אלא ה"ג א"כ עורב דכתב רחמנא למה לי וה"ה נמי דהוה מצי אמר שאר עופות טמאים למה לי השתא דאית להו תלתא לא אכלינן דלית להו אלא חד מבעיא אלא מש"ה מהדר מעורב לומר דאפילו בעורב דאית תרי סימני לא צריך וכ"ש שאר עופות א"נ מש"ה מהדר מעורב משום דבעי למיפרך על

הא ונגמר מיניה ואי הוה אמר שאר עופות טמאים ל"ל לא הוה מצי למיפרך ונגמור מינייהו דהוו להו עשרים כתובים הבאים כאחד ומקשינן ולילף מעורב דלא ניכול בתרי סימני עד דאיכא תלתא ומהדרינן א"כ פו"ע דכתב רחמנא ל"ל וה"ה דהוה מצי למיפרך מכולהו עופות טמאים דהא כולהו בני חד סימנא הוו כדפרישית אלא משום דבעי למיפרך עלה ונגמר מפרו"ע קא מהדר ליה הכי דאי אמר ליה משאר עופות לא ה"מ למיפרך ונגמור מינייהו דהוו להו ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים אבל מפו"ע מצי למיפרך שפיר דהא אסיקנא דמאן דאיתיה בפרס ליתיה בעזניה ודאיתיה בעזניה ליתיה בפרס דודאי מאן דפריך ונגמר מפו"ע הכי קים ליה אלא דגמרא מהדר לפרושי ולברורי הכי ופרכינן מכדי כ"ד עופות טמאים הוו וד' סימנים א"א דחד דאיתיה בפרס וליתיה בעזניה ליתיה בחד מהנך כלומר שא"א שלא יהא סימן א' שבפרס ועזניה בשאר עופות ומהדרינן תלתא הדרי בכולהו, ואין פירושו שיהא בכל אחד שלשה סימני טהרה וכדברי רש"י ז"ל אלא ה"ק ששלשה סימנין שבגופו חוזרין חלילה בין כולם בזה סימנין אחד ובחבירו סימן אחר וחד דאינו בגופו דהיינו דלא דריס לא משכחת לה אלא בפרס או עזניה שכולן דורסין אלא פרס או עזניה דחד מינייהו לא דריס מהו דתימא לגמור מיניה דכל הבא בסימן שאינו דורס טמא דהא לאו שני כתובים הבאים כאחד נינהו כתב רחמנא נשר ע"כ. וכגירסא הזאת וכפירוש הזה היא גירסתו ופירושו של רבינו אלא שהוא חולק על הר"מ שהוא סבור שכל העשרים דורסין אבל רבינו סובר שיש להם סימן של טהרה ויש למקצתם הסימן שאינן דורסין ותלתא הדרי בכולהו לא הוי השלשה שבגופם אלא אחד מהם הוא הדריסה ששני סימנים שבגופם והדריסה הדרי בכולהו אבל סימן אחד שבפרס או בעזניה אינו בעשרים והוצרך רבינו לפרש כן משום דהוה מפרש והכי משמע דלא דריס דקאמר אמימר דהיינו דצריך נמי סימן של אינו דורס עם סימן אחר שבגופו ואי איתא דבעשרים ליכא סימן של אינו דורס ל"ל לאמימר תרי סימנים באינו דורס סגי דהעשרים כולהו דורסין פרס ועזניה ליתנהו בישוב א"כ מאי חששא איכא א"ו דבעשרים איכא מי שאינו דורס גם כן ולכך לא סגי שיהא אינו דורס לחוד דדילמא הוי מן העשרים ובסימן אחד שבגופו בלא סימן דריסה לא סגי גם כן משום דאיכא בעשרים שיש להם סימן אחד שבגופו לכך בעי סימן אחר זולת שאינו דורס דהשתא ליכא למיחש דילמא מכ' דבכ' ליכא אלא סימן אחד של טהרה אבל מ"מ איכא למיחש בפרס ועזניה דאית בהו חד סימן טהרה בגופם ודאי ומאי דאיתיה בהאי ליתיה בהאי והוא ספק אם דורסים או אינם דורסים ומפני שיש לנו ספק דפו"ע אם דורסים אם לאו לכך אמר דפרס ועזניה לא שכיחי בישוב ומה שאמרו בגמרא אם כן פרס ועזניה

למה לי וכו' הכי קאמר פרס ועזניה לית ליה אלא חד אתי מק"ו מעורב ואי פרס ועזניה אית להו תרי לא מצינן למילף מעורב דהוו להו עורב ופרס ועזניה שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים ובתר הכי הקשו נילף מפו"ע כלו' נסתיים דפו"ע לית ליה אלא חד ולהכי כתבי קרא ונגמור מינה דבסימן אחד (טהור) [טמא] דמדכתביה רחמנא לפו"ע משמע דדורסין דלית בהו אלא סימן אחד של טהרה להכי כתבינהו רחמנא ותירצו נשר דכ"ר ל"ל וכו'. ומאי דאמרו חד דפרס וכו' היינו דזה ידענו בודאי שיש חד בפרס וחד בעזניה אבל האחר ספק אם יש בהם דהיינו אם דורסים אם לאו, וכיוצא בזה פירש הרב רבי שלמה הלוי אשר שאל מהריב"ש אלא שהוא פירש באופן אחר שם והקשה עליו הריב"ש כמה קושיות ואני נפלאתי מהם כד מעיינא בהו, זה נ"ל לפרש דעת רבינו ליישבו כי באמת דברים תמוהים כתב ולא מצאתי לו יישוב זולת זה שכתבתי. ומ"ש ה"ה ז"ל ואפשר שהוא מפרש והוא שאין ידוע שדורס והראשון נראה עיקר בסברתו ז"ל, וצ"ע מאין לו להה"ה ז"ל לדקדק בדברי רבינו הפירוש הראשון יותר מהם ואולי שרצה להסכים דעתו עם דעת כל הגאונים וזש"כ וכן דעת הגאונים ז"ל כלומר כיון שאין הכרח בדבריו חובה עלינו להסכימו עם כל הגאונים:

הלכה כב

ומי שאינו בקי כו'. מאן דאית ליה דרבי יוסי לא פליג את"ק הוא משום דודאי דתנא דמתניתין אתי כתנא דבי ר' ישמעאל דלתנא דבי רב הם ה' סימנים דהיינו אין ראשו ארוך וגם הד' שהזכיר במשנה ובמתניתא הוה ליה למיתני ה' אלא ודאי דאית ליה כרבי ישמעאל ואם כן על כרחין דריש חגב לשמו חגב וכן כתבו התוספות שם והרא"ש ז"ל. ולפירוש שני שכתב הרב המגיד דפליג בהא פליגי ת"ק מוקי קרא דחגב לראשו ארוך ויש לו זנב בהא קאמר קרא דבעינן שיהא שמו חגב ורבי יוסי אית ליה דאפילו אין ראשו ארוך בעינן שיהא שמו חגב:

ושלשה סימנין וכו'. רבינו מנה ארבע כנפים וחופות את רובו בחדא ולכך מונה שלשה אבל בגמרא מני להו בתרתי ולכך מני ארבעה סימנין וקשה על רבינו למה הניח דרך הגמרא:

פרק ב

הלכה א

ולאו הכא מכלל עשה וכו'. קשה למה לא מנה ג"כ העשה שכתב למטה גבי אדם זאת החיה אשר תאכלו והיה לו לומר שעובר בב' עשין:

הלכה ג

והאוכל מבשר אדם או מחלבו וכו'. כתב ה"ה והוצרך הכתוב למעטו מפני שכתוב ויהי האדם לנפש חיה. קשה דבלאו הכי צריך הכתוב למעטו מהק"ו שאמר שם בספרי בהמה שהקלת במגעה החמרתה בחלבה וכו' וכמו שביאר הברייתא בארוכה בדברי הר"ן בפרק אע"פ שהאריך שם, ע"ק על הרמב"ן שהקשה על רבינו דהיוצא מן הטמא טמא ואיך אפשר שיהיה בשר האדם אסור והחלב והדם היוצא ממנו מותר וכמ"ש שם הר"ן בשמו תיקשי ליה ברייתא גופא דת"כ דאמרה אוציא את החלב שאינו שוה בכל ולא אוציא את הבשר ששוה בכל דאיך אפשר דהחלב יהיה מותר ולא אוציא הבשר ויהא הבשר אסור והלא כל היוצא מן הטמא טמא ואפילו למה שתירץ ה"ה לדעת רבינו דאין אותו כלל אלא לטמאין בלאו קשה דהברייתא כשאמרה ולא אוציא את הבשר הכוונה שיהיה לאו בבשר דהא כשמיעטה הברייתא לבסוף לא מיעטה הבשר אלא מלאו לחודיה משמע דלא אוציא דקאמר מעיקרא הוי שיהיה בלאו וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דאיך אפשר לומר כן והלא היוצא מן הטמא טמא. ואפשר לתרץ דלא נאמר כלל זה אלא לפי האמת אבל לפי מאי דס"ד מעיקרא בברייתא אפשר היה להכחיש כלל זה ומש"ה אצטריך קרא. אבל קושיית הרמב"ן על רבינו היא דלפי האמת סובר הוא דבשר אדם אסור וחלב ודם מותרין וזה סותר הכלל אשר לנו דהיוצא מן הטמא טמא. אבל א"א לפי דברי ה"ה דהוא הכריח דעת רבינו ואמר דהברייתא כפשטה מסייעת לדבריו שאם היה בשר מהלכי שתים מותר מן התורה מה צורך היה להשמיענו דמו וחלבו והיאך יהיה טהור והיוצא ממנו טמא משמע דאפילו לפי מאי דס"ד בברייתא קשה ליה ולא ניחא למימר כדכתיבנא דהברייתא לפי מאי דס"ד היא מכחשת כלל זה אלא הוא סובר דכלל זה א"א להכחישו לא לתנא לפי מאי דסליק אדעתין ולא לפי האמת ואם כן קשה מה שהקשיתי. עוד קשה מה שכתב הרב המגיד בשרו יוכיח דאיך אפשר לומר כן דנימא דבשר גופיה ליתי בק"ו מבהמה וכיון דאיכא למימר היא גופא תיתי בק"ו איך תוכל לומר יוכיח. ועוד קשה דהק"ו הוא מנושאים איך תוכל לומר יוכיח ממקום שהוא בשר. מיהו אין זו קושיא דהאי יוכיח ר"ל מה וה"ק נימא מה לבהמה שכן החמרת בבשרה שבשרה אסור תאמר באדם שהקלת בבשרו שבשרו מותר לא אבל שאר הקושיות צריך עיון. עוד כתב הרב המגיד דדין הוא דהדם מותר מפני שהוא נהפך לחלב ואיך אפשר שיהא מזון התינוק וגידולו מדבר איסור, קשה על זה דבבכורות (דף ו') אמרו סד"א הואיל דבבהמה טהורה נמי חידוש הוא דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב וכיון דחידוש הוא בבהמה לישתרי קמ"ל הניחא למ"ד דם נעכר ונעשה חלב אלא למ"ד איבריה מתפרקין וכו'. וא"כ קשה על הרב

המגיד דמה יתרץ למאן דאמר איברים מתפרקין דלית ליה דם נעכר ונעשה חלב. ועוד אפי' למ"ד דם נעכר ונעשה חלב מאי קושיא כי היכי דבבהמה הוי חידוש ושרי הכי נמי גבי אדם. וי"ל דאע"ג דהוי חידוש גבי בהמה אינו כל כך חידוש דהתם חלב של בהמה מותר אבל אין כל מזונו של אדם בחלב בהמה אבל הכא הוי חידוש טפי שכל מזון התינוק ועיקר גדולו הוי מן האיסור. וזהו שדקדק ה"ה בלשונו באומרו וגידולו מן האיסור ואם כן ע"כ ודאי דלמאן דאמר דם נעכר ונעשה חלב דם האדם מותר דלא אמרינן חידוש גדול כזה שהוא יותר מדם בהמה כדכתיבנא וכיון דלמ"ד דם נעכר ונעשה חלב דם מותר ה"ה לאידך דאית ליה טעמא משום דאיבריה מתפרקין דלא פליג בהא כלל ובודאי לכולהו הדם מותר, ואפשר לומר לדבריהם שכיון שבא הכתוב להתיר דמו וחלבו כו' לפי זה צריך לומר ע"כ דמה שאמר הברייתא יכול אוציא החלב ולא אוציא הדם וכו' לאו דוקא דודאי חלב ודם שוים אלא חד קרא למעט מעשה וחד מלא תעשה ובריייתא דריש להו הכי דאתא קרא לדם וחלב כלומר דאחר שנאמרו למעט עשה ולא תעשה נוכל לומר ג"כ דאתא חד למעט דם וחד חלב ולא בדוקא. ומ"ש ה"ה ז"ל ופי' ה"ר אהרן הלוי ז"ל עיין בהריב"ש סימן שע"א:

הלכה ה

חגב טמא הרי הוא בכלל שרץ העוף כו'. תימה אמאי לא מנה ג"כ עשה מקרא דאשר לו כרעים כמו שמנה אותו במנין המצות והרב מוהר"ר לוי בן חביב בפסקיו עמד על זה ע"ש:

הלכה ח

בד"א כשאכל מהן אחר מיתתן וכו'. נראה דהיינו דוקא בשמונה שרצים דלאחר מיתה מטמאין בכעדשה משום הכי אכילתן בכעדשה אבל בשאר שרצים דלא מטמאין כלל אפילו לאחר מיתה אכילתן בכזית ומה שלא תירצו בגמרא אידי ואידי במיתתן כאן במובדלין פירוש בח' שרצים וכאן בשאינן מובדלין פירוש בשאר שרצים כבר תירצו שם התוספות בפרק קדשי מעילה (דף ט"ו) בדבור המתחיל וקלסיה ר' יוחנן:

אכל אבר שלם מן השרץ אחר שמת אינו לוקה עד שיהיה בו בכעדשה וכו'. קשה לפי מה שכתב ה"ה לדברי רבינו דר' יוחנן דאמר אין לוקין עליהן אלא בכזית לא קאי אלא אנבלות מה הוצרך רבא לתרץ בפרק קדשי מזבח (מעילה דף ט"ז:) במובדלין דבר הכתוב אמאי לא תירץ כי אמר רבי יוחנן כזית אנבלות אבל בשרצים לעולם כשיעור טומאתן כך אכילתן הבשר בכעדשה והאיברים אפילו פחות מכעדשה וכ"ת עדיין קשה דבהמה נמי ליהוי שיעור אכילת האיברים כטומאתן דהוי במשהו ולכך הוצרך רבא לתרץ כן, מכל

מקום קשה מ״ש אלא מעתה בהמה נמי ליפלגו וכו' דקושיא זו גם כן מעיקרא הוה ואיך נמשכה זאת הקושיא עתה דקאמר אלא מעתה ועוד קשה אדמקשה מבהמה דליפלגו בין מובדלות וכו' אמאי לא מקשה משרצים גופייהו דליחייב באכילת האיברים אפילו בפחות מכעדשה כטומאתן. ויש לומר לזה דלדעתו ז״ל לא הקשה לו כן משום דהיה לו יכולת לדחות המתרץ ולומר אה״נ דבאבר על אכילתו במשהו מיחייב והא דנקט אין לוקין עליו אלא בכזית משום בהמה דנקט ליה להכי פריך ליה בבהמה דאינו יכול לתרץ לו. ותו קשיא אם גירסת הרב המגיד כגירסת ספרינו איך יתיישב תירוץ לשון הגמרא אמרו שם כי קא מקיש רחמנא לבל תשקצו אבל לשיעורין לא מאן דכר שמייהו דשיעורין. ונראה לתרץ דכח הקושיא הוא מדאמר ר' יוחנן בכזית גבי נבלות וגבי שרצים ולא פירש השיעור משמע דהשיעור הוי בכעדשה ולכך לא הוצרך לפרש דממילא משמע דכיון דיהבינן לנבלות שיעור כזית לשרצים יהבינן שיעור כעדשה דידוע הוא דכעדשה גבי שרצים הוי כמו כזית גבי נבלות אבל אי גבי שרצים הוי השיעור פחות מכעדשה היה צריך ר' יוחנן לפרש לכך מקשה דכיון דבשרצים צריך שיהא השיעור כעדשה באיברים כיון דשיעור טומאת האיברים במשהו א״כ גבי שיעור דאכילה ליהוי במשהו כשרצים כיון דאת אמרת דבשרצים האכילה כטומאה. ותירץ דלא אמרינן דליהוי האכילה כטומאה אלא כטומאה שהיא מובדלת מן השאר אבל טומאת האיברים אינה מובדלת מן השאר דנבילות ג״כ באיברים טומאתן במשהו, והקשה כיון דאת אמרת דהטעם דלא אמר במשהו משום דאין חלוקה מן הבהמה בשיעור טומאת האיברים אבהמה נמי תקשי לך ליהוי האכילה כאיברים במשהו ומינה דליהוי בשרצים כן כיון דאת אמרת דטעם השרצים הוי משום דהכי איתא בבהמה ותירץ כי אקיש רחמנא לבל תשקצו כלומר דרחמנא אקשינהו האיברים לבשר בלאו דאל תשקצו אבל לא אקשינהו לשיעורין כלומר דנימא דכי היכי דבשר כטומאתו כך אכילתו גם כן האיברים יהיו אכילתן כטומאתן אלא כלם שוים לבל תשקצו. ואם נאמר שגירסת הרב המגיד בגמרא לא הוי אלא הא דאקשינהו רחמנא לבל תשקצו לבד כדמשמע מלשונו אתי שפיר טפי. ומה שאמר הרב המגיד ז״ל דתירץ במובדלים דבר הכתוב ה״ה לשרצים שאין חיוב באכילתן וכו' כתב כן לפי האמת דאית לן הקש אבל הדוחה היה יכול לדחות וזה נ״ל פשוט:

הלכה ט

לפי (**שאין**) **בשרו חלוק מדמו וכו**'. בגמרא חילקו מכולו למקצתו ולא ידעתי למה לא ביארו רבינו או כאן או בהלכות שאר אבות הטומאות:

הלכה יג

אבל השרץ השורץ על הארץ הוא שפרה ורבה מזכר ונקבה וכו'. (אלו המינין הנבראין בפירות וכו'). לכאורה יש לתמוה דכיון דשרץ הארץ אינו אלא מה שפרה ורבה מזכר ונקבה לא היה לן לרבות האי מהשורץ דהרי הוו כאלו הנראין בגוף הנבלות דהוו הרומש:

הלכה יד

אלו המינין הנבראין בפירות ובמאכלות וכו'. קשה דקרא כתיב בפרשת שמיני כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם וכו' ובפרק א"ט (דף ס"ז:) מרבינן מהולך על גחון נחש ומכל הולך על ארבע מרבינן שלשול ועקרב וחפושית וכו' ומכל השרץ מרבה תולעת הפירות שפירשו וכיון דכל הני בחד קרא הם מאי שנא דכל אינך כייל רבינו להו לעיל בלאו דכל השרץ השורץ והך דתולעת הפירות קאמר דהוי לאו באנפי נפשיה דהיינו לכל השרץ השורץ כדכתב בפתיחת ההלכה וכן כאן וכן לקמן בסוף הפרק הא כיון דכולהו בחד קרא נימא דקרא דלא תאכלום כי שקץ הם אכולהו קאי ולהוי הלאו המיוחד דהוי כפירות ככל אינך שהוזכרו בכתוב:

הלכה יז

תולעת הנמצאת במעי הדגים וכו'. כפמ"ש ה"ה דמיחייב בין בדג בין בבהמה אסירי בכל מקום אבל לאחר מיתה בבהמה אסירי ובדגים שרי. יש לתמוה בדברי רבינו אמאי נקט דנמצאת במעי הדגים דאפשר דאתו ליה דרך בית הרעי לישמעינן רבותא דאפילו שהם בכל מקום אסור ואמאי נקיט במוח שבבהמה דיש לטעות שמא הכניסם לו דרך נחיריו לישמעינן רבותא שנמצאו בכל מקום. אלא שי"ל שדבר הרב ז"ל בהווה שכן הדרך:

הלכה כג

ואם היתה מן המינין שפרין ורבין לוקה חמש. ע"כ צ"ל שהיא אינה פרה ורבה אלא שהוא מן המינין שפרה ורבה שאם היא ג"כ פרה ורבה למה ילקה על לאו דרומש על הארץ הא לאו ההוא אלא באינו פרה ורבה אלא כדכתיבנא. ועיין בס"ה ששם ביאר רבינו הענין באורך:

הלכה כד

ריסק נמלים והביא וכו'. בתוספות הקשו דלמה לו אחת שלמה אפילו שלא תהיה כאן אחת שלימה כיון דאיכא כזית סגי. והאי קושיא ודאי ליתא לפירוש רבינו דרבינו מפרש דהנמלה השלמה היא מורכבת מהפעולות האמורות לעיל והנמלים האחרים שריסק

אינם נמלים מורכבים אלא כשאר הנמלים שאין בהם אלא לאו דשורץ על הארץ ואם הנמלה המורכבת אינה שלמה אלא חסרה ויש בה פחות מכזית איך יצטרף עם שאר הנמלים שאינם מורכבים ללקות על חמשה לאוין הא בשאר הנמלים שנצטרפו עם הנמלה הראשונה אין בהם אלא לאו אחד דשורץ על הארץ ולכך הוצרכו לומר דהיא שלמה ולוקה עליה חמש מלקיות דהיא מורכבת מתכונות ופעולות האמורות והלאו האחד משום כזית מנבלת הטמאים. והתוספות מפני שהם מפרשים דכל הנמלים שוים וה"ה בלאוין כדפרישית תפול על אותו הפירוש הקושיא והוצרכו לתרץ והרב בעל כ"מ הביא על רבינו דברי התוספות. גם כתוב כזית מנבילה דהוא לאו מבשר שרץ טמא ולא הבינותי זה דכיון דלוקה משום שרץ המים והעוף ושרץ הארץ ושאר השרצים שהזכיר רבינו מה לאו דשרץ טמא תו איכא. אבל באמת דברי רבינו תמוהים דבטמאים ליכא לאו דנבילה וכ"ש רבינו בפרק ד' מהלכות אלו וכבר תמה על זה ה"ה שם והניח הדבר בצ"ע:

פרק ג

הלכה ג

דבש דבורים ודבש צרעים וכו'. משמע מדברי רבינו דגבי דבש צרעים נמי איכא כוורת. וקשה דבפרק קמא דבכורות (דף ז':) אמרו גבי מה שאמרו דבש צרעים בעי מחשבה תנ"ה דבש בכוורתו וכו' שלא במחשבה ומשמע מדברי רש"י דהראיה היא דמדנקט דבש בכוורתו משמע דוקא דבש דבורים אבל דבש צרעים לא בעי מחשבה דאין כוורת אלא לדבורים. ולפירוש רבינו דקאמר דכוורת איכא ג"כ בצרעים ליכא ראיה כלל. וי"ל דרבינו מפרש דגבי דבש דבורים איכא לחלק היכא דהוא בכוורת משום דאית ביה שעוה ואפשר לומר דהתם סתמיה לאכילה אבל אינו בכוורת לא אבל דבש צרעים דליכא שעוה מה לי בכוורת מה לי שלא בכוורת אבל לעולם דכוורת איכא ג"כ לצרעים. או אפשר דרבינו נקט כוורת משום דבורים:

הלכה ה

מותר לחזור ולינק עד סוף כ"ד חדש וכו'. כתב הרב"י בטור יו"ד סימן פ"א וז"ל ומשמע מדקדוק לשונו דהא דאמרינן דיונק והולך ד' וה' שנים היינו דוקא כשלא פירש כלל אבל אם פירש תוך כ"ד חדש אע"פ שהוא מותר לחזור ולינק אינו מותר לינק אלא עד סוף כ"ד חדש ומילתא דסברא הוא אבל איני יודע מהיכן למד הרב כן ע"כ. ויש מי שרצה לפרש דמאי דאמר עד סוף כ"ד חדש קאמר הכי אפילו גמלוהו חדש או שנים או אפילו עשרה חדשים עד סוף כ"ד חדש יש לו זמן לחזור ולינק עד ד' או ה' שנים ולא קאי עד

סוף כ"ד חדש להיכא דחזר וינק דיונק עד כ"ד חדש אלא לענין החזרה לינק יש לו זמן לחזור עד הכ"ד חדש. ומפני שהרב"י נשמר מפירוש זה כתב ומשמע מדקדוק לשונו דפירושו שפירש בדברי רבינו מדוקדק אבל זה הפירוש אינו מדוקדק דא"כ עד סוף כ"ד חדש הוא מיותר דכיון שאמר לעיל אבל בתוך זמן זה אפילו גמלוהו או חדש או שנים כו' סגי דממילא דכל זמן כ"ד חדש יש לו זמן לחזור ולינק:

הלכה ז

יראה לי שהאוכל ביצי דגים טמאים וכו'. כתב ה"ה וראיה לזה דין הטומאה בנבלת עוף וכו'. קשה מה ראיה מייתי מן האוכל מן האשכול של ביצים הא התם הוי מבשר אשכול גופיה ולא מן הביצים התלויים באשכול דאי מן הביצים התלויים באשכול הא אמרינן בפ"ק דביצה (דף ז') דדוקא לר' יעקב טמא משום דאית ליה דאם היו מעורות בגידין אסורות לאוכלן בחלב אבל אנן קי"ל כת"ק וכמ"ש רבינו לקמן בפרק ט' א"כ ודאי דהאוכל מן האשכול דטמא אינו אלא בשר אשכול גופיה ולא הביצים התלוים באשכול והיכי מייתי ה"ה ראיה מבשר אשכול לביצים התלויים באשכול. וע"ק מ"ש ראיה מפ"ט שכתב רבינו שאסור לאכלן בחלב והא בפ"ט כתב דמצא ביצים גמורות מותרות לאכלן ואפילו מעורות בגידים כדכתב שם ה"ה. מיהו לזה י"ל דרבינו איירי כאן בביצים שאינם גמורות שכן כתב שעדיין לא פירשו ונגמרו ר"ל לא פירשו ולא נגמרו (כלו' שעדיין לא נגמרו) א"כ שפיר מייתי ראיה מהתם דהתם אי שרי לאכול בחלב משום דהם גמורות אע"פ שהם מעורות בגידים אבל שאינן מעורות כי היכי דכתב רבינו כאן לא. ולקושיא ראשונה י"ל דסובר ה"ה דבלישנא קמא בגמרא אין פירוש אשכול בשר אשכול אלא פירוש דתליא באשכול והם ביצים התלויים באשכול ועדיין לא נגמרו ולכך אפילו לרבנן האוכל מהם טמא אבל של ביצים הוו ביצים המעורות בגידים ונגמרו ולכך אמר בגמ' דלא כר' יעקב דלר' יעקב אפילו בגמורות כיון דמעורות בגידים אסורות אבל לרבנן דמותרות לא הוו כבשר ולכך האוכל מהם טהור ואין הפרש בפירוש מן האשכול בין לישנא קמא לבתרא אלא דלקמא הוו ביצים מעורות בגידין ולא נגמרו ולבתרא הוו ביצים מעורות בגידים ונגמרו:

הלכה ח

ביצת עוף טמא וכו'. כתב ה"ה אבל הרשב"א ז"ל הקשה עליו מהשרצים הגדלים בפירות וכו'. לכאורה נראה דדבריו קשים להולמם ביצת השרץ אמאי לוקה הא לא שרץ על הארץ אלא מפני שהיא גופה שרץ הארץ א"כ גם זו שמינו היא עוף ודאי הביצה גופה היא שרץ העוף. וי"ל דאיכא לאקשויי בדברי רבינו דהיה לו ללקות משום אוכל עוף

טמא דכיון דכשיצא לאויר העולם לוקה משום עוף טמא היה ראוי נמי ללקות משום עוף טמא ומכח זה הקשה עליו הרשב"א דכיון דאתה נותן לו לאו חדש משרץ העוף כיון שעדיין לא יצא ופרח מניין לך לתת לו לאו חדש בשלמא בביצת השרץ אתה נותן בביצה הלאו שיש לאמה שהיא שורץ על הארץ אבל זה הוא לאו חדש. ורבינו סובר דכל זמן שלא יצא לאויר העולם הרי זה כזבובים ויתושים ועובר משום שרץ העוף מכיון דמינו הוי עוף והלאו הוא שרץ העוף אין זה לאו חדש:

הלכה ט

נמצא עליה קורט דם וכו'. כתב הרב המגיד בסוף דבריו ואין לחוש באיסור של דבריהם אחר קבלת הגאונים ז"ל, כלומר אע"ג דהרשב"א כתב דמחמירים כשני הפירושים מכל מקום אין לחוש לפירוש התוספות כלומר לחומרא של אותו הפירוש דמחמיר בחלבון אלא לפירוש הגאונים לחוד דמחמיר בחלמון יותר מפירוש התוספות ואין לחוש לפירוש התוספות כלל. אבל אין פירוש ה"ה דהתוס' מחמירין יותר מהגאונים דלפירוש התוס' יש קולא בחלמון וחומרא בחלבון ולפירוש הגאונים בהפך:

הלכה י

בהמה טהורה שנטרפה וכו'. כתב ה"ה כמו שיתבאר בפרק חמישי. היינו כדין עובר שהוציא אבר ונאסר האבר ואח"כ נולד וכו':

הלכה יד

גבינה שמעמידין אותה העכו"ם בעשבים או במי פירות וכו' והרי הן ניכרין בגבינה הורו מקצת הגאונים שהיא אסורה וכו'. כתב ה"ה שכל דבר שנאסר במנין וכו'. וא"ת למה ליה הך טעמא תיפוק לי דעדיין לא נתבטל הטעם דגזרינן שיעמידום בדבר איסור. וי"ל דמ"מ לא גזרו כן אלא בזמן ההוא שהיו מעמידין אותה בדבר איסור אבל בזמן הזה שאין במקום ההוא מי שיעמיד בדבר איסור שידוע שמאוס להם חלב טמא מ"מ כיון שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו:

הלכה טו

החמאה של עכו"ם מקצת הגאונים התירוה וכו' ומקצת הגאונים אסרוה וכו'. כתב ה"ה והוצרכו לאסור החמאה משום הקום שבחמאה. נראה דדעתו לתרץ הפך ממה שתירץ הרב כ"מ לקושיית הרשב"א שהקשה מגרוגרות או חטים שנתערבו בחולין דלתרץ זה כתב דשאני התם דבטלים מפני שהם מעורבים אבל שאין מעורב אין ראוי שיתבטל וכי תימא נתיר החמאה ונאסור הקום לא ישמעו לנו ולא תהיה גזירת חכמים מתקיימת, והרב כ"מ תירץ בהפך:

הלכה טז

יראה לי שאם לקח חמאה וכו'. נראה דהך יראה לי לא הוי אלא לפי דברי הגאונים שחששו לטעם צחצוחי חלב ורבינו לא חשש לסברתם וכבר כתב ה"ה לעיל דסברתו דאינו חושש לטעם זה משום דבטל במיעוטו:

יראה לי שאם לקח חמאה וכו'. כתב ה"ה וראיתי מי שהקשה לדעת רבינו א"כ חלב שלהם וכו'. הקשו משום דמה שכתב רבינו יראה שאם הכוונה הוא כפירוש בתרא דהרב כ"מ דאפילו לכתחלה מותר לעשות כן ומפני כן הקשו דאם כן חלב שלהם יהא מותר לגבן ממנו וכו'. עוד כתב ה"ה ז"ל דלפי דעתו ודאי אה"נ וכ"ש הוא, הקשה הרב כ"מ דדברי ה"ה סותרים דבתחלה כתב דהוא כ"ש ואחר כן כתב אפשר לדעת רבינו שהוא מותר ותירץ שבתחילה איירי לענין חמאה ולבסוף לענין גבינה. ול"נ שא"א לומר כן שהרי לעיל כתב כ"ש חמאה או גבינה שעשה ישראל וכו' משמע דכ"ש קאי נמי אגבינה. ולעיקר קושיתו נ"ל לתרץ דמה שכתב לעיל כ"ש הוא ודאי שסובר רבינו כן מכ"ש דדין של חמאה שכתב שכיון שבחמאה שנעשית בידי עכו"ם סובר רבינו כן כל שכן דסבר כן בחמאה וגבינה שעשה ישראל מחלב שלהם. אבל מ"ש למטה אפשר הוא בערך סוגיות הגמרא וכן הוא תחלת דבריו ואע"פ שבמסקנא אמרו גבינה נמי וכו' וה"ק אע"פ שבמסקנא חששו לטעם דביני אטפי כבר ביארתיו לפי שיטת הגאונים אבל אם לקח וכו' אפשר לפי סוגית ההלכה לפי מה שסבור רבינו שהוא מותר כלומר אין כאן קושיא מסוגית הגמרא, ומ"ש אפשר לדעת רבינו ר"ל אפשר להיות כן מן הסוגיא לפי מה שסבור רבינו ומה שאמר ה"ה ז"ל אפשר לדעת רבינו שמותר והוא דעת רבינו נראה דט"ס הוא וצריך להגיה אפשר לדעתם שמותר והוא דעת רבינו, והלשון משמע כן דהזכיר רבינו תרי זימני והרב מהר"י קארו רצה לישב הגירסא. עוד כתב הרב כ"מ ותוספתא דקתני בשלוקה נלקחת מ"מ לא מן העכו"ם קאמר. משמע דסובר דהרב המגיד אית ליה דהך תוספתא איירי בנלקחת מן העכו"ם וא"א לומר כן דאם כן קשה לרבינו אמאי שלוקה נלקחת מן העכו"ם ניחוש שמא העמיד אותה בעור קיבת נבלה אלא ודאי סובר ה"ה דאיירי בישראל שאינו מומחה וראיה דמייתי הוא דהוה לנו לחוש דילמא לקח חלב מן העכו"ם ועשה ממנו גבינה אלא ודאי דכיון דהיא שלוקה וכבר נתבשלה הרי היא נלקחת. ומ"מ קשה דאין זו ראיה מכרחת לענין שיהא מותר לעשות כן לכתחילה דהתוספתא לא אמרה אלא שהיא כבר שלוקה אבל ליקח חלב לכתחלה או גבינה ולשלקה ישראל מכאן אין ראיה אלא שהרב המגיד לא חשש להביא אלא סיוע קצת לדעת רבינו ז"ל. וזה כפי שיטת האחרונים ז"ל והרב המגיד הביא השגת הר"א ז"ל שכתוב בה שנסתלק מהם

חשש אסורו מפני ביטולו ברוב ומפני כן הבין בדבריו שהשיג שאין הולכים בביטולים אלו אחר הרוב וכן בפרק ט' מהלכות אלו גבי חשש זה אסרו גבינת העכו"ם כתב דברי רבינו אבן מיגש ז"ל הם אבל אנו אין צריכין לכך שאין הקושיא צריכה תירוץ ע"כ. משמע דאית ליה כשיטת האחרונים שאין הולכים באיסורים אלו אחר הרוב. אבל הרב כסף משנה הביא בל' השגת הר"א ז"ל וז"ל ומ"ש שהלך האיסור ונתמעט ונתבטל כמה מכוער הדבר (שנקנה) [שנסתלק] מהם חשש איסור מפני ביטולו ברוב ע"כ. ולפי זה משמע דכוונתו להשיג דאיך מבטלין איסור לכתחלה וכן הבין הרב בעל כסף משנה לשון ההשגה, ואפשר שזהו מה שהזכיר ה"ה ז"ל בסוף דבריו והיה אפשר לומר דבדרבנן מבטלין איסור לכתחלה וכו' לרמז שאין זה קשה לו להר"א ז"ל:

הלכה יט

לפיכך אין לוקחין ביצים וכו'. רבינו גורס בברייתא (דף ס"ג:) לוקחין ביצים בכל מקום ולא גריס מן העכו"ם ולהכי מפרשה בישראל שאינו מוחזק בכשרות אבל מן העכו"ם אין לוקחין. וקשה על זה מאי דפריך בגמרא (דף ס"ד) וכה"ג מי זבינן מינייהו והתניא אין מוכרין וכו' דמאי פריך מאי דאמר בברייתא דלוקחין היינו מישראל שאינו מוחזק בכשרות אבל מן העכו"ם אין לוקחין ובברייתא דמייתי אירי בעכו"ם. ואולי יש לתרץ לדעת רבינו דברייתא דאין לוקחין מן העכו"ם ביצים טרופות משמע ליה אפי' במכיר שהוא ממיני עוף טהור וכדפירש ה"ה משום החששא דנבילה וטריפה ובברייתא דלוקחין בכ"מ משמע ליה אפילו אם אינו יודע אם מהעוף טמא או טהור ודי כשיאמר של עוף פלוני וטהור ולהכי פריך דלא מעלינן דרגא כולי האי מישראל שאינו מוחזק בכשרות לעכו"ם דישראל אפילו שאינו יודע זה ממין טמא או טהור וכן איכא חששא אחרת דאפילו הוא מעוף טהור דילמא הוו מנבילות וטריפות לא חיישינן להני תרי חששי ולוקחין ממנו טרופות ובעכו"ם אפילו חדא חששא חיישינן דאף על פי שידענו שהוא ממיני טהור חיישינן דילמא הוי נבילה או טריפה והיינו פירכא דפריך גמרא:

הלכה כ

ביצי דגים סימניהם כסימני ביצי העוף וכו'. נראה ודאי מדברי ה"ה דתרי פלוגתי איכא בהאי ענייא. האחת מחלוקת ר"ת עם שאר המפרשים דסובר דוקא סימני ביצים לאו דאורייתא משום דאיכא דעורבא דדמי לדיונה אבל סימני עוברי דגים דאורייתא. ותו איכא פלוגתא אחריתי דר' דוסתאי מן בירי ור' זירא דלר' דוסתאי לא הזכירו הסימנים אלא מקרבי דגים אבל אביצים אין לדג טמא עוברים ור' זירא סובר דלא הוזכרו הסימנים אלא לעוברי דגים אבל לקרבי דגים אין בהם סימנים ורבינו פסק כר"ז וסובר דסימני

עוברי דגים לאו דאורייתא וכ"נ מדברי ה"ה שהבין כן בדברי ההלכות דמסכים לדברי רבינו בתרתי. דההלכות ג"כ פסקו כר"ז ולא כר' דוסתאי דאם היה מבין דההלכות פסקו כר' דוסתאי ודלא כר' זירא אדתמה ה"ה על הרשב"א ז"ל איך פסק להקל היה לו לתמוה על ההלכות שסובר כן כיון דכבר הזכיר קודם דעת ההלכות אלא ודאי דסובר דההלכות מסכימים עם רבינו בתרתי ודלא כהר"ן שכתב בפ' אין מעמידין דההלכות פליגי על רבינו דהם פסקו כר' דוסתאי ורבינו פסק כר"ז אבל בהא דפליג רבינו על ר"ת מודו ליה ההלכות והראיות שהביא הר"ן לפרש דעת ההלכות הפך דברי הרב המגיד ז"ל יש לתרצם, ואחר אשר נתבאר שהם דברים חלוקים יש לתמוה על הרב"י שכתב בטור י"ד סימן פ"ג על מה שהקשה הטור על הרשב"א כמו שהקשה ה"ה דהיה לו לפסוק כר"ז כתב ואע"פ שהרשב"א בת"ה נתן טעם משום דרבינא אוקמה בשנימוחו ולא אמר סימני עוברי דגים לאו דאורייתא וכו' דמה ענין זה לזה אע"ג דסבר דסימני עוברי דגים דאורייתא מ"מ יכול היה לפסוק כר"ז ולא כר' דוסתאי דלאו הא בהא תליא כלל כדכתיבנא. גם דברי הטור באותו הסימן תמוהים במה שכתב שם וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה ולעיל כתב בשמו בהפך שכתב ובירושלמי משמע שאינו סימן מובהק וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וכבר תמה עליו הרב בית יוסף ז"ל אלא שהקשה עליו מלשון הרא"ש בפסקיו ואני תמה עליו למה לא הקשה דברי הטור מדידיה אדידיה שכתב בשם אביו דברים סותרים וכדכתיבנא:

ביצי דגים סימניהם וכו'. כתב הרב המגיד ומה שהצריכו לומר בדגים שאני מלחתים וכו', בגמרא איכא סברא אחת דאמרינן כדי שיאמר אני מלחתים ועוד סברא אחרת שמחמיר שצריך שיאמר אלו דגים ואלו קרביהם לא הצריך אלא כסברת המקל, והחילוק שיש בין כאן לביצים הוא מפני שבאים מארץ מרחק וכמ"ש ה"ה ומפני זה רצו להחמיר יותר בגמרא כסברא האחרת ואמר שצריך שיאמר אלו דגים ואלו קרביהם אע"ג דאין כן הלכה וזהו דגים שכתב ה"ה וז"ש בגמרא וכו' שצריך שיאמר להודיע החילוק הגדול שבין כאן לשם:

ואם אמר לו טהורים וכו'. קשה דמנ"ל לרבינו דאף על פי שיהיה סימן דכד וחד חד לא סגי שיאמר טהור הוא דאף על פי דבפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף מ') הצריכו לומר אני מלחתים הוא משום דאירי בשאין שם סימנים דההיא סוגיא סוברת דסימנים דאורייתא ואם כן ע"כ מה שהצריך לומר אני מלחתים הוי בשנימוחו ואף על גב דדחי להיא סוגיא מקמי סוגיא דאלו טרפות אין ראוי להחמיר יותר ממה שנאמר באותה סוגיא דשם אמרו דבסימנים שיאמר עוף טהור הוא סגי וה"ה בביצי דגים כשיאמר

סימניהם ושל דג טהור סגי אבל להצריך שיאמר אני מלחתים אפילו בשיש בהם סימנים זה לא נאמר בסוגיא מן הסוגיות הנזכרות וצ"ע:

הלכה כב

לפיכך אין לוקחין ציר מן העכו"ם וכו'. דקדק ה"ה ממ"ש רבינו דגים מרוצצין מלוחין דמשמע הא שלמים מלוחין ש"ד דאין חוששין בדג טהור מליח שמלח עם דג טמא ואפשר היה לו לדקדק כן מחלוקה קמא דאמר אם יש בציר דג טהור סגי ואמאי ניחוש שמא נמלח עם דג טמא וכ"ת לא איירי אלא להכשיר הציר מ"מ ניחוש שמא בציר זה נמלח דג זה טהור עם דג טמא אבל מפני שמה שדקדק מכאן הוא יותר ברור מפני כן רצה לדקדק מכאן:

פרק ד

הלכה ב

אין אסור משום נבילה אלא מינים טהורים בלבד מפני שהן ראויין לשחיטה ואם נשחטו שחיטה כשרה יהיו מותרין באכילה. ה"ה הביא סיוע לרבינו מהברייתא משמע דכוונתו להביא ראיה ממ"ש שם טהר מכלל נבילה בטמאה משמע דאין איסור נבילה בטמאה. וקשה על זה דבס"פ חטאת העוף (זבחים דף ע') אוקמוה להא בנבילת עוף טהור אבל שאר נבילת בהמה טמאה מטמא כטהורה וא"כ היכי מייתי ראיה לנבילת בהמה טמאה שלא יהא בה איסור נבילה הא בהא לא איירי ברייתא ותו קשיא מאי מייתי מטומאה לנבילה אע"ג דברייתא קאמרה דטהר הטמאה היינו לענין טומאה אבל לענין אכילה אפשר דיהיה בו לאו דנבילה דומיא דחלב דנבילה דאע"ג דאינו מטמאה באכילתו יש בו איסור נבילה. וכמדומה לי ודאי שלא ראה ה"ה ברייתא זו מקומה בגמרא אלא בספרי ראה אותה ולכך הביא ראיה ממנה דסבור דטהר מכלל נבילה בטמאה שאמר שם הוי לענין אכילה, אבל תימה על הרב בעל כ"מ שמצא מקומה בגמרא איך לא סתר ראיית ה"ה וכדכתיבנא. ומה שהביא ה"ה בלשון הברייתא יכול אף נבילת בהמה טמאה וכו' האי אף הוי ט"ס כדמוכח שם בברייתא ובספרי דכשאנו אומרים טמאה הוי דוקא ולא טהורה:

הלכה ג

האוכל עוף טהור חי וכו'. כתב ה"ה אבל רש"י ז"ל פירש משום אבר מן החי וכן נראה מן הסוגיא ע"כ. טעמו דשם (דף ק"ב) אמרו אמר רב אמ"ה צריך כזית מאי טעמא אכילה כתיבה ביה והקשו שם מהא דאמר רב אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא משמע

דטעמא דרב משום אמ"ה דאי משום נבילה אין כאן קושיא וכ"ת דמקשה דהא בנבילה כתיב נמי אכילה ולא בעינן כזית אם כן ה"ה באמ"ה אע"ג דכתיב ביה אכילה לא בעינן כזית. זו אינה קושיא דודאי ע"כ צ"ל כיון שהיא שלימה אע"ג דלית בה כזית חייב דאם לא כן היכי מתיישבה ההיא מימרא גופה דאמרה דבמיתתה בכזית וטעמא הוי משום נבילה דאכילה כתיבא בה כדפרישית הא בחייה נמי אכילה כתיבא בה א"ו כיון שהיא שלימה לא בעינן כזית וא"כ לא קשה לרב האי דאמר גבי אמ"ה דבעינן כזית דלא איירי בשלימה. ותו קשיא אפילו דאמרינן דחייב משום נבילה הא מוקמינן בגמרא משהו בשר ועצמות וא"כ לפי המסקנא בעינן כזית ואמאי כתב רבינו דכל שהוא חייב. ותו קשיא במאי דכתב רבינו הואיל ויש בכולו כזית חייב עליו משום נבילה דהרי כתב רבינו לקמן בפרק זה דהעצמות והגידין כיון שאינן ראויים לאכילה אינם מצטרפין לכזית לחייבו משום נבילה וכ"ת שאני הכא דכיון דכולו שלם עדיף טפי ומצטרף לכזית מכל מקום קשה לזה מסוגיא דגמרא דמוקי ברייתא דפלוגתא דרבי ור"ש כעין קלניתא דבכוליה ליכא כזית בשר ובחד מאיבריו יש בו כזית בשר וקאמר בגמרא דאם אכל ממנה כזית חייב משמע דעל אבר שיש בו בשר גידים ועצמות מצטרפים מיהו הא ודאי לא קשה כלל דבגמרא איירי לענין איסור אמ"ה דודאי מצטרפין הגידין והעצמות אם לא הפריד הבשר מהגידים והעצמות וכדכתב רבינו בפרק שלאחר זה אבל הכא מיירי לענין נבילה דאמר קרא בנבלתה ולא בעור כמו שממעטין בריש פרק העור והרוטב לענין טומאה וה"ה לענין אכילה וכדכתב ה"ה לקמן דרבינו למד שאין מצטרפין באכילה מהטומאה. ולקושיות הראשונות היה אפשר לתרץ דרבינו פשטה דשמעתא מפרש כפירוש רש"י ז"ל והא דלא כתב דאכל צפור שאין בו כזית בשר אלא במשהו בשר גידין ועצמות דחייב משום אמ"ה דהוא פוסק כרבי דפוטר בברייתא משום דהלכה כרבי מחבירו ועוד דרבי סבר בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת ורבינו פוסק כן לקמן בפ"ה ואזיל לטעמיה אלא שמ"מ קשה טובא דחייב משום נבילה היכן מצא כן ודבריו תמוהים וצ"ע:

הלכה טז

וצירף מן הכל כזית ואכלו אינו לוקה וכו'. ה"ה תמה על הר"א ז"ל. ול"נ דדעת הר"א ז"ל בהשגות כפירוש התוספות שפירשו בפרק קדשי מזבח (מעילה דף י"ז) דרב ולוי כולי עלמא מודו דאין איסור חל על איסור וכמו שהקשו שם וא"ת וכי פליג רב ולוי וכו' אלא טעמא דלוי דהכא מודה אחע"א דגלי קרא בנבילה דכתיב ואכול לא תאכלוהו התורה אמרה יבא איסור אכילה ויחול על איסור חלב וה"ה נמי דחייל אאיסור טמאה ולהכי השיג על רבינו דהיה לו לפסוק כלוי דברייתא מסייע ליה מפני דהוא סובר דכי פריך

בגמרא לרב אסי ולרב פריך וכמו שפירשו התוספות ודלא כרש"י ז"ל שמפרש דלרב אסי פליג ולא לרב ומפני כן הקשה לרבינו דהיה לו לפסוק כלוי דברייתא מסייע ליה. אבל רבינו אפשר שסובר כפירוש רש"י ז"ל ופסק כרב משום דברייתא לא הוי תיובתא אלא לרב אסי כי אמרינן דפליג אדרב אבל לרב אתי שפיר:

הלכה יז

או חצי זית מבשר נבילה וחצי זית מבשר מן החי וכו'. טעמו משום דבשר מן החי כתב לעיל דהוי בכלל לאו דובשר בשדה טריפה וטריפה תחלת נבילה היא:

הלכה כ

כשיאכל אותם כשהם רכים וכו'. כתב הרב המגיד למעוטי עבדן או הלך בהן כדי עבודה אע"ג דבכלל זה הוי עור האדם. במשנה שם (חולין דף קכ"ב) אמרו דעור האדם אפילו הלך כדי עבודה טמא היינו לענין טומאה כלישנא בתרא דלעולא משום גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו שטיחין אבל לענין אכילה אם הלך כדי עבודה ודאי דאינו חייב משום איסור עשה דבבשר האדם. ומיהו לענין טומאת מת היה לו לרבינו לחלק בהלכות טומאת מת בעור האדם בין היכא דהלך כדי עבודה ללא הלך:

הלכה כא

ועור בית הבושת וכו'. משמע מדברי רש"י ז"ל בפרק העור והרוטב (חולין דף קכ"ב: בד"ה להביא עור) דתנא קמא לית ליה אלא עור שתחת האליה לחודיה ופליג אעור בית הבושת וא"כ רבינו דפסיק כת"ק לא היה לו לפסוק בעור בית הבושת דהוי כבשרו, אלא שי"ל דעור פרסות ועור עגל הרך דמצינו דאמר רבי יוחנן דמתניתין בזה אתיא כיחידאה דפרק העור והרוטב ובפרק אלו טריפות לא פסקינן כסתם מתניתין בהני אבל בעור בית הבושת פסקינן כסתם מתני' כיון דלא מצינו לרבי יוחנן דדחי ליה:

פרק ה

הלכה ב

אחד אבר שיש בו בשר וכו'. כתב ה"ה נראה שיצא לו ממה שאמרו שם רבי יוחנן (דף קי"ב) ולא תאכל הנפש וכו'. נראה דהוצרך להביא הך מימרא ראשונה דרבי יוחנן משום דמימרא בתרייתא דר"י דאמר דחייב שלש אין ראיה דהוי אבר מן החי דדילמא לוקה משום בשר מן החי לזה הביא דר"י אית ליה דבשר מן החי נפקא מקרא דטריפה וכיון דחד מהני לאוי הוי טריפה ודאי דלא הוי משום בשר מן החי דאם כן היינו לאו דטריפה ואמאי לוקה שלש א"ו דהוי אבר מן החי. עוד כתב ויצא לנו מכאן ג"כ שהחלב קרוי

אבר אע"ג דכבר כתב שהוא קרוי אבר מן החי הכוונה במ"ש ראשונה דאבר שאין בו עצם קרוי אבר וז"ש שהוא קרוי אבר כלומר אע"פ שאין בו עצם וזהו ודאי לכל פירושים דאפילו דתפרש כוליא בחלבה הוי אבר שאין בו עצם, ועוד יצא לנו מכאן שהחלב כלומר דמשמע חלב לבדו בלא כוליא הוי אבר מן החי וכיון שכן אפילו מקצת מאבר שאין בו עצם חייב משום אמ"ה:

הלכה ג

אבל אם הפריד האבר אחר שתלשו וכו' ואין העצמות והגידים וכו'. כתב הר"א ז"ל ולמה ליה למכתב הכי ואפילו חלקו לאבר וכו'. קשה על הר"א ז"ל דרבינו איירי כשאכלו בבת אחת ואע"ג דאמרו בגמרא (דף קנ"ב) נחלקו מבחוץ היינו שאכל זה לבדו ואח"כ חציו השני כדפרישית אבל אם אכלו בבת אחת חייב ולכך כתב דהיכא דאין האבר כמות שהוא אפילו אכלו בבת אחת פטור עד שיהא עליו כזית בשר. ויש לומר דהר"א ז"ל מפרש כפירוש התוס' שפירשו דחלקו מבחוץ פטור ואפילו אכלו בבת אחת דבעינן שיהא מחובר בפיו ויהא עליו שם אבר וכו' והא דהפריד הבשר מן האבר נראה מדברי הרב המגיד שרבינו מפרש כן מאי דקאמר חלקו מבחוץ שר"ל הפריד הבשר מן האבר. ולפיכך מה שכתב רבינו לקמן אע"פ שנחלק בפיו בפנים ר"ל שנחלק הבשר מן האבר. וסובר רבינו דלא כפירש"י שפירש דההיא שאכל חצי זית והקיאו וכו' פליג אהא דחלקו מבחוץ אלא דלא פליג משום דההיא דאכל חצי זית אכל כזית בשר וכי אמרינן לעיל דחלקו מבחוץ פטור היינו דלא אכל כזית בשר זהו פירוש ה"ה ז"ל. ובאמת אין לשון רבינו משמע כן שכתב לקמן חלקו לאבר זה ואכלו מעט מעט ואח"כ כתב לקח כזית מן האבר וכו' אע"פ שנחלק בפנים משמע מרהוט לשונו דהיינו השני חלוקות המוזכרות בגמ' חלקו בחוץ וחלקו בפנים וריש חלקו מבחוץ ומפרש כפירוש רש"י ז"ל בהא דחלקו דהוי בשעת האכילה שאכל זה אחר זה ולכך פטור מ"מ אינו סובר כפירש"י דפליג הא דאכל חצי זית אההיא דלעיל דחלקו ולכך מחלק דהיכא דאכל כזית בשר חייב אע"פ דחלקו והיינו ההיא דאכל חצי זית וכו' וההיא דלעיל דפטור דלא אכל כזית בשר. ומ"ש רבינו דהיכא דהפריד הבשר מן האבר שצריך שיאכל כזית בשר לא נפקא ליה מההיא דחלקו כדכתב ה"ה דרבינו מפרש חלקו כפירוש רש"י ז"ל כדפרישית אלא מסברא נפקא ליה דכיון דהפריד האבר מן הבשר לא עדיף מהיכא דחלק אבר וכי היכי דהתם בעינן שיאכל כזית בשר ה"נ בעינן הכי שיאכל כזית בשר דאין האבר כמות שהוא שהפריד הבשר מעל האבר, והיותר מתיישב פירוש זה בדברי רבינו ממה שפירש ה"ה ז"ל ולא ידעתי מי דחקו לפרש כן:

הלכה ה

תלש אבר מן החי ונטרפה בנטילתו ואכלו חייב שתים. הרב מהור"ר לוי ן' חביב ז"ל בפסקיו סי' פ"ב הקשה בלשון זה קושיות חזקות דכיון דרבינו סובר דבהמה בחייה לאו לאיברים עומדת מדכתב ונטרפה בנטילתו דמשמע דאם היתה טריפה מקודם אינו חייב שתיים משום דלא אתי איסור אמ"ה דחייל בשעת תלישה וחייל אאיסור טריפה דקדים דאין איסור חל על איסור ולכך הוצרך לומר דנטרפה בנטילתו וכדכתב כדי שיהיו שני איסורין באים כאחת א"כ משמע דלאו לאיברים עומדת א"כ בתלש חלב מן החי אמאי כתב דחייב שתים היכי אתי איסור אבר מן החי דחייל בשעת תלישה וחייל אאיסור חלב. וכן קשה במה שכתב תלש חלב מן הטריפה ואכלו לוקה שלש דהיכי אתי איסור אבר מן החי וחייל אאיסור טריפה ואיסור חלב והך קושיא בתרייתא הקשו שם התוס' בפרק גיד הנשה לרבא דאמר דבהמה בחייה לאו לאיברים עומדת היכי משכחת לה שלש לר' יוחנן דהיכי אתי איסור אבר וחייל אאיסור טריפה ותירצו כגון שתלש ממנה אבר וטרפה בו דמיגו דאתי איסור טריפה וחייל אאיסור חלב חייל נמי איסור אבר עליו. ואם נאמר דרבינו אית ליה הך תירוצא ונדחוק דבריו ונפרש דמאי דקאמר תלש חלב מן הטריפה היינו שנטרפה בנטילתו עדיין קשה קושיא קמייתא דהיכא דתלש חלב אמאי חייב שתים וכבר כתב כל זה הרב הנזכר שם והאריך בדבר לתרץ דברי רבינו יעו"ש. ולי אני הצעיר נראה לתרץ דלרבינו הוקשה לו קושית התוס' דלרבא לא משכחת לה לר' יוחנן שלש. ודחיקא ליה לתרץ דמאי דאמר אכל חלב מן החי מן הטריפה הוי דנטרפה בנטילתו דלישנא דמן הטריפה משמע שנטרפה כבר ולכך הוא מפרש לתרץ קושיא זאת דכיון דאמר רחמנא דאתי איסור טריפה וחייל אחלב ה"ה דחייל איסור אבר מן החי אחלב דטעמא מאי אמרינן דחייל איסור טריפה אאיסור חלב משום דחלב הותר מכללו אצל חיה משא"כ בטריפה א"כ אמ"ה נמי כיון דלא הותר מכללו אצל חיה חייל אחלב דהותר מכללו אצל חיה וכי היכי דיליף בגמ' דניחול טרפה אאבר כיון דחייל אחלב כדאמר שם מידי דהוה אחלב כי האי גוונא אית ליה לרבא דילפינן דליחול איסור אבר מן החי אחלב כי היכי דחל איסור טריפה כיון דתרוייהו לא הותרו מכללן וחלב הותר מכללו, ועוד סובר רבינו כיון דאיסור אבר מן החי חייל אחלב היכי דתליש חלב מן מיגו דחייל איסור אבר מן החי אחלב דהותר מכללו חייל נמי אאיסור טריפה אע"ג דלא הותר מכללו כי היכי דכתבו התוס' דמיגו דזה חייל חבירו הבא עמו חייל יכול סובר רבינו מיגו בגוונא אחרינא וכי היכי דזה חל על זה חל נמי על חבירו, ולפי זה הוי מן הטריפה כפשטו שנטרפה כבר ולכך חייב שלש ובתלש חלב מן החי חייב שתים משום דאתי

איסור אבר וחייל אאיסור חלב דהותר מכללו כי היכי דחייל עליה טריפה כדכתיבנא. זה נ"ל לתרץ דברי רבינו ובאו דבריו כפשטן:

תלש אבר מן החי בנטילתו ונטרפה וכו'. נראה דפסק כאוקימתא דרבא בפ' גיד הנשה (חולין דף ק"ג) דאמר דמאי דקאמר ר"י אכל אמ"ה מן הטריפה ר' יוחנן חייב שתים ר"ל שתלש אבר ונטרפה בנטילתו דהשתא איסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קא אתו דבהמה לאו לאיברים עומדת וכ"כ ה"ה ז"ל. ובתוס' הקשו על הא דאמר רבא דסבירא ליה לר' יוחנן דבהמה בחייה לאו לאיברים עומדת וחייב שתים משום דבהדי הדדי קא אתו איסור אבר ואיסור טריפה א"כ היכי קאמר ר' יוחנן אכל חלב מן החי מן הטריפה חייב שלש דהיכי משכחת לה שלש דהא לא אתי איסור אבר וחייל על איסור טריפה ובשלמא איסור טריפה חייל על איסור חלב משום דכתיב ואכול לא תאכלוהו אבל אבר מן החי אע"ג דהוא איסור מוסיף דנוהג בבני נח רבא לית ליה אליבא דר"י איסור מוסיף דאי אית ליה איסור מוסיף אמאי לא מפרש מילתיה כר"י כפשטה ולימא שהיה מקודם טריפה וחייב שתים משום דאתי איסור אבר וחייל אאיסור טריפה דאיסור אבר מוסיף ובהמה בחייה לאו לאיברים עומדת ור"ל סבר בהמה בחייה לאיברים עומדת ולא אתי איסור טרפה וחייל אאיסור אבר ומדלא קאמר כן משמע בהדיא דר"י לית ליה איסור מוסיף. ותירצו בתוס' דמילתיה דר"י דאמר תלש חלב מן הטריפה לוקה שלש משמע ליה לרבא דה"נ קאמר תלש חלב ונטרפה בנטילתו דהשתא אתי איסור טריפה ואיסור אבר בהדי הדדי ומיגו דחייל איסור טריפה חייל איסור אבר אבל לעולם דאיסור אבר לבד לא חייל על איסור חלב דלית ליה לר' יוחנן איסור מוסיף אלו דבריהם ז"ל. אבל אין תירוץ זה מתיישב בדעת רבינו דהוא משמע דסבירא ליה איסור מוסיף שכתב התולש חלב מן החי לוקה שתים משמע דאיסור אבר מן החי מוסיף חייל על איסור חלב. וז"ש ר"י חייב שלש דאיסור אמ"ה הוא מוסיף ואע"פ שהיה טריפה קודם חייל איסור אבר. אבל קשה לפי דעתו ז"ל שפסק כרבא דהא לרבא לית ליה איסור מוסיף אליבא דר' יוחנן שהיה טריפה מקודם כמו שכתבתי, ומלשון שכתב תלש אבר ונטרפה בנטילתו משמע דפסק כאוקימתא דרבא וכדברי ה"ה דאל"כ לישמעינן שהיה טריפה מקודם. **וי"ל** שרבינו (לתרץ קושית התוס' ז"ל שהקשו דאיך אמר ר' יוחנן חייב שלש דהא לית ליה איסור מוסיף) מפרש דברי רבא דס"ל דבין לר"ל בין לר"י אית להו איסור מוסיף וכי אתי אבר מן החי אחר טריפה ודאי דחייל אבל כי אתי טריפה אחר אמ"ה פשוט הוא דלא חייל וס"ל לרבא דכיון דיש פנים לומר דבהמה בחייה לאיברים עומדת וכן נמי יש פנים להפך דלאו לאיברים עומדת די לנו לומר שבאיסור אבר בא בהדי איסור טריפה

משום הך סברא דלאיברים עומדת אמרינן דהוה ליה כאילו קדים איסור אבר משום דמשעת לידתה עומדת לכך אבל כשאיסור אבר בא אחר איסור טריפה אין כח בהך סברא דלאברים עומדת להפך הדבר מן הקצה אל הקצה ולומר דמה שנראה לנו דאבר אתי אחר טריפה שהוא בהפך דטריפה אתי אחר אבר דבהמה בחייה לאיברים עומדת דאין סברא זו כל כך חזקה כדי שיהפך הדבר כיון שנוכל לומר ולהכחישה דלאו לאיברים עומדת ומפני כן ס"ל לר"ל דכיון דבהדי הדדי קא אתו משום הך סברא דלאיברים עומדת הוי כאילו אבר בא קודם אבל אם הוה אתי אבר בתר טריפה ודאי דחייל אפילו אליבא דר"ל דאיסור מוסיף וחייל אליבא דכ"ע ור' יוחנן ס"ל דלאו לאיברים עומדת והך סברא דלאיברים לא אהני לך כלל ובהדי הדדי קא אתו. ובכי הא מתרצא מילתא אחריתא דר' יוחנן דאמר חייב שלש דכיון דאיסור אבר אתו לבסוף ודאי דחייל אאיסור מוסיף וחייל אליבא דכ"ע ואין בזה מחלוקת דהמחלוקת הוא היכא דנטרפה בנטילתו משום הסברא שהזכרתי. וזהו שכתב רבינו דין זה ופסק כר' יוחנן ואמר שהרי שני האיסורין באים כאחד, כלומר לאפוקי דר"ל דאמר לאברים עומדת ואיסור אבר קדים אלא שניהם באים כאחד וחייב שתים ולא הוצרך רבינו לפרש דאיסור אבר כשבא לבסוף חייל על איסור טריפה דאין כאן מחלוקת כלל ואליבא דכ"ע חייל ולא הזכיר אלא החלוקה אשר בה המחלוקת. ועוד דכ"ש הוא מחלוקת שכתב אחר זה דאמר דאיסור אבר חייל אאיסור חלב והשתא אאיסור חלב דהוא איסור חמור וחייב כרת חייל אאיסור טריפה מבעיא וזה פשוט, כנ"ל ליישב דעת רבינו והרב מהר"י ן' חביב בפסקיו עמד על זה (דף ק"ב):

הלכה ח

עצם שנשבר וכו'. בגמרא בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע"ו) אמרו בעינן רוב עביו ורוב היקפו, ופי' התוספות דה"ק העצם אינו עגול אלא מצד אחד רחב ומצד אחד הוא צר מפני שאינו עגול לגמרי שאם היה עגול לגמרי היה שוה מכל הצדדים וכיון שכן אם בשר החופה מצד הרחב ההקף הוא גדול שם ואע"פ שיהיה צד הרחב מכוסה וצד הקצר מגולה אפשר דיהיה שם רוב היקפו ועדיין לא הגיע לרוב עוביו מפני שאע"פ שאינו מכוסה רוב עוביו יש שם רוב ההקף מפני שהכסוי הוא בצד הרחב ששם רוב ההקף וכשכסוי של בשר הוא בצד הקצר צד הרחב מגולה יהיה בהפך דאפשר שיהיה שם מכוסה רוב העובי ועדיין רוב ההקף מגולה מפני דכיון דצד הרחב מגולה הרי שם רוב ההקף ואע"פ שרוב העובי מכוסה עדיין לא הגיע לרוב ההקף זהו פירוש דברי התוספות ז"ל. ועם זה נבין דברי הטור שכתב ביו"ד סימן נ"ה וז"ל ובשר החופה בצד הרחב אז רוב עוביו יותר מרוב היקפו כלומר אז יהיה תחילה רוב ההקף ועדיין לא הגיע לרוב העובי

כדכתיבנא ואז ודאי כיון שהגיע לרוב העובי כל שכן שהגיע לרוב ההקף כדכתיבנא והוי שיעורא טפי רוב עביו מרוב היקפו ואם הוא במקום שמיצר והולך אז רוב היקפו יותר מרוב עוביו כלומר דלכתחילה יגיע לרוב עוביו ועדיין לא יגיע לרוב הקיפו אבל כיון שהגיע לרוב היקפו כ"ש שהגיע לרוב עוביו והוי שיעורא טפי או רוב היקפו וכדכתיבנא. זה נ"ל פשוט בהבנת דברי הטור. והרב"י ז"ל פירש לשון הטור על דרך אחר המובן משפט דבריו והפך מה שכתבתי מפני שנמשך אחר לשון הרא"ש שהביא קודם. ולענ"ד נושא הטור אינו כנושא הרא"ש ז"ל דהטור איירי בעצם אחד רחב מצד אחד וקצר מצד אחד ומחלק בין כסוי הבשר היכן הוא אם בצד הרחב או בצד הצר והרא"ש איירי בשני עצמות מחולקים כמו שאמר וכשהוא מצר הרבה וכו' ואח"כ כתב וכשהוא מצר מעט וכו'. וכד מעיינת בהו יסכימו ודאי דבריו עם דברי הטור אלא שהנושאים מחולקים ודברי הטור פשוטים הם בעיני כמו שכתבתי, זהו פירוש התוספות שהסכימו בו רוב הפוסקים ורש"י פירש בענין אחר ובדברי רבינו אין הכרח. **ומ"ש רבינו ואם יצא העצם לחוץ הרי האבר אסור וכו'** קשה קצת דמדברי רבינו משמע דאם יצא העצם לחוץ אפילו היה העצם חפוי רוב עוביו ורוב היקפו אסור ובאמת משמע אפילו יצא לחוץ אם עור ובשר חופין רוב עוביו מותר. ונראה שמה שאמר רבינו ואם יצא העצם היינו שאין הבשר חופה רוב עוביו ורוב היקפו:

או העור וכו'. יש תימה בדברי רבינו דכיון דהוא סובר דעור לבדו מציל א"כ איך פסק גבי בעיא שנטל שליש התחתון דהוי ספיקא הא כיון דעור מציל אע"פ שלא יהא בשר תחתיו א"כ הרי ניטל יותר משליש התחתון וכ"ת הרי תירצו בגמ' דלא איירי הא דעור מציל אלא בקנה משכא דידיה דהיינו סמוך לארכובה דאין שם בשר תחתיו. ורבינו מאי דכתב העור מציל היינו במקום שאין בשר תחתיו דהיינו סמוך לארכובה באמת דוחק גדול הוא זה בדברי רבינו דא"כ היה לו לפרש ולמה סתם כאן ובהלכות שחיטה פ"ח שכתב שם גם כן סתם דעור מציל משמע דבכל מקום מציל העור. וע"ק דאם כונת רבינו כן א"כ היכן ראה הרב המגיד פלוגתא בין רבינו להרשב"א ז"ל הא רבינו לא איירי אלא בקנה משכא דידיה דהיינו סמוך לארכובה ובהא הרשב"א עצמו מודה. וכן מ"ש דאין מקום לכל הדינים שכתב הרשב"א לדעת רבינו כלומר דבלאו הכי מציל משום דרבינו סובר דעור לבדו מציל הא יש מקום לכל אותם הדינים אפי' לדעת רבינו דהא מודה להרשב"א דאין העור מציל היכא דלא הוי סמוך לארכובה. עוד קשה מה שהקשה הרב"י בי"ד סימן נ"ה על דברי הרשב"א ז"ל דכיון דהוא פסק כלישנא בתרא איך כתב דהיכא דהוי סמוך לארכובה דהעור מציל הא בגמרא אמרו כן לתרץ לישנא קמא דקאמר דהעור

לבדו מציל ול"ב פליג עליה והיה לו לפסוק דאינו מציל כל"ב. ונראה לי לתרץ לדעת רבינו דהוא מפרש מאי דקאמר בגמרא (דף ע"ז) דקנה משכא דידיה אינו ר"ל דהוא סמוך לארכובה אלא בכל מקום מציל העור ומאי דקאמר קנה משכא רוצה לומר שאין העור עומד באויר אלא העור שניטל הבשר תחתיו נדבק בעצם ואין העור עומד באויר והבעיא דניטל שליש התחתון היינו השני שלישים העליונים עומדים באויר כדפירש"י שניטל שליש התחתון שתחתיהם ולפי זה אתי שפיר דדמי פירוש דקנה משכא דידיה לפירוש דקנה גרמא דידיה האמור למטה שם בגמרא וא"כ כל מה שכתב רבינו בכל מקום שהעור מציל היינו היכא שאין העור עומד באויר ואע"פ שלא פירש סמך על המבין במה שכתב דהעור חופה דהכי משמע דאינו עומד באויר. והרשב"א ז"ל משום דהוא פסק כל"ב הוא סובר דאין העור מציל אפילו אין העור עומד באויר דמה שתירצו דקנה משכא דידיה לא הוי אלא לל"ק אבל ל"ב פליג ולכך הוא סובר דבכ"מ אין העור מציל אפילו שאינו עומד באויר. ומה שכתב הרשב"א ז"ל דהיכא דהעור סמוך לארכובה מציל לא נפקא ליה ממאי דאמרו דקנה משכא דידיה דהתם ר"ל דאין העור עומד באויר דהרשב"א מפרש כפירוש רבינו אלא מסברא נפקא ליה דכיון דאין כאן בשר ודאי העור מציל. והרב המגיד כתב דאין מקום לדין זה לדעת רבינו כלומר דפשיטא דמציל דאפי' היכא דיש שם בשר מציל היכא שאינו עומד באויר כ"ש הכא דאין כאן בשר ואינו עומד באויר. גם מה שכתב שהיו רירין בין עור לעצם כתב דאינו צריך לדעת רבינו דפשיטא הוא דכיון דכשאינו עומד באויר מציל כ"ש היכא דיש בו רירין שמדביקין העור לעצם. זה נ"ל לתרץ דברי רבינו והרשב"א ז"ל. עוד כתב ה"ה דגידין הרכין לא נתבאר בדברי רבינו. קשה דהרי כבר ביאר בהלכות שחיטה (דהם) [שאינם] כבשר כלומר דאינם מצילים כלל. ומ"ש בהלכות שחיטה שאינם כבשר אינו ר"ל דהוה כעור דאם היו כעור מצילים היו לדעת רבינו דהעור מציל אלא אפילו כעור לא הוו ומשום דהוה ס"ד דליהוו בשר כיון שהם רכיכים לכך קאמר דלא הוו בשר. עוד כתב ה"ה ז"ל אולי היה לו לרבינו גירסא אחרת וכו'. הרב מוהר"י בן חביב בפסקיו סימן פ"ג כתב על זה והרגיש שם קושיא אחרת בדברי רבינו למה לא כתב דינים אלו בהלכות שחיטה יעויין שם. ול"נ לתרץ דאולי רבינו מפרש דלא איפשיטא בעיין ומאי דקאמר רב פפא והוא דקנה גרמא דידיה דחייה דפשיטותא הוא כי היכי דמאי דאמר דילמא דקנה משכא וכו' הוי דחייה דפשיטותא הכי נמי הכא וה"ק שאני התם דכבר התחיל להתרפאות התחיל העצם להתחזק והוי תחילת רפואה ולכך אמרו שם דמסרטו בעצם כו' אבל היכא דלא התחיל להתרפאות עדיין הבעיא במקומה

ולכך כתב רבינו שמורין לאיסור עד שיתרפא הבשר והגם כי פירוש זה דחוק נאמר כן ליישב דעתו ז"ל:

הלכה ט

הרי אותן חתיכות אסורות וכו'. אבל הבהמה מותרת. עא"ג דבפרק א"ט (דף נ"ה) מוקי רב עוירא הך מתניתין דאפילו בהמה אסירא משום דניקב הטחול הא אמר שם דלית הלכתא כוותיה והיכא דאינקיב בקולשיה כשרה ומתניתין איירי דאינקיב בקולשיה ולכך כתב רבינו דהחתיכות אסורות דמשמע דהבהמה מותרת:

הלכה י

הוציא מקצת האבר כו'. רבינו מפרש כפירוש ההלכות בפלוגתא דר' יוחנן ורב גבי יש לידה לאיברים ומה שאמרו בגמרא (דף ס"ח:) מאי בינייהו קאי לרב ולרבי יוחנן ודלא כפירוש רש"י דפירש דר"ל מאי בינייהו בין ללישנא קמא ובתרא ופלוגתא דרב ור"י הוי לענין מיעוט הנשאר דלרב דקאמר יש לידה מיעוט הנשאר אסור ולר"י מותר אבל מה שיצא לחוץ אליבא דכ"ע אסור והבעיא דבעי לדברי האומר אין לידה וכו' הוי לאיסור מיעוט הנשאר דליוצא פשיטא דאסור אליבא דכ"ע ודלא כרש"י דמפרש דהבעיא היא לענין מה שיצא ולכך כתב ה"ה פירוש לאסור המעט הנשאר לאפוקי מפירוש רש"י ז"ל. וקשה לפי מאי דכתב ה"ה דרבינו גורס לדברי האומר יש לידה מאי בעי דהשתא היכי דנפק רוב האבר קאמר דאסור הנשאר כ"ש היכא דנפק רוב העובר דאסור הנשאר. וי"ל דשאני התם דנפק רוב האבר בבת אחת ואחר כך החזיר אבל הכא היה יוצא והיה חוזר ולכך בעי כיון דהרוב לא יוצא בבת אחת דהרי בין זה לזה היה חוזר אף על פי דגבי אבר אחד לא חשבינן החזרה כלל דמכל מקום נאסר מכל מקום כאן דהוי חזרה בין זה לזה ולא יצא בבת אחת אמרינן כיון דהדר הדר וז"ש שם או דילמא כיון דהדר הדר. ומ"מ קשה בדברי רבינו למה לא חילק בענין החזרה של אבר שאם החזיר האבר קודם ששחט את אמו אז ודאי מקום החתך מותר אבל אם החזיר אחר ששחט את אמו מקום החתך אסור שכן אמרו שם בברייתא בהמה המקשה וכו' והחזירה ואחר כך שחט וכו' מותר שחט את אמו וכו' אסור באכילה וכן בהלכות חילקו בכך שכתבו שם וז"ל שאם הוציא העובר ידו וחתכה ואחר כך שחט את אמו האבר היוצא אסור ומקום החתך מותר ואם שחט אמו ואחר כך חתכה האבר היוצא ומקום החתך אסור והשאר מותר ע"כ. אלא שלשון ההלכות קשה דאין חילוק בין חתיכה קודם שחיטה לאחר שחיטה אלא היכא דהחזירה אבל היכא דלא החזירה אפילו חתכה קודם שחיטה מקום החתך אסור ואיך לא הזכירו בדבריהם חזרה כלל. ואולי כוונתם לומר שהחזירה קודם שחיטה ולא חשו

לפרש משום דסמכו על הברייתא שהביאו קודם שלא הזכירה חזרה כלל. ומ"מ על רבינו קשה למה לא חילק כדכתיבנא ומה גם על דברי ה"ה שכתב שדעת רבינו כהלכות ולא נתעורר בזה:

הלכה יא

כל אבר עובר שיצא וחתכו וכו'. אם כוונת רבינו לומר שחתכו כשהוא בחוץ כדמשמע מלשונו שכתב כל עובר שיצא וחתכו קשה דלמה כתב אחר כך והוא בחוץ. וע"ק דמנא ליה לה"ה שכוונת רבינו לומר שאע"פ שבשעה שחתכו היה בפנים כיון דאח"כ הוציאו הוי אמ"ה שכן כתב וכן מתבאר שם שמה שאמרו חתך וכו' דוקא כשהניחו שם עד אחר שחיטה. לכך נ"ל לומר דה"ה הוציאו ממש והוא בחוץ דמשמע כונת רבינו דזו אף זו קתני (ולמה) [ול"מ] חתכו כשהוא בחוץ אלא אפילו חתכו בפנים ואח"כ היה בחוץ הוי אבר מן החי. ומ"מ הראיה האחרת שהביא וכתב וזהו ששנינו שם הוציא העובר את ידו וכו' לא הוי ראיה על כך דאין מפורש שם אלא דחתכה אחר שהוציאו אבל לא שחתכה בפנים ואחר כך הוציאה אלא הראיה אחרונה היא לומר דאיכא ביה איסור אמ"ה. ומ"ש ה"ה שמתבאר שם דדוקא הניחו שם עד אחר שחיטה הוא משום דשם אמרו בגמ' דכתיב וכל בהמה וכו' בהמה בבהמה כלומר דדבר הנמצא בבהמה מותר א"כ משמע דדוקא כשנמצא בתוך הבהמה:

כל אבר שיצא וחתכו וכו'. קצת תימה דלעיל אמר עובר שהוציא את ידו וכו' נאסר אותו אבר וכו' בין שחתכו קודם שתשחט וכו' עד אומרו אסור משום טריפה כלומר איסור מיהא איכא אבל לא מלקות. וכמו שפירש ה"ה משמע דאפילו חתכו קודם שתשחט אמו אין שם מלקות וצ"ע:

ואפילו מת העובר וכו'. אם כוונת רבינו שאחר שחתכו מת העובר. קשה דמאי אפילו הוא מאי נפקא לן דמת העובר אחר כך דכיון דכשחתך האבר ממנו היה חי א"כ יש בו איסור אבר מן החי. ועוד דה"ה כתב דנפקא ליה משום דבפרק בהמה המקשה (חולין דף ע"ד) אמר רבא על פלוגתא דרבי מאיר ורבנן כמחלוקת בזה כך מחלוקת בזה כלומר דרבנן אית להו דשחיטה מפיק ליה מידי נבילה אף על גב דהעובר היה מת בשעת שחיטת אמו ואם כן הרי אין העובר במינו שחיטה וס"ד אמינא לא מהני ליה שחיטה לאפוקי מידי נבילה וכסברת רב חסדא קמ"ל דמועיל להוציאו מידי נבילה אם כן משמע דעובר מת הוי כמו חי. ומכאן כתב הרב המגיד דיצא לו לרבינו כאן דאפילו העובר מת ואם כוונת רבינו כאן הוי דכשחתכו היה חי אין זה דמוי הנושאים דהתם בשעת שחיטה העובר מת ופשיטא דהכא הוי אבר מן החי כיון דבשעת חתיכה היה חי. לכך נראה

כוונת רבינו דכשחתכו היה מת. וכתב הרב המגיד דיצא לו ממ"ש שם דהעובר מת יש במינו שחיטה והוי כחי ומכל מקום כתב שאין זה הכרח דהתם לא חשיב ליה כחי אלא שיש במינו שחיטה כשהוא חי ואגב אמו מהניא ליה שחיטה אבל לא שיהיה חשוב [כחי] גמור. ומ"ש ואף על פי שנגע בו בשעת חיתוך ר"ל דבשעה שחותכו קודם שחיטת אמו נעשה אבר מן החי דאם לא היה חותכו עד אחר שחיטה לא היה בו איסור אבר מן החי לכך כתב בשעת חיתוך:

ואם נחתך אחר שחיטה וכו'. לדברי המפרשים שאמרו דאבר העובר אסור מן התורה אחר שחיטה ואבר המדולדל הוא מדרבנן אחר שחיטה קשה אם כן היכי קאמרי דהרבה מצלת על שאינו גופה כו' והרי אבר המדולדל הוי גופה ואין בו אלא איסור מדרבנן אחר שחיטה ואבר עובר אינו מגופה יש בו איסור תורה אלא שזה בכלל הראיה שהביא הרב המגיד לדברי רבינו מהך ברייתא ומינה דהוי תיובתא לשאר המפרשים ז"ל:

ואם נחתך אחר שחיטה וכו'. מ"ש הראב"ד והיה לו לומר אינו לוקה משום אבר מן החי וכו' ר"ל היה לו לרבינו לומר שאינו לוקה משום אבר מן החי ואפילו שנאמר אינו לוקה משום אבר מן החי עם כל זה מה צורך ר"ל הא איכא מלקות מצד אחר שהוא משום טריפה. זה נראה כונתו וקשה על זה תרתי, חדא דאם הוה אמר כן הוה אמינא דאיצטריך לאשמועינן דלא נילקי תרתי משום אמ"ה ומשום טריפה לכך אמר שאינו לוקה משום אמ"ה. ועוד דאיצטריך לאשמועינן דאינו לוקה משום אמ"ה לענין ההתראה דאם התרו בו משום אמ"ה אינו לוקה אא"כ התרו בו משום טריפה ואיך כתב ועם כל זה מה צורך וצ"ע:

פרק ו

הלכה א

לפיכך דם דגים וחגבים טהורים וכו'. קשה לפי מה שפירש ה"ה בדברי רבינו א"כ דם חגבים טמאים אינו אסור אלא בכנסו דהא בגמרא (דף צ"ג) שהוא [כ"א ב'] אוקמוה מילתיה דרב בדם דגים טמאים ורב כנסו קאמר דמשמע דוקא כנסו. וי"ל דכד מוקמינן מילתא דרב בדגים טמאים ודאי דכנסו לאו דוקא דכיון דטעמא הוי משום דהוי תמצית שבגופן מה לי כנסו מה לי לא כנסו א"ו מאי דנקט כנסו אורחא דמילתא נקט דדרך לכנסו כדי לשתותו ותדע לך דלאו דווקא דבפ"ב מהלכות אלו כתב רבינו דם שרצים שפירש וכנסו ואכלו לוקה עליו בכזית והתם ודאי כיון דטעמא משום שרץ ודאי דלא איכפת לן כנסו ואם כן אמאי קאמר הרב שם כנסו א"ו דכנסו לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט.

וגלה לנו הרב לפי זה דמאי דנקט בגמרא כנסו גבי דם חגבים טמאים לא הוי אלא אורחא דמילתא כמו ששנה הוא בלשונו כנסו משום אורחא דמילתא. ומ"מ קשה למה לא פירש בדם האדם דהיכא דלא כנסו מותר דהכי משמע בגמ' בפ' דם שחיטה דתמהו ואמרו דכוותיה גבי מהלכי שתים כשלא כנסו מי אסור משמע דפשיטא ליה דמותר וכ"ת דסמך על מ"ש הרי שנשך בפת וכו' גורד את הדם דמכאן הוא דהכריחו בגמרא דהיכא דלא כנסו מותר וכיון שכתב דין זה ממילא ידעינן דבר הלמד שלמדו בגמרא מכאן זה אינו כלומר דלפי פירוש רש"י ז"ל אדרבא משם נראה דאסור דאמר גורדו ואוכלו והרי התם לא כנסו ואעפ"כ אסור אלא שכתב רש"י ז"ל שכח הקושיא משום דבברייתא לא קאמרה אלא דאיכא ביה מצות פרוש לבד בדם שעל גבי ככר דהוי לא כנסו אבל איסורא ודאי ליכא וקשיא לרב דאמר אסור בדם מהלכי שתים היכא דלא כנסו וא"כ היה לו לרבינו לפרש זה ואולי לא הוצרך לפרש דכיון דמ"מ איכא איסורא משום מצות פרוש היכא דלא כנסו כדאמר דם שעל גבי ככר גורדו מאי איכפת לן שלא יהא איסורא מן הדין סוף סוף איכא איסורא דרבנן. או אפשר דמפרש כפירוש רבינו ברוך שפירש שם התוספות דלא פריך אלא מסיפא דדם שבין השינים מוצצו וכו' וה"ק כשלא כנסו מי אסור כלומר ליכא שום צד היתר והא איכא שום צד היתר היכא דלא פירש שהוא בין השינים ואם כן אמאי לא שנאו בברייתא וכבר הצריכו שם התוספות לישב פירוש זה, ולפי שכיון ששנה רבינו הצד של היתר דם השינים בולע ואינו נמנע אין עליו תפיסה כלל. ומ"מ קשה לי בלשון ה"ה שכתב וכן נמי משמע בברייתא דקתני דם דגים וחגבים שכולו היתר דמה ראיה היא זאת הא פירוש שכולו היתר אמרו בגמ' דלא הוי פירושו אלא דלא בעי שחיטה ולא דברה הברייתא כלל לענין הדם דאם הכונה היתה לומר שהדם כולו היתר הוה קשה טובא דהיינו דבעינן למילף שיהא הדם מותר דס"ד אמינא דהדם אסור וכמ"ש בברייתא ברישא הכל בכלל ואם כן היכי אפשר לפרש שהדם כולו היתר ולכך הוה ממועט עדיין נאמר לו מי אמר לנו דבר זה אלא ודאי שכולו היתר ר"ל דלא בעי שחיטה וכמו שפירשו בהדיא בגמרא וא"כ אין כאן מקום להכרח ה"ה כלל וצ"ע. וא"ת לדעת רבינו דם דגים אין חייבין עליו דקתני במתניתין במאי איירי אי בטהורים היכי קתני אין חייבין דמשמע דאיסורא מיהא איכא הא לדעת רבינו מותר בכל גוונא בין כנסו בין לא כנסו. ויש לומר דאיירי בטמאים ומאי דקאמר אין חייבין עליו משום דם אבל משום לאו דטמאים חייב דהוי תמצית שבגופן:

הלכה ג

אין חייבין כרת אלא על דם היוצא בשעת שחיטה. במשנה (דף צ"ב:) שהוא [דף כ'] אמר דם נחירה דם העיקור דם הקזה שהנשמה יוצאה בו כתבו התוספות וה"ה דבדם נחירה ושחיטה ועיקור בעינן דהנשמה יוצאה בו אלא לא איצטריך למימר רק גבי דם הקזה דאין רגילות שיקיז דם לבהמתו עד שיצא לה דם הנפש ע"כ. ורבינו לא משמע דאית ליה הכי שכתב שבכל דם שחיטה והקזה חייב כל זמן שיש בו אדמימות דסובר דכיון שהוא ממקום שהנשמה יוצאת שהוא הסימנים דתלי בהו חיותא כל דם היוצא הוי דם הנפש:

או התזת הראש כל זמן שיש בו אדמימות וכו'. אע"ג שלא הוזכר במשנה פשוט הוא:

הלכה ד

דם ביצים וכו' אין חייבין עליהן כרת וכו'. כתב ה"ה דם ביצים שהזכיר כאן רבינו הוא דם ביצי זכר וכו'. אפשר לומר דדעת ה"ה היא דרבינו מפרש דדם ביצים דמתניתין דפרק דם שחיטה הוי ביצי נקבה ולא ביצי זכר משום דאם נפרש דהם ביצי זכר יקשה מה שהקשו היכי קאמר בגמרא אוציא דם ביצים שאין מין בשר הא ביצי זכר מין בשר הם א"ו פירושה דמתניתין הוי ביצי נקבה והא ודאי הוי מדרבנן בעלמא ולא כתבו רבינו כאן משום דסמך על מ"ש לעיל בפרק ג' נמצא עליה קורט דם וכו' אבל מ"ש בכאן לא נפקא ליה אלא מדם האיברים דקאמר בגמרא דעובר בלא תעשה מהכא נפקא ליה. זה נראה כוונת ה"ה ז"ל דאם כוונתו לומר דרבנו מפרש ביצים דמתניתין דהם ביצי זכר היה לו לומר כן דרבינו מפרש מתניתין כן:

הלכה ה

השליל הנמצא במעי בהמה וכו'. כתב ה"ה אלמא לרבי יוחנן דפליג עליה ענוש הוא כרת. וא"ת ל"ל הכי הא אפילו ר"ל מודה דלדברי האוסר בחלבו אוסר בדמו וחייב כרת עליו וכיון דרבינו לקמן בפ"ז פסק אסור חלבו שכן כתב דבן ט' חי חלבו אסור א"כ אפילו לר"ל על דמו חייב כרת. וי"ל דהוצרך ה"ה לומר משום דרבינו איירי כאן אפילו בבן שמונה וקאמר דחייב כרת על דם הכנוס בלב והתם כ"ע מודו דחלבו מותר וכדכתב רבינו לקמן ולר"ל לא היה ראוי לחייבו כרת אלא לר"י דאית ליה חיובא דכרת אפילו היכא שחלבו מותר. וכן הקשה לר"ל ממתני' (דף ע"ד) דקורעו ומוציא את דמו ופירש"י אלמא אפילו בן שמונה דלכ"ע חלבו מותר קתני מתני' קורעו וכו' א"כ משמע דלר"י אפילו בבן ח' בדמו חייב כרת וא"ת מאי מקשה ר"י בגמרא לר"ל נימא דמאי דהתיר ר"ל הוי דם האיברים ומאי דקאמרה מתניתין קורעו ומוציא את דמו הוי משום דם הכנוס בלב. וי"ל

דדמו כל דמו במשמע. ועוד מה לי דם האיברים לענין חיוב לאו מדם לב לענין חיוב כרת דאי מקרי דם בלב לחיוב כרת ודאי דמקרי דם באיברים לחיוב לאו אבל השתא דתריץ דלא הוי דם לענין חיוב כרת אפילו בלב לר"ל א"ש דיש בו טעם נכון לפוטרו משום דכיון דאין בו שחיטה אין בו דם הנפש ואינו חייב כרת אלא על דם הנפש. ומצאתי כתוב בתשובת הר"ש בר צמח תשובת מהר"ר יוסף ז"ל ששפורט"ש ששאלו ממנו למה בדם השליל כתב רבינו דאפילו לא שלמו לו חדשיו אסור ובחלב כתב דאם לא שלמו לו חדשיו מותר. והשיב דשאני איסור דם מאיסור חלב דבחלב פרט לך הכתוב חלב שור או כשב או עז וחלב השליל אינו חלב שור וכשב ועז אלא חלב אבר שהתירתו תורה מכל דבהמה ופטרתו התורה בשחיטת אמו אפילו בן ט' חי כו' והאריך בזה מאד ומחסרון השואל בסוגית הגמרא שאל על זה דשם בפרק בהמה מבואר דיש חילוק בין חלב לדם מטעמא דקראי:

השליל הנמצא במעי הבהמה וכו'. כתב ה"ה ובהשגות א"א אבל שאר דמו הרי הוא כדם האיברים וכו' אם הגירסא בדברי הראב"ד כמו שהביאה ה"ה אין כאן מקום לספק במה שנסתפק בדברי הר"א ז"ל אם בא לסייע לרבינו או לחלוק עליו דודאי לבאר דבריו בא כיון שכתב לשון אבל שאר דמו הרי הוא כדם האיברים ואח"כ כתב וכן דם היוצא וכו' משמע דהוא כדם האיברים. אבל נ"ל שהגירסא הנכונה בדברי הראב"ד הוא כמו שהביאה בעל מ"ע וכן דם היוצא מבית שחיטתו שהוא מן הריאה ומן הכבד ע"כ. ולא הוזכר בדברי הראב"ד לשון אבל שאר דמו הרי הוא כדם האיברים כמ"ש בספרים והשתא א"ש שנסתפק ה"ה אם הראב"ד תופס עליו במ"ש אבל שאר דמו כדם האיברים וכו' ורצה לבאר דבריו והשיג עליו דהיה לו לפרש, או אם תופס במ"ש חייבין עליו כרת ועל זה כתב וכן דם היוצא וכו' וכונתו לחלוק עליו ולומר דבדם השחיטה חייב כרת. ועל מ"ש הרב או אפשר שבא לבאר וכו' יש לדקדק שגם כן דם שחיטה של כל בהמה אמאי חייב כרת כיון דהוא בא מן הריאה ומן הכבד, אלא שי"ל דאע"פ כן הוא חייב מפני שיוצא מבית השחיטה אבל בשליל אין לפוסלו מטעם שחיטה דאין צריך שחיטה דכל איבריו הם כשחוטים מאי אמרת משום דאתי מן הלב ליתא דאינו בא אלא מן הריאה ומן הכבד וז"ש שהרי בא מן הריאה וכו':

הלכה ו

הלב בין לצלי בין לקדרה וכו'. מ"ש רבינו אינו חייב עליו כרת ה"ה דאפילו מלקות ליכא כיון דאין בו כזית אלא משום דבבהמה צריך לומר שחייב כרת נקט נמי הכא הכי. והרב מהר"ר לוי ן' חביב בתשובותיו דף קפ"א תירץ כן וכתב עוד או שנאמר והוא הנכון

דמשום דבלב יש שני מיני דם דם שבתוך הלב עצמו ועל זה חייב כרת לדעת הרב ודם שמתכנס אליו בשעת שחיטה ועל זה אינו חייב כרת אלא מלקות לדעתו כאשר אמר הוא למעלה שלא כדברי האומרים בהפך ובודאי שבלב העוף אין בו כזית דם אבל אפשר שיהיה בו כזית דם מדם שבתוכו ומהמתכנס אליו בשעת שחיטה ולכך פסק הרב דאינו חייב כרת עליו לעולם ודוקא כרת אינו חייב אבל מלקות אפשר שיהיה חייב איזה פעם אם יהיה כזית בין הכל ע"כ דפח"ח. עוד כתב שם במ"ש ה"ה בדין דם מבושל שלא נתבאר בדברי רבינו. דלשון רבינו משמע הפך יש מי שכתב דאפילו על דם בישול חייב מדלא כתב רבינו אבל אם היה לב בהמה חייב כרת אם אכלו קודם בישול והעד שלא כתב בשום מקום בספרו המימרא של פרק הקומץ רבה דם שבישלו שאינו חייב כרת משמע דס"ל דאינה הלכה. ותמה על ה"ה איך כתב שלא נתבאר בדברי רבינו:

הלכה ז

הכבד אם חתכה וכו'. מה שכתב ה"ה וכ"נ מדברי רבינו ולקדרה לא סגי וכו'. נראה דיש ט"ס וצ"ל דלקדרה בדלי"ת. ושיעור לשונו כן תחלה כתב שנראה מדברי רבינו דלצלי דין הכבד כדין הבשר ואח"כ כתב שנראה עוד דין אחר מדברי רבינו דלקדרה לא סגי בחתיכה ומליחה. דאין לומר דקאי אדברי הרשב"א שכתב וראוי לחוש לדבריו דדברי הרשב"א הם הפך מדברי רבינו. ויש מי שרצה להעמיד גירסת הספרים ופירש הוא וכ"נ מדברי רבינו הם דברי הרשב"א ז"ל שכ"כ על רבו הרמב"ן ז"ל ודוחק והראשון עיקר. עוד ק"ק דלפי הנראה מכאן מה"ה ז"ל דחליטה עדיפא ממליחה ולקמן אמרינן השובר מפרקתה של בהמה דבחליטה לא סגי אלא במליחה משמע דמליחה עדיף מחליטה. וי"ל דהתם כיון ששבר המפרקת ופרש דם האברים שהיה הדם יוצא ולא הניחוהו וחזר להיות נבלע מפני כן בחליטה לא סגי דהחליטה מכניס ואינו מוציא והוי דם האברים שפירש ואסור ולהכי בעי התם מליחה אבל הכא לא פירש עדיין הדם ובחליטה מהני דמכניס ולא במליחה. ועל מה שתמה הר"ן על דברי רבינו ראיתי מה שרצה הרב בעל כסף משנה לישב דברי רבינו וקשה לי על דבריו במה שכתב להביא ראיה ממאי דאתקיף רב אשי דילמא פי קנה חוץ לקדרה הוה דודאי רב ספרא לא דק התם במילתיה ה"נ אית ליה לומר דכשאמר רבי זריקא אנא שלקי ליה ואכיל דילמא על ידי חליטה קאמר ורב ספרא לא דק במלתיה. ול"נ דאין הנדון דומה לראיה דודאי רב ספרא שאל לרבי זריקא מה שאמר לו אביי שישאל דהיינו אי מהני לקדרה בקריעה ומליחה בלא חליטה וכיון שעל זה השיב לו רבי זריקא אנא שלקי ליה ואכיל ודאי דאיהו דהוה מאריה דעובדא דהוא בעצמו שלקו ודאי דידע דהוה בלא חליטה דאם לא כן לא היה משיב כלל לרב

ספרא לשאלתו. אבל מאי דמקשה רב אשי ודילמא פי קנה וכו' לאו לרב ספרא מקשה הגמרא אלא לר' זריקא גופיה מקשה מה היא הראיה שהביא דקריבו לן קניא מקיפיה הא איהו לא ידע היאך נתבשל דלא היה הוא מריה דעובדא שבשלו נמי אמר דלא הוה פי קנה חוץ לקדרה או דילמא חלטוהו ועל דא שייך הך קושיא שפיר כיון דרבי זריקה לא הוה התם בעל הבישול. וכן קשה לי על מ"ש הרב בעל כ"מ דקי"ל כרב נחמן ורב הונא ולא כאביי דמספקא ליה דלא שבקינן מאי דפשיטא וכו' דזה אינו דהוא ר"ל לרבינו אמאי פסק רבינו דאוסרת ונאסרת ונתן טעם משום דרצה לפסוק כרב נחמן ורב הונא ובהא דאינה נאסרת לא מספקא ליה לאביי כלל דפשיטא לאביי דאינה נאסרת וא"כ איך כתב דלמה שבק פשיטותא דרב נחמן ורב הונא משום ספיקא דאביי הא בהא לא נסתפק וכדאמר למיסר נפשה לא קא מבעיא לי:

הלכה ט

השובר מפרקת בהמה קודם שתצא נפשה וכו'. נראה מדברי ה"ה דסובר דכאן במליחה לחודיה סגי אבל בחליטה קאמר רבינו דלא מהני משום דבחליטה מכניס הדם בפנים וזה הדם הוי כאילו פירש ואם יכניסוהו בפנים אסור אבל במליחה יוצא ולכך מותר והביא ראיה מפרק השוחט דאמר דחותך בשר בהמה קודם יציאת נשמה ומולחו ואוכלו כשהוא חי והרי שם דכיון דלא יצא נפשה הוי כאילו דם הוא רוצה לצאת לחוץ ומחמת הצער שחותך ממנה מבליע לדם בפנים ומ"מ קאמר יוצא ע"י מליחה אע"פ שיש לחלק דשאני שבירת מפרקת דהיא מתאנחת טפי ומכח האנחה גדולה מכניס בפנים הדם לכך כתב ה"ה ויתבאר בכיוצא בזה כלומר אע"פ שאינה ראיה ברורה הוא דמיון לה. ול"נ לומר דמדהזכיר רבינו יחתוך החתיכה וימלח יפה יפה נראה דסובר דבעינן כאן חתיכה ומליחה כמו אומצא דאסמיק וכמ"ש רבינו לקמן ובשר שהאדים וכו' אם חתכן ומלחן כדת וכו' דבעי התם חתיכה ומליחה. ורבינו דימה הא להההיא דהתם ולכך קאמר דבעי חתיכה וחליטה וא"ש לפי זה שהזכיר כאן חתיכה דלפירוש ה"ה חתיכה דנקט כאן כדי נסבה דלא תלי מילתא אלא במליחה ולפי זה שכתבתי האי או יצלה דקאמר רבינו הוי בלא חתיכה ומליחה וה"ק יחתוך וימלח ויבשל או אם לא ירצה לעשות כן יצלה דבאומצא דאסמיק כתב לקמן דבלא חתיכה ומליחה בצליה לחוד סגי:

השובר מפרקתה של בהמה וכו'. מ"ש ה"ה בשם המפרשים דסבירא להו דבשר חי מותר לאוכלו וכתב ורבינו שכתב וכו'. נראה מריהוט הלשון דמשום דלרבינו בבשר חי בעינן חליטה הכא בעי מדרגה אחרת כיון ששבר מפרקתה וצריכה מליחה אבל למפרשים דס"ל דבבשר חי לא בעי כלל הכא סגי בחליטה. ובאמת שאין זה ודאי הכונה דכיון

דבשובר מפרקתה איקרי דם האיברים שפירש שהיה הדם יוצא לחוץ בדין הוא דאפילו למפרשים לא סגי בחליטה כיון שהחליטה מכניס. ומ"ש הרב ורבינו כתב ואפילו חילטו לפי שהוא אינו סובר כן וכו' ר"ל דצריך להזכיר כאן ואפילו חלטו משום דאי לאו הכי אפילו אומצא צריך חליטה ולא אשמעינן רבותא אבל למפרשים אין צורך לזה דבלא חליטה אשמעינן רבותא דבחי אפילו בלא חליטה סגי אבל מ"מ אפילו למפרשים לא סגי כאן בחליטה:

וכבר ביארנו שהשוחט בהמה וחיה ולא יצא מהן דם מותרים וכו'. כלומר ואע"פ שתאמר שע"י כל זה כיון ששבר מפרקתו לא יצא הדם יפה ונשאר שם מכל מקום כיון שאין שם הדם עתיד לפרוש לא איכפת לן דכבר ביארנו היכא דלא יצא דם מותר משום דהוי דם האיברים שלא פירש וכי אית ליה לרבינו דדם האיברים שלא פירש אסור היינו דם שעתיד לפרוש וכמו שתירץ הכ"מ ולא כמו שתירץ מהר"י ן' חביב ז"ל דלפי הנראה מדברי ה"ה סובר רבינו דדם האיברים שלא פירש נמי אסור מדכתב ויש מן המפרשים שדקדקו מכאן דדם האיברים וכו' וכתב שרבינו אינו סבור כן משמע שאית ליה דדם האיברים שלא פירוש אסור אלא שצריך לחלק דדוקא בשעתיד לפרוש וכמו שכתב הרב בעל כסף משנה:

הלכה י

אין הבשר יוצא מידי וכו'. כתב ה"ה ובפרק כלל גדול יש מי שסובר שהמולח את הבשר בשבת וכו' ואע"ג דקי"ל דאין עיבוד באוכלין לחיוב שבת מ"מ ילפינן מהתם דמליחה היינו עיבוד. ויש מי שהקשה דהא בפרק כלל גדול (שבת דף ע"ה:) אמרו אמר רב אשי ואפילו רבה בר רב הונא לא אמר אלא דקא בעי ליה לאורחא אבל לביתא לא משוי איניש מכליה עץ ע"כ. משמע דמליחה דאמרינן התם הוי במלח הרבה דהוא דקא בעי ליה לאורחא ועל הא הוא דאמר דאין עיבוד באוכלין והא הוא דמקריא עיבוד אבל מליחה דביתא לא מיקרי עיבוד וא"כ איך למד ה"ה דמליחה כי האי הוי עיבוד. ול"נ דאין כאן קושיא כלל דמאי דקאמר התם הוא דעל דא אמר רבה דיש עיבוד באוכלין אבל מליחה דביתא לא הוה אמר רבה דהוי עיבוד בהא דהוי אוכל אבל במידי דלא הוי אוכל ודאי דהוי עיבוד דאי לא מיקרי הא עיבוד אפילו במידי דלאו אוכל מאי אשמעינן רב אשי דבהא לא אמר רבה יש עיבוד דפשיטא אי אפילו דשאינו אוכל לא הוי עיבוד כל שכן באוכל א"ו מאי דאשמעינן רב אשי הוא דמליחה דלביתא אע"ג דבשאינו אוכל הוי עיבוד לא תימא דמליחה כי האי אית ליה לרבה דבאוכל הוי עיבוד דאינו כן אבל מכל מקום למדנו דמיקרי עיבוד במידי דלאו אוכל וכיון שכן הרי למדנו השיעור דכיון דמיקרי

עיבוד הרי ידענו דשיעור עיבוד הוי מיל. ועוד ייל דלא אמרו שם דלא הוי מליחה לביתא אלא משום דבביתא אינם מולחים במלח הרבה ולאורחא מולחים במלח הרבה אבל לענין השיעור אחת הן המליחות וכיון דלאורחא מקרי עיבוד הוי שיעור מיל אם כן הך נמי דלביתא הוי שיעור מיל:

הלכה יא

כשמולחין הבשר אין מולחין וכו'. פירש הרב המגיד דהיינו המליחה ראשונה אבל אם העביר המלח ראשון אין חשש בזה ואף על גב דלדעת רבינו אחר מליחה צריך להשליכו במים רותחין משום דעדיין נשאר בו הדם מכל מקום כבר יצא רוב הדם ואין כאן חשש להניחו בכלי מנוקב אבל במליחה ראשונה נתבשל בדם ואיקרי מבושל. ומה שכתב רבינו להשליכו אחר המליחה במים רותחים אף על גב דעכשיו אין אנו בקיאים בחליטה וכמ"ש הוא ז"ל לעיל וכבר נהגו כל ישראל וכו' אלא כיון שמלחוהו בכל דהו סגי דלא נשאר אלא מעט דם ואף על גב דאין אנו בקיאין בחליטה אין חשש בזה:

הלכה יב

אבל לצלי מולח וצולה מיד וכו'. (כתב ה"ה נראה) מדברי רבינו דאף הצלי צריך מליחה כו' אלא שאין צריך להשהות השיעור דלקדרה אבל מ"מ אין זה מוכרח דאפשר דמאי דקאמר רבינו ר"ל דאם רצה למלוח ולצלות מיד בלא הדחה הרשות בידו. וכמו שפירשו המפרשים שכתב ה"ה בגמרא גבי וכן לקדרה אבל אם ירצה לאכול צלי בלא מליחה הרשות בידו ומפני שאין הדבר מוכרח בלשון רבינו כתב ה"ה לעיל בראש הפרק ז"ל ואפשר שהצלי צריך מליחה, כלומר אין הדבר מוכרח כדבריו ליש לדחות כדכתיבנא:

ואם חלטו בחומץ מותר לאכלו כשהוא חי וכו'. ממ"ש רבינו כשהוא חי משמע דדוקא חי יכול לאוכלו בחליטה אבל לא מבושל ונראה טעמו משום דאפי' בחליטת בשר לא בקיאינן כי היכי דלא בקיאינן בחליטת כבד ולא נימא דבחליטת בשר בקיאינן ובחליטת כבד לא וכדכתב הרב ב"י בטור י"ד סי' ע"ג יע"ש. כתב הרב"י בטי"ד סימן ס"ז על לשון זה של רבינו דסובר דמאי דאמרינן דכי אסמיק אסור היינו לומר דאסור לקדרה ואע"פ שמלחו אבל לצלי מותר והוא שימלחנו מליחה יפה כמו לקדרה וידיחנו ע"כ. וקשה לי מניין לו לרבינו דצריך מליחה גמורה כיון דבגמרא אמרו דתליא בשפודא ש"ד א"כ נימא דהוי מליחה ככל צלי בעלמא ומניין לו לרבינו שתהיה כצלי זה מעולה שצריך שתהיה במליחה לקדרה. לכך נ"ל לומר דהאי מולחו יפה יפה דקאמר רבינו כאן לא הוי מליחה דקדרה אלא כדרך כל מליחה דצלי ואע"ג דכתב יפה יפה מ"מ למליחה דצלי קרי יפה יפה משום שצריך מליחה מכל הצדדים וכמ"ש רבינו פרק ה' מהלכות איסורי

מזבח ומצוה למלוח הבשר יפה יפה כמולח בשר לצלי שהוא מהפך את האבר ומולח ע"כ. הרי מיקרי יפה יפה לצלי בערך שמהפך מכל צד. ובכי האי ניחא דלא שני הך מליחה דצלי משאר מליחות דצלי. גם עם זה נוכל להליץ בעד הרב מוהר"י ן' חביב ז"ל לעיל גבי הרוצה לאכול בשר חי שכתב דאותה מליחה לא הוי כמו לקדרה והוקשה עליו מלשון יפה יפה. ואפשר לומר לדעתו ז"ל דרבינו קורא יפה יפה משום דצריך להפך מכל הצדדין. ויש הוכחה לפירוש זה שפירשתי בדברי רבינו שכתב למטה אם חתכן ומלחן כדת מותר לבשלן ושם כתב להורות שאין אותה המליחה היא הראשונה שהזכיר שהמליחה הראשונה הוי מליחה דצלי ומ"מ אע"פ שפירשתי כן ראוי להחמיר כפירוש הרב כ"מ הואיל ונפק מפומיה דמר:

הלכה יג

בשר שהאדים וכו'. גם זה שהאדים בתוך החומץ ואע"פ שכבר כתבו למעלה כייל ליה בהדי תרי אחריני לאשמועינן דבחתיכה ומליחה או צליה על גבי גחלים סגי. ומ"ש וצלאן בשפוד אפשר שהוא במליחה מעלייתא אם נפרש דיפה יפה שכתב קודם הוא מליחה מעלייתא. ואם נפרש דמליחה גרועה היא כשאר צלי הכא נמי אמרינן דמליחה גרועה היא:

הלכה טו

אין מניחין כלי תחת הצלי וכו'. כתב ה"ה דדעת רבינו וההלכות הוא דהא דרב אשי (דף קי"ב) קודם שתעלה תמרתו היא וכיון דההלכות הביאו דברי שמואל ורב אשי וכן רבינו הביא לשון שהזכיר שמואל עד שתכלה כל מראה אדמימות וכו' וכתב תקנתא דרב אשי משמע דאית ליה דלא פליגי ואע"ג דלשון עד שתכלה אדמימות משמע דפליג רב אשי עליה וכדהקשה הרב"י ביו"ד סי' ע"ו דאי רב אשי איירי קודם שתעלה תמרתו כדפירש ה"ה מאי אהני לן כילוי אדמומית אי יהיב תרי גללי דמלחא לאלתר שרי ולמה לי למנטר עד שתכלה אדמומית א"ו אי אמרינן דרב אשי איירי קודם שתעלה תמרתו ע"כ פליג אדשמואל. מדברי ה"ה אינו נראה כן אלא דרב אשי לא פליג עליה דשמואל אלא מפרש דבריו וכילוי האדמומית הוא בענין זה דיהיב תרתי גללי דמלחא וכו'. וקשה על זה דא"כ מאי פריך גמרא התם מדשמואל אדשמואל דאמר שמואל ככר שחתך עליה בשר אסור לאכלה הא הכא מאי דקאמר שמואל הוא דיהיב תרתי גללי דמלחא והדם יהא למטה והשומן למעלה וישליך הדם וא"כ אין מקום לקושיא כלל. ולתרץ זה ועוד מה שהקשה הרב"י דהיכי אפשר דלא פליגי לדעת ה"ה דלרב אשי מאי איכפת לן מדאדמומית נראה דרבינו וההלכות סוברים דודאי דלשמואל מילתא תלי בכילוי

האדמומית דהיינו שתעלה תמרתו אבל משום דהבשר שלמעלה לא נצלה יפה וכמו שהקשה ודילמא תתאה למטה וכו' הצריכו להשליך תרתי גללי דמלחא אבל לעולם הבשר אשר הוא אצל האש וידענו שהעלה תמרתו כיון שכלה אדמומית מותר. ומ"ש רבינו כיצד יעשה כו' הכי קאמר כיצד יעשה דלפעמים יהיה האחד אצל האש ושלמעלה הימנו לא נצלה ויטעה עצמו בכך כדי שלא יטעה עצמו ישים תיכף תרתי גללי דמלחא ובזה יסתלק עצמו מחשש זה דהדם יהיה למטה והשומן צף למעלה מ"מ למדנו מדברי שמואל דהצד אשר אצל האש משתעלה תמרתו סגי והשתא א"ש קושיא דגמרא דפריך קשיא דשמואל אדשמואל דהא התם נצלה הבשר ועדיף מתעלה תמרתו ומ"מ קאמר שמואל דאסור לאכלה לככר שחתך עליה בשר. ומ"ש ה"ה ז"ל והוא ז"ל כתב שאם עבר ועשה וכו' דהוה ליה ספק של דבריהם וכו' הטעם הוא משום דהוי מבושל דדם מבושל אינו חייב עליו אלא מדרבנן וכן מבואר בדברי הטור ז"ל:

הלכה יז

עופות שהניחן שלמים וכו'. כתב ה"ה וכן אתה למד שדעת הגאונים וכו' קשה דבני מעים דלקמן אין צריכין לחליטה ואפילו מליחה וכמו שנתבאר בפ"ז ומפני כן אמרו שם דהיכא דמלאן בשר שלוק או צלוי מותרים משום דאין מחזיקים דם בבני מעים אבל אם היה בשר שמלחו שהבשר שמבחוץ צריך שישליכנו לתוך מים רותחים ודאי דאפילו הבשר שבמפנים מלוח לחוד סגי דהחליטה דמבחוץ מועיל למה שבפנים ואפי' שלא תאמר כן לפחות נאמר שאם הבשר שבתוכו צלוי ושלוק סגי דלא חיישינן שמא בלע מהבשר שבחוץ שכיון שחלטוהו לבשר שבחוץ סגי דהחליטה שעושין לבשר במים רותחין מועיל לבשר עצמו כדי שלא יפלט לאחר אע"ג דרבינו סובר שאפילו לעופות עצמם אינו מועיל מפני שאין (הדם) [המים] נכנסים מצד הבשר שבפנים מפני שהחלל מלא ואינם נכנסים המים בפנים ומן הצד שבפנים יפליטו העופות לבשר שבתוכו אפילו שיהא צלוי או שלוק מ"מ מנין לה"ה שהגאונים יסברו כן דאין הוכחה מדבריהם כדכתיבנא. וי"ל דמ"מ למד ה"ה כן דלא אמרו הגאונים דינם בבשר שמלאו דאם הבשר שבתוכו צלוי או שלוק מהני דבני מעים אין זה חידוש דפשיטא דאין מחזיקים דם בבני מעים וכ"ת הכא קאמר דבעי צלוי ושלוק אבל בבשר שמחליטין אותו אפילו שהבשר שבתוכו מלוח סגי כמ"ש למעלה אכתי קשה דכי ה"ג היו צריכין הגאונים לאודועי א"ו דאין להם היתר אלא בבני מעים לחוד ולא בבשר. ועוד דאם איתא דבמלוח ומוכשר מודה אביי מאי מייתי ראיה וכו' אע"ג דלדעת רבינו נמי קשה דלוקמה שמלחו הבשר והשליכו במים רותחים דהיינו חליטה י"ל דלא היו מורגלים בימי הגמרא לחלוט אלא

כבדא לחוד כדאמרינן בגמרא דחלטיה ברותחין וכחל אבל בשר לא היו חולטין אותו אלא בשעת בישול היו משליכין אותו במים רותחין אבל קודם שעת בישול לא היו חולטין אותו אבל מליחה לקדרה כבר נהוג הוא ולכך קשיא ליה להרב המגיד:

הלכה כ

סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח עד וכו'. כתב ה"ה והרי הוא (ראוי) לחתוך בה רותח וכו'. קשה דא"כ אמאי בפי"ו כתב רבינו דסכין של נכרים לשחוט בה לא סגי בנעיצה עשר פעמים שכן השוה אותו שם לענין הכשר כמו לחתוך בה רותח שצריך ליבון או השחזה שכן כתב ואם היו בה פגימות וכו' ורצה לאכול בה חמין או לשחוט מלבנה וכו' הא כיון דבית השחיטה הוי צונן אע"פ שהוא בלע רותח לדעת ה"ה ז"ל בליעה של רותח לחתיכת צונן סגי בנעיצה עשר פעמים ועוד למה התם היכא דשחט דהוי כחתיכת צונן קאמר דמדיח וכאן כשחתך רותח לא קאמר דמדיח אף על גב דהכא בלע צונן מכל מקום מי שבלע צונן לחתוך בו רותח הוי כמו מי שבלע חמין לחתוך צונן לדעת הרב המגיד. ויש לומר דצונן דבית השחיטה לאו צונן גמור הוא דמכל מקום הוא חם קצת וכן סכין של נכרים [לא] דמי לסכין ששחט בה דסכין של נכרים בלוע טובא שחתכו בו פעמים הרבה אבל זה אינו אלא אקראי וכמו שחילקו התוספות בפ"ק דחולין וא"כ ה"ה דימה הנושאים דבכל חד מינייהו איכא חדא לטיבותא וחדא לריעותא אבל נושא שיהיה בו תרתי לריעותא לא דמי להני דסכין של נכרים לחתוך בו צונן דאיכא ביה חדא לריעותא דהסכין בלוע טובא ואיכא ביה חדא לטיבותא דהוא חותך צונן גמור ולא דמי לצונן בית השחיטה דחם קצת וסכין ששחט בה לחתוך בו רותח איכא ביה חדא לטיבותא וחדא לריעותא ג"כ דהסכין אינו בלוע הרבה אלא באקראי היינו חדא לטיבותא וחדא לריעותא דהך צונן לא דמי לצונן דהתם דהך צונן דהכא הוי חם קצת וכיון שכן דימה אותם אבל סכין של נכרים לשחוט איכא ביה תרתי לריעותא דהסכין הוא בלוע טובא והצונן אע"פ שמה שחותך אינו צונן גמור דהיינו צונן בית השחיטה דחם קצת ולכך לא סגי בנעיצה י' פעמים כי הני דלא דמי להנך:

וכן אינו חותך בה צונן וכו'. כתב ה"ה ויש מי שפירש וכו' דודאי לכולהו לישני לא בעי קינוח ע"כ. ונ"ל דט"ס הוא והכי צריך לומר דלכלהו לישני בעי קינוח כלומר לאו כפירוש קמא דסבר דלל"ק בעי הדחה או קינוח ולל"ב לא בעי כלל דאינו כן אלא לל"ב נמי בעי קינוח ולא פליגי אלא דלל"ק בעי נמי הדחה ולפי זה הלכה כל"ב. ויש נוסחאות שכתוב בהם דלכלהו לישני לא בעי קינוח והדחה וה"פ דלא תימא דלל"ק בעי תרתי קינוח והדחה ובתר קאמר בקינוח לחוד דודאי אפילו לל"ק לא בעי תרוייהו אלא לל"ק

בעי הדחה ולא סגי בקינוח דגריע מהדחה ולל"ב סגי אפילו בקינוח. ומ"מ מה שהגהתי נ"ל עיקר דהך לישנא דודאי לכלהו לישני משמע דבא לדחות פירוש קמא שפירש ה"ה ולפי זה אפילו פירוש קמא לא סבר דלל"ק דבעי תרוייהו עד שהוצרך לדחותו בפירוש בתרא:

הלכה כא

קערה שמלח בה בשר וכו'. כתב ה"ה ודינו של הרשב"א ז"ל אפשר בכלים שיש להם הכשר ע"כ. כלומר ומפני כן אמר כל שנתקנחה יפה מותר להשתמש בצונן משום דכיון דיכול לתקנה להשתמש בה חמין אין כאן מקום לגזור אבל בכלי חרס דאין לו הכשר יש לגזור ולא פליג הרשב"א על המפרשים:

פרק ז

הלכה א

בין טמאה בין טהורה. אחיה קאי דבבהמה ליכא טהורה אלא ג' מינים בלבד וכן מבואר הלשון בדברי הטור יו"ד סימן ס"ד שכתב אבל בהמה טמאה וחיה בין טמאה בין טהורה: **וכן נפל של ג' מיני בהמה טהורה וכו'**. כתב הרב המגיד וקי"ל כלישנא בתרא (דף ע"ה) שלא לענוש אלא בראיה ברורה פי' דאף ע"ג דלישנא קמא לחומרא דכי לא כלו לו חדשיו לר' יוחנן דקי"ל כוותיה אית ליה דכחלב בהמה אוירא הוי גרים והו"ל למפסק כל"ק לחומרא כמו שפסק לקמן גבי חלב שעל הקיבה דאקשתא אסור כל"ק מ"מ ראוי לפסוק כל"ב דהיכא דלא כלו פטור מכרת שלא לענוש אלא בראיה ברורה כלומר דלענוש כרת צריך ראיה וכל זמן שיש ספק אם חייב כרת או לא קי"ל כמאן דמקיל ופטור מכרת. וא"ת הא לל"ק דאית ליה דבתר אוירא אזלינן היכא דהושיט ותלש חלב מבן ט' פטור דאוירא קא גרים והתם אע"ג דאיכא חדשים ליכא אוירא וא"כ אי ל"ק מחמיר מצד הרי מקיל מצד. וי"ל דלל"ק לר' יוחנן כיון דאוירא לחוד מהני ה"ה חדשים לחוד מהני דסברא הוא דעדיף חדשים טפי מאוירא וז"ש איכא דאמרי כל היכא דלא כלו לו חדשיו לאו כלום הוא כלומר דל"ק מחמיר בהא ואינו דבהא מקלינן משמע בהא לחוד איכא בין ל"ק לבתרא. וראיתי מי שפי' לשון זה של ה"ה דמאי דקאמר שלא לענוש ר"ל דקי"ל כל"ב דאמר דצריך כדי לענשו כרת שנביא ראיה ברורה שכלו לו חדשיו אבל ספק אי כלו אי לא כלו אינו חייב כרת. ואין נ"ל לפרש זה דל"ב וקמא לאו בהא שקלו וטרו היכא דהוי ספק כלו חדשיו ולא פליגי אלא היכא דודאי לא כלו חדשיו דלל"ק קמא חייב לר' יוחנן ולבתרא לכ"ע פטור וא"כ היכי תלי ה"ה בפלוגתא דל"ק ובתרא מה שלא הוזכר

בדבריהם ועוד דרבינו לא הזכיר כלל מזה שהוצרך ה"ה לכך ולא כתב אלא נפל דהיינו שלא כלו לו חדשיו בודאי:

הלכה ב

האוכל מחלב נבילה וטריפה חייב משום אוכל חלב וכו' מתוך שנוסף האיסור בבשרה וכו'. נראה מדברי רבינו שהטעם דס"ל כאן דאיסור טריפה חייל על איסור חלב משום דהוא איסור מוסיף ובפרק שמיני כתב האוכל גיד הנשה של נבילה או של טריפה וכו' חייב שתים מתוך שנכלל באיסור שאר גופה שהיה מותר נכלל גם הגיד ונוסף עליו איסור אחר ע"כ. הרי דשם קראו איסור כולל וכן הוא האמת דאיסור מוסיף הוא מאותו דבר עצמו כמו אלמנה שנשאת ונתגרשה ונשאת לכהן גדול חייב עליה שתים אחת משום אלמנה ואחת משום גרושה דאיסור גרושה מוסיף על איסור אלמנה דעד עתה היתה מותרת לכהן הדיוט ועתה אסורה וכמו שכתב הרב בפרק י"ז דהלכות איסורי ביאה אבל איסור כולל הוא כמו הך דחלב טריפה וגיד הנשה של נבילה דמתוך דחייל על שאר הבשר חייב על החלב או על הגיד. וכבר היה אפשר ליישב כאן לשון רבינו ולומר דהך שכתב כאן הוא איסור כולל וה"ק מתוך שכולל האיסור בבשרה נוסף על החלב. אבל מה אעשה שה"ה כתב שהוא איסור מוסיף והוא תימה. והרב מוהר"ר לוי בן חביב ז"ל כתב בפסקיו (דף קכ"ה) על לשון תלש אבר מן החי וכו' שכתב רבינו בפרק ה' וז"ל שם בתוך דבריו או שנטרפה אחר כך ואתי חייל איסור טריפה אאיסור חלב כאשר כתב הרב בראש פ"ז מטעם איסור כולל והרב קראו שם איסור מוסיף והכל שוה עכ"ל. וצ"ע בדבריו במאי דכתב הכל שוה ואולי רצה לומר דיש ליישב בדעת רבינו מה שכתבתי דכוונתו כאן הוא איסור כולל:

הלכה ג

ואם שלמו לו חדשיו וכו'. כתב ה"ה דעת רבינו וכו'. ביאור דברי ה"ה ז"ל מפני שרבינו הוא ראה סתם משנה דפסק דחלבו אסור כלומר שראה במשנה (דף פ"ט:) ונוהג בשליל וכדאמרו דנוהג בשליל ה"ה לחלבו שאסור כמו ששנה אותו בבריתא. ואע"ג דבגמרא משמע דמאן דאית ליה שאינו טעון שחיטה חלבו וגידו מותרין כבר יישב זה ה"ה והביא הכרח לדברי רבינו דא"כ תיקשי לן סתמא אסתמא כלומר אם לא כדעת רבינו דלא הא בהא תליא הא סתים לן תנא בפ' בהמה המקשה (חולין דף ע"ד) דהוא ניתר בשחיטת אמו ואיך סתים לן כאן דנוהג בשליל וה"ה לחלבו שאסור. ועוד מלבד זה קשה לדברי המפרשים ז"ל דהוה להו למיפסק כסתמא בתרא והוה להו למימר דאינו ניתר בשחיטת אמו כסתמא בתרא דנוהג בשליל כיון דהא בהא תליא. וז"ש ה"ה ועוד דהוה ליה, צ"ל

דכוונתו הוא דהוה לן כלומר אנן אי לא ס"ל כדברי רבינו. לכן יש לומר דמאי דקאמר ר' אושעיא (דף ע"ד:) הוא דהשוו מדותיהן ולאו למימרא דהא בהא תליא א"נ לר' אושעיא קאמר דכיון דהוא קאמר לא הלכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד ומפרש מילתייהו דרבנן משמע דכרבנן אית ליה וכיון דהוא סבור הא בהא תליא הוה ליה למפסק כסתמא דגיד הנשה אלא ודאי דכוונת ר' אושעיא לאו למימרא דהא בהא תליא לגמרי. וא"ת בשלמא אי כדברי המפרשים אשמעינן חידוש ר' אושעיא דהא בהא תליא דאי פסקת כר' מאיר בשליל פסקת דאינו ניתר בשחיטת אמו ואי פסקת דניתר פסקת כר' יהודה אבל לדברי רבינו מאי קמ"ל דהא שווי המדות הא קא חזינא ליה. וי"ל דאשמעינן דחלבו דברייתא לא קאי אלא אשליל ולא אגיד. ואין זה דחוק דע"כ אתה צריך לומר כן דאל"כ תיקשי לך אמאי הביא בגמרא הך מימרא דר' אושעיא למפרך אלא משמע דאי לאו ר' אושעיא הוה אמינא דחלבו קאי אגיד ולא הוה פריך מידי לכך הביא ההיא הא דרבי אושעיא. וא"ת איך אשמעינן ר' אושעיא דחלבו לא קאי אגיד השתא נמי נימא הכא ומאי דקאמר הלך לשיטתו לא קאי אלא אשליל כבר תירצו על זה בתוספות ע"ש. א"נ יש לתרץ לדעת רבינו דאע"ג דלדבריו מאי דקאמר ר' אושעיא הלך ר' מאיר לשיטתו אינו מדוייק דלאו הא בהא תליא נקט ליה משום הלך ר' יהודה לשיטתו דההוא ע"כ מדוייק ולעולם צריכים אנו לומר דרבי אושעיא אשמעינן דחלבו לא קאי אגיד משום דאי לא תיקשי אמאי הביאו בגמרא בקושיא. כל זה נראה כוונת ה"ה ז"ל. ומ"ש א"נ י"ל דר' אושעיא משום וכו' כל זה תירוץ אחד עד לבסוף וכ"כ בספר דפוס ויניציא"ה קדמון ודלא ככתוב בספרי כ"מ אי נמי דרבי מאיר הלך וכו' דמשמע דהוא תירוץ שלישי ואע"פ שאפשר ליישבו בדוחק ועיקר הגירסא כדפוס ויניציא"ה הקדמון דכולא חדא תירוצא היא. ומ"ש ויש מי שפסק וכו' עיין בחדושי הרשב"א ז"ל בחולין:

הלכה ה

שלשה חלבים הן שחייבין עליהן כרת וכו' לא נקראת חלב אלא לענין קרבן בלבד וכו'. קשה דבפרק כל הבשר (חולין דף קי"ז) אמרו דצריכי תרי קראי לרבות החלב למעילה חד קרא דכאשר יורם משור וכו' וחד קרא דכל חלב לה' ואמרינן התם אי כתב רחמנא חלב הוה אמינא חלב אין יותרת ושתי הכליות לא ופירש"י דלא חלב איקרו כתב רחמנא כאשר יורם וכו' וא"כ היכי כתב רבינו דנקראו כליות ויותרת הכבד חלבים לענין קרבן. ואולי י"ל דבפרשת ויקרא כד מפרש להו ודאי דלא מיקרי חלב אלא לחלב ממש מדפריש בתר הכי הכליות ויותרת משמע דלאו בכל חלב הוו אבל בפסוקים אחרים בתורה כשמזכיר הקטרת חלבים אינו מזכיר יותרת הכבד והכליות משום דהם בכלל חלבים

וגמרא דדייק מדבפרשת ויקרא לא כללם בהדי החלב אלא פרטם לחוד משמע דלאו בכלל חלב הם אע"ג דיש מקום בתורה דמזכיר הקטרת חלבים ולא חש לפרש הכליות והיותרת משום דסמך על פרשת ויקרא דשם ביאר. ורבינו מדייק דמ"מ כיון דנקראים חלבים סתם משמע דהכוונה הוא מפני שהוא לשון טובה אבל ודאי דלא חלב ממש הוו כיון דבפרשת ויקרא פריט להו. עוד אמרו שם אמר ליה רב מרי לרב זביד אי אליה איקרי חלב תתסר באכילה א"ל עליך אמר קרא כל חלב שור וכו' רב אשי אמר חלבו האליה איקרי חלב סתמא לא איקרי אלא מעתה לא ימעלו בה אלא מחוורתא כדרב זביד ע"כ. ועם זה קשה על דברי ה"ה שכתב דמדקאמר לשון חלבו ולא קאמר חלב האליה משמע דר"ל טובו שהיא האליה ולא שהאליה נקראת חלב א"כ קשה עליו מה שהקשה בגמרא דהיכי איתרבי למעילה האליה מקרא דכל חלב הא לא מיקרי האליה חלב סתמא אלא חלבו האליה והיינו כדמקשו בגמרא לרב אשי אלא מעתה לא ימעלו בה ולמה דחק ה"ה בכך אחר אשר נתנו טעם בגמרא אמר קרא שור וכשב וכו' דבר השוה בשלשתן דהיה די לטעם זה לבד. וי"ל דמוי"ו דחלבו ודאי דלא דרשינן האי דרשא בהחלט דכבר אפשר למידחי ולומר דהיינו חלבו בוי"ו כמו בלא וי"ו אלא בתר דגלי קרא חלב שור וכשב ועז דבר השוה בשלשתן דייקינן לוי"ו דחלבו הכי אבל אה"נ דאיקרי חלב ואיתרבי מקרא דכל חלב:

הלכה ו

ויש שם חלב על הקיבה עקום וכו'. כתב ה"ה ואמרו שם (דף מ"ט:) דבני בבל נהגו בו איסור שלא מן הדין היינו משום דאמרו שם אינהו מיכל אכלי לדידן מיסתם נמי לא סתם משמע דאם נהגו בו איסור היינו האכילה בדרך חומרא שלא מן הדין הא ודאי חלב טמא אינו סותם והא דלא קאמר ה"ה דפסקינן כלישנא בתרא ודאייתרא שרי לכ"ע ודאקשתא איסור לבני בבל ואנן בתר בני בבל נגררין משום דטפי מסתבר ליה למימר דפסק כלישנא קמא לחומרא משום מ"ש הוא שאמר בגמרא דבני בבל נהגו איסור שלא כדין א"כ ראוי לפסוק הפך בני בבל ובפ"א מהלכות מעשה הקרבנות כתב רבינו חלב שעל גבי הקיבה ותמה שם הרב כ"מ ז"ל דפסק רבינו דלא כר"ע. ול"נ דהוי כר"ע ואירי התם בחלב דאקשתא דלכ"ע אסור ומ"ש שם ואפשר שטעמו משום דבפרק א"ט וכו' וכתב בסוף דבריו אלמא לכ"ע יש חלב אסור בקיבה היינו לל"ק דאפילו לבני מערבא איכא חלב דאקשתא דאסיר אבל לל"ב אין לומר (דלהכי ללישנא דבני) [הכי דלבני] מערבא הכל מותר אלא דכתב כן לל"ק משום דהוא לחומרא וראוי שרבינו יפסוק כן כדכתב ה"ה כאן:

הלכה ז

ואע"פ כן נוטל אדם לובן שבתוך הכוליא וכו'. קשה דכיון דרבינו פסק כרב אסי דגאים מאי אע"פ כן הא בגמרא (דף צ"ג:) סייעו לרב אסי ממאי דאמר חלב שהבשר חופה אותו מותר וכו' ואמר שם ה"נ שעל הכליות אמר רחמנא ולא שבתוך הכליות וא"כ היכי קאמר רבינו אע"פ כן הא מדבריו הראשונים סייעו בגמרא לדין זה. ונראה דרבינו מפרש דגאים דלא כרש"י דקאמר שלא היה נוטל החפוי אלא שאפי' החפוי היה נוטל ולא היה מדקדק בנטילתו מדרך חומרא ומ"ש בגמרא כוותיה דרב אסי מסתברא הכי קאמר מאי דעביד רב אשי דאינו משרש אחריו אלא נוטל קצת מהחפוי והוא אמת דהא בהא אמר שמואל דהחפוי מותר ואם כן מן הדין מותר היה החפוי בכסלים וה"ה בכליות וכיון שכן די לנו מדרך החומרא ליטול קצת מהחיפוי ולא כולו:

הלכה ט

חלב הלב וחלב המעים והם הדקין וכו'. כתב ה"ה דמתבאר פרק אלו טרפות (חולין דף מ"ט:) משום דחלב העשוי ככובע אינו סותם ואמרו שם טרפשא דליבא ואי איתא דהוא טמא ל"ל טעמא משום דעשוי ככובע תיפוק ליה דאינו סותם משום דהוא טמא דודאי לא פליג אדרב דקאמר טמא אינו סותם אע"ג דרב ששת פליג עליה מ"מ כרב קי"ל ודוחק לומר דפליג עליה דרב:

הלכה י

יש בגוף הבהמה חוטין וכו'. כתב ה"ה ז"ל ואם לצלי אין צריך לנטלן וכו' הוא ממה שנתבאר בדין העור שבו המזרקים וכו' אע"ג דשם גבי עורף כשצלאן בשפוד בעי פיו למטה הכא אפילו בשפוד לא בעי למטה דהתם בית השחיטה שאני דיש שם רבוי דם ולכך בעינן הכי. עוד יש לדקדק בדברי ה"ה למה הוצרך לומר והחוטין הצריכין חתיכה ומליחה וכו' דאם להכריח דלא ס"ל לרבינו שחיטת הורידין מוכרח הוא מדבריו מדלא חילק בענין הצלי דא"כ הוה ליה לחלק בין נשחטו הורידין ללא נשחטו דאי לא נשחטו אפילו בענין הצליה יש לחלק שכן אמרו בגמרא לא לכל אמר ר' יהודה אלא בעוף הואיל וצולהו כלו כאחד משמע דבענין הצליה ג"כ יש לחלק וא"כ מה לו לה"ה להאריך בלשון הזה וצ"ע:

הלכה יג

חוטי הלב וכו' הכל אסורים משום דם וכו'. כפי' רש"י שפי' חוטין שבעוקץ דהיינו דכפלי מ"ש בגמרא (דף צ"ג) אחר כך חמשה חוטי אית ביה בכפלא משמע דכפלא לא הוי עוקץ דאם הכל דבר אחד למה אמר בכפלא היינו עוקץ דאמר מעיקרא ומפני כן כתב

ה"ה שאין לשון הגמרא מתישב לפירוש רש"י אבל ניחא ליה לרש"י מה שאמר בגמרא תרין משום דמא דטחלי ודכפלי. ולפירוש רבינו קשה דאמאי לא חשיב נמי בעוקץ דהוי משום דמא ולפירוש הרשב"א שכתב דעוקץ דהוי טעמא משום חלב קשה נמי היכי קאמר תלתא משום תרבא ליחשב נמי עוקץ דהוי משום תרבא אבל לרש"י דעוקץ וכפלא הכל דבר אחד ניחא:

הלכה יד

אם נראו בהן וכו'. מדכתב רבינו אם נראו דקדק הרב המגיד דבתוך שלשים אפי' נראו לית לן בה. אבל מלשון הגמרא ליכא למידק הכי אלא דשריין תוך תלתין יומין ולא בעינן בדיקה אי אית בהו שוריין סומקי אבל לאחר שלשים בעינן בדיקה להתיר אבל לעולם אי בדק וראה חוטין אדומים אפילו תוך שלשים אסורים ולכך כתב ה"ה דלמד כן מדברי רבינו:

הלכה יז

אין מולחין חלבים עם הבשר וכו'. כתב ה"ה ואם עבר ומלח נראה דעת רבינו שאין הבשר נאסר בכך וכו'. דמשמע דאית ליה להה"ה דמ"ש רבינו לקמיה וכל הדברים האלו אסור לעשותם וכו' אהא נמי קאי ולכך אם עבר ומלח בדיעבד לא נאסר הבשר. ואע"ג דרבינו כתב בפרק ט"ו מהלכות אלו דגדי שצלאו בחלבו אסור היינו בצלי אבל במליחה מותר ואע"ג דבגמרא אמרו דמליח הרי הוא כרותח דצלי היינו לאפוקי רותח דמבושל אבל מ"מ מצלי גריע וכיוצא בזה כתב הר"ן בשם הרמב"ן בפ' גיד הנשה והרב כ"מ בסוף הפרק הנזכר עמד שם על לשון זה של ה"ה וביארו היטב יע"ש:

הלכה יט

ואסור לטבח לפרוש חלב על הכסלים וכו'. אע"ג דבגמ' (דף ח') אמרו לא ליסחוף איניש וכו' כתב רבינו טבח לומר דדוקא בעוד שהן חמין דהיינו הטבח אחר ששחטו אבל אחר שנצטננו לא וכדברי המפרשים ז"ל וז"ש ה"ה ז"ל וזהו דעת רבינו ז"ל:

הלכה כא

ואם נמצא אחריו כזית וכו'. קשה דמדכתב רבינו בלשון מר זוטרא שכתב כזית אפילו במקומות הרבה משמע דאית ליה דמר זוטרא לא פליג ארב פפא דאי פליג לית הלכתא כוותיה דהא פסקו בגמרא (דף צ"ג:) והלכתא להלקותו בכזית להעבירו בכשעורה א"ו דאית ליה דלא פליג וכן כתב הרב"י בטיו"ד סי' ס"ד שהוא דעת הרי"ף והרא"ש ז"ל. אבל קשה מה שהקשה הרשב"א דאי לא פליג היכי קאמר גמרא והלכתא. ולכך נ"ל בדעת רבינו דפליג ואית ליה למר זוטרא דרב יהודה ור' יוחנן איירו להלקותו ומאי דאמר רב

יהודה כשעורה היינו במקום אחד ומ"ד כזית אפילו בשנים ושלשה מקומות ולא פליגי ור"פ פליג על מ"ז במאי דקאמר דלקי על כשעורה במקום אחד נהי דמודה ליה אמאי דקאמר דלקי על כזית אפילו בשנים או שלשה מקומות אבל במאי דקאמר דלקי במקום אחד על כשעורה פליג עליה. ובגמרא פסקו כרב וכר"פ ולכך כתב רבינו דכזית בשנים ושלשה מקומות מכין אותו מכת מרדות דבהא מודה ר"פ. אי נמי אפשר דמר זוטרא אית ליה דרב יהודה ור' יוחנן איירו להעבירו ופליג ר"פ אמר זוטרא במאי דאמר דבשנים ושלשה מקומות בעינן כזית אלא בכל גוונא הוי להעבירו כשעורה ולא שני לן בין מקום אחד לשני מקומות וה"ה להלקותו דלא שני לן בהכי. ולכך רבינו כתב במלקות דלקי כזית בשנים או ג' מקומות וה"ה להעבירו והראשון עיקר בדעת רבינו:

פרק ח

הלכה א

גיד הנשה נוהג בבהמה וחיה הטהורין וכו'. כתב הרב המגיד ופסק כרבי יוחנן דאמר בגמרא אחד קדשים וכו'. כבר כתבתי על זה בפרק עשירי מהלכות מעשה הקרבנות יעו"ש. עוד כתב הרב המגיד ולא הוצרך רבינו לכתוב דין ח"ל וכו' אף על גב דבזרוע ולחיים בהלכות בכורים וכן באותו ואת בנו פרק י"ב מהלכות שחיטה הזכיר שנוהג בכל המקומות אף על גב דשם פירש כאן לא חשש דסתמו כפירושו וכיון דבמקצת מקומן פירש די לו בכך ומ"מ אין טעמו של הרב המגיד ברור:

הלכה ד

מפני שאין לו כף ירך וכו'. מ"ש בגמרא (דעוף) [דכף] עגול ר"ל הכף שהוא הפולפ"א בלעז ופשוט הוא:

הלכה ז

אלא אם היה אדם כשר וכו' הוא ששוחט לעצמו וכו'. כלומר דוקא אם היה אדם כשר אז הוא שוחט לעצמו ומוכר אבל אם לא היה הטבח מוחזק באדם כשר אחר ישחוט (לעצמו) והוא ימכור:

הלכה ט

ומשמתין אותו. רב אלפס גריס בפרק זה בורר (סנהדרין דף כ"ה) בעובדא דההוא טבחא שמתיה רב נחמן ועבריה ולא כגירסתנו שהיא פסליה ועבריה וזו היא גירסת רבינו ולכך כתבו משמתין אותו וכו':

הלכה י

הלוקח בשר ושלחו ביד אחד מעמי הארץ הרי זה נאמן עליו. מה שכתב הרב המגיד שאם היה מוחזק על הגזל שמתבאר בדברי רבינו שהוא פסול פשוט הוא שכן כתב אינו מוחזק בכשרות משמע לא בכשרות ולא בפיסול אבל אם בפיסול לא אבל אף על פי שיהיה מוחזק לאכול דברים שאין הרבים רגילים לאכול לא מפני זה יקרא מוחזק בפיסול אלא מכל מקום יקרא אינו מוחזק בכשרות. וז"ש הרב המגיד למטה שדעת הרשב"א שלא כדברי רבינו בענין דחשוד על הדברים שאינם רגילים לאכול שכן דקדק משום דכתב אבל לעכו"ם וכו' אבל מרישא דאינו מוחזק בכשרות ליכא למידק איפכא כדדייקינן גבי גזל דשאני הא מהא כדפרישית. ומ"ש הרב המגיד ז"ל בשם הרשב"א שמותר לתת לחייט ישראל חוטי קנבוס אף על פי שחשוד לתפור בגדיו בפשתים קשה דהוא ז"ל כתב שמי שהוא חשוד לאכול דברים שאין הרבים רגילים להקל בו שאף הוא חשוד להחליף כדכתב הרב המגיד ז"ל לקמן בשמו ואם כן תפירת בגדים בפשתים אין רגילים להקל בו. ואולי יש לומר דהתם שאני שהוא אוכל אותם דברים וכיון שהוא אוכל וניזון מהם חשיד טפי מה שאין כן כאן דאין זה דבר אכילה. ומ"ש אבל אם הוא חשוד לאיסורים שאין הרבים וכו' איירי בענין אכילה כדפתח ברישא דלישניה. ועל ראיית הרשב"א שהביא מהא דפרק אין מעמידין דדבר תורה שאסור בחותם אחד ומפרשי' ליה דכוותא בישראל חשוד וכו' איכא למידק דמי אמר לו דאותו ישראל חשוד להקל על דברים שאין הרבים רגילים להקל דילמא הוא חשוד על הגזל דבהא אפילו רבינו מודה דנחשד על שום עבירה מפורסמת וצ"ע. ומ"ש הרב המגיד בתחילת הלשון וראיתי עכשיו שנהגו וכו' ר"ל שנותנים מעות לנכרי שיקנה חוטי קנבוס וכן מבואר מן הטעם שנתן דאפשר לעמוד עליו ומירתת ואין הכוונה לומר דנותנין לו חוטי קנבוס דזה אין לו שחר ומ"ש לאיחלופי אינו מדוייק והכוונה לאיחלופי ממה שאמר לו הישראל:

הלכה יא

עשר חנויות תשע מוכרות בשר שחוטה וכו'. כתב ה"ה עוד כתב שמי שלקח בשר מן המקולין וכו'. מה שהקשה על זה הקשה בעל הטורים ועיין בב"י שהוא תירץ יפה מה שתירץ דאם אינה חתיכה ראויה להתכבד מתבטלת דאפילו בחנות שיש בה אותה טרפה יש בה כשרות הרבה והיא מתבטלת ולא מיקרי קבוע והוא פשוט:

הלכה יב

זהו דין תורה. וכבר אמרו בגמרא (דף צ"ה) אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור והקשו עליו ובנמצא הלך אחר הרוב ותירצו התם דנמצא ביד עכו"ם משמע מכאן דבנמצא ביד

עכו"ם הלך אחר הרוב ובמושלך בשוק אפילו ברוב לא סגי. רבינו כתב הפך גמרא דידן בתרתי בבשר הנמצא ביד עכו"ם שהוא אסור ועוד בבשר הנמצא מושלך בשוק אלא שסמך על הירושלמי כדברי ה"ה. ומה שלא הוקשה לה"ה בדברי רבינו אלא בנמצא ביד עכו"ם יש לומר דכתב זה וה"ה למושלך בשוק שהוקשה לו אלא דבתירוץ א' מתרץ שתיהם:

ולא עוד אלא הלוקח וכו'. כתב ה"ה ודע שיש מן האחרונים ז"ל דפסק כלוי וכו' וכתב שמצאה במקום שהניחה וכו' נראה דסובר דפלוגתא דלוי לא הוי אלא כשמצאה במקום שהניחה אבל לא מצאה במקום שהניחה מודה לו. וק"ק דא"כ מאי האי דאמרינן בפרק גיד הנשה (חולין דף צ"ה) דרב הוה יתיב אמברא וכו' חזיא להההוא גברא דקא מחוור רישא נפל מיניה אזל אייתי סילתא וכו' ומשם הוציאו בגמרא דרב פליג אלוי הא בהא אפילו לוי מודה דהא לא מקרי מצאה במקום שהניחה:

הלכה יד

לפיכך אם היתה הירך חתוכה וכו'. דברי רבינו פשוטים בטעמם שהם כדברי הטור ביו"ד סימן ס"ה וטעם אחד לשניהם דפסקו כשנויא קמא כדכתב הרא"ש בפסקיו דלית ליה גזרה משום שיתננה וכו' אלא טעמא משום דחתיכה דעכו"ם מידע ידיע ולית טעמא דגניבת דעת במתנה דגיד ושלא בפני ישראל שולח לעכו"ם בין חתוכה בין שלמה משום דלית ליה טעמא דגזרה שמא יתננה וכו' אבל בפני ישראל שלימה ישלח מפני שמקומו ניכר אבל לא חתוכה מפני שישראל יאכל ממנה וז"ש לא יתננה בפני הישראל וכו' ולא אסר שלא בפניו גזרה אטו בפניו ובכך דברי הטור נכונים. אבל לפי מה שנראה מדברי ה"ה דרבינו הולך בשיטת ההלכות דפוסק כלישנא בתרא קשה טובא היכי קאמר שלא יתננה בפני ישראל ואפילו שלא בפני ישראל אסור גזירה שמא יתננה ועוד למה לא נתן טעם גם כן מפני גניבת דעת וכתב טעמא שמא יאכל ממנה הישראל לבד, מיהו זה אינו קשה כל כך דנקט עיקר הטעם. גם מ"ש הנראה לי בדעת רבינו וכו' נראה דהכריחו לפרש כן מפני שרבינו כתב למעלה שכל בשר הנמצא ביד עכו"ם אסור כפי חומרת הירושלמי אע"פ שנטלה ממקולין של ישראל ואע"פ שכל השוחטין ומוכרין ישראל ולכך הוקשה דאפילו יתננה בפני ישראל אין כאן חששא כלל דודאי הישראל לא יקח כפי חומרת הירושלמי שכתב למעלה לכך הוצרך לפרש שהוא מפרש כשנתנה לו שהיא כשרה ולכך יבא הישראל ליקח, זאת ודאי כוונת הרב המגיד ז"ל אבל קשה קצת דאיך מפרש רבינו דברי הגמרא כן כיון שהגמרא לית ליה חומרת הירושלמי וכמו שאמרו למעלה ואע"ג דלא פליג עלה מ"מ לא הוזכר בגמרא ההיא חומרא ואילו היה הרב המגיד אומר דדינו

של רבינו דאית ליה חומרת הירושלמי לא משכחת ליה אלא בהאי גוונא ניחא אבל אין לשונו מורה כן אלא שדבריו הם פירוש שמפרש רבינו בדברי הגמרא ובדברי הגמרא לא הוזכרה אותה חומרא כלל:

הלכה טו

כל מקום שנאמר בתורה וכו'. בפרק כל שעה (פסחים דף כ"א:) אמרינן דר' אבהו אית ליה דמדפרט קרא בנבלה שמותרת בהנאה מינה שמעינן דבכל מקום שנאמר לא תאכל אחד איסור אכילה וכו' והיינו לר"מ אבל לרבינו יהודה דאמר דקרא דנבלה אתא לדברים ככתבם לומר דלגר בנתינה ולעכו"ם במכירה נפקא ליה מדאיצטריך קרא לומר בטרפה אותו לומר לך אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה ואמרו שם דלר"מ איצטריך אותו להתיר בהנאה חולין שנשחטו בעזרה ור' יהודה אית ליה דחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ולדידיה אתיא לדרשא דלעיל. וא"כ קשה על רבינו תרתי חדא דהוא פסק כאן כרבי אבהו ובפרק י' מהל' ע"ז כתב ואסור ליתן להם מתנת חנם וכו' או מכור לנכרי במכירה ולא בנתינה והיינו כר"י וא"כ ע"כ דרשא דאותו דריש ליה לומר דכל איסורין שבתורה (מותרין) [אסורין] בהנאה וחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ובפ"ב מהל' שחיטה כתב שם הרב כ"מ דאית ליה לרבינו דחולין שנשחטו בעזרה הוו דאורייתא וא"כ לדבריו קשה מדידיה אדידיה. ותו קשיא למה כתב כאן לשון ר' אבהו דאמר כדרך שפרט לך הכתוב בנבלה וכו' משמע דמדהתיר קרא נבלה נפקא ליה והיינו ודאי לר"מ דלר"י לא נפקא ליה מנבלה אלא מאותו וכיון שהוא פסק כר' יהודה לא היה לו לכתוב טעמא דנבלה דהיינו לר"מ. מיהו לזה י"ל דלא כתב כן רבינו לומר דמהא נפקא ליה אלא לומר לך דאם לא פרט הכתוב היתר כמו שפרט שם אינו מותר בהנאה תדע לך דהא כתב ובחלב שנאמרה בו יעשה לכל מלאכה והתם ודאי אין הכונה מדהוצרך קרא להתיר חלב דא"כ אמאי לא נפקא לן מהיתר חלב בהנאה ולמאי איצטריך בגמרא נבלה לרבי מאיר ואותו לרבי יהודה א"ו דקרא דחלב איצטריך כדכתב רש"י ז"ל בפירוש החומש בפרשת צו יעשה לכל מלאכה בא ולמד על החלב שאינו מטמא טומאת נבלות א"ו דמאי דקאמר רבינו ובחלב וכו' הכונה לומר דאם לא פרט הכתוב בהיתר הוה אסור אבל ה"ה דלא נפקא ליה מהתם ה"ה גבי נבלה דכוונתו כן. ולמה שהקשיתי ראשונה נראה ודאי דלא כהרב כ"מ דסובר רבינו חולין שנשחטו בעזרה הוו דבריהם ולכך כתב שם שהם דברי קבלה בהלכות שחיטה וכן בפי"ו מהלכות אלו כתב או חולין שנשחטו בעזרה כמו שיתבאר בהלכות שחיטה ומה שהקשה הרב בעל כ"מ בפ"ב מהל' שחיטה דבפרק כסוי הדם משמע דהוו דאורייתא וכו' י"ל דרבינו

פסק דהוא דרבנן משום דכיון דהלכה כר"י לגבי ר"מ כדכתיבנא הא לדידיה ע"כ הוו דרבנן דאותו דריש ליה (להיתר) [לאיסור] הנאה לשאר איסורין ולמה שהקשה עוד שם דרבינו כתב שם בפרק ה' מהל' אישות דהמקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת ולא חילק בין שאר איסורי הנאה לחולין שנשחטו בעזרה גם זו אינו קושיא בעיני דשם כתב ואפילו היא אסור בהנאה מדבריהם כגון חמץ בשעה ששית וכו' אינה מקודשת וא"כ כיון שכתב דאיסור הנאה מדבריהם אינה מקודשת דהיינו חמץ בפסח ה"ה שאר איסורין מדבריהם ואפילו חולין שנשחטו בעזרה ואע"ג דהסוגיא שבפרק האיש מקדש קשה לזה כבר כתב שם ה"ה דתירצו המפרשים אותה הסוגיא ואם לפירוש הרב כ"מ דפליג שם על ה"ה וכן הוא דעת הר"ן שסוברין כדברי רבינו ז"ל דדוקא איסור דרבנן כי האי דחמץ הוי דאורייתא ושעות דרבנן אתי שפיר טפי דלהכי כתב רבינו שם כגון חמץ בשעה ששית לומר דשאר איסורין דרבנן היא מקודשת וא"כ קדש בחולין שנשחטו בעזרה מקודשת:

הלכה טז

כל מאכל שהוא אסור בהנאה וכו' אינו לוקה ומכין אותו מכת מרדות והדמים מותרין. כתב ה"ה ואפילו סיכה שהיא קרובה לשתיה וכו' קשה דהתם (דף כה:) גבי סך בתו בפרי של ערלה אמרינן דאפילו חולי שאין בו סכנה מותר משום דמידי דרך הנאתו קא עבידנא כלומר ואינו אסור אלא מדרבנן ובמקום חולי לא גזרו רבנן וכן פירש הרב בעל כ"מ על דברי רבינו בפ"ה מהל' יסודי התורה דאם היה איסור דאורייתא לא היה להם בגמרא להתיר במקום חולי שאין בו סכנה והכא קא מייתי ראיה ה"ה דשלא בדרך הנאה דהיינו אם נהנה מדבר של אכילה שהוא איסור מן התורה ואין בו מלקות ואי דמי להתם אפילו איסור מן התורה לא ליהוי הכא. וי"ל דמה שמביא ה"ה אינו אלא דמיון קצת דודאי לא הוי כי התם דהוי שלא כדרך הנאה ממש אהני להתיר אפילו מן התורה הכא דהוי ג"כ כי האי גוונא דאין הנאתו אלא כדרך אכילתו לא ליהוי אלא מלקות אבל איסורא מיהא איכא דלא תאכלו אפילו איסור הנאה במשמע אבל לא הוי שלא כדרך הנאה ממש כי התם דמכל מקום הנאתו הנאה גמורה היא אלא שאין דרך הנאה כתקנו:

וכל דבר שאסור באכילה וכו' הצייד שנזדמנו לו וכו'. כתב ה"ה שם בשביעית ציידי חיה וכו'. נראה דאינו מפרש כפירוש הרב רבינו שמשון דסובר דפליגי ר' יהודה וחכמים בצייד דחכמים אית להו צייד דוקא ולא מי שאינו צייד ור"י אית ליה אפילו מי שאינו צייד. ופירוש זה הבין הרב"י בטי"ד בדברי הפוסקים וכתב שלכך הזכירו צייד דוקא והוקשה לו דבמקום שאין לוקחין מס מן הציידים הוי הצייד כאינש אחרינא והוצרך לתרץ דלא פליגי רבנן במילתייהו. אבל לפי דברי ה"ה א"ש טפי דנראה דהוא מפרש

דפלוגתא הוי דר' יהודה איתי ליה דאם אין אומנותו בכך לוקח ומוכר לכתחלה והיינו שאמר שנתמנה לפי דרכו ורבנן אוסרין ואומרין דבכל גוונא הוא אסור וכתב ה"ה דקי"ל כחכמים דבכל גוונא אינו לוקח ומוכר לכתחילה כלומר ואפילו אין דרכו בכך אסור ולכך לא חילק רבינו. ומ"ש בספר כ"מ וקי"ל כחכמים דבכל גוונא לוקח ומוכר וכו' ט"ס הוא וצ"ל אינו לוקח ומוכר:

פרק ט

הלכה א

במקום אחר פירשתי דקדוקים בפרק זה. ועתה אני בא לכתוב הנוסף לי כעת פה:

בשר בחלב אסור לבשלו וכו' ומי שיבשל משניהם כזית כאחד לוקה שנאמר לא תבשל. נראה שפסק כלוי לגבי רב. וא"ת לימא דפסק כרב ומאי דקאמר מי שיבשל ר"ל כזית מכל אחד ואחד דבהא מודה רב דאסור. וי"ל דמשמע ליה משום דאמר בסיפא וכן האוכל כזית משניהם כו' שנתבשלו כאחד ומשמע דאותו הכזית לבד חצי מבשר וחצי מחלב נתבשל כאחד ואפ"ה קאמר דלוקה. ויש ספרים שכתוב בדברי רבינו ומי שיבשל משניהם כזית כאחד לוקה ולפי זאת הנוסחא ברור הוא דפסק כלוי אבל לפי מקצת הנוסחאות שכתוב ומי שיבשל משניהם כאחד צ"ל כמו שכתבתי. עוד כתב ה"ה ומ"ש רבינו שעל כזית משניהם וכו' כבר נתבאר וכו'. קשה דהא בגמרא בפרק כל הבשר (דף כ"ח:) הקשו על מימרא דרב דאמר חצי זית בשר וחצי זית חלב שבשלן וכו' מה נפשך אי מצטרפין אבישול נמי לילקי אי לא מצטרפין אאכילה נמי לא לילקי ותירצו לעולם לא מצטרפים ובבא מיורה גדולה ע"כ. משמע דרב לא מודה בלוקה באכילה אלא כשנתבשל ביורה גדולה הרבה חלב והרבה בשר ואח"כ לקחו ממנו חצי זית חלב וחצי זית בשר אבל אם מתחלה נתבשל חצי זית חלב וחצי זית בשר אפילו באכילה לא לקי וא"כ איך כתב דמודה רב באכילה הא רבינו איירי בכאן אפילו בכזית לבד חצי מחלב וחצי מבשר שנתבשל דפסק כלוי כדפרישית לפי הנוסחא הא' לדעת רבינו וא"כ היכי קאמר דאפי' רב מודה באכילה. וי"ל דהוא לא רצה להביא ראיה אלא דמצטרף חצי זית בשר עם חצי זית חלב ולזה קאמר דאפילו רב המיקל מודה באכילה דמצטרף וא"כ הוא הדין ללוי אפי' דאינו בא מיורה גדולה ודוחק. ולפי הנוסחא השנייה שהזכרתי בדברי רבינו י"ל דמשמע ליה להרב המגיד מלשון שנתבשלו כאחד דאיירי (בתוך) [בבא] מיורה גדולה:

הלכה ב

לא שתק הכתוב וכו'. לכאורה נראה דרבינו לא פסק כשום אחד מהני תנאי ואמוראי דפרק כל הבשר (חולין דף קט"ו) דחד מפיק אסור החלב באכילה מלא תאכל כו' וחד מלא תאכלו ואחרינא אמר לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בישול והוא ז"ל לא כתב כאן אלא כמו שאמר בוי"ר דשתק הכתוב וכו' דהוי כמו בת הבת ובאיסור הנאה לא כתב מלקות כלל נראה דס"ל כמאן דמפיק בפרק כל הבשר איסור הנאה מק"ו ולכך לא לקי וכל זה ודאי הוא דבר תימה דאיך שביק גמרא דידן ופסק כמדרש רבה. ועוד יש תימה דבמנין המצות נראה דפסק רבינו כמ"ד לא תבשל גדי ג"פ אחד לאיסור אכילה וכו' שכתב שם (מצוה קפ"ו) שלא לבשל בשר בחלב שנאמר לא תבשל גדי וכו' (קפ"ז) שלא לאכול בשר בחלב וכו' שנאמר לא תבשל גדי פעם שניה מפי השמועה למדו שהאחד לאיסור בישול והאחד לאיסור אכילה ע"כ. הרי מבואר שם כתנא דחד לאיסור אכילה וחד לאיסור בישול וכו' והכא משמע דלא בעי קרא דלא תבשל להכי דמפיק ליה מבישול כמו בת הבת. ועוד קשה שם למה לא מנה לא תבשל דאיסור הנאה כיון דפסק כתנא גם כאן למה לא כתב דלוקה על איסור הנאה. לכך נראה לי ודאי דהוא פסק כמ"ד ג"פ אחד לאיסור אכילה וכו' כנראה ממנין המצות ומ"מ קשיא ליה לרבינו כיון דלא תבשל משמע לכאורה דמוקמינן ליה באם אינו ענין לאיסור אכילה א"כ ודאי דלא לקי כיון דמוקי לה באם אינו ענין כנראה מדברי התוס' ברישׁ פ' איזהו נשך (בבא מציעא דף ס"א) ולכך תירץ דמן הדין יש לאסור אכילה מכל שכן דבישול וכיון שכן בגילוי מילתא דלא תבשל דהוי קרא יתירא סגי והוי כמו בת הבת דהכי כתב רבינו במנין המצות (סימן של"ז) שכתב שם ולמה לא נתפרשה בתורה מפני שאסר בת הבת שתק מן הבת ומפי השמועה למדו שאיסור הבת מגופי תורה כשאר עריות שנאמר ערותך היא לא תגלה ערותה ע"כ. הרי מבואר שם דכיון דאית לן יתורא דערותך היא אהני לן לגלויי כדי לחייב מלקות על הבת כיון דהוי כ"ש מבת הבת הכא נמי אמרינן הכי כיון דאית לן גילויא דקרא יתירא דלא תבשל דאתי לאסור אכילה והוי כ"ש דבישול א"כ הוי כאילו כתוב בהדיא ולכך חייב מלקות אבל אם לא היה כתוב לא תבשל יתירא לאיסור אכילה לא הוה מפקינן ליה מק"ו לבד דהא גבי בת הבת נמי אי לא הוה כתיב ערותך היא קרא יתירא לא מפקינן ליה מק"ו אבל השתא דאית לן קרא אהני לן ק"ו אבל באיסור הנאה דלית לן ק"ו (כלומר) לא אהניא לן קרא דלא תבשל דאתא לאיסור הנאה אלא לאיסור לבד אבל לא מלקות כיון דאתי באם אינו ענין ולכך לא מנה איסור הנאה במנין המצות וגם כאן לא כתב דלקי. וא"ת הא איכא

ק"ו גם כאן באיסור הנאה דהשתא בישול אסירא הנאה לא כל שכן י"ל דודאי הך הוי ק"ו ולא הוי דומיא דבת הבת דהוי אותו הענין ממש והוא יותר מק"ו והך ק"ו דבישול לאכילה הוי דומה לבת הבת ולא הך דהנאה. זה נ"ל לדעת רבינו:

הלכה ג

אבל בשר בהמה טהורה (שבשלו) בחלב בהמה טמאה וכו' וכן בשר חיה ועוף בין בחלב חיה וכו'. יש בכאן קושיא גדולה וחזקה עד מאד שהרי בהל' ממרים פ"ב כתב הפך זה בפירוש שכ"כ שם מהו זה שהזהירה תורה לא תוסף עליו וכו' כיצד הרי כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו וכו' שזה הכתוב אסר לבשל ולאכול בשר בחלב בין בשר בהמה בין בשר חיה וכו'. הרי ממש הפך ממ"ש כאן. ושמעתי בשם רב גדול שתירץ שמה שכתב כאן הרמב"ם וכן בשר חיה קאי לעיל וה"פ אין אסור מן התורה וכו' אבל בשר בהמה טהורה (שבשלו) בחלב טמאה ה"ז מותר לבשל. וכן בשר חיה הוא בכלל דין בשר בהמה הנזכרת לעיל שאסור לבשלו מן התורה בחלב חיה טהורה וטמאה בטהורה מותר והא דלא כייל ליה הרב בהדי בשר בהמה וכתב אין אסור מן התורה אלא בשר בהמה או בשר חיה וכו' היינו משום דבשר בהמה הוא ממשמעות הכתוב *ממש שגדי משמע* כל בשר בהמה עד שיפרוט ויאמר גדי עזים כמ"ש הרב אבל בשר חיה לא משמע מלשון הכתוב אלא נלמד מפי השמועה כמ"ש הרב ז"ל בהלכות ממרים ואע"ג שהכל מן התורה לא ראי זה כראי זה דזה מפשט הכתוב וזה מפי השמועה ואחריו כתב הרב דין אחר ואמר ועוף בין בחלב חיה בין בחלב בהמה אינו אסור באכילה ודייק בלישנא במ"ש מותר לבשלו ומותר בהנייה דאם כמשמעות פשט דבריו דוכן חיה קאי למטה היל"ל מותר לבשלם. וזה הדרך נראה נכון מפני שיתורצו בזה דבריו אבל מ"מ צריך ליישב משמעות דבריו כפי הנראה דוכן חיה קאי למטה מפני שראינו שה"ה הבין כן בדבריו שכתב שפסק כר"ע וכן ראינו שהבין הרב בעל הטור ז"ל והרא"ש ז"ל כולם הבינו בדבריו כן וכן ראינו להרמב"ם עצמו שפסק בפירוש המשנה והוא דוחק. ע"כ צריך ליישב דבריו כפי מה שהבינו בו גדולי עולם והרב מהר"ר לוי בן חביב ז"ל בפסקיו סימן פ"ז (דף ק"ח) תירץ על זה תירוץ קצת דחוק יע"ש. ולי הצעיר נראה לתרץ ולומר דלעולם פסק הרב כר"ע דחיה ועוף אינו מן התורה ומ"ש בהלכות ממרים פירושו כן מפני שראינו בגמרא אליבא דר"ע דמפיק מתלתא גדי דכתיבי בקרא חד לבהמה טמאה וחד לחיה וחד לעוף על כן צ"ל דאי הוה כתיב חד גדי לחוד הוה אמינא דאתא להתיר הדבר יותר קרוב אל הסברא והוא עוף כמבואר כאן בדברי הרב המגיד שראוי להתירו יותר מבהמה טמאה שכן כתב ולא יפו כחם מבשר בהמה כו' ובודאי שהעוף גרוע מחיה שהרי ר"י הגלילי

דפליג בחיה מודה בעוף ולכן היינו אומרים דאתא לעוף ותשאר חיה באיסור וכן חלב בהמה טהורה עם טמאה דלא שרינן להו אלא משום תרי גדי אחריני דכתיבי בקרא וכיון דלר"ע אי הוה כתיב חד גדי לחוד היינו מתירים עוף לבד לכן כתב בהל' ממרים לשום משל על הגריעות ועל ההוספה ואמר כיצד הרי כתוב בתורה כלומר כשנאמר שאינו כתוב בתורה אלא חד קרא לחוד שהוא לא תבשל גדי בחלב אמו מפני השמועה למדו שזה הכתוב לחוד אסר לבשל בשר בהמה ובשר חיה דהרי לא התיר הכתוב בשר חיה אלא בגדי אחרינא ואי לא הוה כתיב אלא חד גדי נשאר חיה באיסור אם יבאו ב"ד ויאמרו להתיר החיה אין שומעין להם מפני שאינו כתוב בתורה אלא חד גדי לחוד והם מתירים מסברתם לכך אין שומעין להם וזהו שכיון הרב בלשונו במ"ש מפי השמועה למדו שזה הכתוב בלשון שזה הכתוב משמע כדפרישית וכיון דכוונת הרמב"ם איננה לומר כאן דין בשר בחלב דכבר נתפרש בהלכות מאכלות אסורות מפני זה לא חש אלא לשום משל לבאר הגריעות וההוספה דהמשל הוא אפילו לפי סברת ר"ע ואשמעינן הרב בשומו משל זה דאע"פ שאינו מפורש בתורה הפך דבריהם ולא דבר שנראה מפשט הכתוב כמו אם היו אומרים דדוקא גדי אבל שום בהמה אחרת לא דזה ודאי הפך הנראה מפשט הכתוב הוא דפשט הכתוב הוא דכל מקום שנאמר גדי הכל במשמע עד שיפרוט ויאמר גדי עזים אלא אפי' כאן שאומרים הפך השמועה אין שומעין להם כלל מפני שהוא גריעות בתורה שבעל פה והרב כתב לעיל דאין לגרוע לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבע"פ:

הלכה ד

וכן בשר חיה ועוף וכו'. כתב ה"ה וכשם שגזרו באיסור העלאה על השלחן. קשה דמשמע מדברי ה"ה דגזרו איסור העלאה על השלחן דחיה ועוף עם גבינה אטו אכילה ואכילה דחיה ועוף עם גבינה אטו אכילה דבהמה ובר"פ כל הבשר לא משמע הכי דגזרינן העלאה אטו אכילה אלא העלאה דבשר עוף עם גבינה אטו העלאה דבשר בהמה עם גבינה ואותה העלאה גזרו אטו אכילה. וי"ל דמ"מ הרי הוי גזירה לגזירה ומשום הכי מייתי ראיה שפיר אע"פ שאפשר לדחות העלאה אטו העלאה איכא למיגזר טפי להא דאדרבא נימא בשול והנאה בעוף וגבינה אטו אכילה דעוף וגבינה אית לן למיגזר טפי דהוי כולה בעוף:

וכן בשר חיה ועוף וכו'. הוא פסק כתירוצא דרב אשי דאמר בריש כל הבשר (חולין דף ק"ד) כולה ר"ע היא וכו' וא"ת הא לא איצטריך תירוצא דרב אשי אלא לפרוקי קושיא דכמאן דלא כר"ע והך קושיא ליתא אלא אי אית לן סברת רב יוסף דקאמר לקמן דלא גזרינן גזירה לגזירה וכדכתבו שם התוס' משום דסמך אסיפא וכו' וא"כ רבינו דלית

ליה סברא דרב יוסף דגזרינן העלאה אטו אכילה א"כ איך פסק כהך תירוצא דליתיה אלא אליבא דרב יוסף. מיהו לזה יש לומר דרבינו ס"ל כאין לומר שכתבו שם התוס' דדייק מדקתני כל הבשר דמשמע כל הבשר שוה ואע"ג דדחו הנודר מן הבשר אין כל הבשר שוה. י"ל לדעת רבנו דשאני הכא דקאמר כל וכיון דאמר כל משמע דהכלל הוי בענין אחד אבל התם לא אמר אלא הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וכו' ור"ל בדגים וחגבים הוא היתר גמור אבל בשאר בשר יש מדאורייתא ויש מדרבנן כגון בשר עוף. אבל מ"מ קשה לפירוש התוס' דאיך קאמרי דהך קושיא הוי משום דסמך אדרב יוסף דא"כ כשתירץ רב אשי אמר כולה ר"ע וכו' הא הוא לא תירץ אלא לשון כל ואיך תירץ קושיא דרב יוסף דהא קאמר אסור להעלות ואכל בשר קאי ואי ס"ד כרבנן אכילה גופה וכו' כדפירש רב יוסף. ולכן נ"ל כוונת התוס' דלא פריך גמ' אלא משום דאית ליה תרתי חדא לישנא דכל וחדא קושיא דרב יוסף וז"ש דסמך כלומר סמך אהא אבל הקושיא היא ג"כ מלישנא דכל וכדתירץ לישנא דכל נשאר לבד קושיא דרב יוסף ולא הוי כלל משום דמכחישין ליה דאמרינן דגזרינן גזירה לגזירה דהשתא לא מסייע ליה לישנא דכל וכד הוא מסייע ליה הוא דהוה מקשינן ובזה פירוש רבינו והתוס' הם שוים. כתב ה"ה ולא יפו כחם וכו' ואין הגזירה על אכילה וכו' נראה דהטעם הוא דבאכילה הוא שהוא תאוה לאכול גזרו שלא יבוא לעשות אבל לא גזרו בישול דאין זה דבר תאוה כלל וכן הנאה אינו נראה תאוה כמו אכילה ויורה היתר לעצמו באכילה כיון שהוא תאב לאכלו. זה מצאתי בקונטרס אחד:

הלכה ו

המעושן והמבושל בחמי טבריא וכו'. בטור יורה דעה סימן פ"ז כתב הטור כתב הרמב"ם המבשל בחמי טבריא וכו' וכתב שם הרב"י ז"ל ורבינו ז"ל איחר החלוקה וכו' ובאותה חלוקה שכתב הרמב"ם קאי למבשל בשר מתה בחלב ולדם שבשלו בחלב דלוקה על זה משום דם וכו'. מ"ש דקאי למבשל בשר מתה כו' לא הבנתי זה דהך חלוקה לא הזכירה רבינו אלא חלב מתה ודם שבשל בחלב ובהני הוא דאמר דפטור על הבישול ועל האכילה לא לקי משום בשר בחלב אבל בבשר מתה חייב על הבישול והענינים חלוקים והטור מ"ש דפטור היינו דמבשל בחלב מתה. ואם נאמר דהוא ט"ס וצ"ל בדברי הרב"י ז"ל חלב מתה ועל זה קאמר דקאי אין לוקה משום בשר בחלב משמע דמשום נבלה לקי לא היא דהא רבינו ז"ל בפ"ג כתב דחלב הטמאים אינו לוקה עליהם אם לא שנאמר דיש חילוק בין חלב הטמאים לחלב הנבלה דחלב נבלה לקי עלה משום נבלה אבל בחלב הטמאים לא דכתיב מבשרם לא תאכלו כדכתב רבינו שם דמשמע הבשר דוקא. ומה שכתב כאן

הרב המגיד ז"ל ולגבי שבת שהמבשל וכו' נראה דהוקשה לו למה המבשל בחמי טבריא אינו לוקה כיון דהוא מבשל ותירץ דכיון דגבי שבת פטור א"כ אין לנו לומר כאן דלקי: **וכן המבשל בשר במי חלב וכו' או שבשל דם בחלב פטור ואינו לוקה.** נראה דכיון דרבינו פסק כר"ע דאייתרו תלתא גדי חד למעוטי חיה וחד למעוטי עוף וחד למעוטי בהמה טמאה ודרשות דדריש שמואל דהיינו גדי לרבות את החלב גדי לרבות את המתה גדי לרבות את השליל גדי להוציא את הדם גדי להוציא את הטמאה גדי להוציא את השליא דרבינו דפסק כר' עקיבא ופסק דאין איסור חל על איסור אית לן לומר דרבי עקיבא סבירא ליה דלא דרשינן הני דרשות דדריש שמואל כי היכי דלייתרו ליה תלתא קראי לעוף וחיה ובהמה טמאה ואית ליה דחלב ומתה לא מרבינן דאדרבה אית לן לומר דאין איסור חל על איסור וא"כ ודאי לא אתא קרא להכי ומהאי טעמא נמי לא אתא למעוטי דם דפשיטא דאין איסור חל על איסור ולהוציא את השליא נמי לא צריך קרא דפירשא בעלמא הוא ולרבות את השליל נמי לא צריך קרא דגדי מעליא הוא אייתרו להו תלתא לדרשא דר"ע. וא"ת והיכי אמרת דאתי חד לבהמה טמאה הא ודאי להא לא צריך קרא דפשיטא דאין איסור חל על איסור וכדכתב רש"י ז"ל בפ' כל הבשר (חולין דף קי"ג) וז"ל דאילו למעוטי דם וטמאה לא איצטריך קרא דכיון דאין איסור חע"א מה"ת לן דליתסרו דבעי קרא למעוטינהו. וי"ל דסובר רבינו דאתי למעוטי איסור בישול בחלב עם בשר טמאה דלא תימא איכא איסורא בבישול דהתם ליכא למימר אין איסור חע"א דאין איסור בבשר טמאה אלא באכילתה בלבד וכיון שכן הוה אמינא דעבר באיסור בישול קמ"ל. וא"ת א"כ נימא דאתא קרא למעט חלב מתה שאסור לבשל בחלב ואתא קרא למעוטי איסור בישול דליכא למימר אין אחע"א דאין איסור בבישול בחלב מתה אלא באכילה בלבד ואשמעינן קרא דאין איסור בבישול בחלב מתה. וי"ל דטפי אית לן לאוקומי למעוטי איסור בישול חלב בבשר טמאה אבל בבשר מתה בחלב מסתברא ליה דלקי על בישולו ולא לקי על אכילתו וכדכתב רבינו לקמן (ליכא) א"כ למדנו מכל מ"ש דכל מ"ש כאן ה"ה גדי להוציא את הדם וכן מ"ש גדי לרבות את השליל וכן מ"ש גדי להוציא את השליא כולהו לאו דוקא דלדעת רבינו מפיק להו מגדי דזה א"א כדכתיבנא דע"כ צריך אתה לומר דאייתרו להו תלתא גדי לדרשא דר"ע אלא דה"ה לישנא דשמואל נקט וכי היכי דשמואל עצמו לא דייק בכולהו דהא אע"ג דאמר גדי להוציא את השליא לאו דוקא מגדי מפיק ליה דשליא פירשא בעלמא כו' וכן חלב ומתה מחד קרא נפקי ודם לא צריך קרא וכמ"ש שם ה"נ אמרינן דה"ה לא דק למנקט הדרשות לפי דעת רבינו אלא כלישנא דקאמר שמואל נקיט ואתי. וא"ת כיון דליכא קרא לא למעט דם ולא להוציא

את השליא כדכתיבנא מנא ליה לרבינו דבדם ושליא הוי פטור דמשמע פטור אבל אסור וכדכתב ה"ה ובכל אלו נראה שסבר רבינו פטור אבל אסור בשלמא בחלב זכר וחלב שחוטה אית ליה פטור דמדאיצטריך קרא למעט בחלב אמו ולא בחלב זכר בחלב אמו ולא בחלב שחוטה משמע דהוה ס"ד דנכנס באיסור הלאו וכי מעטינהו קרא לא מעטינהו אלא מאיסור לאו אבל איסורא מיהא איכא אבל הני דהם דם ושליא דלא אתא קרא להכי מנא ליה לרבינו דפטור אבל אסור. ועוד אם כוונת ה"ה באומרו ובכל אלו נראה שסבור רבינו פטור אבל אסור וכו' הוי כדמשמע לכאורה מדבריו דהוי מדהוצרך קרא למעוטינהו כדכתיבנא א"כ לעיל גבי בישול חלב טמאה ובשר טהורה למה כתב מותר לבשל דמשמע אפילו לכתחילה הא נמי מיעט קרא התם בחלב אמו ולא בחלב טמאה דהא תלתא חלב אמו איכא מיותרים וחד אתא למעט חלב טמאה א"כ היה לו לרבינו לכתוב שם דהוי פטור אבל אסור כמ"ש גבי חלב זכר וחלב שחוטה:

שאין כאן לא איסור כולל וכו'. וא"ת הא איכא איסור מוסיף דנתוסף בו איסור הנאה דכיון דבשלו בחלב איתסר אפילו בהנאה. והתוס' בפרק גיד הנשה (דף ק"ה) הרגישו קושיא זו במאי דפריך בגמרא וסבר שמואל אחע"א דמאי פריך נימא דשאני הכא דהוי איסור מוסיף דאיכא איסור הנאה דבשר בחלב וכדכתיבנא ותירצו דאיסור הנאה לא הוי איסור מוסיף אלא איסור חמור בעלמא. אבל רבינו לא ס"ל הכי דהא כתב בסוף פ"ד מהלכות אלו ולמה חל כאן איסור וכו' הקדישה נאסר חלבה בהנאה ומתוך שנוסף בה איסור הנאה נוסף בה איסור קדשים הרי דקרי ליה מוסיף. וי"ל דהכא באיסור הנאה ליכא לאו כדכתיבנא לעיל ולא לקי עליה אלא איסורא בעלמא כיון דאפקיה רחמנא באם אינו ענין וא"כ לא אמרינן מיגו דאיתוסף ביה איסור הנאה נוסיף עליו איסור אכילה דבשר בחלב דהוי לאו גמור ואיכא מלקות. וסובר רבינו דאין לנו להביא באיסור מוסיף אלא איסור אחר דומיא דאיסור הנוסף אבל הכא שהוא חמור הרבה ממנו לא וכיון דבאיסור הנוסף ליכא מלקות והוא קל לא מייתינן לאיסור אכילה דבשר בחלב. ודוחק:

הלכה ט

אבל אם ניער מתחלה ועד סוף. לתרץ קושית הטור שהקשה על רבינו דדי בניעור של תחלה ולמה לי ניעור דבסוף נ"ל לומר דרבינו נקטיה לרבותא דהיכא דאיכא ניעור לבסוף איכא למימר דהניעור שעשה ראשונה לא ניער יפה ובלעה ובניעור שעשה לבסוף פלטה וכדכתב רש"י ז"ל בגמרא גבי אימור לא ניער יפה יפה שמא לא ניער תחלה יפה ובלעה ואח"כ פלטה כשניער בסוף אבל אם לא היה ניעור לבסוף היינו יכולים לומר דודאי דבטל הוא דאם הניעור היה ניעור יפה פשטה בכולה ואם לא ניער יפה ואין הניעור ניעור

לא פשטה בכל הקדרה ולא פלטה והשאר מותרת קמ"ל דאע"ג דניער לבסוף דאיכא למימר לחומרא דהניעור ראשון לא היה טוב והאחרון היה טוב ותיאסר קמ"ל דמותר והרי זה בנותן טעם. ועל מ"ש ה"ה ז"ל וזה דעת הראב"ד ז"ל ונדחק הרבה בפירוש הסוגיא וכו' קשה שהוא כתב בשם הראב"ד ז"ל לעיל דלדברי הכל אם לא ניער כלל אין שאר החתיכות נאסרות ולכך יש להגיה וכן דעת הר"א ז"ל והוא רבינו אהרן הלוי:

בשר שנפל לתוך החלב וכו'. **בד"א בשלא ניער וכו'**. לכאורה נראה דלהתירה בנותן טעם בעינן שניער בתחילה לבד וכבר השיג עליו הרב בעל הטורים ואפשר דטעמו משום דבגמרא אמרו מתחילה ועד סוף משמע ליה לרבינו דהכי הוא דוקא וכדכתב הרב"י ז"ל. ומה שאמר בשלא ניער הקדרה מתחילה אלא בסוף אינו ר"ל דאי ניער בתחילה סגי אלא ה"ק אם ניער בסוף ולא בתחלה דעבד חד מינייהו וה"ה ניער בתחילה ולא בסוף לא מהני אלא בעינן תרתי וכן הוא מפרש מ"ש בגמרא לא ניער בתחילה אלא בסוף כדי שיסכים עם מ"ש מתחלה ועד סוף. והרב מהר"ר ן' חביב לא פירש כן כמו שנראה מדברי הרב"י: **ועל מ"ש רבינו נוער את הקדרה וכו'** אין להקשות דהא הוא מבטל איסור לכתחילה דכבר תירץ ה"ה שכיון שאינו יודע איזו חתיכה אין לומר נעשית נבלה וכו', והרב מהר"ר בן חביב ז"ל תירץ בע"א. כתב ה"ה ואפשר שרבינו סבור וכו'. כלומר אפשר דס"ל לרבינו דאפילו לא ניער כלל אוסרת הקדרה ומ"ש בגמרא לא ניער בתחילה אלא בסוף לרבות נקטיה דאפילו דניער לבסוף מ"מ בעינן ששים ולא סגי בנ"ט אבל ה"ה דאפי' לא ניער כלל לא סגי בלא ששים ומ"ש בגמרא מיבלע בלע מפלט לא פלט דמשמע דאינו נאסר כשלא ניער כלל היינו משום דהוה ס"ד אפשר לסוחטו מותר אבל אחר דקי"ל דאפשר לסוחטו אסור ודאי דפולט דהא החתיכה אע"פ שאינה פולטת היינו מה שבלע עתה אבל מעצמותה פולטת כמ"ש ה"ה וכל זמן שהוא רותח אינו פולט כו' ואע"פ שפולט של עצמו קודם לכן כלומר קודם שנח מרתיחתו פולט מעצמותה אע"פ שאינו פולט מה שבלע וכ"כ התוספות וכיון דאת אמרת חתיכה עצמה נעשית נבילה הרי היא פולטת מעצמותה והיא נבילה:

הלכה י

(ח-י)

בשר שנפל לתוך החלב וכו'. על מה שהשיג הראב"ד ז"ל על רבינו דלא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא לר' יהודה דמחמיר מין במינו ולא לרבנן קשה דהא בגמרא בפ' כל הבשר (חולין דף ק"ט) לא משמע הכי דפריך רב אחא לרבינא דדילמא כ"ע סברי דאפשר לסוחטו אסור דהיינו חתיכה עצמה נ"נ ופליגי אי מין במינו בטיל או לא

משמע דאע"ג דמין במינו בטיל אמרינן חתיכה עצמה נ"נ ואע"ג דדחי ליה רבינא לא דחי ליה אלא מכח לישנא דברייתא דהיה לו לומר נראין דברי ר' יהודה ואין נראין אבל לא מכח הסברא דנכונה היא. ועל מ"ש ה"ה דדעת רבינו בלע דאפי' לא ניער כלל נאסר וסוגיא דקאמרה מבלע בלע מפלט לא פלט לא אתאמרה אלא למאי דס"ד דאין חתיכה עצמה נ"נ אבל למסקנא דקאמר אפשר לסוחטו אסור דהיינו חתיכה עצמה נ"נ אמר ר"י דאסור אפילו לא ניער כלל קשה על זה דא"כ מאי אמרו בתר הכי מכלל דר' יהודה כי ניער בסוף ולא בתחלה הא אמרת נראין דברי ר' יהודה בהא וכו' דפירכא דמכלל לאו פירכא דנימא דניער מתחלה ועד סוף מודה ר"י דהא לא בלע כלל ופליגי בתרתי בניער בסוף ולא בתחלה ובלא ניער כלל לא בתחלה ולא בסוף וקאמר נראין דברי ר"י בשלא ניער כלל ודברי חכמים בשניער לבסוף דהא לפי המסקנא בשלא ניער כלל ולא כסה כלל קאמר ר"י דאסור והא ודאי לאו קושיא ולאו מילתא היא דכיון דאמרת נראין דברי ר"י בשלא ניער ולא כסה כלל ודאי דאית ליה דאפשר לסוחטו אסור דמשום הכי אמרינן היכא דלא ניער כלל דאסור לפי המסקנא וא"כ כ"ש בשניער לבסוף ולא בתחלה שיהא אסור כיון דאפשר לסוחטו אסור וניער לבסוף וכיון שאומר נראין דברי ר"י בשלא ניער משמע דאיכא חלוקה דניער דאין נראין דבריו ולא משכחת לה אלא בניער מתחלה עד סוף דבניער לבסוף ולא בתחלה כ"ש דאסור א"ו דפליג ר"י בניער מתחלה ועד סוף ובזה אין נראין דבריו דבניער לבסוף או לא נער כלל ודאי דנראין דבריו כיון דאפשר לסוחטו אסור. ועל מ"ש ה"ה דרבינו אפשר דמפרש דכי תנוח הדר פליט דאמרו בגמרא היינו דנייח מבליעתו ומ"ש שהוציא קודם שתפלוט היינו שהוציא כי נייח מבליעתו קשה קצת דא"כ אמאי טועם את הקדרה שיש בה חלב אם יש בה טעם בשר הא כיון דהבשר בולע ולא נח מבליעתו ודאי דלא תפלוט מעצמו לתוך החלב דבליעה ופליטה אינו עושה יחד:

הלכה יא

קדרה שבשלו בה וכו'. פ' גיד הנשה (חולין דף צ"ו) ובפ' כל הבשר (חולין דף קי"א:). וכתב ה"ה שי"מ שמקילים בבשר וחלב שכל אחד מהם היתר וכו'. וא"ת הא שם בפ' כל הבשר משמע דלא שני לן דאמרו שם קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וצנון שחתכו בסכין וכו' אמר אביי האי היתרא בלע והאי איסורא בלע ואמר ליה רבא אי בלע היתרא מאי הוי סוף סוף האי היתרא דאתי לידי איסורא הוא דאיסורא קא אכיל וכו' וא"כ משמע דאין לחלק כלל אליבא דרבא דהכי הלכתא. וי"ל דשאני גבי צנון דודאי אתי לידי איסורא כיון שהוא חריף ובלוע נמי איסור אבל שאר הכלים בלועים לא:

הלכה יב

הכחל אסור וכו'. בפרק כל הבשר (חולין דף ק"ט) משנה הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו ובגמרא אמר ר' זירא אמר רב אינו עובר עליו ומותר וכו' וא"ד אמר ר' זירא אינו עובר עליו ואסור וכו' כיצד קורעו אמר ר' יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל אמר ליה ר' אליעזר לשמעיה קרע לי וכו' הא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב עוד שם אמר להו רב נחמן לטבחי זויקו לה כחלי (לילתא) והאנן תנן קורעו ההוא לקדרה והא קתני שבשלו בדיעבד אין לכתחילה לא ה"ה דאפילו לכתחלה וכו'. ויש שם בסוגיא שני פירושים האחד פירש"י ז"ל דס"ל דכל שבשלו בקדרה ודאי דאסור דיצא החלב איסור ונבלע וזו סברא פשוטה בכל הסוגיא ואין עליה מחלוקת כלל לדעתו ז"ל ומי שאמר אינו עובר עליו ומותר ר"ל דמתניתין איירי בבשלו כמו שמבואר שם פירוש זה בארוכה וקאמר דרב נחמן דסבירא ליה דמתניתין איירי בבשלו לקדרה ע"כ סבירא כמ"ד אינו עובר עליו ואסור לקדרה ודאי א"א לומר דמותר כדפירש"י ובפירוש האחר שפירשו שם התוספות בשם ר"ת דמחלק בבישלו בקדרה עם בשר להיכא דמבשלו לבדו ורב נחמן דמוקי לקדרה ר"ל לקדרה עם בשר ולכך צריך קריעה ש"ו וטיחה בכותל דקורעו דמתניתין הכי הוי פירושו ואמר לא קרעו ר"ל לא עשה לו דין קריעה אלא קרע שתי או ערב אינו עובר עליו ומותר כלישנא קמא לדידיה בבישול עם הבשר צריך קריעה שתי וערב וטיחה בכותל ואם לא קרע אלא קצת שהוא שתי או ערב בלא טיחה בדיעבד מותר לא קרעו כלל אפי' בדיעבד אסור. ולבשלו לבדו לכתחילה צריך קריעה קצת ואם לא קרעו כלל בדיעבד מותר וכן הדין לצלי דדין צלי ובישול לבדו שוים וזויקו דאמר ר"נ הוא קריעה קצת ובישול לבדו זהו תורף פירושו. והתוס' האריכו שם לישבו בסוגית הגמרא. וברבינו פירש ה"ה ב' פירושים. הא' דלבישול לבדו צריך קריעה ש"ו וטיחה בכותל לכתחלה ובדיעבד מותר וז"ש ואפשר שכן הוא דעת רבינו וכו' והאחר אשר היה נראה לו לפרש בדבריו עם שלא תפסו לעיקר ה"ה בישול לבדו וצלי שוים. ויש כאן מקום עיון דודאי רבינו א"א שיפרש כפירוש רש"י ז"ל לשום אחד מהפירושים שפירש בו ה"ה ז"ל דהא לרש"י ז"ל כל לקדרה אינו עובר עליו אסור וזה מוסכם ולדבריו אין חילוק בין בישול לבדו ובישול לקדרה ורבינו כתב שבישול לבדו מותר בדיעבד בלא קריעה ואם הוא מפרש כפירוש ר"ת אם נפרש בדבריו דדין בישול לבדו וצלי שוים ניחא דאתי כר"ת ואע"ג דהוא קאמר דהיכא דלא קרעו ובישלו עם בשר אחר אסור ומתניתין קאמרה בבישול לקדרה ר"ל עם בשר דהיכא דלא קרעו אינו עובר עליו ומותר דהכי ס"ל לרב נחמן לפירוש ר"ת ז"ל מ"מ יש ליישב דברי רבינו דאם לא קרעו דקאמר ר"ל דלא

קרעו כלל ולכך היכא דבשלו עם בשר אחר אסור ולא קרעו דמתניתין דקאמר דמותר ר"ל דלא קרעו כדין קריעה אלא קצת ולכך אינו עובר עליו ומותר אבל לא קרעו כלל ובישלו עם בשר אחר אסור והכי דייק לשון רבינו דלא קרעו כלל איירי מדלא קאמר לא קרעו ש"ו וטחו בכותל אלא כתב לא קרעו סתם משמע לישניה לא קרעו כלל אבל קרעו מקצת מותר בדיעבד ולכתחילה צריך קריעה ש"ו וטיחה בכותל בבישול עם הבשר כמו שהזכיר קודם ואע"ג דמתניתין קרי לא קרעו ללא עשה דין קריעה אלא קריעה מקצת ורבינו קרא לא קרעו כלל לשון המשנה לחוד ולשון פוסק לחוד ויותר מבואר בלשון לא קרעו שהוא לא קרעו כלל ועוד דמתניתין משום דהזכיר קודם קרעו וכלל להוא קריעה ש"ו וטיחה בכותל ג"כ כשכתב אח"כ דלא קרעו הוא שלילה מדין הקריעה שהזכיר קודם אבל רבינו לא כלל בלשון הקריעה ש"ו וטיחה אלא הזכיר בפירוש קורעו ש"ו וטחו משמע דתפס לשון הפשוט דקריעה לא משתמע אלא קריעה לחוד ולכך כשכתב לא קרעו הוא דומה מל' הקריעה שהזכיר דהוא קריעה לבד בלי ש"ו. אבל אם רבינו מפרש כפירוש ואפשר שכתב ה"ה א"א לישבו כפירוש ר"ת כלל דלפירוש ר"ת ע"כ דין בישול לבדו ודין צלי שוים דהוא מוקי מתניתין דקאמר קורעו שהוא קריעה שתי וערב שר"ל לקדרה עם בשר משמע דלבדו לא בעינן קריעה שתי וערב וכי פריך והא קתני שבישלו וכו' ע"כ הוי בישול לבדו ועל דא תירץ דאפילו לכתחלה נמי משמע דע"כ לפירושו בבישול לבדו לא בעינן קריעה שתי וערב. ואם נפרש פירוש שלישי בדעת רבינו ונאמר דהוא סובר כרב דקאמר לעיל אינו עובר עליו ומותר והוא מחלק בין בישול לבדו ובישול עם בשר אבל מ"ד אינו עובר עליו אסור אינו מחלק בכך אלא בכל גוונא אסור והוצרך לומר כן משום דבפרק גיד הנשה (חולין דף צ"ח) אמרו וכחל עצמו אסור היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בשר והיא גירסת מקצת ספרים משמע דמ"ד מותר ס"ל דמתניתין בבישול לבדו ואליבא דידיה קאמר התם דהיכא דבשליה בהדי בישרא אסור דאי למאן דאמר אסור למה לי היכא דבשליה בהדי בשרא כדהקשו שם התוס' ז"ל ולפי זה רב נחמן דקאמר זויקו לה כחלי ס"ל כמ"ד אסור וזויקו ר"ל צלי וקריעה קצת והקשו והאנן תנן קורעו דמשמע שתי וערב ותירצו דהיינו לקדרה כלומר בין עם בשר בין לבדו דאינו מחלק בכך והקשו והא קתני שבישלו וע"כ האי בשלו רוצה לומר צלי דלקדרה בין לבדו בין עם בשר אסור ותירץ ה"ה דלכתחלה וכו' ולפי זה רבינו פסק דלא כרב נחמן משום דאתי כמ"ד אינו עובר עליו ואסור ותניא כוותיה דמ"ד עובר עליו ומותר ולכך פסק כוותיה ואינו עובר עליו ומותר ר"ל בבישול לבדו וכן פירש הרא"ש ז"ל משם הרי"ף ז"ל וכבר עלה בדעתי לקיים פשט זה בדעת רבינו. אבל שבתי וראיתי כי אי אפשר לומר

כן מפני דמה ראה בעל הגמרא ברב נחמן דהקשה לו והא קתני שבישלו וכו' דקושיא זו לא שייכא אלא אם נאמר דס"ל כמ"ד אינו עובר עליו ואסור ומי אמר לו דלא ס"ל כמ"ד אינו עובר עליו ומותר ומאי דקאמרה ברייתא שבישלו הוא בישול דקדרה ממש קאמר דבדיעבד מותר אבל לא לכתחילה אבל צלי אפילו לכתחילה ומניין לו דרב נחמן לא ס"ל כמ"ד מותר בשלמא לרש"י ע"כ סבירא ליה כמ"ד אסור משום דס"ל דלקדרה אי אפשר לומר דמותר דזו סברא פשוטה אבל לדעת רבינו אי אפשר לומר כן דהא מאן דאמר שאינו עובר עליו ומותר אפילו כשהוא לקדרה לבדו קאמר. והר"ן בפירוש ההלכות פירש הסוגיא בדרך אחרת לדעת רבינו ויתיישב הדרך ההוא אפי' למאי דפירש ה"ה ואפשר וכו' אבל מ"מ הוא דחוק בעיני. אח"כ ראיתי בחידושי הרשב"א ז"ל בחולין שפירש הסוגיא כדברי הר"ן לדעת הר"ף ורבינו וכדעת ה"ה במה שפירש ואפשר וכו' ומ"מ יותר נאות בעיני לדעת רבינו כפירוש ר"ת וכמו שכתבתי תחילה:

הלכה יג

כיצד אם היה וכו' משערין אותו וכו'. כתב ה"ה שהוא פירוש למה שאמר בגמ' בדידיה וכו' והקשה עליו הרב"י ז"ל בסימן צ' תרתי, חדא דאיך יתיישב על זה מ"ש בגמרא (דף צ"ו) מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסור, שנית דאם פירש במאי דנפק מיניה ר"ל אף במאי דנפק מאי ק"ל מנא ידע הא אנו יכולים לידע כמה היה בשעה שנפל ע"כ. ולקושיא ראשונה יש ליישב דודאי בגמרא לא מקשה על מאי דאמר פשיטא דבדידיה משערין דאדרבא טפי הוה קשה ליה על מאי דאמר אף במאי דנפק מיניה כו' והוא לא מפרש כפירוש רש"י ז"ל אלא כפירוש התוספות שפירשו דפריך אמאי דאמר וכחל מן המנין אלמא לא חשבינן ליה חתיכה דאיסורא ולא אסור אלא משום חלב הכנוס בגומות שבתוכו. ולקושיא שניה לדידי לא קשיא ואי קשיא אם כן תיקשי ליה אפילו לפירוש רש"י ז"ל כיון שראינו בעת שנפל אם כן יכול הוא לשער מאי דנפק מיניה דאם מתחילה היה כשני זיתים ואחר כך כזית אחד אמרינן ודאי דנפק מיניה זית אחד. והתימה מהרב הנזכר איך הקשה הקושיא לסברת רבינו וכבר י"ל דהשתא קאי על ר' ע"כ הקשה עליו וקשה אף לרש"י אלא וי"ל דאי אפשר לעמוד על הדבר בצמצום אלא באומד הדעת דפעמים רבים יטעו ולכך מקשה מנא ידעינן אבל אי קשיא לי הא קשיא לי דלקמן בפרק ט"ו כתב משערין במרק ובתבלין וכו' ובמה שבלעה הקדרה מאחר שנפל האיסור לפי אומדן הדעת שהרי אי אפשר לעמוד על הדבר בצמצום ע"כ. וא"כ כיון שאנו משערים הכל מה שבלעה הקדרה אחר שנפל האיסור באומד הדעת גם אנו יכולים לשער באומד הדעת מה שנתמעט ואפילו שאינו בצמצום. וי"ל דמה שבלע הקדרה יותר נקל יש לשער

שהרי נשים קדרה מלאה מים על האור ונראה בשעה מועטת כזו כמה בלעה אף על פי שאין אנו יכולים לשער בצמצום מכל מקום קרוב הדבר אבל הכא אי אפשר לנו באומד הדעת לשערו כיון שאינו עתה בפנינו ואולי עתה נראה שהיה גדול כב' זיתים ואינן כל כך ולכך קאמר מנא ידעינן. והרב בית יוסף ז"ל כתב שהוציא זה מההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבישרא וכו' וקשה דהא ודאי הוא פסק לקמן דלא כוותיה דהא קאמר במה שבלעה קדרה דמשערין והוא דלא כוותיה כמו שנתבאר לקמן בהלכות והוא מבואר בעצמו. אלא ע"כ דברי ה"ה הם עיקר:

הלכה יד

אין צולין את הכחל וכו'. פ' כל הבשר (חולין דף קי"א) דרש מרימר בין כחלא בין כבדא תותי בשרא שרי עילוי בשרא דיעבד אין לכתחילה לא ע"כ. ורבינו הוסיף ואמר כחל שחתכו ואולי שכיון בזה למ"ש התוספות דהכא איירי דקרעו שתי וערב וטחי בכותל ומ"מ עילוי בשרא אסיר דהחלב נוטף מן הכחל על הבשר וניכר שהיה בעין ועיין בכ"מ:

הלכה טו

קיבה שבשלה בחלב וכו'. לגירסת הרי"ף ורבינו קשה דכיון דלדידהו ההיא דכשירה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה הוי קודם חזרה וסיפא דקאמר טריפה שינקה מן הכשירה קיבתה מותרת איירי אחר חזרה א"כ אמאי אמר אחר חזרה טריפה שינקה מן הכשירה לישמעינן רבותא דאפילו כשירה שינקה מן הטרפה קיבתה מותרת דהכא הוי לאחר חזרה ואפשר דקושיא זו היא נכללת במה שתמהו עליו הרא"ש והרשב"א והר"י ז"ל דמשמע דהנהו תרי בבי דמתניתין משמע שנשנו כאחת והטעם משום דסמיכי להדדי ועוד דבסיפא לא קאמר אלא טריפה שינקה מן הכשירה ולא הזכירו יותר דאפילו כשירה שינקה מן הטריפה מותרת:

הלכה טז

אסור להעמיד הגבינה בעור וכו'. שם במשנה (דף קט"ז) המעמיד בעור של קיבה כשירה אם יש בו בנותן טעם הרי זו אסורה ע"כ. והוקשה ליה לרבינו אפי' ליכא נ"ט נמי ליתסר משום דדבר המעמיד לא בטיל כדכתב הוא למעלה בפ' שלישי גבי גבינות העכו"ם דאסור משום דמעמידין אותן בעור קיבת נבילה פירשו שם דטעמא דלא בטיל משום דהוי דבר המעמיד ותירץ דהכא גבי בשר וחלב אין האיסור אלא עירוב הבשר והחלב וכל זמן שלא נתן טעם אין כאן איסור ובשר באנפיה קאי וחלב באנפיה קאי ולא נתערב אבל גבי גבינות העכו"ם דהאיסור הוא דהוא קיבת נבלה דבר המעמיד לא בטיל. ובהכי מתרצא קושיא אחרת שהקשו התוספות דלמה לא אמרו שם הטעם מפני שמעמידין

אותה בעור קיבת שחוטה ולמה לי נבילה אפילו כשרה נמי תיפוק ליה משום בב"ח, דלהכי לא אמר משום בשר בחלב דאי משום הא נטעמיה את הגבינה ואם אין בו טעם בשר כשרה ולכך אמרו הטעם משום דבר המעמיד דאפילו דאין שם טעם בשר אסורה. ובהשגות כתב א"א דברי רבינו אבן מיגש ז"ל הם אבל אנו אין צריכין לכך שאין הקושיא תירוץ ע"כ. וביאור דבריו דהוא ז"ל תירץ למעלה בפרק שלישי בהשגות על קושיא שהקשה שם רבינו דלמא לא בטיל דאין הולכין באיסורין של עכו"ם אחר הביטולים ובאיסורין של עכו"ם החמירו דלא מהניא בהו ביטול כלל כדי שנרחיק ממאכליהם. ולתירוץ זה אין קושיא ממעמיד בעור קיבה של שחוטה דדין זה לא נאמר אלא בישראל המעמיד בעור קיבת שחוטה אבל גבינות העכו"ם אע"פ שמן הדין היה בנותן טעם ראוי להרחיק ממאכליהם ולא בטלו כלל וכ"ת א"כ אמאי לא אמרו הטעם משום שמעמידין בעור קיבת שחוטה ולא בטיל משום שהם איסורי עכו"ם ותירץ הר"א ז"ל כתירוץ התוספות דקיבת נבילה הוי איסור מן התורה ולכך אסרי מספק אבל משום בשר בחלב שאין איסור אלא מדרבנן דדרך בישול אסרה תורה אין לנו לאסור מספק זהו דעת הר"א ז"ל במ"ש אנו [אין] צריכים לכך כלומר במה שאמרנו למעלה. ואמר עוד שאין הקושיא תירוץ כלומר שלדעתו עשה מהתירוץ שתירץ למעלה דדבר המעמיד לא בטיל קושיא גבי מעמיד בשר בחלב אבל לדידי ליכא למיעבד קושיא מהתירוץ שתירצתי למעלה כן נראה ליישב לשונו, ואם הנוסחא בדברי הר"א ז"ל שאין הקושיא צריכה תירוץ אתי שפיר טפי שר"ל שאין הקושיא שהקשה למעלה דתיבטל צריכה התירוץ שתירץ הוא דדבר המעמיד לא בטיל:

הלכה יז

הבשר לבדו מותר וכו'. כל זה מבואר בפ' כיצד צולין (פסחים דף ע"ה ע"ו) ופסק כשמואל דתניא כוותיה:

בד"א שנתבשלו שניהם יחד וכו'. קשה על רבינו דפסק כשמואל דאמר בפ' כיצד צולין (פסחים דף ע"ו) דתתאה גבר דהא אמרינן לדידיה דמתניתין דהתם דתני גבי פסח נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו איירי בחרס רותח וכן מ"ש שם נטף מרוטבו על הסולת יקמוץ את מקומו איירי בסולת רותחת. ורבינו בפרק ח' מהלכות קרבן פסח כתב חרס סתם גבי דינים אלו וסולת סתם וכיון דכאן פסק כשמואל הי"ל לבאר שם דהוי חרס רותח וסולת רותח כדאוקים הגמרא אליביה וצ"ע:

לפיכך מותר לצרור בשר וגבינה וכו' ואוכל. נ"ל ליישב תיבת לפיכך שהוקשה בעיני הרב כ"מ בכי האי גוונא כיון דצונן בצונן בהדחה סגי לפיכך מותר לאדם לצרור בשר

וגבינה במטפחת משום דאפילו אם יגעו בהדחה סגי להו אבל אם הוה צריך קליפה כמו ברותח כשיגע זה בזה אז ודאי לא היינו מתירים לצרור במטפחת דחיישינן דילמא יגעו זה בזה ויבלעו זה מזה. והא נפקא ליה לרבינו ממאי דקאמר צורר אדם בשר וגבינה דהיינו צונן בצונן כמו שאמר שם בגמרא דמשמע דדוקא צונן צורר אבל לא רותח. לפיכך מותר לצרור וכו'. כלומר דכיון דבעי הדחה צריך שיזהר בצרור שלא יגעו שאם יגעו זה בזה צריך הדחה, והדין מבואר במשנה פ' כל הבשר (חולין דף ק"ט):

הלכה יח

מליח שאינו נאכל מחמת מלחו הרי הוא כרותח. מה שאמר הרב כ"מ ואני אומר שא"א שרבינו יפרש כן דא"כ כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח איירי במליח שאינו נאכל מחמת מלחו וכו'. אני תמיה עליו דהרי כתב הטור בסימן א' בשם רש"י דלא מיקרי הכי אלא מליחת בשר להצניע שאינו נאכל עד שישרוהו במים וי"א דלא מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו אלא כגון עיבוד שמולחין אותו לקדרה וכו' וא"כ למה לא נאמר דרבינו יפרש כאחד מהני:

מליח שאינו נאכל וכו'. שם (דף קי"ב) ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא שרייה רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא וכו' קסבר כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח ה"מ מליח דאינו נאכל מחמת מלחו אבל האי כותחא נאכל מחמת מלחו והני מילי וכו' ע"כ. ומפרש רבינו דנאכל מחמת מלחו אכותח קאי שמחמת מלחו הוא נאכל ואין בו כל כך מלח וכן מוכיח הלשון דקאמר אבל האי כותחא נאכל וכו' והר"א ז"ל בהשגות סבר דכותח אינו נאכל מחמת מלחו הוא מפני שאין דרך לאכול בעינו אלא עם דבר אחר ומ"ש בגמרא אבל האי כותחא ר"ל האי גוזלא דנפל בכותחא נאכל מחמת מלחו הוא ולדידיה צ"ל דגירסא בגמרא הכי אבל האי גוזלא נאכל מחמת מלחו הוא או דדוחק הלשון ומפרש אבל האי כותחא שר"ל אבל האי גוזלא שנפל בו כותחא הך כותחא שעליו נאכל הגוזל מחמת מלחו ועיקר הדבר משום גוזל הוא והוא הבין בדברי רבינו שמפרש אינו נאכל מחמת מלחו שר"ל איננו אוכל בשום צד לא לבדו ולא עם דבר אחר ולכך הוא מפרש דכותח הוא נאכל מחמת מלחו שהכותח אע"פ שאינו נאכל בעינו ר"ל לבדו מ"מ נאכל עם דבר אחר והוא ז"ל השיג עליו שאין פירוש אינו נאכל מחמת מלחו כך אלא ר"ל שאינו נאכל לבדו מחמת מלחו אע"פ שהוא נאכל בצירוף דבר אחר ולכך הכותח כיון שאינו נאכל לבדו אינו נאכל מחמת מלחו מקרי ולא אמרו בגמרא נאכל אלא הגוזל כדפרישית, זהו כלל דבריו בהשגות. ואפילו נאמר שרבינו מפרש אינו נאכל מחמת מלחו כמו שמפרש הוא שר"ל אינו נאכל לבדו מחמת מלחו מ"מ אין כאן השגה

דהכותח נאכל מחמת מלחו מיקרי ואע"פ שאינו נאכל בעינו היינו משום דאין דרך בני אדם לאכלו כדאמרו בפסחים (דף מ"ד) אי משטר קא שטר ואכיל ליה בטלה דעתו אצל כל אדם אבל מ"מ האדם יכול לאכלו ואין המלח מונעו מלאכלו:

הלכה כ

אסור להעלות העוף על השלחן עם הגבינה וכו' משום הרגל עבירה שמא יאכל זה עם זה וכו'. ק"ק דבפ' כל הבשר (חולין דף ק"ד:) אמרו אבל הכא אי שרית ליה לאסוקי עוף וגבינה אתי לאסוקי בשר וגבינה ומיכל בשר בחלב דאורייתא ופירש"י אבל הכא אע"ג דלא איבעי לן למיגזר העלאתו אטו אכילתו איכא למיגזר העלאתו אטו העלאה ואכילת בשר בהמה דכי מסיק להו היינו אכילה דאתי למיכלינהו בהדי הדדי ע"כ, משמע דאין לגזור העלאה דעוף אטו אכילתו אלא אטו העלאה ואכילה דבהמה, ודוחק לומר דמ"ש רבינו שמא יאכל זה עם זה קאי אאכילת בשר בהמה בגבינה ורבינו לא חש לפרש אלא סוף הגזירה דלשון זה עם זה משמע דקאי אעוף וגבינה שהזכיר. לכך נראה דרבינו אינו מפרש כפירוש רש"י ז"ל אלא תירוץ הגמרא הוא דלא דמי לחלה דהתם לא גזרינן ח"ל אטו בארץ דהם שני מקומות אבל בחד מקום גזרינן דהיינו עוף וגבינה אטו העלאה דבשר בהמה, וה"ה דהוה מצי גמרא למימר העלאה דעוף אטו אכילתו ואכילתו אטו אכילת בהמה אלא דחדא מנייהו נקט ולהכי רבינו נקט גזרה דשמא יאכל זה עם זה להודיענו דלאו דוקא נקט גמרא העלאה אטו העלאה דבהמה דהוא הדין העלאה אטו אכילה דעוף ועוף אטו בהמה כדכתיבנא:

הלכה כא

שני אכסנאים כו'. שם (דף ק"ז:) ואמרו שם ולא אסרו אלא בתפיסה אחת תפיסה אחת ס"ד אלא אימא כעין תפיסה אחת, ופירשו שם התוס' ב' פירושים ולפירוש קמא בהפסק מפה סגי לשני אכסנאין, ולפירוש בתרא לא הוזכר בגמרא הפסק מפה כלל דתפיסה אחת ר"ל הוצאה אחת ופריך מה לי בהוצאה אחת מה לי בשתי הוצאות כיון שהם מכירים זה את זה, ותירץ כעין תפיסה כלומר שמכירים וכו', ונראה שזה הוא דעת רבינו שלא הזכיר הפסק מפה כלל. עוד אמרו שם שני אחין ומקפידין זה על זה מהו ופשטוה לאיסורא משום דיאמרו כל הסריקין כו' ורבינו סתם ולא הביאו משום דממילא שמעת מינה וכיון שכתב ב' אכסנאין שאינן מכירין משמע דהאחין שמכירין זה את זה אע"פ שמקפידין אסורין:

הלכה כב

שלא יאכל בה לא בשר ולא חלב וכו'. כלומר לא בשר קאי אחלוקה דלש את העיסה בחלב ולא חלב קאי אחלוקה דאין טשין את התנור באליה, ואם שנה בצורת הפת וכו' זהו פירוש למ"ש אי עבדינהו כעין תורא ורש"י ז"ל לא פירש כן:

הלכה כג

פת שאפאה עם הצלי ודגים שצלאן עם הבשר אסור לאכלן בחלב וכו'. אע"ג דרבינו פסק בפ' ט"ו דריחא לאו מילתא היא מ"מ כתב דין זה דאפילו למ"ד הכי איתיה להאי דינא כדכתב הרי"ף ז"ל, וא"ת כיון דרבינו פסק כן איך פסק בפט"ו מהלכות תרומות גבי רודה פת חמה ונתנה על פי חבית יין של תרומה כר' יוסי דמתיר בחיטין ואוסר בשל שעורים הא ר' יוסי אית ליה דריחא מילתא דכן פירש רש"י בפרק כיצד צולין וז"ל ללוי דאמר ריחא לאו מילתא היא ודאי מילתיה כתנאי אמרה דעל כרחין ר"מ אית ליה ריחא מילתא היא וכן ר"י ואי איכא דקאי כוותיה רבי יהודה הוא דקאי כוותיה ע"כ. וי"ל דרבינו אינו מפרש כן אלא דרבי יוסי מצי סבר ריחא לאו מילתא וטעמא דשעורים הוי משום דשואבות הרבה והוי טפי מריחא, וז"ש מפני שהם שואבות כלומר הא ודאי אפילו דבעלמא ריחא לאו מילתא היא הכא שואבות טפי ולכך אסור:

קערה שאכלו בה בשר וכו'. פרק כל הבשר (חולין דף קי"א:) אמר חזקיה משום אביי (הלכתא) דגים שעלו בקערה (של בשר) מותר לאוכלן בכותח צנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר אסור לאוכלו בכותח והי"מ צנון וכו' ורש"י ז"ל פירש דדוקא עלו בקערה כלומר ששמו אותם בקדרת רותחים אבל לא נתבשלו ולכך כתב רבינו דאפילו בשלו וכ"ש עלו וכתב קערה שאכלו בה בשר כלומר אף על פי שלא בישלו בה בשר אלא אכלו לבד משום דסתם קערה כך היא שאוכלים בה בשר. עוד שם קלחי דליפתא כו' ותמה הרשב"א למה לא הוזכר בדברי רבינו ובדברי הרי"ף, והרב"י ז"ל מיישבו עיין שם:

הלכה כד

סכין שחתך בה בשר צלי וכו'. הטור כתב דבצנון אם יטעמנו וליכא ביה טעמא סגי. וכדאמרינן התם (דף קי"א:) גבי צנון שחתכו בסכין מותר לאכלן בכותח ופירש התם אביי משום דהיתרא בלע ואמר רבא במסקנא דאפשר למטעמיה ורבינו סובר כדכתבו התוספות שם דאביי אליבא דרב כהנא אמר כן וליה לא ס"ל אלא דאסור בצנון לאכלו בכותח:

הלכה כה

אין מניחין כד של מלח וכו'. שם (דף קי"ב) מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא א"ל אסור דחלא מאי א"ל שרי וכו' מ"ט האי איתא לאיסורא בעיניה והאי ליתיה לאיסורא בעיניה ע"כ, ופרש"י דכמכא (כותח) מי חיישינן שמא יפול מן הכותח במלח והוא לא ידע וימלחו ממנו קדרת בשר ע"כ, ובזה נתיישב מ"ש בגמרא האי איתיה איסורא כדפרש"י שם, ורבינו שמפרש דהטעם הוא מפני ששואב צ"ל דגירסתו בגמ' האי שאיב והאי לא שאיב ולכך כתוב בהשגות א"א גירסא אחרת יש אצלנו ע"כ. כלומר שהוא מפרש כפירוש רש"י ז"ל וגירסתו:

הלכה כו

מי שאכל גבינה וכו'. התוס' כתבו בפרק כל הבשר (חולין דף ק"ה) דר"ת וההי"ג אית להו שיטה אחרת ולדידהו אכל גבינה תחלה מותר לאכול בשר אחריו בלא נטילה וקינוח אבל אכל בשר תחלה צריך נטילה וקינוח לאכול אחריו גבינה ובהא סגי ומר עוקבא דלא אכיל עד סעודה אחריתי אפשר דמחמיר על עצמו היה ובריייתא דב"ש וב"ה דמדיח ומקנח ומפרשים בגמרא דלא פליגי אלא תרוייהו בעינן קינוח והדחה מיפרשה אליבא דידהו היכא דאכל בשר תחלה ואחריו גבינה, ולרבינו מיפרשה ההיא בריייתא באכל גבינה תחלה ואח"כ אכל בשר אבל באכל בשר תחלה לא סגי בנטילה וקינוח אלא בשש שעות כמר עוקבא דלא אכיל אלא עד סעודה אחריתי וס"ל לרבינו דהוי מדינא ולא מחומרא. וא"ת לדעת ר"ת מי דחקו לגמרא לאוקומי בריייתא דב"ש וב"ה באוכל בשר תחלה ואחריו גבינה עד שהוצרך לדחוק ולומר דב"ש וב"ה לא פליגי אהדדי נימא דבריייתא איירי באכל גבינה תחלה ולהכי קאמרי חד דסגי בהדחה וחד בקינוח ופליגי אהדדי אבל באכל בשר תחלה לכ"ע בעינן הדחה וקינוח. וכן לרבינו קשה דלוקמא בריייתא דאכל גבינה תחלה ופליגי אבל באכל בשר כ"ע מודו דבעינן הדחה וקינוח ובהא סגי. וי"ל דלדעת ר"ת לא מסתבר ליה לגמרא לומר דבאכל גבינה תחלה צריך הדחה או קינוח דמשמע דאפילו בלא קינוח ולא הדחה סגי, ולדעת רבינו גם כן לא משמע ליה לגמרא לומר דבאוכל בשר תחלה סגי בהדחה וקינוח דודאי לא סגי בהכי, וא"ת לדעת רבינו רב יצחק בריה דרב משרשיא ודאי דעבד קינוח דאי לא הא לדעת רבינו בעי דאכל גבינה תחלה קינוח והדחה ואע"ג דהוי יממא וסגי ליה בלא הדחה מ"מ קינוח בעי אלא ודאי דעבד קינוח וכיון שכן מה הקשו לו מההיא דעוף נאכל באפיקורן בלא נטילה וקינוח דמשמע הא בשר וגבינה לא נימא דהתם בעינן קינוח לחוד, וי"ל דמ"מ כיון דאמר דהכא לא בעי לא נטילה ולא קינוח משמע דהתם בעי תרוייהו דאי לא בעי

התם נטילה למה הזכירם כאן. כתב הרב כ"מ ועוד דגרסינן בגמ' וכו'. קשה מה ראיה היא זאת לומר דפירוש הדחה הוי נט"י הא אפילו מ"ד דפירוש הדחה הוי הדחת פה מ"מ נט"י ג"כ בעי דקאמר עוף נאכל בלא נט"י ובלא קינוח אבל בשר וגבינה בעי קינוח ונט"י. וגם קשה לשונו מ"ש והעולם נהגו כדברי כולם להדיח הפה וגם הידים והלא לא נהגו אלא כדברי המפרשים דפירוש הדחה הוי הדחת פה ולדידהו בעינן ג"כ נט"י ומדברי הרב כ"מ משמע דאית ליה דמ"ד הדחת פה לית ליה נט"י ולכך כתב דהעולם נהגו כדברי כולם ואינו כן דמ"ד הדחת פה אית ליה נט"י כדכתיבנא אע"ג דרבינו דאית ליה הדחת ידים לית ליה הדחת פה:

מי שאכל גבינה או חלב וכו'. שם ריש פרק כל הבשר אמרו עוף וגבינה נאכלין באפיקורן כלומר בלא קינוח הפה ובלא נט"י עוד שם רב יצחק בריה דרב משרשיא אילקע לבי רב אשי אייתו ליה גבינה אכל אייתו ליה בשרא אכל כי לא משא ידיה אמר ליה והא תני אגרא חמוה דר' אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא א"ל ה"מ בלי'א אבל בימא לא הא חזינא ע"כ. ויש לתמוה על רבינו למה כתב דעוף אחר גבינה הוי בלא קינוח הפה ובלא נטילת ידים הא בגמרא משמע דאפילו גבינה אחר עוף שכן אמרו עוף וגבינה נאכלין באפיקורן דמשמע עוף תחלה וכדכתבו שם התוס'. וי"ל דמשמע ליה דמאי דאמר בגמרא עוף וגבינה לאו דוקא אלא ר"ל עוף אחר גבינה דאם לא תימא הכי מאי מקשה ליה לרב יצחק דאכל בשרא אחר גבינה בלא קינוח הפה ובלא נט"י מדיוקא דעוף וגבינה אין בשרא וגבינה לא הא הכא הוי בשר אחר גבינה והתם הוי בשרא ואח"כ גבינה כדהקשו התוספות אלא ודאי דמשמע ליה לגמרא דעוף וגבינה דקאמר ר"ל גבינה קודם והטעם דקאמר בגמרא הכי משום דשם אמרו אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה גבינה מותר לאכול בשר ומשמע ליה לבעל הגמרא דבשר סתמא הוי בין של עוף בין של בהמה ולכך ודאי מאי דקאמר אסור לאכול אחריו גבינה בכל בשר איירי וכן מ"ש אכל גבינה מותר לאכול אחריו בשר בכל בשר איירי ובשר עוף מותר בלא קינוח ובשר בהמה מותר בקינוח ונט"י. וא"ת למה לא הזכיר רבינו דביממא מותר בלא נטילה. וי"ל דחייש לסברת ר' פרץ שכתב הטור בסימן פ"ט דאמר יש לרחוצי אף ביום לפי שפעמים שהגבינה שמנה ונדבקת בלחלוחית הידים ולאו אדעתיה. ובברייתא אמרו שם בית הלל אומרים מדיח ופירשו שם דה"ה למקנח ופירשו המפרשים הדחת פה וקינוח הפה ורבינו לא כתב הדחת פה ונראה שהוא מפרש הדחת ידים דהיינו נט"י וכ"נ מלשונו שכתב שידיח ידיו ויקנח פיו:

ובכל מקנחין. שם והלכתא בכל מילי וכו':

הלכה כז

במה דברים אמורים בבשר בהמה או חיה וכו'. וא"ת מאי שנא חיה מעוף דהא חיה נמי מדרבנן כדכתב רבינו למעלה. כבר תירץ הר"ן ז"ל משום דבשרה דמי לבשר בהמה:

הלכה כח

כדי שיעור סעודה אחרת וכו'. שם (דף ק"ה) ואילו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא וכו' ומפרש רבינו שבין סעודה לסעודה ו' שעות שכן סעודת תלמידי חכמים בשעה ששית ומר עוקבא תלמיד חכם הוה ואם כן משם עד שש שעות הוי סעודה אחרת:

פרק י

הלכה ד

ותבואה שהשרישה אחר שקרב העומר וכו'. למ"ש הר"א ז"ל בהשגות שהשרישה קודם לעומר וחזר וזרע יש לפרש לשון הגמרא כך לא צריכא דחצדינהו וזרעינהו קודם לעומר כלומר אחר שעבר העומר הראשון שהשרישו קודם אותו העומר קצרו אותם ונטעום קודם שיעבור העומר השני ומאי דקאמר ואתא עומר חליף עלייהו ר"ל שהעומר שעבר דהיינו עומר הראשון כבר עבר עליהם ופירוש ואתא עומר רוצה לומר שכבר בא העומר הראשון שעבר עליהם והבעיא היא אם אותו העומר מתירן ואע"ג דכבר נעקרו וזרעם בקרקע מ"מ יש לומר לדעת הר"א ז"ל דאיכא צד א' לומר דהעומר מתירן כיון דתבואה הרי התירה העומר הראשון שהשרישה קודם לו אע"פ שנעקרה אחר כך וזרעה מ"מ איכא בעיא לומר דהעומר הראשון התירה אבל לרבינו הקשה הר"א ז"ל דכיון דהשרישה אחר העומר הראשון ולא התירה שום עומר ובעומר השני היא זרועה בקרקע בלא השרשה איך תהיה מותרת ואיזה עומר הוא שיתירנה. ורבינו מפרש כרש"י ז"ל דמ"ש במשנה דאם לא השרישה קודם העומר דאין העומר מתירה היינו לענין הגידולים אבל לא הדבר הזרוע בעצמו יע"ש בפרק ר' ישמעאל (מנחות דף ס"ט):

הלכה ו

כלאי הכרם כיצד מין ממיני תבואה וכו' שניהם אסורים באכילה ובהנאה. מדברי רבינו נראה דהוא סבור דמאי דאמר ר' יאשיה בפ"ק דקידושין (דף ל"ט) ובכמה מקומות דאינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד היינו לענין מלקות אבל לענין איסור זריעה מן התורה ולענין איסור אכילה והנאה אפילו מין אחד בין הגפנים אסור וכן נראה מדברי הטור ביו"ד סימן רצ"ז דדעת רבינו כן הוא וכ"נ בפרק ה' מהלכות כלאים שבתחלת הפרק פסק כר' יאשיה דבעי חטה ושעורה וחרצן במפולת יד ואח"כ

כתב אסור לזרוע ירקות או תבואה בצד הגפנים וכו' ואם עשה כן אע"פ שאינו לוקה הרי זה קדש ונאסרו שניהם בהנאה משמע דאסור מן התורה בזריעה אע"פ שאין בו מלקות וכן ביאר הרב כסף משנה בסוף פ"ח מהלכות כלאים וקשה (דאי) [דודאי] אית ליה לרבינו דזריעה לחוד ואיסור אכילה והנאה לחוד וקרא דלא תזרע כרמך כלאים פסקינן ליה בתרתי דבענין הזריעה בעינן תלתא חטה ושעורה וחרצן במפולת יד וזהו שאמר כרמך כלאים דהיינו כלאים דהוו תרי זרעים לבד מכרמך וכדפירשו התוס' בבכורות פ' מעשר בהמה (בכורות דף נ"ד) ופן תקדש המלאה הוי לאו אחר דהשמר פן ואל אינו אלא לא תעשה וכדכתב רש"י ז"ל בפרק כל שעה והאי לאו דאכילה הוי למ"ד דאפילו מין א' בין הגפנים אסור בהנאה ואכילה ומפרש רבינו כן כי היכי דלא ניפלוג ר' יאשיה אכמה משניות שהביא ר"י וכדכתב הרא"ש בהלכות כלאים דמשמע מינייהו דקדש אע"פ שלא יהיה אלא מין אחד בגפן, ואם כוונת רבינו כך קשה דאיסור הזריעה בשני מינים מן התורה מנא ליה כיון דאיסור הזריעה לא הוזכר בכתוב אלא כרמך לא תזרע כלאים משמע דהיינו דוקא תלתא חטה ושעורה וחרצן אבל תרי לא ואי אית ליה לרבינו דזריעה ואכילה שוים ומאי דאסור באכילה אסור בזריעה א"כ אמאי לא לקי בזריעה במין אחד בין הגפנים וכי תימא לא לקי במין אחד בין הגפנים באכילה אלא בשלשה מינים לבד דהיינו חטה ושעורה וחרצן ומאי דכתב רבינו כאן דאסור היינו איסורא בעלמא מן התורה ולא מלקות קשה דא"כ איך כתב אח"כ והאוכל כזית מכלאי הכרם בין מן הירק וכו' לוקה דמשמע דקאי אמאי דאמר לעיל דזרע מין אחד בין הגפנים דלוקה. **ועוד** יש מי שהקשה על דברי רבינו דבבכורות פרק מעשר בהמה (בכורות דף נ"ג נ"ד) גבי אין תורמין ממין על שאינו מינו אמרו בגמרא מה"מ אמר ר' אמי וכו' כל חלב יצהר וכל חלב תירוש כו' ואמרו שם אשכחן תירוש ויצהר תירוש ודגן דגן ודגן מניין ק"ו והקשו שם ולר' יאשיה דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד היכי מייתי לה וכו' והשתא לדברי רבינו קשה דהא אפילו במין אחד בין הגפנים הוא דאסור בזריעה לדעת רבינו וכן בהנאה ובאכילה הם אסורים והוו כלאים ואם כן הרי איכא שפיר ק"ו בדגן ותירוש דהוו כלאים לדעתו. ויש לתרץ לזה דרבינו סובר דדגן ודגן לא הוי איסור מן התורה לרבי יאשיה אלא הוי איסור מדרבנן כדפרישית התם וטעמא דכי היכי דלרבי יאשיה כלאי הכרם בעינן ג' משום דכתיב כרמך לא תזרע כלאים דמשמע כלאים לבד מכרמך וכדפירשו התוס' הכי נמי שדך לא תזרע כלאים משמע דהוי כלאים לבד משדך דהוי שלשה והיינו כסברת רבי יהודה דאמר במסכת כלאים עד שיזרע חטה ושעורה וכוסמין וכו' דמשמע ליה לר' יהודה דשדך לא תזרע כלאים הוי כלאים לבד משדך דהם

שלשה אע"ג דהתוספות כתבו בפרק מעשר בהמה דרבי יאשיה מודה בכלאי זרעים דבתרי סגי והוו כלאים ודוקא בכלאי הכרם הוא דאית ליה דבעינן תלתא וכדכתבו שם התוספות מ"מ רבינו לא משמע ליה הכי אלא דלרבי יאשיה הא בהא תליא וכי מקשה לדידיה בגמרא מר' יאשיה היינו מחלוקה דדגן ודגן ולא מחלוקה דדגן ותירוש הפך ממה שכתבו התוס' דפריך מחלוקה דדגן ותירוש ולא מדגן ודגן אבל לרבינו הוי בהפך דבדגן ותירוש איכא ק"ו דהא אית ביה איסור כלאים באכילה ובהנאה מקרא דפן תקדש המלאה אלא מדגן ודגן דפריך דהוו כלאי זרעים דלא הוי כלאים בתרתי משום דקרא קאמר שדך לא תזרע כלאים דמשמע כלאים לבד משדך. וא"ת כיון דבגמרא דידן אית ליה דלר' יאשיה בכלאי זרעים גם כן בעינן תלתא וכלאי הכרם וכלאי זרעים תלו הא בהא א"כ רבינו דפסק בריש פ"ח מהלכות כלאים כרבי יאשיה למה פסק שם דבכלאי זרעים בתרתי סגי. י"ל דהא דקי"ל כר' יאשיה היינו משום דאמרי' בפרק ראשית הגז (חולין דף קל"ו) נהוג עלמא כתלתא סבי דמן הדין היה לנו לפסוק כרבנן וא"כ היכא דנהוג נהוג היכא דלא נהוג לא נהוג ולא נהוג אלא בכרם דבעינן חטה ושעורה וחרצן במפולת יד וכי תימא הא בהא תליא כד משמע בגמרא דידן י"ל דכיון דבירושלמי קאמר דלאו הא בהא תליא וכדכתבו התוס' בפרק מעשר בהמה פסק רבינו כר' יאשיה דוקא בכלאי הכרם ולא בכלאי זרעים דכיון דהדין היה לפסוק כרבנן מסתייא דהיכא דנהוג עלמא בהדיא כר' יאשיה פסקינן כוותיה. כנ"ל לתרץ לדעת רבינו והקושיא הראשונה עדיין צ"ע:

כלומר פן תתרחק ותאסור שניהם וכו'. בפ' האיש מקדש (קידושין דף נ"ז) אמרו בכלאי הכרם מנלן אמר ר' חזקיה אמר קרא פן תקדש תוקד אש וקשה לרבינו אמאי לא כתב כן וכתב דהוי מלשון פן תתרחק:

הלכה י

שנאמר כי תבואו אל הארץ וכו'. אע"ג דבפ' האשה נקנית (קידושין דף ל"ז) אמר דלאו בהא תליא דהקשו שם והרי תפילין ופטר חמור דכתיב בהן ביאה ונוהגין בין בארץ בין בחו"ל ואמר הטעם משום שהיא חובת קרקע מ"מ כתב רבינו הטעם דכתיב כי תבואו וכו' דמשמע ליה דהיא דרשא פשוטה יותר אע"פ שנדחית בגמרא וכן דרכו של רבינו לכתוב הדרשה הפשוטה בכתוב אע"פ שאינה עיקר:

הלכה יא

כיצד היה כרם וערלה וכו'. לפמ"ש הר"ן בפירוש ההלכות דרבינו מפרש כפירוש רש"י ז"ל ופוסק כמאן דאמר זה וזה יורד ולוקט ומשוה רבינו רואה ללוקט קשה דאם כן מ"ש

במשנה (דף ל"ח:) גבי כרם בח"ל יורד ולוקט הוי בלבד שלא יראה אותו א"כ בערלה נמי קאמר הכי בח"ל יורד ולוקט ובלבד שלא יראהו א"כ מאי פריך בגמרא דאיכא חילוק בין ערלה לכלאי הכרם הא הכל דבר אחד הוא. ועוד דהיכי קאמר דרבינו אתי כפירוש רש"י ז"ל דבערלה ודאי כשאינו רואה שלוקט מותר הא לפירוש רש"י ז"ל בערלה לא הוי אלא ספק ערלה והיכי כתבה רבינו גבי ערלה ודאי. ונ"ל פירוש דברי הר"ן דהוא סובר דרבינו מפרש כפירוש רש"י דהערלה הוי ספק דיש בו נטיעות אסורות ונטיעות מותרות והרואה לוקט מן האסורות אינו יכול ליקח מהם אבל בסיפא גבי כלאי הכרם הוי כל הכרם איסורא ואמרו דיורד ולוקט רוצה לומר שיאמר לנכרי שילקוט משם דהוי איסור ומ"מ לא יראה אותו בעיניו לוקט שרואה שלוקט הוי כלוקט הוא עצמו והכי מיפרשא ברייתא דערלה למאן דאמר דבערלה מתניתין יורד ולוקח ובכלאי הכרם יורד ולוקט אבל למאן דאמר דבזה וזה אמרינן יורד ולוקט בין ערלה וכרם שוים וספק ערלה דקאמר בברייתא הוי כמו מתני' דכלאי הכרם דהכרם הוא ודאי איסור והספק הוא שנמכרות חוצה לו ואינו יודע אם הוא מן הכרם אם לאו ובברייתא דספק ערלה הוי פירושה נמי הכי דהכרם הוא ודאי ערלה והספק הוא שנמכרות חוצה לו ולא ידענו אם היה מאותו הכרם אם לאו ואמרו דבח"ל יורד ולוקט כלומר יאמר לנכרי שילקוט משם אבל לא יראנו דהוי כלוקט בידו ממש והוי פירוש יורד ולוקט הערלה כמו בכרם דהכל דבר אחד וכיון דרבינו פוסק כמ"ד יורד ולוקט פסק בשניהם הדין שוה וכתב בערלה ודאי דומיא דכרם דלמ"ד יורד ולוקט ברייתא דערלה הכי מיפרשא כדכתיבנא. זה נ"ל מה שהבין הר"ן ז"ל בדברי רבינו והוא נכון. וראיתי לטור בסימן רצ"ו בטור יורה דעה שכתב גבי כלאי הכרם כיצד ירק העומד בין הגפנים ואין ידוע אם נזרע וכו' משמע דמפרש מתני' דכלאי הכרם דהוי ספק איסור כדפירש"י דאפשר שטעמו מדמדמה ליה גמרא לערלה בגוונא דערלה הוא וכמו שהכריח הרב כסף משנה לדעת רבינו. ועל מה שהקשה עוד הרב כסף משנה דלמה לא הזכיר רבינו דאפילו מי שיודע בפירוש שהם ערלה מותר לספק לחבירו ולהאכילו כדאמר ליה לוי לשמואל בגמרא אפשר דבגמרא לא היה יודע שמואל עצמו דהיה איסור אלא אצלו ג"כ היה ספק ולוי היה יודע דהיה איסור ולכך היה אומר לשמואל אתה שאינך יודע מה הוא איסור או מה הוא היתר אתה תלקוט ותן לי אבל אם היה יודע שמואל עצמו האיסור ודאי לא היה מותר לומר ליתן ללוי והשתא לא הוצרך רבינו להזכירו דהוא דבר פשוט. ותירץ הכ"מ עיקר ע"ש:

הלכה יג

חבית יין הנמצאת טמונה וכו'. בפ' לא יחפור (בבא בתרא דף כ"ד) אמרו ההוא חצבא דחמרא דאשתכח בפרדסא דערלה שרייה רבינא לימא משום דסבר לה כר' חנינא שאני התם דאי מיגניב מינה אצנועי בגוה לא מצנע וה"מ חמרא אבל עינבי מצנעי ע"כ. ומשמע מסוגיא דגמרא דלר' חנינא דרוב וקרוב אזלינן בתר רוב ולא צריכינן להאי טעמא דאי מיגנב מינה אצנועי בגווה וכו' דבלאו הכי מותר דאזלינן בתר רוב כרמים שאינם של ערלה ולא אזלינן בתר כרם זה של ערלה אע"פ שהוא קרוב ומינה דאפי' ענבים שרו דאע"ג דדילמא מצנעי מ"מ אזלינן בתר רובא ואמרי' דאלו הענבים מרוב כרמים של היתר הם וכ"כ בהגהות אשירי נ"ל דלדידן דלא אזלינן בתר קורבא אלא בתר רובא אפי' ענבים שרו, וא"כ קשה על רבינו בתרתי חדא במה שנתן הטעם שאין הגנב גונב ממקום וטומן בו ועוד במ"ש דענבים אסורין דכיון דקי"ל דרוב וקרוב אזלינן בתר הרוב וכ"פ רבינו בסוף פ' ט"ו מה' גזילה שכתב שם אבל אם היו יוני רבים הלך אחר הרוב אע"פ שהוא רחוק וכן כתב בפרק ט' מהל' רוצח אע"פ שהולכין אחר הרוב מן התורה והולכין אחר הקרוב הרוב עדיף ע"כ. א"כ לא היה לו ליתן טעם בהיתר היין אלא משום שהרוב עדיף ואזלינן בתר רובא דהיתרא וכן היה לו לפסוק בענבים דשרו מהאי טעמא. וקושיא זו איתא נמי בדברי הטור ביו"ד סימן רצ"ד שפסק כדברי רבינו ובהל' יין נסך סי' קכ"ט גבי חבית של יין שנמצאת בכרמו של ישראל פסק כרבי חנינא. ונ"ל לתרץ שהם סוברים דכיון דקאמר בגמרא וה"מ חמרא אבל עינבי לא מצנעי משמע דקושטא דמילתא הכי הוא ואפילו ר' חנינא דקי"ל כוותיה דקאמר דאזלינן בתר רובא מודה בהא דאסור דדוחק לומר דהא דקאמר בגמרא הוי דלא כהלכתא דהיינו ר' חנינא דקי"ל כוותיה לכך פירש דמאן דדחי שאני התם דאי מיגניב וכו' ה"ק מי סברת דטעמיה דר' חנינא דאזיל בתר רובא סגי בהא ודאי לא סגי ברוב זה אין זה רוב ברור דהא איכא רוב אחר כנגדו דרובא דעלמא עכו"ם נינהו והוי כיין נסך וכדהקשו התוס' שם ואע"ג דאיכא למימר דרוב גנבי ישראל כדתירצו התוס' התם מ"מ אין זה רוב ברור ג"כ דנימא דאזלינן בתריה היכא דאיכא טעמא דקורבא אלא טעמא אחרינא איכא הכא משום דאי מיגניב מינה אצנועי לא הוו מצנעי בגוה ומשום הכי שרי אפילו לר' חנינא ולא מטעמא דרוב ומש"ה בענבים אסירי דלא מהני טעמא דרוב כדכתיבנא. ומ"מ קשה קצת דע"כ צ"ל כאן כדתירצו התוס' דרוב גנבי ישראל וא"כ היה לו לרבינו להתנות בכאן על כך כמו שהתנה לקמן בסוף פי"ב שכתב חבית שפתחוה גנבים אם רוב גנבי ישראל וכו' הכי היה לו לומר כאן אלא שי"ל דכיון דזה שייך לדין יין נסך סמך על מה שכתב שם דהשתא לאו בדין יי"נ קא עסיק:

הלכה יד

נכרי וישראל שהיו שותפים בנטיעה אם התנו מתחילת השותפות שיהיה הנכרי אוכל שני ערלה וישראל אוכל שלש שנים משני היתר כנגד שני הערלה הרי זה מותר וכו'.
פירוש הסוגיא לדעת רבינו עיין בהר"ן בפירוש ההלכות כי האריך לפרש הסוגיא לדעתו ז"ל. ומ"מ קשה בדברי רבינו במה שכתב ובלבד שלא יבאו לחשבון וכו' דמשמע דנפקא ליה ממה שאמרו בברייתא (דף כ"ב) ואם התנו מתחלה מותר ואם באו לחשבון אסור ומפרש רבינו דבאו לחשבון קאי אסיפא דאע"ג דהתנו מתחלה בעינן שלא יבאו לחשבון דכה"ג כתב רבינו ואם כונתו כך קשה דבהל' שבת פרק ו' לא חלק רבינו ואם הוא מפרש כך הברייתא היה לו לכתוב שם כן דברייתא גבי שבת מיתניא ועוד דה"ה ז"ל כתב שם דרבינו ז"ל מפרש דאם באו לחשבון כפירש"י ז"ל דמילתא באנפי נפשה היא ולא קאי ארישא ונתן טעם למה לא הזכיר רבינו דין באו לחשבון והוא הפך ממה שנראה כאן. לכך נראה ודאי דרבינו מפרש דמילתא באנפי נפשה היא וכדכתב ה"ה ז"ל ומ"ש כאן ובלבד שלא יבאו לחשבון הוא מסברא מהטעם שכתב דהוי כמחליף פירות ערלה דלפי פירושו בסוגיא כתב הר"ן שם דס"ל דבשתילי ערלה אפילו לא היה שומע הברייתא יודע הכא שפירות ערלה אסורים בהנאה וא"א להתיר ולהחליף אותם וכו' ומשום הך טעמא נפקא ליה הך דינא דאם יבאו לחשבון הוי כמחליף פירות ערלה. והראב"ד ז"ל כתב בהשגות אנו מפרשים באותו מעשה שלא היו צריכים להתנות וכו'. אפשר לתרץ לקושית הרב כ"מ ז"ל על פירוש הראב"ד ז"ל ומ"מ כיון שנתן לו הישראל שיזרע העכו"ם בשנים ההם פירות של ערלה אע"פ שהוא מעצמו לא זרע מכל מקום אפשר דהוי כמחליף בפירות של ערלה דאם הוא לא היה נותן רשות לעכו"ם לזרוע באותן הג' שנים פירות של ערלה העכו"ם לא היה [נותן] לו רשות בשנים האחרות לזרוע פירות וא"כ נראה כמחליף והראיה שהביא משבת אפשר לומר דדמי לפי' רש"י ז"ל וה"ק התם כיון דאיכא תנאי אהני אע"ג דמטאי הנאה לישראל ה"נ אע"ג דמהאי רשות שנתן לו מטי הנאה לישראל לא איכפת לן כיון דלא עבד איסורא בשליחותו דסוף סוף לא יזרע דבר של איסור ולא היה שם אכילת איסור ודוחק:

הלכה יז

ואומר הרי כל הפירות האלו מחוללין על חטים אלו וכו'. מה שהקשה הראב"ד ז"ל דבעינן כסף משום דילפינן ממעשר אין זו קושיא דרבינו אזיל לטעמיה שכתב בפרק ג' מה' מעשר שני וכן אם רצה לחלל פירות על פירות יעלו הפירות וכו' דאפילו מעשר יכול לחלל על פירות וכבר השיגו שם הראב"ד ז"ל ג"כ ועל פי סברתו השיגו כאן וא"כ בלי

מה כתב הרב בכ"מ משום דה"מ בזמן שבית המקדש קיים דרבינו אפילו בזמן ב"ה אית ליה האי דינא הכי ואזיל לטעמיה כדכתיבנא. אבל אי קשיא על רבינו הא קשיא שכתב שם שלא יחלל ממין על שאינו מינו וא"כ איך כתב כאן במחלל ענבים של כרם רבעי על חטים דהוי מין בשאינו מינו ולזה צ"ל כעין מה שתירץ הרב כ"מ ז"ל להשגות הראב"ד ז"ל במה שהיה מותר אז בדיעבד שרינן השתא אפי' לכתחלה תדע לך דבזמן דב"ה קיים אין פודין לכתחלה אלא בשוויו ובזמן הזה אפילו בפרוטה וכן במעשר שני וכדכתב רבינו בפרק ב' מהלכות מעשר שני וא"כ הא דמין על שאינו מינו כיון דבדיעבד שרי עבדינן ליה השתא לכתחלה. אך ק"ק מ"ש שם בפרק ב' מהלכות מע"ש והורו הגאונים שאם רצה לפדות לכתחלה וכו' פודה וכן אם חלל מעשר שוה מנה על שוה פרוטה מפירות אחרות הרי זה מחולל ושורף את הפירות כו' בפדיון נטע רבעי בזמן הזה כמו שביארנו בהלכות מאכלות אסורות ע"כ. משמע דמדמה מעשר שני בזמן הזה לנטע רבעי בזמן הזה וכיון שכן איך כתב בדיעבד הוא מחולל על שוה פרוטה מפירות אחרות שכתב וכן אם חלל דמשמע דהוי בדיעבד ולא כתב לכתחלה כמו בחלוקה הראשונה וכאן כתב דלכתחלה מחללין, אלא שאפשר דלא מדמי ליה לכרם רבעי לגמרי אלא לענין ששורף הפירות כדי שלא יהא תקלה וכו' אבל בענין חלול על שוה פרוטה מפירות אחרות החמיר יותר במעשר שני או שסמך שם על מ"ש כאן והוי אפי' לכתחילה:

הלכה כ

ואפילו לא נשאר בו אלא מעשר עני וכו'. מה שהקשה הרב בעל כסף משנה דהרי מעשר שני איקרי קדש, אינה קושיא בעיני דכונת הראב"ד ז"ל לומר דמעשר שני ועני נפקא לן אזהרתו מלא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וכו' דבשעריך הוי מעשר עני ומעשר דגנך וכו' הוי מעשר שני דביה כתיב עיקר קרא וכיון דבההוא קרא דכתיב אזהרה דידיה לא כתיב קדש אין בו מיתה אבל הכא דהיכא דכתיב אזהרה דאכילה דידיה כתיב קדש כמו שאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל וכן בפסוק דלקמיה דוהשיאו אותם עון אשמה וכתיב את קדשיהם וא"כ כיון דבאזהרת האכילה קראם הכתוב קדש הוא להחמיר בענין האזהרה שיהיה חייב מיתה משא"כ במעשר שני דבענין אזהרת האכילה לא קראם הכתוב קדש עד שתאמר דהחמיר הכתוב בענין אזהרת אכילתו ואע"פ דבמקום אחר קראם קדש לא איכפת לן והכי דייק לשון הר"א ז"ל שכתב דכתיב בהנך קראי קדש משמע דטעמו משום דכתיב בהני קראי בדוקא:

הלכה כב

הטבל וההחדש וההקדש וספיחי שביעית וכו'. בפ' העור והרוטב (חולין דף ק"כ:) אמרו והא דתניא הטבל והחדש וההקדש והשביעית והכלאים כלם משקין היוצאים מהם כמותם מנלן וכ"ת לגמר מהנך מה להנך שכן איסור הבא מאליו ואיכא פלוגתא בין תוספות לרש"י ז"ל דלרש"י מאי דבעי בגמרא הוי להקדש ולתוספות הוי לכלאים ואסיקו במסקנא דאתי מתרומה וחד מהנך או מבכורים וחד מהנך ואמרו שם במסקנא לר' יהושע דאמר דון מינה ואוקי באתרא לא אמרינן גבי ביכורים ותרומה דמשקין היוצאין מהם כמותם אלא בזיתים וענבים דוקא ולא בשאר משקין ועוד אמרו שם דמתניתין דאין מביאין ביכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים אתי כר' יהושע ודלא כר' אליעזר ופסקה בהל' בכורים פ"ב וכן אמרו שם דדבש תמרים ויין תפוחים ושאר מיני פירות של תרומה לר' יהושע פטור האוכלן ופסק כן רבינו בפרק י"א מהל' תרומות וכן אמר דהא דאין לוקין בערלה אלא בזיתים וענבים הוי כרבי יהושע וכדפסק כאן רבינו. ואחרי הציעי את כל זה קשה על רבינו דבכלאים אי מפרש כפירוש התוספות או הקדש אי מפרש כפירוש רש"י ז"ל מנלן דמשקין היוצאים מהם כמותם אפילו בשאר מינים הא לא גמרינן כלאים או הקדש אלא מבכורים ותרומה וכיון דהנהו לר' יהושע דפסק רבינו כוותיה כדכתיבנא לא הוו משקין היוצאים מהם כמותם אלא בזיתים וענבים דוקא היכי ילפינן בכלאים או הקדש דאפילו בשאר מינים משקים היוצאים מהם כמותם. ותו קשיא במ"ש חוץ מיין ושמן של ערלה ויין של כלאי הכרם דמנא ליה דביין של כלאי הכרם לוקה הא בגמרא לא אמרו אלא בערלה דוקא לר' יהושע משום דגמר מבכורים אבל בכלאי הכרם ליכא האי טעמא. ותו קשיא דאדרבא היה לנו לומר דבערלה דוקא הוא דאין לוקה אלא של זיתים וענבים אבל בשאר אפילו בשאר מינים לוקה הכי משמע פשטה דסוגיא דקאמר והא דתנן אין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים וכו' מני ר' יהושע היא כלומר דלדידיה אמרי' דלא הוי אלא זיתים וענבים דוקא אבל לר' אליעזר לוקה בכל כיון דליכא ג"ש. מיהו לזה י"ל דרבינו מפרש כפירוש התוס' שם ובפ' כל שעה (פסחים דף כ"ד:) שפירש דאי לאו ג"ש הוה אמינא דזיעה בעלמא הוא דלא לקי. ולקושיא ראשונה י"ל דרבינו דחי הך סוגיא דבפ' העור והרוטב מקמי ההיא דבפ' כל שעה דשם א"ר יוחנן כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן ור' זירא מסייע ליה ממתניתין דאין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים וכו' אבל משאר מינים לא א"ו משום דהוי שלא כדרך הנאתן ודחי אביי הסייעתא דדילמא משום דהוי זיעה בעלמא הוא וכיון דקי"ל כר' יוחנן וכדפסק

רבינו לקמן אית לן לומר דהסייעתא הוי סייעתא ופירושה דמתני' קמא דתותים ורמונים לא משום דהוי שלא כדרך הנאתן אבל מ"מ אסורין מן התורה שכל איסור שאוכל שלא כדרך הנאתן איסורא איכא ובריייתא דהטבל והחדש וכו' משקין היוצאים מהם כמותם דהוו שלא כדרך הנאתם איכא בהו איסורא מיהא ומאי דקאמר כמותם הוי לענין איסורא מיהא דאית בהו ולא לקי וג"ש דגמר ערלה מבכורים איצטריך דלא נימא דלקי בכל האיסורין במשקין היוצאים מן הזיתים והענבים דהוו כדרך הנאתן אלא דוקא גבי ערלה לקי גבי זיתים וענבים ולא באינך אע"ג דהיוצא מן הזיתים והענבים הוי כדרך הנאתן הכי הוי פירושא דברייתא דמשקין היוצאים כמותם לפי סוגיא דפרק כל שעה אבל לפום דפ' העור והרוטב דסבירא לה דזיעה בעלמא כדסבר אביי דדחי שם הסייעתא לא הוי הכי ומש"ה בעי בגמרא דמנלן דמשקין היוצאים מהם כמותם בכלאים או בהקדש נימא דזיעה בעלמא הוא ואפי' איסורא ליכא ואיצטריך למילף מביכורים או תרומה ומאי דגמר ערלה מבכורים הוא לומר דלקי על זיתים וענבים דלא נימא דהוי זיעה בעלמא ורבינו דחה סוגיא דבפרק העור והרוטב מטעמא דכתיבנא. זה נ"ל לדעת רבינו הגם כי הוא דחוק קצת. ומ"ש הרב כ"מ דלמד רבינו מערלה לאינך לענ"ד דמדברי רבינו משמע דלא לקי על זיתים וענבים אלא גבי ערלה דווקא ולא באינך שכן כתב חוץ מיין ושמן של ערלה וכו'. ולקושיא שניה י"ל דכיון דקי"ל דכלאי הכרם לוקה עליהן אפילו שאכל שלא כדרך הנאתן וכדפסק רבינו בפ' ט"ו מהלכות אלו לכך כתב דלוקה על כלאי הכרם אבל קשה דאם כן על משקה היוצא מן הירק של כלאי הכרם ג"כ הוה ליה ללקות כיון דכלאי הכרם משקה היוצא ממנו כמותו אפילו שלא כדרך הנאתו אם כן מה לי הכרם מה לי הירק הנזרע עמו ונאסר עמו ואולי דרבינו אית ליה נמי דירק של כרם ג"כ משקה היוצא ממנו כמותו ולאו בדוקא נקט רבינו יין אבל קשה דמה שכתב תחילה והכלאים דמשקה היוצא ממנו כמותו ואין לוקין עליו דכלאי הכרם הא בין בירק בין ביין לוקה ואי כלאי זרעים הא קי"ל דשרו באכילה וכדכתב רבינו בפ' א' מהל' כלאים וצ"ע:

פרק יא

הלכה א

יין שנתנסך לעכו"ם וכו'. מה שקשה על רבינו ממ"ש רבינו פ' ז' מהל' ע"ז דכל הנהנה באחד מכל הדברים הנעשים בשביל ע"ז לוקה שתים אחת משום לא תביא ואחד משום לא ידבק בידך מאומה מן החרם וכאן לא כתב אלא לוקה דהיינו מלקות אחת דמשמע משום לא ידבק לבד, וכן קשה עוד על רבינו דלמה מנה בפתיחת ההלכות שתיית יין נסך

לאו בפני עצמו כיון שהוא נכלל בכלל ולא ידבק בידך מאומה וכבר מנה הלאו בהלכות ע"ז. על כל זה עמד הרמב"ן בהשגותיו על רבינו בס"מ והרמב"ן ז"ל דסובר שהוא מקרא דואכלת וכו' משום דאע"ג דאמרו בפ' אלו הן הלוקין (מכות דף כ"ב) דבעצי אשרה לוקה משום לא ידבק בידך ומשום לא תביא לא אמרי כן אלא בעצי אשרה דוקא שהוא ע"ז גופה אבל תקרובת שלה לא. ועל מ"ש הרמב"ן והזבח והיין המתנסך לע"ז אחד הן כמו שאמר בכ"מ המזבח והמנסך קשה דהל"ל דהוי אחד משום היקשא דחלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם דהקיש היין לזבח ואולי דמ"ש דאמר כן בכ"מ הוא מטעם היקש זה:

יין שנתנסך לעכו"ם כו'. כתב הרב כ"מ והשותה ממנו כל שהוא לוקה בפ' ב' דע"ז מני יין נסך בהדי דברים שאסורים ואוסרין בכל שהן. ונראה כוונתו ממתני' (דף ע"ד) דואלו אסורין ואוסרין כל שהן ומהא לא איריא אלא לפי' הר"ן דפירש כל שהו ממש כפירוש ההלכות אבל לפירוש רש"י ז"ל שפירש דהוה חבית בין החביות משום דמתני' בכולה חשיב דבר שבמנין ואין ראיה מכאן אלא ממתני' לעיל מינה דאמר שם יי"נ אסור ואוסר בכ"ש היה לו א"כ להרב כ"מ להביא ההיא מתני' דהיא ראיה פשוטה אליבא דכ"ע:

יין שנתנסך לעכו"ם כו' שנא' אשר חלב זבחימו כו'. פ' אין מעמידין (עבודה זרה דף כ"ט:) על מתני' דאלו דברים של עכו"ם אסורים וכו' אמר יין מנלן אמר רבא מקרא אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם מה זבח אסור בהנאה אף יין נמי אסור בהנאה זבח גופיה מנלן דכתיב ויצמדו לבעל פעור וכו' מה מת אסור בהנאה אף זבח נמי אסור בהנאה ע"כ. וראיתי במנין מצות ל"ת שמנה רבינו מצוה כ"ה שלא ליהנות בע"ז ובכל משמשיה ובתקרובת שלה וביין שנתנסך לה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך, ומצוה קס"ד מנה שלא לשתות יי"נ שנאמר אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם ע"כ. ובאמת הוא דבר תמוה בעיני שהרי המלקות שכתב כאן שלוקה בי"נ אינו אלא מקרא דלא תביא תועבה אל ביתך וקרא דלא ידבק בידך מאומה מן החרם כמ"ש בהל' ע"ז פ"ז וא"כ ליכא שום קרא כלל דלא תעשה אלא הני תרי של לא תביא ושל לא ידבק וכבר מנאם רבינו שם במצוה כ"ד ומצוה כ"ה וא"כ איך מנה יין נסך הנכלל בלא תביא וכו' במצות לא תעשה בפני עצמה והביא ראיה מקרא דאשר חלב זבחימו וכו' דהך קרא אינו לא תעשה אלא גילוי הוא להורות שיין נסך בכלל לא תביא דאיתקש לזבח וגדולה מזו מנה רבינו בחדא כמבואר בריש פ"ק בהלכות תעניות שכתב שם ה"ה דמנה שם תרועת תעניות ותרועת הקרבנות באחת אע"ג דהם שתי מצות כמ"ש ה"ה משום דשם תרועה אחת היא וא"כ כ"ש כאן דהיה לו למנותם בחדא דאין כאן אלא מצוה אחת של ל"ת כדפרישית. וע"ק אם מנה יי"נ מצוה בפ"ע משום דאיצטריך קרא לגלויי דאסור בהנאה א"כ היה לו למנות

ג"כ התקרובת דאיצטריך קרא לגלויי כדאמרו בגמרא מויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה אף זבח אסור בהנאה, מיהו לזה י"ל דהיכא דהמגלה הוא דבר תורה שהוא קרא דישתו יין נסיכם וכו' ראוי למנותם בתרתי משום דכיון דגלה לנו הכתוב עצמו שלא היה נכנס בקרא דלא תביא אם לא שהוא עצמו חזר לפרש ישתו יין נסיכם אע"ג דאחר הגילוי נכנס הוא וז"ש במצוה כ"ה דקרא דלא תביא תועבה הוא מרבה יי"נ כלומר אחר הריבוי של ישתו יין וכו' מ"מ כיון שהכתוב הודיענו שלא היה נכנס במשמעות דלא תביא אלא בתר דרבייה א"כ ראוי למנותם בתרתי אבל בזבח לית לן שום קרא לרבות שהודיענו שלא היה נכנס במשמעות לא תביא ואע"ג דקרא דויצמדו לבעל פעור וכו' הודיענו כן אין זה דבר תורה אלא דבר קבלה ואין לחייב מלקות בשביל גילוי הנביאים שכיון שהכתוב של תורה לא הוצרך לגלות דנכנס בקרא דלא תביא ואע"ג דדברי קבלה גלה לן לא איכפת לן מידי וא"כ בודאי הוא נכנס במשמעות הכתוב דולא תביא והכל חדא מילתא ומ"מ צ"ע: **ומ"ש רבינו לוקה מן התורה** ר"ל לוקה תרתי כמו שכתבתי שהוא מקרא דלא תביא תועבה וקרא דלא ידבק והגילוי הוא ישתו יין נסיכם וז"ש שנאמר אשר חלב זבחימו וכו' כלומר זהו הגילוי אבל הלאוין כבר ביארם רבינו פרק ז' מהלכות ע"ז, וא"ת לפי דעת רבינו שהוא סובר שאין ללקות תרתי מפני רבוי הלאוין אלא מפני הענינים החלוקים כמו שהניח בשרש המצות למה כאן לוקה תרתי משום שני לאוין של לא תביא ושל לא ידבק כיון שהכל ענין אחד. וי"ל דהם שני ענינים, האחד משום הע"ז עצמה והלאו לא תביא תועבה שהוא משמשיה ותקרובותיה, והשני מפני שהוא ממון עובדיה לא ידבק בידך מאומה מן החרם שפירש רבינו בממון עיר הנדחת וא"כ הם שני ענינים חלוקים לכך לקי תרתי. ומ"ש רבינו והשותה אסור, נראה ה"ה הנהנה כמ"ש בפרק ז' מהלכות ע"ז וסמך כאן על מ"ש שם:

הלכה ג

(ב-ג)

וכיון שאיסור זה משום עכו"ם וכו' סתם יינם וכו'. שם (דף ל':) אמר ר' אסי א"ר יוחנן משום ר' יהודה בן בתירא ג' יינות הן וכו' סתם יינן אסור בהנאה ומטמא טומאת משקין ברביעית וכו'. **ומ"ש שהשותה רביעית מסתם יינם מכין אותו מכת מרדות** קשה דמאין הוציא זה אם מפני שאמרו מטמא ברביעית זו אין ראיה דרביעית קאי אטומאה אבל איסוריה חמיר טפי ולא קאי רביעית אלא אטומאה כמו שהזכירו שם יין אסור בהנאה ומטמא טומאה חמורה בכזית וכי היכי דכזית דיין נסך לא קאי אלא אטומאה אבל איסורו בכל שהו ה"נ נימא בסתם יינם ונימא דחכמים תקנו דאסור בכל שהוא משום

דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכי היכי דבדאורייתא אפילו כ"ש הוא הדין בסתם יינם אפילו כל שהוא, ויש להביא ראיה לזה מריש פ' השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ס"ב:) שאמרו איבעיא להו שכרו לסתם יינם מהו מי אמרינן כיון דאיסוריה חמיר כבייז נסך שכרו נמי אסור או דילמא הואיל וטומאתו קיל אף שכרו נמי קיל. ואי איתא כדברי רבינו אמאי לא עביד הב' צדדים באיסור ולימא כיון דאיסוריה קיל שאינו אלא ברביעית ואינו כמו יי"נ שאיסורו בכ"ש אף שכרו נמי קיל. וי"ל לזה שלא ר"ל הקולא לענין השיעור לבד אלא רצה לומר הקולא אחרת יותר גדולה שהם שתי קולות הא' בענין השיעור והשנית בענין הטומאה של יי"נ שהיא בכזית והיא טומאה חמורה שהוא משא ואהל אבל הטומאה של סתם יינם היא קלה בשיעור שהוא ברביעית ובענין שהוא מטמא טומאת משקין היא קלה ולא חמורה. אבל מ"מ יש לתת טעם מאין הוציא רבינו זה אם לא שנאמר שרצה להקל בסתם יינם שהוא דרבנן וכיון שלא מצא לו שיעור מפורש בגמרא רצה לתת לו כשיעור הכולל בכל השתיות מהדברים האסורים שהחיוב הוא ברביעית או שנאמר שלענין מכת מרדות ס"ל לרבינו ז"ל דבעי רביעית אבל איסורא מיהא איכא אפי' בכל שהוא וזה מוכרח ממ"ש רבינו ז"ל בפ' ט"ז מהלכות אלו נתערב סתם יינם ביין הרי זה אסור בכל שהוא בשתיה הרי דהחמירו בסתם יינם בכל שהוא. ועדיין צ"ע מנ"ל לחלק בכך:

הלכה ד

וכל יין שיגע וכו'. זהו מחלוקת דרבנן ורבי יהודה בן בתירה הובא בפ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ט ע"ב) דריב"ב סבר אחד שאין מנסכין יין אלא בפני ע"ז ואחד שאומר לו לא כל הימנך שתאסור וכו' והוא פסק כרבנן ודלא כריב"ב. וא"ת א"כ למה פסק לקמן פרק י"ג דהמפקיד יינו ביד עכו"ם בחותם אחד אסור בשתיה ומותר בהנאה דהא כתבו התוס' בפ' אין מעמידין דריב"ב דקאמר כן הוא דאזיל לטעמיה דס"ל דיין של ישראל שנגע בו העכו"ם מותר בהנאה אבל לרבנן ודאי דאסור אפי' בהנאה. ולכאורה נראה דרבינו א"א שיכחיש זה דהא מוכרח הוא מחמת הקושיא שהקשו שם דכמאן קא סבר אי כרבי אליעזר דהיכא שהפקידו בחותם אחד לא חייש לזיוף א"כ אפילו בשתיה מותר ואי כרבנן דחייש לזיוף אפילו בהנאה תאסר. וי"ל דרבינו יתרץ הקושיא באופן אחר ויאמר דהך דינא דהמפקיד יינו אצל עכו"ם הוי אפילו לרבנן דסבירא להו דיי"נ אסור בהנאה וס"ל לרבינו כרבנן דחייש לזיופא אפילו בחותם אחד ומ"מ שרינן ליה בהנאה דלענין ההנאה הוי ספק ספיקא ספק אם זייף ונגע ספק אם לא זייף ואת"ל שזייף ספק אם נגע בכוונה ואסור בהנאה כלומר בכוונת ניסוך או נגע שלא בכוונת ניסוך ומותר

בהנאה ואע"ג דכל שאינו בכוונת ניסוך אסור אפילו בהנאה כמו שנבאר מ"מ התם היינו משום דאפילו שהוא שלא בכוונת ניסוך חייש דדילמא מנסך הוא ואנן לא ידעינן ליה אבל אי בודאי אינו מנסך פשיטא דמותר בהנאה תדע לך שכ"כ רבינו וכל יין שנגע בו העכו"ם הרי זה אסור שמא נסך אותו ואי איתא למה אמר שמא נסך בלא ניסוך נמי אסור בהנאה אלא טעמא ודאי דגזרינן שמא נסך ואנן לא ידעינן א"נ אטו דהיכא דנגע וניסך אבל מן הדין הוא מותר בהנאה היכא דלא נסך וא"כ חזר הדבר להיות ספק ספיקא ולכך שרינן ליה בהנאה אבל לענין השתיה שהוא חד ספיקא דבכל נגיעה הוא אסור בשתייה הוי אסור והיכא דליכא חותם כלל ונגע אסרינן ליה אפילו בהנאה משום דליכא אלא חדא ספיקא אם הוא בכוונה או אינו בכוונה. זה נ"ל לתרץ לדעת רבינו ולכך פסק כאן כרבנן ושם פסק דין המפקיד יינו וכו' כדפרישית:

הלכה ה

עכו"ם שנגע ביין וכו'. פ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ז) ההוא עובדא דהוה בבי רב וכו' בהדי דקא נחית נגע ברישא דלולבא בחמרא שלא בכוונה שרייה רב לזבוני לעכו"ם ע"כ. ורבינו נראה שגורס גירסת התוספות דלא גריס ברישא דלולבא אלא נגע בחמרא ולכך כתב כאן עכו"ם שנגע ביין כלומר בידו ממש ולא ע"י דבר אחר דע"י ד"א שלא בכוונת מגע מותר אפילו בשתיה וכי אסרינן לקמן בפרק ב' מדדו בקנה שהוא ע"י ד"א אסור בשתייה היינו טעמא משום דהתם נתכוון ליגע ולא נתכוון לנסך אבל היכא דלא נתכוון אפילו ליגע והוא ע"י דבר אחר מותר אפילו בשתיה והך דשלא בכוונה שכתב כאן הוא שלא בכוונת מגע דאי שלא בכוונת ניסוך כיון שיודע שהוא יין אסור בהנאה כדכתב בפי"ב עכו"ם שנגע ביין ולא נתכוון לזה הרי זה מותר וכו' משמע דאם יודע שהוא יין אסור אפילו בהנאה אע"ג דלא נתכוון לנסך:

הלוקח עבדים וכו'. שם פסק כרב דאמר תינוק בן יומו עושה יי"נ כלומר לאסור בשתייה ומוקי ברייתא דקטנים אין עושים יי"נ בבני השפחות וכן קאי ארוקן ומדרסן כדאיתא שם ופסק כרב משום דהלכתא כוותיה באיסורי לגבי שמואל דפליג עליה שם:

הלכה ו

והקטנים אינם אוסרין וכו'. כתב הרב כ"מ דהיינו דמלו דוקא ועדיין לא טבלו אבל לא מלו אפילו קטנים עושים יי"נ דמשמע ליה לרבינו דמלו דנקט גבי בני השפחות משום גדולים וקטנים ולא משום גדולים בלחוד כשאר המפרשים. וקשה דלרב נחמן דמפרש ברייתא עבדים דומיא דבני השפחות מה בני השפחות גדולים הוא דעושין יי"נ קטנים אין עושין יי"נ אף עבדים נמי גדולים עושים יי"נ קטנים אין עושין יי"נ ואי איירי בקטנים

דמלו דוקא גבי בני השפחות א"כ גבי עבדים נמי דמלו דוקא הוא דאין עושין יי"נ דלא מסתבר דעדיפי בני עבדים מבני השפחות דבבני השפחות לא מלו עושין יי"נ ובעבדים אפילו לא מלו אין עושין יי"נ ואי איירי בעבדים דמלו דוקא קשה דגבי עכו"ם אין לחלק בין מלו ללא מלו דמילה בלא טבילה לא מהניא וכדכתב הרב כ"מ עצמו לכך ודאי דלר"נ ע"כ צ"ל דנקט מלו גבי בני השפחות משום גדולים אבל קטנים אין עושין יי"נ אפילו לא מלו והשתא הוי דומיא עבדים דבני השפחות דבין מלו בין לא מלו אין עושין יי"נ ואע"ג דרבינו מפרש אליביה דמלו דנקט בבני השפחות משום גדולים וקטנים נקטיה היינו משום דמצינן לפרושי אליביה ברייתא כפשטה אבל לר"נ על כרחיך משום גדולים נקטיה ובקטנים בין מלו בין לא מלו אין עושין יי"נ:

הלכה ז

גר תושב והוא שקבל עליו שבע מצות וכו'. על מה שתירץ הרב כסף משנה לדעת רבינו דעכו"ם שהוא מאומה שאינו עובד ע"ז אינו אוסר בהנאה אבל אם הוא מאומה שעובד ע"ז בעינן שיקבל שבע מצות ובבר ששך דאמר רבא התם בפ' השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ס"ה) ידענא ביה דלא פלח היינו שהוא מאומה שאינו עובד והי"ה גם ההיא דאבדרנא, קשה דא"כ מאי פריך ליה גמרא מההיא דגר תושב כל שקיבל עליו בפני שלשה חברים הא התם איירי על כרחיך מאומה שהוא עובד ע"ז דהתם קאמרי רבנן קבלת שבע מצות ובעכו"ם שאינו מאומה שעובד ע"ז לא בעינן קבלת שבע מצות והא דאבדרנא הוי מאומה שאינו עובד ע"ז. ואולי י"ל לדעתי דהכי פריך דמשמע ליה דההיא ברייתא לענין שלא תעשה יין נסך אתאמרה וכיון שכן כי היכי דאמרו דגר תושב לענין שאינו עושה נסך הוי בקבלת שבע מצות היה לו לבעל הברייתא לומר דאם הוא מאומה שאינו עובד ע"ז דינו כן הוא גם כן דאינו עושה יי"נ ותירץ המתרץ דההיא להחיותו איתמר ולהחיותו לא הוי אלא בקבלת שבע מצות לרבנן או לחד מהני תנאי כסברתיה מר כדאית ליה ומר כדאית ליה. ולי אני הצעיר נראה לומר דמאי דנקט רבינו ז"ל כאן שבע מצות משום דס"ל דדוקא בכי האי מיחדין אצלו יין דלמגע עכו"ם דאתי מעלמא בביתו לא חיישינן כיון דאין לו הנאה בכך אינו מניחו ליגע כדכתב רש"י ז"ל לרבינו ז"ל דכוותה בגר תושב מקילין בכי האי דלא מתכוון להעביר ישראל אבל בעכו"ם אינו עובד ע"ז חיישינן ליה למגע עכו"ם דמתכוון להעביר ישראל ולכך נקטיה בברייתא דין דמיחדין גבי גר תושב אבל לענין הניסוך באינו עובד ע"ז לחוד סגי דאינו מנסך:

הלכה ט

אין מתנסך לעכו"ם וכו'. המפרשים הקשו על רבינו דהרי יין מזוג דהוא פסול לגבי המזבח ויש בו משום נסך. ואני לא ראיתי בדברי רבינו בפי"ו מה' איסורי מזבח שהזכיר בכלל יינות הפסולין יין מזוג, לכן אני אומר דרבינו סובר דיין מזוג כשר לגבי מזבח משום דבפ' המוכר פירות (בבא בתרא דף צ"ז:) אמרו אי למעוטי מזוג עלויי עלייה ומפרש רבינו כך אי למעוטי מזוג דכיון דאינו קרב אין מקדשין עליו עלויי עלייה ואמאי אינו קרב כיון שהוא עילויא לו דכיון שהוא מעולה ראוי להכשירו לגבי המזבח ודלא כפירוש המפרשים שפירשו עלויי עלייה לענין קידוש אבל לענין מזבח לא דברייתא היא בספרי חי אתה מנסך ולא המזוג דרבינו משמע ליה דכיון דהוא מעולה לגבי מזבח נמי מעלי ובריייתא דספרי דחינן לה מקמי גמרא דידן דלשון מעולה משמע חשוב לכל:

אבל יין מזוג וכו'. הר"ן כתב בשם אחרים דאפילו מזוג יותר משלשה חלקים מים אית ביה משום יין נסך ואע"ג דגבי שמרים אמרו דכשהוא יותר משלשה חלקי מים מברכין עליהם שהכל שאני שמרים דאינו אלא קיוהא בעלמא אבל יין לא, וקשה עלייהו דא"כ איך אמרו בפ' המוכר פירות (בבא בתרא דף צ"ו:) דכולי עלמא רמא תלתא ואתא ארבעה חמרא הוא רבא לטעמיה דאמר רבא כל חמרא דלא דארי על חד כו' היכי אזיל לטעמיה הא התם הוי יין ולכך אפילו באחד מד' מקרי יין אבל שמרים לא. וי"ל דלא אמר לטעמיה אלא בענין דשלשה חלקי מים דמשוי רבא השיעורים בשמרים וביין אבל לעולם דיש חילוק בין זה לזה אלא שרבא משוה התם לכך קאמר לטעמיה:

ויין שהתחיל להחמיץ וכו'. קשה על רבינו למה לא כתב שלשה ימים כמ"ש בגמ' (דף ל') (האי חמרא דאקרים עד תלתא יומי וכו') דרבא אזיל לטעמיה דריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא וכו' וכן כתב הר"ן. וע"ק למה כאן כתב ואפשר שישתה ובהלכות רוצח פי"א כתב ואפי' התחיל טעמו להשתנות לחומץ ולא כתב כמ"ש כאן. מיהו אין זו קושיא דדא ודא אחת היא אלא שכאן פירש יותר וסמך על מ"ש כאן. ולקושיא ראשונה י"ל דאית ליה כדעת המפרשים שכתבו שאין אנו בקיאין בחומץ בזמן הזה מה הוא ולכך לא תלה הדבר אלא בענין השתיה דאפשר שישתה:

הלכה יא

מאימתי יאסר יין העכו"ם. פ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ה) אמר רב הונא יין כיון שהתחיל להמשך עושה יי"נ תנן לוקחין גת בעוטה וכו' (עיין בכ"מ) ופירש"י התחיל להמשך שהגת עשויה כמדרון ומשעה שהוא נמשך מצד העליון לצד התחתון קרוי יין והתוס' פירשו שם בשם ר"ת שהתחיל להמשך שהתחיל לקלח מן הגת ורבינו נראה

שמפרש כפירוש רש"י ז"ל שכתב אע"פ שלא ירד לבור אלא עדיין הוא בגת ומדקאמר עדיין בגת משמע שהוא נוטה לפירוש רש"י ז"ל:

לפיכך אין דורכין עם העכו"ם כו'. שם במשנה ובגמ' (דף נ"ו:) ההוא ינוקא דתנא ע"ז בשית שני וכו' (עיין בכ"מ) וא"כ יש לתמוה על רבינו איך כתב דאפילו אם הוא כפות אין דורכין עמו הא אמרו בגמרא דציירנא להו לידיה דמשמע דהיכא דכפות דורכין וההגהות מיימוניות כתבו שמדברי רבינו נראה שטעה אותו התינוק ואין זה מספיק כלל דאע"פ שהוא ינוקא מנא ליה לרבינו דטעה כיון דגמ' שקיל וטרי במילתיה ועוד דבניסוך דרגל לא שמיה ניסוך פסק כוותיה שכ"כ שמא נגע בידו משמע דברגליו אין ניסוך כלל והרב"י סי' קכ"ד כתב שהרא"ש דחה דברי הינוקא מפני דמדמה ליה למדדו בין ביד בין ברגל דמותר בהנאה וכי היכי דמדדו ביד אמרינן דבעבידתיה טריד ה"נ אמרינן בעבידתיה טריד ואע"ג דלא צייר לידיה אבל לפי דעת רבינו א"א לומר כן שהוא סובר דמדדו ביד אסור וכמו שביאר שם הרב"י. ונ"ל לתרץ שרבינו הוקשה לו מה שהוקשה לבעלי התוספות שאם שאלה זו של ינוקא הוא כפי המשנה אחרונה כדפרש"י ז"ל א"כ היה לו לתרץ אין דורכין עם העכו"ם בגת דכפי משנה אחרונה דינא הכי הוי והם תירצו דעל ידי מעשה שאלו ורבינו לא רצה לפרש כן ולכך תירץ דכפי משנה ראשונה שאלו לו ולכך השיב להם דורכין והקשו לו דהא קא מנסך בידיה כלומר דאפילו לפי משנה ראשונה סובר רבינו שהטעם שאינו נעשה יין נסך עד שירד לבור משום דהיין והענבים הם מעורבים אבל אם הוא הבדיל היין מן הענבים ולקח כוס מלא ודאי דשייך ביה ניסוך וכמ"ש התוס' לפי משנה אחרונה בדבור אמר רב הונא דאם שולה יין מן החבית וכו' והכי דייק לישנא דמתני' דקאמרה אע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח כלומר שנוטל הענבים ומש"ה לא הוי יי"נ ר"ל דאינו נוטל יין מופרש ומובדל בלי ענבים דאלת"ה לישמעינן רבותא אפילו שנוטל היין בידו ומה הקשו בגמרא והא מנסך בידיה כלומר שיטול היין בידו וינסך שכיון שהיין מובדל ומופרש בין הענבים בידו שייך נסוך וא"כ אפשר שיטול מעט בידו לשתות לזה אמר דציירנא ליה לידיה וכל זה הוא לפי משנה ראשונה ועל דא קאמר דדורכין והברייתא קאמרה על זה דבראשונה היו אומרים שדורכין ואח"כ אמרו שאין דורכין וא"כ אפילו על דצייר ליה לידיה דקאמרה מעיקרא דדורכין קאמרי לבסוף דאין דורכין דאי לא צייר אפילו כפי משנה ראשונה אין דורכין אלא ודאי אפילו דצייר והטעם משום דיגע בידו ואע"פ שהיין מעורב עם הענבים הרי כיון שהתחיל לימשך נעשה יי"נ ולכך כתב רבינו שאפילו שהוא כפות אין דורכין. זה

היה נראה ליישב דבריו אבל א"א לומר כן ממה שהקשו והא מנסך ברגל ולפי משנה ראשונה לית נסוך ברגל כלל וצ"ע:

ואין לוקחין ממנו גת דרוכה כו'. שם ואע"ג דאוקמוה בגמ' דמתני' בגת פקוקה וא"כ הי"ל לרבינו לבאר דהיכא שהיא מלאה מותר ליקח, תירץ הרב"י בסי' קכ"ג בשם הר"מ דכשתירצו בגמ' לא קשיא כאן במשנה ראשונה כאן וכו' הדר ביה משינויא קמא דגת פקוקה ומלאה וה"ק אלא מתני' היא כמשנה ראשונה ולכך קאמר לוקחין וכו' וזה אפשר שהוא דעת רבינו. או אפשר שטעמו משום מ"ש בירושלמי הובא בתוספתא דהיכא שהעלים ישראל עיניו ממנו אסור משום דגזרינן שמא התחיל לימשך ולכך סתם רבינו אין לוקחין דסתמא דמילתא דישראל לא ראהו דאסור וחיישינן שמא התחיל לימשך ביד העכו"ם ואח"כ מלאהו ענבים והראשון עיקר:

הלכה יב

עכו"ם שדרך היין ולא נגע בו וכו'. זה הוציא רבינו ממ"ש שם בעובדא דינוקא נסוך דרגל לא שמיה נסוך ואע"ג דאוקימנא ההוא במשנה ראשונה בהא קי"ל כוותיה דלא אשכחן פלוגתא בהא למשנה אחרונה וכתב רבינו שאסור משום דבגמ' לא שאלו אלא אם הוא מותר בהנאה אבל בשתיה פשיטא ליה דאסור משום דאל"כ הוה ליה למיבעי בגת של ישראל ולימא מהו לדרוך עכו"ם עם ישראל בגת וכמבואר שם בתוס' א"ו דפשיטא ליה מטעמא דניסוך ברגל דאסור בשתיה:

הלכה יג

החומץ של עכו"ם אסור וכו'. פ' אין מעמידין (עבודה זרה דף כ"ט:):

עכו"ם שהיה דורס ענבים וכו'. ברייתא פ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ט) עכו"ם שהביא ענבים לגת בסלין ובדרדורין אע"פ שהיין מזליף עליהם מותר ופירש רבינו היה אוכל וכו' עיין בבית יוסף סי' קכ"ד:

הלכה יד

החרצנים והזגין של עכו"ם וכו'. בגמ' פ' אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ג) ת"ר נודות העכו"ם גרודים חדשים מותרים ישנים ומזופפים אסורים וכו' עוד שם ת"ר קנקנים של עכו"ם חדשים גרודים מותרים ישנים ומזופפים אסורים וכו' עכו"ם נותן לתוכן וכו'. ויש שם באלו הברייתות ג' פירושים. האחד פירוש רש"י ז"ל דנודות הוי אין מכניסן לקיום וקנקנים הוי מכניסם לקיום ובנודות של עור כשהם גרודים וחדשים שיש בהם תרתי כלומר שהם נגרדים מהזפת והם חדשים דאז ודאי מותרים אבל חסר אחד מהם שהם ישנים אע"פ שאין מזופפים או מזופפים אע"פ שהם חדשים אסורים ובברייתא דקאמרה

ישנים ומזופפים אסורים ר"ל או מזופפים וכן פירש בברייתא שניה אלא שפירש שיש הפרש בין חדשים דנודות לחדשים דקנקנים דחדשים שאמרו בנודות הוא אע"פ שכבר נתן בהם יין כיון שאין מכניסין לקיום מותרים וחדשים דקנקנים ר"ל חדשים ממש שהם שלא נתן בהם יין מעולם דאי נתן בהם יין אסורים מאחר שהם מכניסן לקיום. והתוס' הקשו על פירוש זה ופירשו עוד הפירוש השני בשם רבינו אליהו דקנקנים ונודות הוו מכניסן לקיום וחדשים בשתי הברייתות ר"ל חדשים שלא נתן בהן יין מעולם ותרתי בעינן להתיר גרודים וחדשים אבל חסר אחד מהם שהם ישנים או מזופפים אסורים. וגם הקשו על פירוש זה ופירשו עוד פירוש שלישי ושינו הגירסא אשר בגמרא והכי גריס ר"ת נודות העכו"ם גרודים מותרים חדשים זפותים אסורים ופירשו כשהם גרודים בכל אופן הם מותרים בין ישנים בין חדשים מפני שנודות אין מכניסן לקיום וחדשים זפותים אסורים וכ"ש ישנים באופן שהכל תלוי בענין הזפיתה ובברייתא השניה גריס כגירסתנו ופירשו דקנקנים מכניסן לקיום חדשים ממש וגרודים דאית בהו תרתי מותרים אבל חסר אחד מהן ישנים או מזופתים אסורים משום דמכניסן לקיום. זהו כלל הפירושים הנאמרים שם בתוס' בכללות. **והשתא** יש לתמוה על רבינו דכמאן מפרש להנהו ברייתות אי כרש"י ז"ל א"א דהוא ז"ל מפרש דבין בנודות בין בקנקנים מזופפים אסורים וצריכים עירוי אפילו הם חדשים משום דהוא מפרש ישנים או מזופפים ורבינו ז"ל כתב דחדשים ואינם מזופפים בהדחה בעלמא סגי להו א"כ הוא דלא כרש"י ז"ל וכ"ת לעולם כפירש"י ז"ל דישנים ומזופפים דברייתא ר"ל ישנים או מזופפים אבל הוא מפרש אסורים ר"ל דבהדחה סגי להו גם זה אי אפשר דהא בקנקנים אי אתה יכול לומר כן דע"כ קנקנים מכניסים לקיום דהכי אמרו בגמרא פרק השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ע"ד:) תנו רבנן הגת והמחץ וכו' רבי מתיר בניגוב וחכמים אוסרים ומודה רבי בקנקנים של עכו"ם שהן אסורים ומה הפרש בין זה לזה זה מכניסו לקיום וזה אין מכניסו לקיום של עץ ושל אבן ינגב ואם היו מזופפים אסורות ע"כ. הרי שם דקנקנים מכניסם לקיום ואי אמרת דישנים או מזופפים אסורים דקאמר בברייתא בקנקנים ר"ל הדחה היכי בישנים ומכניסם לקיום סגי הדחה הא בברייתא בהשוכר קאמר דמודה רבי בקנקנים שהם אסורים ובעי עירוי וע"כ אירי בדאין מזופפין מדקאמרה סיפא ואם היו מזופפין וכו' כדכתב שם רש"י ז"ל וכן הוכיחו התוספות ז"ל בפרק אין מעמידין וכ"נ מדברי רבינו שכתב לקמן גבי כלי חרס ירוקים וכו' ונ"ל שאין הדבר אלא כשנכנסו וכו' משמע דכשנכנסו לקיום אסורים וא"כ ודאי דאסורים ע"כ צ"ל דבעי עירוי. **וכ"ת** עדיין אנו יכולים לדחוק ולומר דאסורים דברייתא קמייתא אין פירושו כמו אסורים דברייתא

בתרייתא כמו שאנו דוחקים לפירש"י ז"ל דחדשים דברייתא קמייתא אין פירושו כחדשים דבתרייתא וא"כ נפרש ונאמר דאסורים דברייתא קמייתא ר"ל הדחה משום דאירי בנודות שאין מכניסם לקיום ולהכי ישנים ומזופפים בהדחה בעלמא סגי ואסורין דבתרייתא ר"ל עירוי ומשום דהוי מכניסם לקיום בישנים או מזופפים צריך עירוי גם זה א"א שהרי סתם רבינו וכתב הלוקח כלים חדשים וכו' דמשמע בין נודות שאין מכניסן לקיום בין קנקנים שמכניסם לקיום וקאמר דאם היו מזופפין מדיחן משמע דמפרש ברייתא דקנקנים דישנים או מזופפים בהדחה בעלמא סגי להו דאי מפרש אסורים ובעי עירוי א"כ ישנים או מזופפים בעי עירוי כקנקנים וא"כ אמאי קאמר דבהדחה סגי א"ו דמפרש אסורים דר"ל הדחה וזה א"א לפרש כפירש"י א"כ קשיא. ואי מפרש כפירוש רבינו אליהו דנודות וקנקנים כולם מכניסם לקיום כ"ש שקשה יותר דמאי דהוה קשיא לן מקנקנים כד הוה אמרינן דמפרש כפירוש רש"י השתא קשה לו מתרתי שהוא מנודות וקנקנים וברור הוא. **וכ"ת** למה לא נעמיד דבריו בלוקח כלים חדשים דאירי בנודות והוא מפרש כפירש"י ואסורים דברייתא חדא לא הוי כאסורים דברייתא אחריתי כדפירשתי, גם זה א"א לומר חדא דרבינו סתם דבריו כדפירש"י ולא חלק בין מכניס לקיום לאין מכניס והיל"ל דלוקח כלים חדשים שאין מכניסם וכו'. ועוד דבתר הכי קאמר וכן כלי שנתנו בו יי"נ ואין מכניסם לקיום משמע דעד השתא אפילו במכניסו לקיום עסקינן ולכך הוצרך כאן היכא דאין מכניסו לקיום דאי באין מכניסו לקיום דוקא אירי עד השתא א"כ למה הוצרך לפרש עתה שאין מכניסו לקיום הא בדידיה עסקינן א"ו דעד השתא בכל גוונא אירי בין מכניסו בין אינו מכניסו. ואי מפרש כפירוש ר"ת וגריס כגירסתו גם זה א"א דלר"ת ז"ל בנודות בין חדשים בין ישנים גרודים מותרים מזופפים אסורים והוא ז"ל כתב דמזופפים בלוקח כלים חדשים בהדחה בעלמא סגי להו וע"ק דבקנקנים שהם מכניסם לקיום קאמר ר"ת בפירוש הברייתא דמזופפים אסורים ובעי עירוי והוא ז"ל כתב סתם בכל כלים חדשים דמזופפים בהדחה סגי להו. **והרב"י** בסי' קל"ד כתב שהוא גריס כגירסת ר"ת אבל אינו מפרש כפירושו אלא הוא מפרש ברייתא דנודות גרודים מותרים ולא בעי שום הכשר ואפילו הדחה כיון דנודות אין מכניסן לקיום חדשים זפופים כלומר כשהם זפותים אע"פ שאסרו חדשים אסורים ר"ל דבעי הדחה ומ"מ קשה דברייתא דקנקנים א"א ליישב אסורים דרוצה לומר הדחה כדפרישית ואם נפרש דאסורים דחדא ברייתא לאו כאסורים דברייתא אחריתי כדפרישית לעיל גם זה אי אפשר לה שיאמר שמ"ש רבינו כלים חדשים איירי דווקא בנודות שאין מכניסם לקיום וזה א"א כדפרישית ועוד שמלשונו נראה שם שהוא מיישב דברי רבינו בין

במכניסן לקיום בין שאין מכניסן לקיום וא"כ קשה עליו טובא מקנקנים כדפרישית. ואם נאמר דרבינו מפרש פירוש רביעי דחדשים וגרודים מותרים ר"ל חדשים או גרודים מותרים אבל ישנים ומזופפים כלומר היכא דליכא חד מינייהו דוקא אז ודאי אסורים כלומר בעינן עירוי אבל היכא דאית חד מינייהו לא בעינן עירוי אלא הדחה גם זה אי אפשר דבישנים בקנקנים ע"כ עירוי בעינן אפילו כשאינן מזופפים כדהוכחתי למעלה. על כן נ"ל לפרש דברי רבינו דהוא סובר כרבינו אליהו בנודות וקנקנים דכולהו הוו מכניסן לקיום והכי משמע לישניה דעריב להו בחדא וקאמר נודות העכו"ם וקנקניהם וכו' והוקשה לו בברייתא דקשיא דיוקא אדיוקא דברישא משמע דתרתי בעינן להתרה גרודים וחדשים אבל בחדא לא מהני אלא גרודים וישנים או מזופפים וחדשים אסורים ובסיפא משמע איפכא ישנים ומזופתים אסורים הא בחד מינייהו שהם ישנים וגרודים או מזופתים וחדשים מותרים ולא רצה לפרש דרישא דברייתא דקאמרה גרודים וחדשים ר"ל תרתי וסיפא דקאמרה ישנים ומזופתים ר"ל או מזופתים כשאר כל הפירושים דהא סיפא דומיא דרישא הוי וכי היכי דרישא וחדשים אינו ר"ל או חדשים אלא ר"ל זו עם זו ה"נ פירוש דסיפא ע"כ הכי הוי. על כן מפרש הוא ז"ל ליישב זה דיש בין ישנים לחדשים חלוקה אמצעית שהוא שאינם חדשים ממש ולא ישנים ממש אלא שנתן בו פעם אחת או שתים יין וכדכתב רש"י שיש שני מיני חדשים הא' חדשים ממש והשני שאינם חדשים כל כך וכיון שיש זו החלוקה האמצעית ניישב הברייתא כך גרודים וחדשים כלומר חדשים ממש שלא נתן בהם יין כלל דהכי משמע חדשים דרוצה לומר חדשים ממש והשני גרודים שאינן מזופתין אע"פ שאינן חדשים ממש אבל הם מקצת [חדשים] שנתן עליו פעם אחת וב' או חדשים ממש אע"פ שהם מזופתין מותרין ורישא הוי גרודים או חדשים וסיפא נמי הכי פירושה ישנים אע"פ שאינם מזופתין אלא ישנים לבד או מזופתין אע"פ שאינן ישנים אבל הם מקצת חדשים שר"ל שנתן עליו פעם אחת או שתים אז ודאי אסורים ובעינן עירוי ולפי זה רישא וסיפא הוו וכי אמרינן גרודים ולא חדשים אינו ר"ל אבל הם ישנים שהוא הקצה האחר אלא אבל הם מקצת חדשים שהיא החלוקה האמצעית וכן כדאמרינן ישנים ולא מזופתים או מזופתים ולא ישנים אינו ר"ל אבל הם חדשים ממש שהוא הקצה האחר שהוזכר לעיל בברייתא אלא ר"ל אבל הם מקצת חדשים אז ודאי אסורין וכן בברייתא דקנקנים נפרש כי האי גוונא דכולהו מכניסן לקיום. **והשתא** נתיישבו דברי רבינו מה שכתב נודות העכו"ם וקנקניהם שהכניסו אפילו פעם אחת או שתים ולכך לא הזכיר רבינו נודות העכו"ם וקנקניהם ישנים כמו שהוזכר בברייתא דכוונתו לומר דאע"פ שאינם ישנים אלא מקצת חדשים כיון שהם מזופתים

ומכניסן לקיום אסור והיינו דאמרי' בברייתא מזופתים אע"פ שאינם ישנים כלומר אבל חדשים קצת. ומ"ש כלים חדשים שהם מזופתין הם מותרין היינו מפני שהם חדשים ממש והיינו דאמרינן ברישא חדשים כלומר אע"פ שאינם גרודים מותרין כיון שהם חדשים ממש ומ"מ אע"פ דברייתא קאמרה מותרים קאמר רבינו דבעי הדחה מסברא דלא גרע מנודות דבעי הדחה כשאין מכניסן לקיום וסברא טובה היא ודאי דבכל איסורין אמרינן לפחות הדחה בעי והשתא דברי רבינו מ"ש כלים חדשים בכל גוונא איירי בין נודות בין קנקנים דהכל הוא מכניסו לקיום ונתיישבו דברי הברייתא רישא דומיא דסיפא דכולהו מילתא או או קתני. זה נראה בדעתו ז"ל אלא שקשה דהיה לו לרבינו להזכיר דין גרודים ומקצת חדשים שמותרים ודין מזופתין ומקצת חדשים שאסורים שהוזכרו בברייתא מיהו דין מקצת חדשים במזופפין דאסורים אפשר דשמעינן ליה מדלא התיר במזופפין אלא חדשים גמורים וגם לשון שהכניסו דמשמע אפילו פעם אחת כדכתיבנא אבל דינא דגרודין ומקצת חדשים דמותרים לא שמעינן מדבריו:

הלכה טו

עד שיתרפה הזפת שעליהן וכו'. שם (דף ל"ג:) קנקנים של עכו"ם שהחזירן לכבשן האש כיון דנשרו זיפתן מהן מותרין אמר רב אשי לא תימא עד דנתרן אלא אפילו רפאי מירפא ולמעלה מזה החזירן לכבשן האש ונתלבנו מהו אמר ליה ציר שורף אור לא כ"ש אתמר נמי וכו'. **ומ"ש רבינו או שיחמו** הוא שנתלבנו שאמרו בגמרא וע"כ ירפה הזפת ויתלבנו חד שיעורא הוא שכך אמרו בגמרא איתמר נמי אמר רבי יוחנן וכו' משמע דכולהו חד שיעורא אלא דמאי דאמר דנשרו זיפתן ר"ל דכיון דנשרו זיפתן ודאי שנודע שנתלבנו ולזה דקדק רבינו בלשונו ולא כתב או עד שיחמו כמ"ש אח"כ או עד שיתן אלא דלג כאן מלת עד ואמר עד שיתרפה הזפת שעליהן או שיחמו כלומר כולא חדא מילתא היא אלא הכוונה לומר דבנשירת הזפת ניכר שנתלבן או אם ראית בפירוש שנתלבן אי אתה צריך לראות נשירת הזפת:

או עד שיתן לתוכו וכו'. שם (דף ל"ג):

ומערה המים וכו'. שם צריך לערן מעת לעת:

ואם נתן לתוכן יין וכו' אסור בשתיה. פסק כרבנן דמתניתין (דף כ"ט) שאמרו שם נודות העכו"ם וכו' וחכמים אומרים אין איסורן איסור הנאה:

הלכה טז

ומותר ליתן לתוכן שכר או ציר וכו'. שם פסק כרב דאמר ואינו צריך לכלום כלומר אין צריך שום הכשר קודם כדי לתת בתוכה שכר אבל אחרי כן עדיין צריך הכשר בשכר אבל במוריס וציר אין צריך עוד הכשר כדאמרו שם בברייתא וז"א ומותר ליתן היין וכו':

הלכה יז

הלוקח כלים חדשים וכו'. כבר נתבאר:

וכן כלי שנתנו בו יי"נ וכו'. פ' השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ע"ד:) ת"ר הגת והמחץ והמשפך של עכו"ם רבי מתיר בניגוב וחכמים אוסרים ע"כ. וא"כ יש תימה בדברי רבינו איך כתב וכן כלי שנתנו בו יין נסך ואין מכניסו לקיום כגון כלי שחושף בו או המשפך וכיוצא בו משכשכו במים ודיו הא אמרו בגמרא בברייתא דשוה מחץ ומשפך לגת ולרבנן דפסק לקמן כוותייהו בעי עירוי ואפילו לרבי ניגוב בעינן. וכ"ת דהכא איירי במחץ ומשפך של ישראל שמודד העכו"ם ובברייתא איירי בשל עכו"ם דבליע טובא וכמו שחילקו התוספות, זה א"א חדא דהכא בכלים הנלקחים מן העכו"ם עסקינן ועוד דא"כ גבי גת למה הצריך הכשר גדול הא בגמרא הושוה למשפך ואי גבי גת איירי רבינו לקמן בגת של עכו"ם א"כ אפילו משפך נמי גם כן וזה החילוק מגת למשפך מאין יצא לו. וי"ל דרבינו הוקשה לו דבפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ג:) אמרו גבי פרזק רופילא אנס הני כובי מפומבדיתא רמא בהו חמרא וכו' אתו שיילוה לרב יהודה אמר דבר שאין מכניסו לקיום הוא משכשכן במים והם מותרין ע"כ. הרי דכל דבר שאין מכניסו לקיום בשכשוך סגי וה"ה למשפך ולמחץ. ולכך נ"ל לומר ודאי דאידחיא לה הך ברייתא גבי מחץ ומשפך משום דשם (דף ע"ה) בפרק השוכר אמרו בעו מיניה מרבי אבהו הני גורני דארמאי וכו' אמר להו רבי אבהו תניתוה הרי שהיו גיתיו וכו' הדפין והעדשין והלולבין מדיחן וכו' והביאה רבינו לקמן בפרק זה וסבור רבינו דמכח הך ברייתא דקאמר דכלי הגת בהדחה סגי אידחיה לה ההיא דקאמרה דמחץ ומשפך בעי ניגוב דהא כלי הגת הם ובשלמא גבי גת לא אידחיה לה דכיון דמצינו דמתניתין אמרה נמי בגת של אבן וכו' ושל חרס שהוא אסור אע"פ שקילף לית לן למידחיה לברייתא ולמתניתין מקמי הך דהכא וכמ"ש רש"י ז"ל דקמו רבנן בתראי ופשטו הלכתא כותיה דזה אין נראה לו לרבינו אלא נראה לו דגבי גת יש לחלק כמו שחילק הרא"ש ז"ל דכיון שהוא דורך בו נכנס היין הרבה מפני כובד הדריכה ולכך ודאי אסור משא"כ בשאר כלי הגת ומפרש עדשים כפי' ר"ת ולא כפי' רש"י ז"ל שפירש שהוא הגת ובכי הא הך ברייתא ומתניתין דגת של אבן

א"ש אבל ברייתא גבי מחץ ומשפך אידחיה לו זה הכריחו לרבינו מפני הך ברייתא ועוד שראה דברי רב יהודה דאמר התם בפרק אין מעמידין שהבאתי. זה נ"ל לדעתו ז"ל:

הלכה יח

כוס של חרס ששתה בו העכו"ם וכו'. פרק אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ג:) כסי רב אסי אסר וכו' (עיין בכ"מ) איכא דאמרי פעם ראשון ושני כ"ע ל"פ דאסיר וכו' והלכתא פעם ראשון ושני אסור שלישי מותר ע"כ. ופרש"י ז"ל פעם ראשון דכ"ע לא פליגי דאסיר דאיידי דרכיכי בלעי ואסירי עד שימלאה מים שלשה ימים וכדאמרן ע"כ. וזהו פירוש הראב"ד ז"ל בהשגות וכבר דחו התוס' פירוש זה וכן רבינו ז"ל דחאו בתשובתו לחכמי לונ"ל ופירש הוא כך אי שתי בהו עכו"ם כמה פעמים והדיחו פעם ראשונה כ"ע לא פליגי דאסיר כ"פ בפעם וכו' ופסק כדפסקו בגמרא דתלתא זימני בעינן ובאמת שלשון אי שתי עכו"ם פעם ראשונה משמע דפעם ראשונה דבק עם השתים שהזכיר קודם והוא מחוור יותר לפי' רש"י ז"ל אבל רבינו אפשר דמפרידו ולא קאי אלא אהדחה שהיא בכח כדפרישית והראב"ד ז"ל בהשגות לא נראה לו שרבינו גורס כגירסתנו דכפי גירסתנו משמע ליה הפירוש פשוט כפרש"י אלא משמע ליה דגריס הכי אם הדיחו פעם אחת כ"ע ל"פ וכו' ולא גריס אי שתי עכו"ם והוזכרה ההדחה בגמרא בפירוש ומפני זה כתב אין זו הגירסא אצלנו וכו' וכבר יישבתי דעת רבינו וכן פירשו התוס' בשם ר"ת:

והוא שהיה מצופה באבר וכו' אבל של חרס צריך הדחה וכו'. כתב הראב"ד ז"ל בהשגות שבוש גדול הוא זה אטו מעיקרא לאו בהדחה קאמר ע"כ. ויש ליישב דברי רבינו דה"ק אבל של חרש א"צ אלא הדחה אחת דטפי בלע מצופה באבר יותר מהיכא שאינו מצופה. וא"ת הא רבינו כתב לקמן בהפך שהרי כתב כלי חרס השועים באבר וכו' ואם יש בהם מקום מגולה של חרס וכו' אסורים מפני שהם בולעים משמע דכשהוא של חרס הוא בולע יותר וכבר הוקשה זה בעיני הרב"י ותירץ דהתם מיירי כשהם מצופים באבר והוא חלק וז"ש שוע ולהכי בלע טפי כשהוא של חרס בלא אבר אבל הכא לא קאמר שוע אלא קאמר מצופה שר"ל שאינו חלק והיינו כעין מזופת שאמר אח"כ שהיא חפוי שאינו חלק. ולענ"ד בהא ודאי האבר הוא בולע פחות מהחרס דהוא דומה למתכת כדאמרו בגמרא דרצו להתיר מאני דקוניא בפסחא אע"פ שכלי חרס אסורים וא"כ ודאי שהאבר בולע פחות ממה שבולע החרס וא"כ מה לי שיהיה חלק או יהיה מחופה כעין הזפת. לכנ"ל לתרץ דשוע לא מיקרי אלא כשאין בו סדקים ובקעים כלומר מקום מגולה קצת שאינו מחופה דאז ודאי לא מיקרי שוע. וראיה לדבר דבגמרא שם אמר כי אית בהו קרטופני לא תיבעי לך דודאי בלעי ואסירי כי תבעי לך דשיעי. ורבינו נראה שמפרש קרטופני

שר"ל מקום מגולה שיש בו בקעים שהם קצת מגולים ואינם מחופים ומדקאמר בגמרא כי תבעי לך דשועי משמע דהיכא דאית בהו קרטופני לא מיקרי שיעי ולכן כשכתב רבינו השועים ר"ל שאין בהם סדקים ובקעים ואין בהם מקום מגולה וכשיש בהם מקום מגולה לא מיקרי שיעי. וז"ש

רבינו ואם היה בהם מקום מגולה וכו'. והשתא א"ש מ"ש רבינו למעלה מצופה באבר ר"ל בלא שיע אלא הם מצופים ואית בהו סדקים ולכך ודאי הני בלעי טפי מחרס מפני שכיון שיש בהם סדקים מחמת הסדקים אשר בהם נכנס היין שם וקשה לצאת מהם ולכך ודאי בעי שלש הדחות. זה נ"ל ליישב דבריו ז"ל:

הלכה יט

אם היו לבנים וכו'. שם אמר רב זביד הני מאני דקוניא וכו' (עיין בכ"מ) ופי' רבינו קרטופני מקום מגולה ופסק כרב זביד לחומרא: **כלי** נתר אמרו בגמ' דאין בהם טהרה עולמית ונראה שרבינו סובר כהראב"ד דלא מהני יישנן י"ב חדש ולכך כיון שהזכיר ירוקין שיש בהן נתר כדאמרינן בגמרא דהן אסורין כ"ש היכא שכולן נתר דאסורין:

ויראה לי שאין הדבר אלא כשכנסו וכו'. כלומר בכלים העשויים להכניס בהם לקיום וכו'. ועיין בב"י ז"ל שפירש שם פירוש אחר:

הלכה כ

גת של אבן ושל עץ וכו'. פ' השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ע"ד:) במשנה גת של אבן שזפתה עכו"ם וכו' (עיין בכ"מ) ובגמרא ת"ר וכו' עד אומרו ואם היו מזופתין אסורין והבאתיו למעלה והקשו והא תנן גת של אבן שזפתה עכו"ם מנגבה והיא טהורה ותירצו מתני' דלא דרך בה ברייתא דדרך בה ע"כ. והשתא מ"ש גת של אבן ושל עץ שדרך בה היינו ברייתא דשל אבן ושל עץ ינגב דאוקמוה דדרך בה או גת של אבן שזפתה היינו מתני' אבל בשל עץ שזפתה הלכה כחכמים דיקלוף את הזפת ובגת של אבן שזיפתה ודרך בה אסורה היינו ברייתא דקאמרה ואם היו מזופפין כו' אוקמוה דדרך בה וז"ש גת של אבן מזופפת וכו' או גת של עץ זפותה וכו':

ומ"ש ארבע פעמים. שם בגמרא אמרו בפומבדיתא מתנו בי רב אמרו משמיה דרב תלת ארבע ושמואל אמר ארבע חמש ולא פליגי כלומר רב ושמואל מר קא חשיב וכו' וז"ש רבינו ארבע פעמים כלומר ברטיבתא אבל ביבשתא כיון שכתב שהקדים מים תחלה ע"כ הם חמש ולא הוצרך להזכיר שהרי אם יטיל מים ואפר ואח"כ מים לבד הרי ג' א"ו צריך להטיל מים ואפר ומים ואפר וכיון שכן ע"כ לנקות האפר צריך להטיל מים אח"כ שהם מים ואפר ומים ואפר ומים ולכך בכתבו מקדים המים תחלה הרי הוזכר החמש פעמים.

ודע שזה האיסור של הזפת כלומר גת שזפתה אין אנו יכולים לפרש בדברי רבינו שהוא כמו שפירש רש"י ז"ל שהוא משום דאורחא למיהב ביה חמרא פורתא לעבורי קוטרא דזיפתא דאם כן איך כתב רבינו למעלה דבכלים חדשים מזופתים דבהדחה בעלמא סגי להו הא אורחא למירמא בהו פורתא דחמרא ואם כן אמאי מותרים בהדחה הא הכי בעי ניגוב בגת של אבן ובשל עץ קליפה. לכך נראה דטעמא לא הוי אלא דילמא אחר שזפתה נשתמש בה והזפת בולע טובא וכיון שאינה חדשה לא מינכרא ולכך אסורה אבל כשהיא חדשה מינכרא שלא הטיל בה היין כלל ואי משום חמרא דזרק בזפת הא אמרי רב הונא דהוי כזורק מים לטיט. וא"ת אי חיישת משום דנשתמש בה אם כן מה לי של אבן מה לי של עץ בשלמא אי חיישת לחמרא דזיפתא הא יש חילוק שבשל עץ בעי זיפתא טובא ושדי חמרא טובא אבל אי אמרת משום דנשתמש אח"כ מאי שנא. וי"ל דשל עץ כיון דאיכא בה זפת טובא דהזפת הוא הבולע אבל של אבן כיון דליכא כ"כ זפת לא בלע כל כך ורש"י ז"ל שמפרש משום חמרא דזיפתא לא פליג אדרב הונא דאמר כזורק מים לטיט דאפשר דרב הונא נמי מודה הכא משום דאין ישראל עומד על גביו וכי קאמר הכי הוא בישראל עומד על גביו כדאמר התם אבל היכא דאין ישראל עומד יש לחוש דרמי חמרא טובא יותר ממה שצריך הזפת ולכך אסור. א"נ י"ל כמו שתירץ הר"ן בפ' אין מעמידין דאע"ג דדבר שאין מכניסו לקיום בשכשוך סגי מ"מ גת וכלי גת החמירו בהם שתשמישן בשפע וכמו שהאריך שם מיהו מחץ ומשפך כתב רבינו לעיל דבהדחה סגי מכח ההיא ברייתא שכתבתי לעיל אבל בגת לא מצינו שיחלוק הברייתא דעדשים אינו מפרש גת כפי' רש"י וכמ"ש לעיל:

הלכה כא

ואם יישנה י"ב חדש וכו' או נתן בה מים שלשה ימים מעת לעת וכו' לא נאמר יקלוף וכו'. בהשגות א"א אומר אני לג' ימים וכו'. ונראה שכוונתו להשיג על רבינו במ"ש דלא בעינן קליפה דאין הדין הוא כך אלא היכא דאיכא ג' ימים בעינן נמי קליפה קודם. וא"ת אי איכא קליפה למה בעינן ג' ימים הא אמרו במתני' יקלוף את הזפת דבהא לחוד סגי ולא היה לו להר"א ז"ל לומר אלא אומר שאין ג' ימים מועיל אלא קליפה ומדקאמר אומר אני לשלשה ימים וכו' משמע מלשונו דעם הקליפה בעינן ג' ימים. י"ל דאה"נ וטעמא משום דאיהו מפרש דמאי דקאמרי רבנן יקלוף את הזפת ר"ל ואח"כ ינגב כדפירש הרא"ש ז"ל ולכך כיון שצריך לעשות עכ"פ תיקון אחר הקליפה קאמר דעם הג' ימים בעינן קליפה כלומר אם רצה לעשות במקום הניגוב ג' ימים אינו מועיל לו אלא צריך עמו קליפה וה"ה אם עושה עמו נגוב דסגי. וביאור דבריו במ"ש שאין המים נכנסים ר"ל שטעם

העירוי הוא שהמים נכנסים שם בכלי ומבטלים טעם היין אבל בשיש זפת אין נכנסין שם ואחר ג' ימים המים חוזרים כמו שהיו ולא נשאר בכלי מים כלל. ובספר אחר מצאתי בהשגת הראב"ד ז"ל שאין המים נכנסים ונבלעים שם אלא לאחר כמה ימים נמצאו ג' ימים חסרים. וביאור דבריו לפי זאת הנסחא הוא דכשלא יש זפת מיד נכנסים המים תוך הכלי והם ג' ימים שם ומפליטם אבל עתה אין נכנסים שם אלא אחר יום או חצי יום ונמצא שלא היו כל הג' ימים המים תוך הכלי אלא הם חסרים דהוי כהם שני ימים וחצי שהמים נבלעים בכלי וי"א אף לשנים עשר דהוי קטרי כלומר דהזפת הוא כמו קיטרי ולכך צריך להסירו:

הלכה כב

גת של חרס וכו'. בהשגות א"א זה שבוש כו'. דוק מה שהבין כ"מ הוא מחוור דאין לומר שבוש על מ"ש תחלה בהשגה ראשונה אומר אני וכו' דמשמע דאינו אלא סברא בעלמא. אבל נראה כוונתו להשיג על רבינו מ"ש אע"פ שקלף את הזפת וכו' עד שיחם דמשמע דאיירי אחר שנקלף הזפת דצריך שיחם עד שירפה הזפת דכן משמע מרהוט לשונו ועל זה השיג דכיון דכבר נקלף הזפת איך אמר עד שירפה הזפת הלא אין כאן זפת לכך אמר הר"א ז"ל דצריך לומר שיתרפה הזפת אם היה שם כלומר דאע"ג דאין שם זפת שכבר נקלף צריך שיכניס בו גחלים עד שאם היה שם הזפת היה מתרפה ומ"ש שיכניס בו גחלים רבותא אשמעינן דאע"ג דלעיל בפרק י"א משמע דלא סגי אלא שיחזיר לכבשן האש ולא סגי קינסא בגמרא הכא סגי בקינסא כיון שכבר נקלף הזפת. ועדיין קשה אמאי לא פריש הר"א ז"ל דברי רבינו דעד שירפה הזפת ר"ל קודם שיקלוף הזפת ונראה משום דמשמע שיחם האש שכתב רבינו דהיינו קינסא ולא הוי חזרה לכבשן האש מדלא קאמר שיחזור לכבשן האש וכיון דקינסא קאמר רבינו דשרי ודאי דאיירי אחר שנקלף הזפת:

הלכה כג

משמרת של יין וכו'. פ' השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ע"ה) הני רווקי דארמאי וכו':
ואם היו אחוזות וכו'. זהו פירוש למה שאמרו שם בצבתא וכו' ורש"י ז"ל פירש מין גמי וכו':

הלכה כד

כלי הגת וכו'. שם ברייתא הרי שהיו גיתיו וכו' ופסק כרבנן דלא כרשב"ג דאמר מגת לגת וכן פסק כר"י וכרשב"ג בשם ר"י משום דמשמע ליה דלא פליג את"ק:

הלכה כה

בזמן שהיתה א"י וכו' בזה"ז אין לוקחין יין וכו'. פ' אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ט) ת"ר אין לוקחין ימ"ח מח"ג בסוריא וכו' וכולן אם נתארח אצל בעה"ב מותר וסובר רבינו דלא אמרו אלא למעוטי א"י אבל כ"ש ח"ל. אבל הראב"ד ז"ל בהשגות נראה שסובר דלא אמר סוריא אלא מפני שהיו חשודים אבל שאר המקומות שאינם חשודים לא ולכך כתב בהשגות א"א זו אינה משנה וכו':

פרק יב

הלכה א

כיצד היא הנגיעה וכו'. הך שאוסר ודאי הוא אפילו בהנאה שהרי רבינו כתב למעלה בריש פי"א דבכ"מ שהזכיר אסור אם היה אותו עכו"ם עובד ע"ז הוא אסור בהנאה ואמר שכ"מ שהזכיר עכו"ם סתם ה"ז עובד ע"ז וא"כ כיון דהך עכו"ם על הסתם הוא עובד ע"ז ודאי דהוי אסור בהנאה וא"כ קשה דאיך כתב בשאר איבריו דבשלמא פיו א"ש מההיא דקדח במנקת אבל אבר אחר שמרבה מהו אם הוא רגל הא הרגל אינו אוסר אלא בשתיה והרב"י הניח דבריו בצ"ע ואולי רבינו מרבה אצבעות היד אפילו אצבע אחת וקרי איבריו לכל האצבעות:

בין בשאר איבריו שדרכן לנסך בהן וישכשך וכו'. בהשגות א"א זה המחבר לא בא לפרש אלא לסתום וכו'. ולכאורה נראה שהם דברי רבינו אבל נ"ל דכוונתו להשיגו במ"ש לא נאסר היין דמשמע לא נאסר כלל לא בהנאה ואפילו בשתיה לא נאסר לזה אמר דדבר זה לשון סתום שהיה לו לפרש דבשתיה אסור דא"א לומר דבשתיה מותר דאטו כשפשט ידו מי לא נגע ביין וכיון שנגע ביין א"כ ודאי שראוי לאוסרו בשתיה אלא אין פי' המעשה כשאמר נקטוה לידיה להתירו בשתיה אלא שלא ישכשך ויאסור אותו בהנאה אבל לעולם בשתיה אסור וא"כ היה לו לפרש שבשתיה אסור. ויש ספר אחר שאין כתוב בדברי רבינו וישכשך אלא לשונו הוא כך כיצד היא הנגיעה שאוסר בה העכו"ם וכו' בין בשאר איבריו שדרכו לנסך בהן אבל אם פשט ידו וכו', ואם נוסחא זו נזדמנה לו להראב"ד ז"ל בדברי רבינו אפשר לפרש השגתו דלמה לא הזכיר השכשוך בדבריו דאטו התם כשפשט ידו לא נגע ואפילו הכי לא אסרוהו ולא כך אמר תפשו את ידו כדי שלא ישכשך ואסור בהנאה א"כ משמע דהשכשוך הוא האוסר ולא הנגיעה ולמה לא פירש אע"פ שכבר רמזו בדבריו במ"ש ולא ינידה מ"מ הרבה סתם שבענין הנגיעה כשהזכיר

כיצד היה הנגיעה שם היה לו להזכיר. כך יש לפרש דברי השגתו אבל נ"ל שהספר הכתוב בו וישכשך הוא העיקר ופי' השגת הראב"ד ז"ל כמ"ש:

וכן אם אחז כלי פתוח של יין וכו'. זה יצא לו לרבינו ממ"ש בגמרא פ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף ס') אמר רב פפא עכו"ם אדנא וישראל אכובא חמרא אסור מ"ט כי קאתי מכח עכו"ם קאתי ישראל אדנא ועכו"ם אכובא חמרא שרי ואי מצדד צדודי אסור ופי' רש"י ז"ל בלישנא אחרינא אפילו חסרה נמי דכיון דמקרקש בכוונה ה"ל כחו בכוונה ואסור [בשתייה] ע"כ. וכי תימא מנא ליה לרבינו ז"ל שלא הגביהו דילמא דהגביהו ושכשך וי"ל דמשמע ליה לרבינו שאפילו אינו מגביהו וכ"כ לקמיה עכו"ם שהיה אוחז הכלי בקרקע וכו' והזכיר בקרקע כלומר אפילו שאינו גבוה מן הארץ. ויש לתת הכרח לדבריו דקשיא ליה למה הזכיר בגמרא ישראל אכובא חמרא אסור כדהקשה הרשב"א ז"ל דהאי ישראל אינו עושה כלום ולא הי"ל אלא עכו"ם אדנא. לכך נ"ל לרבינו שהזכיר ישראל אכובא לומר דעכו"ם אכובא שהזכיר אח"כ הוא דומה לזה וכי היכי דהך ישראל אכובא הוא בין שהוא הכלי בקרקע בין שאוחז הכלי בידו ה"נ עכו"ם אכובא דבסמוך הוי כה"ג ולכך הזכירו לדמות לנו עכו"ם אכובא. ובהשגות א"א והוא שנתז מן היין ע"כ. כלומר שהשכשוך יהיה גדול שנראה שניתז מן היין לצד חוץ ואפשר שרבינו יודה בזה ולא סגי בשכשוך כל דהו:

הלכה ד

כלי סתום מותר לטלטלו העכו"ם וכו'. שם האי עכו"ם דדרי זיקא וקא אזיל ישראל אחוריה מליא שרי דלא מקרקש חסירה אסיר דילמא מקרקש כובא מליא אסור דילמא נגע חסירה שרי דלא נגע רב אשי אמר זיקא בין מליא בין חסירה שרי מאי טעמא אין דרך ניסוך בכך ע"כ. וכתב הרב"י ז"ל שרבינו מפרש דרב אשי קאמר אין דרך ניסוך בכך כלומר בסתום אבל בפתוח יש דרך ניסוך וזה הוא דבר תימה דא"כ סברות רב אשי ורב פפא הם הפוכות דר"פ קאמר דפתוח אין שכשוך משום דלא ניחא ליה בקרקושיה כדפירש"י ז"ל ובסתום יש קרקוש ורב אשי קאמר איפכא דבפתוח יש קרקוש ובסתום אין קרקוש ועוד דאי בפתוח יש קרקוש למה כתוב בפתוח ואם היה סתום מותר הא א"א בלא קרקוש מעט כדפרש"י ז"ל וא"כ הי"ל אסור. אח"כ ראיתי מ"ש סי' קכ"ה ורצה להמלט מכל זה שמפרש דרב אשי מודה לר"פ במאי דקאמר כובא חסירא שריא אבל הוא סובר דטעמא דשרי בכובא חסירא משום דאין קרקושו רב אבל נוד חסר קרקושו רב ולכך אסור ולכך כתב דבכובא חסירא שרי שקרקושו מעט ואמר אא"כ שכשכו כלומר שאם הקרקוש הוא רב ודאי דאסיר:

הלכה ו

בא היין מכחו של עכו"ם וכו'. עובדא דר' יוחנן בן ארזא (דף נ"ח) ואמר לא צריכא דקא מוריק אורוקי והוה ליה כחו שלא בכוונה ואפילו מאן דאסר מודה בהא דע"כ לא פליג משום דסבר דנסכיה בכוונה דאמר רבנן כי הני שיכרא קא שתו אבל אי הוי שלא בכוונה מותר:

הלכה ז

נכנס העכו"ם לבית או לחנות וכו'. שם (דף נ"ז:) ההוא עובדא דהוה במחוזא אתא עכו"ם עייל לחנותא וכו'. ובהשגות א"א זה המעשה של עכו"ם וכו'. ואם כוונתו להשיג על רבינו למה הזכיר כאן נגיעה ולא הזכיר שכשוך כבגמרא שכשך ביה אין זו השגה כלל דהא כבר הזכיר רבינו בתחילת הפרק שהנגיעה שיגע וישכשך וא"כ לא הוצרך לבארו כל פעם ואם היינו אומרים שנזדמנה הנוסחא למעלה להר"א ז"ל שלא היה כתוב בה וישכשך כמו שכתבתי הוה אתי שפיר השגה זו ג"כ שהשיג עליו שהיה לו להזכיר השכשוך אבל כבר כתבתי שהעיקר הוא כספרינו שכתוב בדברי רבינו וישכשך. ולכך נ"ל לפרש לשון השגה זו כך דכוונתו להשיג לטעם רבינו שאמר שהרי ליין נתכוון משמע דטעמו הוא שכיון שהיה מכוין לבקש יין א"כ נוגע בכוונה איקרי ולזה השיג עליו שבגמרא אמרו ששכשך ואמר האי לאו חמרא הוא כלומר שעם שהכיר בו שהוא יין שכשך וא"כ ל"ל הך טעמא דהרי נתכוין ליין הא אע"פ שהכירו שהוא יין שכשך ולמה לי הך טעמא:

הלכה ט

עכו"ם שנפל לבור של יין וכו' הרי זה מותר בהנאה. כל אלו שהזכיר רבינו משנה שם (דף ס':) ומדדו ביד לא הזכיר דס"ל דאסור מאחר דלא הוזכר במשנה ועיין בב"י ז"ל דשם ביאר טעמו:

או שנטל חבית וזרקה בחמתו וכו' הרי זה מותר בהנאה בלבד וכו'. שם במשנה נטל את החבית וזרקה בחמתו לבור זה היה מעשה והכשירו ובגמרא אמר רב אשי כל שבזב טמא בעכו"ם עושה יי"נ וכל שבזב טהור בעכו"ם אינו עושה יי"נ איתיביה רב הונא לרב אשי נטל את החבית וזרקה בחמתו לבור זה היה מעשה בבית שאן והכשירו בחמתו אין שלא בחמתו לא התם דקא אזיל מיניה ומיניה ע"כ. ומפרש רבינו דמאי דקאמר במשנה הכשירו ר"ל בהנאה אבל בשתיה אסור ויש לו הכרח מן הגמרא דאי ס"ד דהך הכשירו הוי אפילו בשתיה א"כ מאי מקשה גמרא לרב אשי נימא דשלא בחמתו ודאי דאסור בשתיה ומותר בהנאה. ומ"מ לק"מ דבמאי דקאמר רב אשי דמה שבזב טהור אינו עושה יי"נ הכא נמי הזריקה שבזב טהור אינו עושה יי"נ לאוסרו בהנאה דהא מותר בהנאה

ואינו אסור אלא בשתיה וסתם יי"נ אינו אלא אפילו איסור הנאה ובשלמא אם היינו מפרשים הכשירו בהנאה אבל בשתיה אסור דייקינן שפיר הא שלא בחמתו אסור אפילו בהנאה דאי בשתיה אפילו בחמתו נמי אסור א"ו דהוא אסור אפילו בהנאה ולהכי פריך שפיר דהא קאמר אינו עושה יי"נ והא הכא דאסור אפילו בהנאה. וכ"ת לדחות זה דאע"ג דאנו מפרשים הכשירו אפילו בשתיה מ"מ פריך שפיר דאינו עושה יי"נ משמע כלל אפילו בשתיה וראיה לדבר דלעיל גבי מימרא דרב דאמר תינוק בן יומו עושה יי"נ כלומר לאסור בשתיה בלבד הקשו מברייתא דקטנים אינן עושין יי"נ ואמאי לא שני התם דאינו עושה יי"נ לאוסרו בהנאה אלא ע"כ אית לך למימר כדתירצו שם התוס' דאינו עושה יי"נ משמע אפילו בשתיה א"כ ה"נ נימא הכי. י"ל דאין זו ראיה דהתם פרכינן לרב דהוא קרא לאיסור שתיה יי"נ וא"כ כיון דהוא קאמר דלשון יי"נ משתמע על שתיה להכי פריך ליה דה"ק ברייתא דאינו עושה יי"נ דמשמע דאינו עושה אפילו בשתיה אבל לרב אשי אין פירכא כלל דר"א אמר לך דהוא אינו קורא יי"נ אלא אפילו איסור הנאה, זה טעמו של רבינו ז"ל והוא הגון. ומ"מ יש לתמוה עליו למה לא הזכיר דקא אזיל מיניה ומיניה דר"ל כשזורק החבית לבור מלא יין והוא זורקה סמוך לבור דאז נוגע בחבית ליין שבבור אבל אם זורקה מרחוק ודאי דאינו נוגע כלל ואפילו שלא בחמתו מותר ומדסתם רבינו זרקה בחמתו יש לטעות בדבריו דבשלא בחמתו כל זריקה אסורה והא ליתה דמותרת היא בשלא קא אזיל מיניה ומיניה. ונראה דהוא ז"ל דחה דברי רב אשי כמו שדחוהו בהלכות שלא הביאו דבריו וכן כתב הרב כ"מ. וא"ת לדעת רבינו שמפרש הכשירו שהוא בהנאה א"כ תימה אמאי לא אמר ימכר כמ"ש ברישא דהא מכח קושיא כי הך איתותב רבא לעיל גבי אגרדמים (דף נ"ח) שאמרו שם מאי לאו דהך אסרו הוי בהנאה ודחו לא בשתיה והקשו אי הכי ליתני ימכר כדקתני סיפא חרם עכו"ם וכו' זה היה מעשה ואמרו ימכר תיובתא דרבא תיובתא ע"כ, הרי דלא איתותב רבא אלא משום דשאני סיפא מרישא ה"נ לימא ימכר. וי"ל דאי מאי דמקשה גמרא התם הוא למה הזכיר לנו ב' חלוקות בא' אמר ימכר ובא' אסרו לייערבינהו וליתנינהו ומדפלגינהו בתרי בבי משמע דשינוי הלשון בדיוק הוא אבל הכא לא מצית למיפרך ליערבינהו משום דברישא פליג ר"ש והכא מודה דלא אשכחינן דפליג הוא בהא כלל ואפשר דיודה בה ולכך לא עירבם התנא. ובהשגות א"א זה שבוש שהרי אם זרקה בחמתו וכו'. ביאור דבריו שהוא מפרש הכשירו אפילו בשתיה והוא תופס כללא דרב אשי להלכתא ולכך השיגו דהיכי קאמר דבחמתו אסור בשתיה דאפילו מיניה ומיניה מותר בשתיה ואם זרקה ממש כלומר השיגו שהיה לו לפרש שאם זרקה ממש אפילו שלא בחמתו מותר וכבר ביארתי דעת רבינו:

הלכה י

חבית שהיה נקב בצדה וכו'. בפ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ט:) ההיא חביתא דחמרא דאשתקיל לברזא וכו' (עיין בכ"מ) אמר רב יימר כתנאי חבית שנקבה בין מפיה בין משוליה וכו' ומוקי רב פפא כרבי יהודה דאמר מפיה ומשוליה טמאה מצדיה טהורה מכאן ומכאן ע"כ. וכתב רש"י ז"ל דלית הלכתא כר"פ משום דקים ליה כיחידאה ורבינו סובר דהלכתא כר"פ ואע"ג דקי"ל כרבנן ור"פ קים ליה כר' יהודה סובר רבינו שלא אמר כן רב יימר אלא ללישנא קמא דר"פ דקאמר כל דלהדי ברזא חמרא אסור וכו' דהיינו ממש כסברת ר' יהודה אבל ללישנא בתרא דאמר עד הברזא חמרא אסיר אי אפשר לומר כן דא"כ אפילו כר' יהודה לא אתיא דהא ר' יהודה אמר מצדיה טהורה מכאן ומכאן ור"פ מחמיר יותר וכדהקשו התוס' אלא סובר רבינו שע"כ ללישנא בתרא אין לדמות יי"נ לתרומה ור"פ אתי אפי' כרבנן דע"כ לא קא אמרי רבנן התם דאסור אלא בתרומה אבל הכא אין להחמיר כ"כ דודאי זה לא נתכוון לניסוך וכדכתב הרא"ש ז"ל וא"כ די לנו שנאמר עד הברזא משום דאתי מכחו שעד שם הוא יוצא לולי ידו. וא"ת אמאי לא נאסר כאן שאר החבית כלומר מה שלמטה מפני התערובת שהרי נתערב מה שלמטה עם מה שלמעלה ולקמן כתב רבינו גבי כלי שיש בו ב' חוטמין וכו' משיפסוק העכו"ם יחזור היין שישאר בחוטם לכלי ויאסר כל מה שישאר בו שהרי בא היין מכחו הרי מבואר שם שנאסר הנשאר בכלי מחמת שנתערב היין שנפל מן החוטם שנאסר מפני שבא מכחו שבפיו לתוך הקנישקנין. וי"ל שודאי כיון שאין החבית מתנדנד לא נתערב מה שלמטה עם מה שלמעלה ולכך לא אסיר מה שלמטה אבל גבי קנישקנין כיון שמה שהיה בחוטם עלה שם דרך עליה א"כ כשנופל מפיו לקנישקנין הוי כזורק לתוכו יי"נ דאז ודאי מתערב בכולו כיון שלא נפל שם בנחת. והר"א ז"ל בהשגות השיג על רבינו מהתוספתא דאמרו מי שקרא שם לשולי החבית לא ישתה ואע"ג דאין מתנדנד שם החבית וכל אחד במקומו עומד כמו הכא ואפ"ה אסור. וי"ל לדעת רבינו דשאני גבי תרומה דהכא יש להקל יותר מפני שלא נתכוון לניסוך וכמו שאמרנו למעלה:

הלכה יא

מינקת כפופה שעושין אותה ממתכת וכו' ובא העכו"ם והניח אצבעו ע"פ המינקת וכו'. פ' השוכר (דף ע"ב:) ההוא גברא דאסיק חמרא בגישתא ובת גישתא אתא עכו"ם אנח ידיה (אגישתא אסריה רבא לכולי חמרא) א"ל ר"פ לרבא וכו' במאי בניצוק שמעת מינה נצוק הוי חיבור שאני התם דכולי חמרא אגישתא ובת גישתא גריר ע"כ. ויש לתמוה על רבינו כיון שהוא פסק דניצוק הוי חיבור למה כתב הטעם מפני דכולי חמרא אגישתא

ובת גישתא וכמו שאמר שהכל היה יוצא וכו' לימא טעמא משום ניצוק דאי אמר הך טעמא מגישתא ובת גישתא וכו' לא אמרו כן אלא לדחויי דניצוק לא הוי חיבור אבל לדידן לא צריך. וכן יש להקשות גבי קנישקנין שכתב רבינו כלי שיש בו שני חוטמין וכו' דאמאי שרי וכיון דהוא ז"ל פסק דניצוק הוי חיבור תיתסר משום ניצוק ואפילו יקדים הישראל ויפסוק תיתסר והתוס' ז"ל פירשו דההיא דקאמר דקנישקנין שרי סבר דניצוק לא הוי חיבור אבל לרבינו דפסק דניצוק הוי חיבור קשה. מיהו בההיא דקנישקנין יש לתרץ דרבינו סבור דאין ניסוך בפה ולא נאסר שם מטעם ניסוך כמו שנבאר בהלכות ולכך התם לא אסור אלא עד שהשליך היין שבחוטם לכלי שאז נאסר מפני שבא מכחו ולכך כל זמן שלא השליכו אין כאן ניסוך כלל ואין כאן איסור אבל בהך דמינקת קשה. וכן יש להקשות לעיל גבי חבית שהיה נקב וכו' שכתב שם שתחת הנקב מותר בשתיה דתיתסר מטעם ניצוק דאדרבה עדיף מניצוק שהוא חיבור וכמו שהקשה הר"ן, ואין לתרץ דע"כ לא אמרינן ניצוק הוי חיבור אלא כשהיין נאסר מחמת מגע אבל הכא גבי מינקת וגבי חבית שהיה נקב בצדה דלא נאסר מחמת מגע שהרי אין כאן שכשוך ולא נאסר אלא מפני שבא מכחו לא אמרינן ניצוק חיבור וכן תירץ הרב"י ז"ל בסי' קכ"ד, דזה א"א דהרי רבינו פסק בעכו"ם המערה היין מן הכלי דאע"ג דלא נאסר מה שבכלי מטעם כחו שהרי במאי דנפיק לברא גזרו רבנן ובמאי דלא נפיק לא גזרו מ"מ מטעם ניצוק נאסר וכמ"ש הרב"י ז"ל בסי' קכ"ה הרי שאפילו בכחו אסרינן ליה מטעם ניצוק. ונ"ל דיש לחלק בין כחו לכחו דהך כחו דהכא לא הוי ממש בא מכחו אלא נקרא בא מכחו שאם זה לא היה משים ידו היה יוצא הכל אבל עכו"ם המערה הוא בא מכחו ממש שהוא מערה מן הכלי לתוך כלי אחר ולכך יש להחמיר בההוא כחו אפילו בניצוק דידיה אבל בהך כחו דגרוע לא מחמרינן בניצוק דידיה וכן דקדק רבינו בדבריו שכתב ונמצא הכל כבא מכחו משמע אין זה בא מכחו ממש אלא כבא מכחו. והוצרך רבינו לחלק חילוק זה מפני דקשיא ליה דאלת"ה היכי אמרינן דעד ברזא אסיר ואידך שרי דמשמע ליה לרבינו דהך שרי ר"ל לגמרי אפילו בשתיה וא"כ אמאי לא נאסר מטעם ניצוק אלא ודאי יש לחלק כמו שכתבתי ולפי זה יש ליישב מה שאמרו בגמרא גבי גישתא ובת גישתא שמעת מינה ניצוק חיבור אין הכוונה לומר דאי ניצוק חיבור א"ש אלא ה"ק משמע מינה שאפילו בהאי גוונא דנאסר משום כחו אמרי' ניצוק חיבור והוא דבר תימה דאיך נחמיר כל כך בכחו כי הך דאמרינן ניצוק הוי חיבור לזה תירץ לו המתרץ דודאי בכה"ג לא אמרי' ניצוק הוי חיבור אפילו למ"ד ניצוק הוי חיבור ושאני הכא דכולי חמרא אגישתא ובת גישתא וכו'. עוד יש לתרץ תירוץ השוה למינקת כפופה וקנישקנין ונאמר דרבינו

סבר כסברת התוספות דדחו התוספות דכאן כיון שאינו עולה אלא ע"י מציצה אין לומר ניצוק הוי חיבור דאין לומר ניצוק הוי חיבור אלא כשהניצוק יורד למטה משום דכל מה שלמעלה עתיד לירד למטה מאליו ולכך נחשבהו כאילו כבר ירד והוי חיבור אבל כאן מה שלמטה אינו עתיד לעלות למעלה מאליו אלא ע"י מציצה ולכך לא נאמר כאן ניצוק הוי חיבור ובהכי מתרצה הך דמינקת וקנישקנין ומ"ש בגמרא ש"מ ניצוק הוי חיבור ר"ל ש"מ שאפילו כה"ג דעתיד לעלות ע"י מציצה נאמר דניצוק הוי חיבור וזהו דבר תימה ותירץ דאפילו למ"ד ניצוק הוי חיבור לא אמרינן כה"ג ניצוק הוי חיבור אלא שאני הכא דכולי חמרא וכו' וז"ש רבינו שהכל נגרר וכו':

הלכה יב

לפיכך המודד לעכו"ם וכו'. פרק השוכר (דף ע"ב:) אמרו כי כייליתו חמרא לעכו"ם קטפי קטופי אי נמי נפצי נפוצי ופרש"י קטוף קטופי קודם שירד הקילוח לתוך כלי העכו"ם יפסיק ראש הניצוק מכלי העליון וכו', נפצי נפוצי יעמדו מרחוק ויזרקו היין לתוך כליו של עכו"ם ע"כ. ורבינו שכתב ינפץ נפיצה או יזרוק זריקה נראה שמפרש בהפך שמקטף קטופי הוא יזרוק זריקה ונפוצי הוא פסיק הקילוח. ובהשגות א"א אני אומר בשתיה ע"כ. ביאור דבריו דכי אמרי' ניצוק הוי חבור לסתם יינם הוי דוקא לאסור בשתיה אבל בהנאה מותר דלא עדיף ניצוק מחבור ובחבור קי"ל ככ"ע דסתם יינם היין ימכר כלו חוץ מדמי יי"נ שבו ועוד אבאר דעתו ודעת רבינו בפירוש בהלכות:

הלכה יג

משפך שמדד בו לעכו"ם וכו'. מה שהצריך רבינו הדחה וניגוב משום דאפילו בלא עכבת יין בעי הדחה השתא דאיכא עכבת יין מחמרינן לה טפי ובעי ניגוב:

הלכה יד

כלי שיש לו כמין שני חוטמין וכו' הרי זה מותר והוא שיקדים הישראל ויפסוק. שם קנישקנין שרי והני מילי דקדם ופסק ישראל אבל קדם ופסק העכו"ם לא ע"כ. ומ"ש ויאסור בו שהרי בא היין מכחו קשה דלמה לי טעמא דבא מכחו תיפוק ליה משום ניסוך דהא נסכו בפיו. לכך נ"ל דרבינו סובר דאין ניסוך בפה דקדח במינקת וטעם מן הניסוך לאו משום ניסוך הוא אלא משום כחו. והשתא יש לתמוה טובא למה שכתב למעלה בריש פרק זה בשאר איבריו דעד השתא לא הוה קשה לן אלא דלמה נקט לשון רבים כיון דאינו אלא הפה לבד אבל השתא דאמרינן דאפילו בפה אין ניסוך לדעתו קשה יותר ושמא יש לדחוק לשונו ולפרשו כאשר ביארתיו למעלה. ובהשגות א"א אני אומר והוא שהתחיל למשוך ע"כ. ודבריו צריכין ביאור ונראה לי ביאורם דלהראב"ד ז"ל קשיא ליה

בהך דקנישקנין דליתסר מטעם ניצוק ותירץ הוא ז"ל דכי אמרינן ניצוק הוי חיבור ה"מ מאי דאתי בההוא פתחא או בההוא ברזא אבל בהאי קנישקנין מאי דאתי בברזא דישראל לא אתי בברזא דעכו"ם ומש"ה לא הוי חיבור ע"כ תירץ הר"ן ובשמו הובא בב"י סימן קכ"ו. ולפי זה כיון שהוא סובר דטעמא דלא נאסר משום ניצוק הוא משום דאתי בההיא ברזא אבל הכא לא אתי בברזא דישראל מאי דאתי בעכו"ם והם שני דברים חלוקים א"כ צריך להתנות ודאי שיתחיל הישראל למצוץ קודם שיתחיל העכו"ם למצוץ כמו שאנו מתנים שיפסוק קודם והטעם משום דאי עכו"ם מתחיל למצוץ הרי נאסר כל היין שבכלי מטעם ניצוק ואין לומר דלא אתי בברזא דישראל מאי דאתי בברזא דעכו"ם דכיון דאין הישראל שותה הכל הוא עומד לצאת בברזא דעכו"ם וא"כ ודאי שנאסר הכל משום ניצוק ואיך יוכל הישראל למצוץ אחרי כן א"ו צריך לדעתו שיתחיל הישראל למצוץ תחלה. זה ביאור דבריו ז"ל אבל אין כאן תפיסה על רבינו כלל שהוא ז"ל אמר דאין איסור כאן מטעם ניצוק וכמו שביארתי:

הלכה טז

עכו"ם שהיה מעביר עם ישראל וכו'. כתב הרב כ"מ דרבינו גורס כדי מיל ואינו נראה כן דבהלכות מטמאי משכב ומושב פ' י"ג כתב היו חמריו ופועליו וכו' אע"פ שהפליגו יותר ממיל משמע דגריס יותר ממיל ומ"ש כדי מיל לאו בדוקא נקטיה גם מה שכתב דרבינו השמיט אוקימתא דדרך עקלתון סובר דלא נאמר זה בגמרא אלא לענין טהרות קשה דאם כן היה לו להזכיר האי אוקימתא דדרך עקלתון גבי טהרות שם בהלכות מטמאי משכב ומושב וכבר הקשה שם הרב כסף משנה כן ותירץ שבכלל מה שאמר והם מפחדים ליגע הוא נכלל זה דסובר רבינו דבא להם דרך עקלתון דאמר רבא לאו דוקא אלא כל שבא אחריהם כדרך עקלתון כיון שהם אינם רואים אותו והוא רואה אותם וא"כ התירוץ הזה עצמו נוכל לומר כאן. ועוד מבואר הדבר כאן שכתב עתה יצא לפנינו ויראה אותנו כלומר לא יבא מאחוריו אלא יבא בדרך עקלתון ויצא לפנינו. גם מה שכתב ועוד דהכא מיירי בחביות סתומות קשה דאין חילוק בין פתוחות לסתומות אלא היכא דהודיעו כדכתב הוא עצמו לקמן דבסתומות בעינן כדי שיפתח וכו' ובפתוחות אפי' לא שהא חיישינן דילמא נגע אבל כל זמן שלא הודיעו שניהם שוים וא"כ הכא דאיירי שלא הודיעו דלא אמר להם לכו ואני אבא אחריכם כמו בסיפא א"כ פתוחות וסתומות שוים ובכולהו בעינן דרך עקלתון. גם מ"ש דרבינו פליג על הר"ן שכתב דמניח יינו בקרון ומניח עכו"ם בחנותו דשריותא דידהו איירי אפילו בפתוחות ושרבינו חולק עליו דסבירא ליה דלא הוי אלא בסתומות, תמהני עליו דהר"ן לא כתב אלא רישא דבבא דאיירי בלא הודיעו

ואית בהו שריותא דקאמר דפתוחות וסתומות שוין אבל סיפא דמתני' דאיירי בהודיעו ודאי דיש חילוק בין פתוחות לסתומות וכמ"ש רבינו אבל בפתוחות אפילו לא שהה מאחר שהודיען וכו' וא"כ אין חילוק כלל בין הר"ן לרבינו וכל זה הטורח שטרח להעמיד דברי רבינו מצאתי דהר"ן בהדיא כתב שם כדברי רבינו דהיכא דהודיעו יש חילוק בין פתוחות לסתומות ובלא הודיעו הוא דכתב דשוים. ומ"מ יש לדקדק בדבריו דכיון דבבא ראשונה איירי בסתומות ואינך בבי איירו בפתוחות א"כ למא עביד בגמרא צריכות כיון דלא דמו להדדי דחדא לא איירי בגוונא דחברתה א"כ לא איצטריך צריכותא:

הרי היין כלו אסור בשתיה וכו'. כתב רבינו אסור בשתיה מפני שהוא סובר דכל יין דמופקד בחותם אחד הוא מותר בהנאה וכמ"ש לקמן בפרק י"ב המפקיד בחותם אחד הרי זה מותר בהנאה וכאן חתימת החבית היא סימן אחד. וא"ת והרי לקמן כתב והוא שייחד לו קרן זוית כלומר דאם לא ייחד לו קרן זוית אע"פ שיש בו חותם אחד אסור וכאן במעביר כדי יין בכל הני ליכא קרן זוית וא"כ אפילו בהנאה ליתסר. וי"ל דשאני התם דהוא מפקיד בביתו ולכך בעינן קרן זוית אבל הכא דאינו מפקידו בביתו בלאו קרן זוית סגי:

הלכה יז

וכן המניח עכו"ם בחנות וכו'. כאן כתב הר"ן דלא בעינן דרך עקלתון דכי בעינן דרך עקלתון היינו כשהעכו"ם אוחז החבית בידו על כתפו אבל במניח עכו"ם בחנותו וישראל וכו' לא וכן נראה מלשון רבינו שלא הזכירו. וקשה דא"כ למה הוצרכו בגמרא (דף ס"ט:) לומר אי תנא בקרון ובספינה משום דסבר וכו' אבל עכו"ם בחנותו וכו' לימא דצריכי תרתי שהדינים הם חלוקים דבעכו"ם בחנותו לא בעינן דרך עקלתון ובשאר בעינן עקלתון. ויש לומר דהיינו הצריכותא דקאמרה בגמרא משום דסבר דילמא אתי וכו' כלומר דבקרון בעינן דרך עקלתון אבל עכו"ם בחנותו דליכא למימר אתי דרך עקלתון אדרבא דאיכא למימר אחיד לה אבבא ועביד כל דבעי לא תשתרי קמ"ל:

הלכה יט

היה שותה עם העכו"ם מותר וכו' ואינו נאסר אלא מה שלפניו. כתב כן לתרץ קושיית התוס' שהקשו ממתני' דהיה אוכל עמו על השולחן כדכתב הרב כ"מ וז"ל בפ' השוכר (דף ע') על הא עובדא ודוקא היינו שעל הדולבקי שרי כדתנן במתני' ורבא קמ"ל דקל צלויי דלא הודיעו כמפליג דמי אי נמי שאפילו על השלחן מותר ובדלא אמר לו הוי מוזג ושותה ע"כ. והאי לישנא דאי נמי קשה טובא דמשמע דתירוצא קמא הוי כדא"ל מזוג ושתה ואי הכי אפילו שעל הדולבקי אסור והיכי קאמר בתירוצא קמא דעל הדולבקי

שרי כדתנן במתני' ותירוצה בתרא ג"כ קשה דאפילו דלא אמר לו מזוג ושתה קאמר במתני' דעל השלחן אסור וא"כ היכי תריץ דאירי דלא אמר לו מזוג ושתה ולהכי על השלחן מותר:

הלכה כ

עכו"ם וישראל שהיו דרים בחצר אחת וכו' ישראל בהיתרו. נראה דההיא עובדא דגמרא (דף ע') לא מפרש לה רבינו כרש"י ז"ל דאילו לפירוש רש"י ז"ל כשאמר בגמרא דהוה דייר ישראל בעליונה ועכו"ם בתחתונה ויין היה בתחתונה הבית שהיה דר שם העכו"ם והא דשרי חמרא משום דישראל הוא עומד למעלה וראהו בארובה שלמעלה למטה ולכך נקט עליונה ותחתונה אבל לפי' רבינו איירי שהיין בעליונה היכא דישראל היה דר שם והעכו"ם סגר דלת החצר וז"ש אחדיה לדשא באפה ר"ל פתח החצר ואמר רבא דחמרא שרי משום דכשהעכו"ם עייל פתח החצר אינו עולה בעליונה לנסך דסבור הוא דבא הישראל לביתו ולכך אינו עולה שם לנסך ולפי זה לאו דוקא עליונה ותחתונה אלא הוא הדין שני בתים סמוכים זה לזה בחצר אחת ונעל פתחה דחצר העכו"ם לא בא לנסך דירא הוא שמא יבא הישראל בביתו. ודבר זה הוא פשוט והוצרכתי לכתוב זה מפני שהרב כ"מ כתב בלשונו ואינו מתיירא שיראנו מן העליה וכו' משמע דאית ליה דפי' רבינו כפי' רש"י ז"ל ואינו כן אלא הם רחוקים זה מזה:

עכו"ם וישראל שהיו דרין בחצר אחת וכו' וחזר העכו"ם וסגר הפתח וכו'. שם (דף ע') ההוא חמרא דישראל דהוה יתיב בביתא דהוה דייר ישראל בעליונה ועכו"ם בתחתונה וכו' אמר רבא חמרא שרי מימר אמר וכו' ופירש"י ישראל בעליונה ועכו"ם בתחתונה והיין בתחתונה וישראל רואהו מלמעלה ע"כ. ולפי זה ק"ק דהיה לו לבעל הגמרא לפרש דדוקא החביות שכנגד הארובה מלמעלה הם מותרות אבל דהאי גיסא והאי גיסא אסור כי היכי דאמרו למעלה כל להדי ברזא שרי דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור. ולכך נראה יותר פי' רבינו שהוא נראה שמפרש שהיו דרים בחצר אחת והישראל היה בעליונה ועכו"ם היה בתחתונה והיין היה בבית הישראל שהוא בעליונה ויצאו מפתח החצר וחזרו לא חיישינן שמא עלה עכו"ם לבית הישראלי ונסכו משום דאמר כי היכי דקדים וכו'. וא"ת בלאו האי טעמא אמאי לא שרי משום דודאי לא יגע כיון שהוא נתפס כגנב בבית הישראלי מה לו שם כיון שאין לו חלק באותו היין דהא במעשה דלעיל מיניה דההוא ביתא דהוה יתיב חמרא וכו' הרגיש רש"י ז"ל קושיא זו ותירץ שיש לעכו"ם חלק באותו היין וכן כתב רבינו לקמן גבי ההוא מעשה ואמר יין של ישראל ושל עכו"ם בבית אחד וכו', וא"כ הכא דאין לו חלק באותו היין כלל אמאי לא שרי מטעם שנתפס כגנב.

וי"ל דכיון דהם דרים בחצר אחת אית ליה לאשתמוטי ולומר באתי לביתך לבקש אותך שכן דרך השכנים ליכנס זה בבית זה ולכך לא שרי מהאי טעמא אם לאו מטעמא אחרינא דכי היכי דקדים וכו'. זה נראה פי' רבינו ולמדתי אותו מדבריו שכתב הכי היין הפתוח שבבית הישראלי בהיתרו שלא סגר וכו' משמע דהיין למעלה הוא:

הלכה כא

יין של ישראל ועכו"ם וכו'. שם ההוא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא דישראל וכו' וכתב רבינו יין של ישראל ושל עכו"ם וכו' משום דאי לאו הכי נתפס כגנב ושרי וכן פירש רש"י ז"ל כמ"ש:

הלכה כג

אוצר של יין שהיו חביותיו פתוחות וכו' ונתפס עליו כגנב וכו'. כתב הרב כ"מ נראה לומר כדפירש"י ז"ל בפ' ר' ישמעאל וכו' ולמטה כתב ולכך נראה שרבינו מפרש וכו' וכדפירש"י בפ' השוכר את הפועל, לכאורה נראה דס"ל דפליגי פירושי דרש"י אהדדי ואין האמת כן דרש"י פירש פ' ר' ישמעאל הכי משום דקאמר כרבא שהיה היין מונח ברחוב דאינו נתפס כגנב על הביאה כדפירשו שם התוס' אבל בפ' השוכר דאיירי בבית פירש נתפס כגנב על הביאה וכדפירשו שם התוס' וכן היא כוונת רש"י ולא פליג דידיה אדידיה. אלא שיש לומר דמה שכתב הרב כ"מ הוא דאע"ג דרש"י ז"ל מחלק בין זה לזה וכדכתבו התוס' רבינו מפרש כדפי' רש"י ז"ל בפ' השוכר דנתפס כגנב הוי על הכניסה בפ' ר' ישמעאל נמי הוי פירושו כך ואינו מחלק כרבא בין רחוב לבית:

אוצר של יין שהיו חביותיו פתוחות וכו'. שם (דף ע') ההוא אושפיזא דהוה יתיב ביה חמרא דישראל וכו' (עיין בכ"מ) ההוא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא אשתכח עכו"ם דהוה קאי ביני דני אמר רבא אי אית ליה לאשתמוטי חמרא אסור ואי לא חמרא שרי ופירש"י ז"ל דנתפס עליו כגנב הוא על הכניסה אבל אם אין נתפס כגנב על הכניסה אע"ג דנתפס כגנב על הנגיעה חמרא אסור. אבל רבינו מפרש דהך דנתפס כגנב הוא על הנגיעה דאי נתפס כגנב על הנגיעה אע"ג דאינו נתפס על הכניסה חמרא שרי שכן כתב אוצר של יין שהיו חביותיו וכו' ויש לעכו"ם חביות אחרות באותו הפונדק כלומר דבזה ודאי אינו נתפס כגנב על הביאה ומ"מ כתב שאם נתפס כגנב ר"ל על הנגיעה היין מותר. ובגמרא הקשו על זה מההיא דננעל הפונדק ותירצו דהתם דאית ליה לאישתמוטי ופירושו לדעת רבינו דאית ליה לאישתמוטי על הנגיעה הא לאו הכי אע"ג דננעל הפונדק מותר וקשה על רבינו מי הכריחו לפרש כן ולמה לא פירש כפירוש רש"י ז"ל. ועוד קשה אם כשננעל הפונדק מותר היכא דלית ליה לאישתמוטי על הנגיעה למעלה שכתב היין של ישראל

ושל עכו"ם בבית אחד שבזה ודאי הוא נשמט מהכניסה מ"מ היה לו לרבינו לומר שם שאם אינו נשמט על הנגיעה דאע"ג דסגר הדלת מותר. לכך נראה לומר דרבינו הכריחו לפרש כך מפני שראה מעשה דסוף פ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף ס"א:) דההוא כרבא דהוה יתיב ביה חמרא דישראל אשתכח עכו"ם דהוה קאי ביני דני אמר רבא אם נתפס עליו כגנב חמרא שרי ופירשו התוספות שם דההוא כרבא ר"ל רחוב ובודאי דלא היה נתפס שם כגנב על הכניסה אלא על הנגיעה ומכל מקום אע"ג דאינו נתפס כגנב [אלא] על הנגיעה חמרא שרי ותו קשיא ליה הני תרי עובדי בגמ' דההוא ביתא וההוא אושפיזא למה לי הא לפי פירוש רש"י ז"ל תרוייהו חד מילתא הוו ובחדא מינייהו סגי לכך מפרש הוא ז"ל דההוא אושפיזא הוא פונדק שדרך הפונדק להיות שם מושכר לכל ויש יין לישראל ולעכו"ם ושם לא נתפס כגנב על הכניסה אבל נתפס הוא על הנגיעה ולכך ודאי (אסיר) [שרי] והיינו דומיא דההוא כרבא ועובדא דההוא ביתא שם מפרש רבינו דאם נתפס כגנב על הכניסה שרי ואי לא אסיר משום דהוי ביתא שמשמעות ביתא הוא בית המיוחד לישראל שאין לעכו"ם חלק באותו היין והוא נתפס כגנב על הכניסה אבל אם לא נתפס כגנב על הכניסה אע"ג דהוא נתפס על הנגיעה ודאי דחמרא אסיר משום דאיירי דסגר הדלת אע"ג שנתפס על הנגיעה אסור ולהכי מקשה עלה מההיא דננעל הפונדק ולהכי כתב רבינו לעיל יין של ישראל ושל עכו"ם וכו' כלומר שאינו נתפס על הכניסה והתם ודאי שאסור משום שסגר הדלת ולכך אע"ג דלית ליה לאישתמוטי על הנגיעה אסור כנ"ל לדעת רבינו. ועוד היה נ"ל לתרץ דרבינו לא חילק למעלה גבי יין של הישראל שאם נתפס כגנב על הנגיעה דשרי משום דסבירא ליה דבכניסה תליא מילתא ודין זה שכתב כאן נתפס על הכניסה מיקרי משום דמצי אמר ליה אע"פ שבכאן יש לך חביות למה באת בין החביות אשר הם שלי וא"כ זו נתפס על הכניסה מיקרי והכי דייק קצת לישנא דקאמר ונמצא עכו"ם עומד בין חביות ישראל הפתוחות וכן מפרש רבינו ההוא כרבא שהוא נתפס כגנב על הכניסה כלומר למה באת בין חביותי וכן מפרש ההוא אושפיזא דקאמר בגמרא ועובדא דההוא ביתא מפרש כפירש"י ז"ל ותרי עובדי צריכי והראשון נ"ל עיקר:

ותינוק הנמצא בין החביות וכו'. פ' השוכר (דף ע':) ההיא רביתא דאשתכחא דהות ביני דני והות נקיטא אופיא בידה אמר רבא חמרא שרי אימר מגבה דחביתא שקלתה וכו' ופירש"י ז"ל ודוקא רביתא דאינה יודעת בטיב ניסוך ולא מסרה נפשה למינגע אבל גדולה מכי חזינן דנקיטא אופיא לא תלינן לקולא ע"כ. וכן פירש רבינו ואיירי אפילו שלא נתפסה כגנב. והתוס' ז"ל פירשו דלא שני לן בין גדולה לקטנה אלא דעובדא

הוה בקטנה והחידוש הוא שאפילו שנקט אופייא מותר ואיירי בנתפסת כגנב וכן דעת הראב"ד בהשגות ולכך כתב א"א זה כתב בשביל שראה ההיא רביתא דאשתכחא והוה נקיטא אופיא בידה נדמה לו אע"פ שלא היתה נתפסת כגנב התירו את היין מפני שהיתה תינוקת ולא היא דנתפסה כגנב היתה ואע"פ שהיתה אופייא בידה התירוהו ע"כ. וכבר ביארנו דעת רבינו. ומ"מ קשה קצת למה לא השמיענו דאע"ג דנקיטא אופייא דמותר כמו שאמרו בגמרא דהיא רבותא טפי:

הלכה כד

אם פשט הגדוד ועבר. כלומר דאם לא עבר דילמא אחר המלחמה נסכו וכן נראה מדברי התוספות:

הלכה כה

עכו"ם שנמצא עומד בצד הבור של יין וכו'. משנה פ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף ס':) עכו"ם שנמצא עומד וכו' ובגמרא אמר שמואל והוא שיש לו מלוה על אותו יין:

הלכה כו

זונה עכו"ם במסיבה של ישראל. פ' השוכר (דף ס"ט:) אמר רבא זונה עכו"ם וישראל וכו' זונה ישראלית ועכו"ם מסובין חמרא אסיר מאי טעמא הואיל וזילא עלייהו בתרייהו גרירא ע"כ. ופירש"י דשבקא להו לנסוכי ע"כ. ורבינו כתב מפני שהן נוגעין בו שלא מדעתה כלומר בעל כרחה ולכאורה נראה שאין פי' של רש"י כך אלא שהיה מניחה להם מדעתה לעשות כך ואפשר שפירושו של רש"י ז"ל הוא כך דר"ל דשבקה מפני שאינה יכולה למחות והוי שלא מדעתה:

הלכה כז

עכו"ם הנמצא בבית הגת וכו'. מה שאמר רבינו זו הרחקה יתירה הוא לתרץ קושית התוס' (דף ס') כיון דמשמע דלא חשיב ליה יין מדלא בעי ניגוב א"כ הדחה נמי לא ליבעי לזה תירץ הרחקה יתירה היא:

הלכה כח

חבית שצפה בנהר וכו'. יצא לו ממה שאמרו בפ' לא יחפור (בבא בתרא דף כ"ד) איתמר חבית שצפה בנהר רב אמר נמצאה כנגד עיר שרובה ישראל מותר כנגד עיר שרובה עכו"ם אסורה ושמואל אמר וכו' ופסק כרב באיסורי ושם נתבאר דדוקא בחבית משום דהחביות מצויות ביד בעלי בתים ולכך אזלינן בתר רוב אנשי העיר אבל בנודות שהם כלים של המוכרים לבדם לא אזלינן אלא בתר רוב מוכרים וכדברי רבינו. ויש לתמוה על רבינו למה לא ביאר בהא דנמצאת כנגד עיר שרובה ישראל מותר היינו היכא דאיכא

עקולי ופשורי כלומר שהם מעמידים הספינה ולכך אין לתלות ברוב הסביבות שהם עכו"ם אלא בעיר הזאת שהיא קרובה לה אבל אי ליכא עקולי ופשורי הא קי"ל כר' חנינא דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב ותלינן ברוב הסביבות שהם עכו"ם וכל זה מבואר שם וכן קשה למה לא הזכיר בנודות דזוטרי ורברבי מותרים שהגדולים מוכיחים על הקטנים והטור כתבו בסימן קכ"ט וצ"ע:

הלכה כט

חבית שפתחוה גנבים וכו'. פרק השוכר (דף ע') הנהו גנבי דסלקי לפומבדיתא וכו' אמר רבא חמרא שרי מאי טעמא רוב גנבי ישראל נינהו עוד שם הוה עובדא בנהרדעא ואמר שמואל חמרא שרי וכו' ואמרו שם דכיון דאיכא דפתחי לשם ממונא הוה ליה ספק ספיקא ע"כ, כלומר ספק ישראל ספק עכו"ם ואת"ל עכו"ם ספק נגע ספק לא נגע וא"כ יש לתמוה על רבינו למה כתב דאי רוב גנבי העיר ישראל הא אפילו דהוי מחצה על מחצה גנבי ישראל שרי משום ספיקא. וראיתי להרא"ש ז"ל שכתב שאין דין זה מצוי בינינו משום טעמא דשרי בגמרא משום דס"ס הוא משום דכיון דדרכם היה לשום ממון בחביות היו באים גנבים אדעתא דממונא ולכך כיון דחזו חמרא הוי פרשי ולכך יש ספק כאן אם נגע אבל לדידן דאין אנו נוהגים לשום ממון בחביות אמרינן דודאי נגע ואין להתיר אלא ברוב גנבי ישראל ואולי יש לומר דלזה לא כתבו רבינו ואין טעם זה מספיק שהרי דרכו של רבינו לכתוב כל דינים האמורים בגמ' בין נהוג עתה בין אינו נהוג וא"כ הוא קשה למה לא כתב דין זה כלל:

פרק יג

הלכה א

הלוקח בית או ששכר בית בחצרו של עכו"ם וכו'. ברייתא פ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף ס"א) אחד הלוקח ואחד השוכר וכו' וחכמים פליגי התם והך סיפא דאמר דבחצר אחרת אפילו שמפתח וחותם בידו אסור עד שיהא שומר יושב ומשמר ופסק רבינו דלא כחכמים מפני דבברייתא פרק אין מעמידין משמע דהתם אפי' לרבנן דבמפתח וחותם סגי. ומה שהצריך רבינו מפתח וחותם נראה לכאורה דפסק כרבנן באיסורין כדפרישית ולקמן אבאר בהלכות:

הלכה ב

יצא ולא סגר וכו' אסור בשתיה וכו'. כלומר אבל בהנאה מותר ואע"ג דלמטה כתב דלהתירו בהנאה בעינן יחוד קרן זוית היינו היכא דהפקיד בביתו של עכו"ם אבל הכא שהוא ביתו של ישראל אין לך יחוד קרן זוית גדול מזה:

ואם אמר לו אחוז לי מפתח זה וכו'. קשה דבהלכות מטמאי משכב פרק י"ב כתב המוסר מפתח ביתו לעם הארץ כל שבבית טהור שלא מסר לו אלא שמירת מפתח בלבד ע"כ, ולמה לא חילק שם בין אומר אחוז לי מפתח זה עד שאביא וכו' כמו שחילק כאן ואולי סמך שם על מה שכתב כאן. ובהשגות א"א זה שבוש שלא אמרו כך אלא כשהיין והבית של ישראל וכו'. כוונתו לומר דזה שלקח בית מהעכו"ם או שכר הרי יש לעכו"ם שייכות בבית כיון שהוא שלו אע"פ ששכרו ואפילו במוכרו יש לו קצת שייכות כדכתב הטור ורבינו אינו מחלק בכך. ולמה שתירץ הרב כסף משנה דסובר רבינו דאיירי דיש לעכו"ם שייכות בבית קשה דאם כן מאי סייעתא מביא מההיא דמוסר מפתחות לעם הארץ נימא דהתם הבית הוי של חבר ולכך העם הארץ נתפס כגנב על הכניסה אבל אם היה הבית של עם הארץ שהיה לו שייכות בה כמו הכא לעולם דטהרותיו טמאות ואולי יש לומר דמשמע ליה דמתניתין דטהרות סתמא מתניא ומשמע אפילו יש לעם הארץ חלק ושייכות בה. ומה שהכריח לדעת רבינו דאיירי בבית של עכו"ם דאי בבית של ישראל מאי אתא לאשמועינן אינו מוכרח דנוכל לומר דאשמעינן דלא נימא דשמירת המפתח הוי כשמירת הבית וה"ל כהודיעו שהוא מפליג דמימר אמר כיון דהימניה לישראל לא אתי לעיוני וכדפירש הר"ן קמ"ל:

הלכה ג

עכו"ם ששכר ישראל לדרוך לו יינו בטהרה וכו' אם היה השומר דר בחצר אחרת היין אסור וכו'. פרק רבי ישמעאל (עבודה זרה דף ס"א) משנה המטהר יינו של עכו"ם ונותנו ברשותו ובבית הפתוח לרשות הרבים וכו' ובגמרא ברייתא המטהר יינו של עכו"ם ברשותו וישראל דר באותה החצר מותר והוא שמפתח וחותם בידו א"ל ר' יוחנן לתנא תני אע"פ שאין מפתח וחותם בידו ע"כ. וסובר רבינו דהדר באותה החצר בעינן תרתי חדא שיהא דר באותה חצר ב' שיהא יוצא ונכנס וטעמו חשוב דבראשונה אמר גבי בית הפתוח לרשות הרבים בעיר שכולה עכו"ם דביוצא ונכנס סגי ובודאי דפתוח לעיר שכולה עכו"ם לא מהני כלל והוי כאילו אינו פתוח וקאמרה מתני' דביוצא ונכנס סגי ובברייתא קאמרה דבעינן דר באותה חצר לכך מקיימינן תרתי דר ויוצא ונכנס אבל הר"א ז"ל בהשגות סבר דמתני' קאמרה חדא תקנתא ובברייתא קאמרה אחריתי ובחדא

מינייהו סגי. ויש להקשות על רבינו למה פירש דברייתא בעי דר עם יוצא ונכנס הא טפי עדיף סיפא דומיא דרישא וכי היכי דברישא דקאמרה אחד הלוקח ואחד השוכר וכו' וישראל דר וכו' ע"כ אותו דר הוא דאינו יוצא ונכנס דאי עם יוצא ונכנס אם כן היכי קאמר בגמרא דחכמים קאי אסיפא דקאמר בחצר אחרת מותר וקאמר דלא סגי מפתח וחותם אלא יושב ומשמר או עד שיבא וכו' דהיינו יוצא ונכנס ואם נאמר דברי רבי מאיר הוא עם יוצא ונכנס אם כן הא מחמיר טפי רבי מאיר מרבנן דלרבי מאיר לא סגי יוצא ונכנס אלא עם מפתח וחותם ולרבנן סגי ביוצא ונכנס ולישנא דרבנן לא משמע הכי אלא דמחמיר טפי אלא ע"כ אית לך למימר דלרבי מאיר דר או יוצא ונכנס סגי ואפילו מפתח וחותם ורבנן מחמירים דלא סגי מפתח וחותם אלא יוצא ונכנס ומה שלא הזכיר רבינו גבי לוקח בית דסגי ביוצא ונכנס סמך על מה שכתב למעלה המניח עכו"ם בחנותו אף על פי שיצא ונכנס וכו' וא"כ כיון דרישא ע"כ הוא דר בלא יוצא ונכנס נימא דסיפא נמי הוי הכי ומתני' תני תקנתא אחריתי. וי"ל דהוכרח לפרש כן מפני דר"י אמר לתנא תני אע"פ שאין מפתח וחותם בידו ומה שהוצרך לומר תני וכו' הוא משום דמתני' קשיתיה דקאמרה דביוצא ונכנס סגי ולא הזכיר מפתח וחותם כלל ואי אמרת דברייתא לא קאי על מתני' אלא תקנתא אחריתי קאמרה א"כ מי הכריחו לרבי יוחנן לשבש ברייתא נימא דמתני' דקאמרה אפילו בלא מפתח וחותם סגי הוא ביוצא ונכנס אבל הכא הוי בדר דלא עדיף מיוצא ונכנס ולכך בעי מפתח וחותם אלא ודאי דס"ל לר' יוחנן דברייתא קאמרה דצריך עוד תיקון אחר נוסף על דמתני' ולכך קשיא ליה על מתני' דלא הצריך שם למפתח וחותם וא"כ גם בברייתא נמי הוי הכי דברייתא איירי אם יוצא ונכנס. וא"ת כיון דדר דברייתא דקאמר פירוש לר"מ דר עם יוצא ונכנס היכי הוה ס"ד דחכמים קאי ארישא דסיפא דא"כ רבנן מקילי טפי דלרבי מאיר דר ויוצא ונכנס ולרבנן ביוצא ונכנס סגי דהיינו ממונה הבא לקיצין וכו'. וי"ל דהכי קאמר אילימא ארישא דסיפא ודר דקאמר רבי מאיר הוא דלא יוצא ונכנס זה אי אפשר דהא קאמר לתנא וכו' וא"כ אי אפשר לומר דדר דרבי מאיר הוא בלא יוצא ונכנס ועוד דפשיטא ליה לר' יוחנן דכי האי גוונא לקולא הוא. ובהשגות כתב על מ"ש ואע"פ שהפתח פתוח וכו' א"א זה שבוש שאין הבית צריך לכך ע"כ. כלומר השיג על רבינו שכתב שאע"פ שהפתח של הבית פתוח והעכו"ם דר בחצר ויש לחוש שנכנס שם וכן השומר שאינו יושב ומשמר אלא נכנס ויוצא דמשמע דבעינן דר ויוצא ונכנס שאין הדבר כן שאין צריך לכך כלומר שיהא יוצא ונכנס. וכן על מה שאמר ואע"פ שהמפתח וחותם ביד ישראל וכו' כתב א"א עד שיהא שם שומר יוצא ונכנס, כלומר דס"ל דביוצא ונכנס סגי וכבר ביארתי דעתו ודעת רבינו. וא"כ תימה על

הרב כ"מ שכתב דאין זו השגה דכבר נתבאר בדברי רבינו דאדרבה בדברי רבינו נתבאר בהפך דתרתי בעינן דר ויוצא ונכנס:

הלכה ד

בין ברשות בעל היין וכו'. פסק כר"ש דאמר רשות עכו"ם אחת היא וכזעירא דאמר להחמיר וכבר ביאר הטעם הרב בית יוסף:

הלכה ה

היה יין זה טהור וכו'. משנה שם המטהר יינו של עכו"ם וכו'. ורש"י מפרש מתניתין בלא מפתח וחותם וכדכתב ליה התקבלתי והתוס' דחו פירושו ופירשו בלא התקבלתי ובמפתח וחותם ורבינו מפרש פירוש שלישי שהוא מתני' בלא מפתח וחותם ובלא התקבלתי. וא"ת מאי שנא דעכו"ם שנמצא עומד בצד הבור דאם יש לו מלוה על אותו יין אסור והיכא דלא כתב התקבלתי דמי להתם דהכי משמע בגמרא דמרעי ליה וכמו שהקשו התוס'. וי"ל לדעת רבינו דהתם דכיון דאינו ירא אלא מבעל הבית לבד מנסך דאמר מי יימר דאתי ואת"ל דאתי אמינא דנקיטנא ליה בחובי אבל הכא כיון שפתחו פתוח לר"ה ועוברים שם רבים אומר אם לא יראני זה יראני זה ולכך מירתת טפי:

הלכה ז

חצר החלוקה במסיפים וכו' אע"פ שיד העכו"ם מגעת וכו'. הרב כ"מ כתב רבינו מפרש דחלוקה במסיפים ברייתא דגגו של חבר זה בצד זה משום דאי לא מאי פריך לרב. וזה אינו כלום דאדרבה יותר קשה לרב דאע"ג דליכא מסיפס טהרותיו טהורות כ"ש דאיכא מסיפס אלא טעמו של רבינו שסובר דאפושי במחלוקת לא מפשינן וכיוצא דרב אפילו במסיפים אמר דטהרותיו טמאות א"כ מסתייא דלר' יוחנן במסיפים דוקא טהרותיו טהורות דאין סברא לומר דרבי יוחנן שרי אפילו שלא במסיפים ולכך מוקי ברייתא אליביה ע"כ במסיפים כי היכי דלא תיקשי לרבי יוחנן אבל קשה ממה שכתב בפרק י"ד מה' מטמאי משכב דהיו הגגות שוים טהרות טמאות מפני שעם הארץ יכול לפשוט ידו ואזיל דהא קי"ל כרבי יוחנן אלא דיש לומר דהתם איירי בלא מסיפס והכא לא שרי רבינו אלא במסיפס וכן ביאר שם רבינו לקמן באותו הפרק דכשיש מסיפס טהרותיו טהורות אבל מ"מ קשה דרישא דסבר שהיה גגו למעלה מגגו של עם הארץ דכתב שם רבינו הוי דומיא דסיפא שכתב דהוי בלא מסיפס דתרי בבי בחד גוונא מתני לה התם רבינו וכיון דרבינו מוקי בהאי דשרי בגגו שלו ושל חבירו שוים איירי במסיפס א"כ הא בגגו של חבר למעלה מגגו של עם הארץ ע"כ איירי במסיפס דהא טפי איכא למיסר בגגו של חבר למעלה מגגו של עם הארץ כדאיתא בגמרא טעמא דאית ליה לאשתמוטי מימר אמר וכו'

ואם כן כיון דבשוים לא שרי אלא במסיפס א"כ כל שכן בגגו של חבירו למעלה משל עם הארץ דלא איירי אלא במסיפס וא"כ איך כתב שם רבינו דטהרותיו טהורות כיון דאיירי התם בלא מסיפס אפילו בחלוקה דזו למעלה מזו אסור וכל שכן הוא כדכתיבנא:

חצר החלוקה וכו'. בפרק השוכר (דף ע':) חצר שחלקה במסיפס כלומר מחיצה נמוכה אמר רב טהרותיו טמאות ועכו"ם אינו עושה יין נסך ור"י אמר אף טהרותיו טהורות ופסק רבינו כותיה והכי הלכתא לגבי ר' יוחנן והקשו על ר' יוחנן מברייתא דגגו של חבירו למעלה מגגו של עם הארץ וכו' ובלבד שלא תהא ידו מגעת ותירץ דהתם בדין הוא דבידו מגעת אסור משום דאית ליה לאישתמוטי מימר אמר אמצורי קא ממצרי כו' ורבינו פסק אפ"ה דאפילו במקום שידו מגעת וגגו למעלה מגגו טהרותיו טהורות משום דלא תירץ הכי ר' יוחנן אלא אליבא דרשב"ג ורבנן פליגי עליה וכן כתב הרב ב"י:

הלכה ח

מותר לישראל להפקיד וכו'. פ' אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"א) אמרו ה"ד חותם בתוך חותם אמר רבא אגנא אפומא דחביתא שריקא וחתימא הוי חותם בתוך חותם ואי לא דיקולא ומהדק הוי חותם בתוך חותם לא מהדק לא הוי חותם בתוך חותם ע"כ. ופירש"י ז"ל דיקולא ומהדק כפה סל על פי החבית וכו'. היינו שני חותמות מגופת החבית שדבוקה בחבית וכו' וסל כפוי עליה. ורבינו נראה שמפרש כך אגנא אפומא דחביתא וכו' כלומר כלי שאינו מהודק שהוא דרך שחותמים בו והוא שריקא ועוד חותם אחר שיעשו עליו הוי חותם בתוך חותם ופירוש וחתימא כלומר ועוד חותם אחר, דיקולא ומהדק כלומר כפה סל ומהדק וטח עליו מלמעלה ולא הוצרך בגמרא להזכיר משום דקאי עם השריקא שהזכיר קודם זה הוי חותם בתוך חותם ואי לא מהדק לא הוי חותם בתוך חותם ונתבארו דברי רבינו היכי הזכיר בדבריו אגנא אפומא דחביתא כפי הפירוש הזה:

הלכה ט

ואם הפקיד וכו'. שם אמר ר' יוחנן משום ר"י בן בתירא וכו' המפקיד יינו אצל עכו"ם וכו' (עיין בכ"מ). ולכאורה נראה דרבינו פסק כרבנן וא"א דפסק כר"א מתלתא טעמי. חדא דהוא ז"ל כתב דבעינן מפתח וחותם ולר' אליעזר במפתח או חותם סגי, ותו דהוא פסק דהמפקיד יינו אצל עכו"ם אסור בשתיה והא אוקמוה בגמרא כרבנן דבעינן מפתח וחותם דלר"א מותר אפילו בשתיה, ותו דהוא כתב למעלה בפי"ב גבי עכו"ם שהיה מעביר וכו' דאם הודיעו שהוא מפליג ושהה כדי שיפתח ויגוף ותיגוב וכו' והא ודאי דלא כרבי אליעזר דלדידיה לא חיישינן לזיופא בחותם אחד דהיינו סתימת החביות ובגמרא

(דף ס"ט:) וכי מאחר דקי"ל כותיה דרשב"ג דלא חייש לשתומא והלכתא כותיה דר"א דלא חייש לזיופא האידנא מאי טעמא לא מותבינן חמרא בידא דעכו"ם ותירצו משום שייכא כלומר דלר"א ליכא למיחש לזיופא כזיופא דשתומא דיפתח ויגוב וכו' וא"כ ודאי דפסק דלא כר' אליעזר ואע"ג דבגמרא פסק רב הלכה כר"א ובפרק השוכר אמרו וכי מאחר דקי"ל וכו' והלכה כותיה מ"מ י"ל לדעת רבינו שדחה כל אלו משום דשם פ' אין מעמידין אמר איכא דאמרי אמר ר"א הכל משתמר חותם בתוך חותם וכו' ור' יוחנן אמר כו' ותרוייהו כרבנן וכיון דאוקי לר' יוחנן ור"א בתרווייהו [כרבנן] משמע דהכי קי"ל ועוד דרב אמר שם דחבי"ת אסור בחותם אחד וכן שמואל מודה דאסרינן בחותם אחד על כן דחה רבינו מ"ש בגמרא הלכה כר"א זה נראה בדעתו ז"ל. אבל ראיתי להר"ן ז"ל שכתב פ' אין מעמידין שהגירסא הנכונה היא מפתח וחותם כלומר דגרסינן בברייתא אחד הלוקח וכו' ומלאהו יין ומפתח וחותם ביד ישראל ר"א מתיר וחכמים אוסרין ופליגי דר"א חשיב מפתח וחותם שני חותמות אבל רבנן לא חשיב להו מפתח וחותם משום דחיישינן לזיופא דמפתח ובכי הא אתי שפיר מ"ש רב חבי"ת אסור בחותם אחד דלא פליג אמאי דקאמר הלכה כר"א דר' אליעזר הכי ס"ל דלא סגי בחותם אחד אלא בעינן מפתח וחותם וכתב הר"ן ז"ל שכן נוטין דברי הרמב"ם ז"ל כלומר שכתב ויהיה המפתח וחותם ואינו חושש שמא יזייף המפתח כלומר דרבנן אמרי הכא דחיישינן לזיופא דמפתח לית לן הכי אלא כר"א דלא חייש לזיופא דמפתח. וי"ל לפי זה דמ"ש בגמרא האידנא אמאי לא מותבינן חמרא בידא דעכו"ם כלומר במפתח וחותם כיון דקי"ל כר"א דלא חיישינן לזיופא דמפתח לא חיישינן לשתומא דמגופא דקי"ל כר"ש דלא חייש לשתומא אם כן אמאי לא מותבינן במפתח וחותם ותירצו משום שייכא אבל ודאי בלא מפתח חיישינן לזיופא דחותם אחד ולכך כתב רבינו למעלה כדי שיפתח ויגוף ותיגב דאפילו לר' אליעזר חיישינן להכי היכא דליכא מפתח. ומה שפסק רבינו דיין המופקד אצל עכו"ם אסור בשתיה בחותם אחד אע"ג דהך אוקמוה בגמ' כרבנן נראה דרבינו מפרש דכשאמר בגמרא לא קשיא הא ר"א הא רבנן הדר ממאי דשני מעיקרא כגון שייחד לו קרן זוית אלא השתא מוקי תרוייהו במפתח וחותם ובברייתא דמתיר אפילו בשתיה הוא כר"א דשרי אפילו במפתח וחותם ובברייתא דקאמר אסור בשתיה ומותר בהנאה כרבנן דאסרי במפתח וחותם ופסק רבינו דלא כרבנן. וא"ת א"כ איך למד רבינו דבחותם אחד היכא דייחד לו קרן זוית דאסור בשתיה ומותר בהנאה כיון דלבסוף נייד מהך אוקימתא. וי"ל דאע"ג דנייד מהך אוקימתא מ"מ הדין דין אמת דהא בגמרא קאמרה ליה מעיקרא הך דינא לכ"ע ולא הוכחש זה הדין כלל אלא הניד מהך אוקימתא מכח קושיא אחרינא

ולכך הדין דין אמת. וא"ת לכולהו פירושי כשהקשו בגמרא אי הכי בשתיה נמי לישתרי וכו' דמשמע דה"ק אי אמרת בשלמא מעיקרא הוה אוקימנא ברייתא דמתיר בשתייה בייחד ובריייתא דלעיל בלא ייחד אבל השתא דמוקמת ברייתא דלעיל בייחד קשיא דמ"מ השתא לוקמה ברייתא דלעיל בחותם אחד וברייתא אחרת בשני חותמות. וי"ל דהמקשה לא אסיק אדעתיה חילוק דחותם אחד ושני חותמות דלא ידע פלוגתא דר"א ורבנן עד שהמתרץ חידש לו והמתרץ בא להעמיד הברייתות תרווייהו בחד גוונא:

והוא שייחד לו קרן זוית וכו'. בהשגות א"א זה שבוש אלא או שייחד לו קרן זוית והמפתח בידו ע"כ. נראה שהר"א ז"ל מפרש מה שאמרו בגמ' (דף ל"א) כגון שייחד וכו' כלומר והיינו דחותם אחד שעשה המפתח וה"ה בלא ייחד קרן זוית ומפתח אם עשה חותם אחד סגי אבל רבינו מפרש דייחד לו קרן זוית הוא מלבד חותם אחד דבגמרא כי פריך מעיקרא ודאי דמשמע ליה דהמפקיד הוא בחותם אחד דסתם מפקיד חביותיו סתומות והיינו חותם אחד ויש קצת סיוע לרבינו דאי כדברי הר"א ז"ל דבחותם אחד סגי מה תירצו בגמרא הא ר"א הא רבנן נימא דע"כ לא קאמר ר"א אלא בשוכר בית או בלוקח ולהכי סגי בחותם אחד אבל המפקיד אצל עכו"ם לא סגי בחותם אחד בשלמא לרבינו אתי שפיר דכיון דייחד קרן זוית הוי ודאי כשוכר בית כיון שכבר ייחד לו קרן זוית הוי כאילו זה ביתו:

הלכה י

יין מבושל והשכר וכו'. בפ' אין מעמידין (דף נ"ט) אמר רב אשי וכו' יין מבושל שלנו ביד עכו"ם אין צריך חותם בתוך חותם ושם (דף ל"ט) אמר רב חביי"ת אסור בחותם אחד חמפ"ג מותר בחותם אחד, פירוש חמפ"ג חילתית מורייס פת גבינה, ופירש רבינו טעם אלו כמו שפירש הרשב"א ז"ל הביאו הטור דכל דבר שאם הוחלף יש בו איסור תורה כמו בשר דאם הוחלף הוי בשר נבלה וכן דג שאם הוחלף הוא כדג טמא אז ודאי צריך שני חותמות אבל דבר שאם הוחלף אין בו אלא איסור דרבנן כגון גבינה שאם הוחלפה בגבינה של עכו"ם אינה אסורה מה"ת אלא מדרבנן וכן חלב שאם הוחלף אין בו איסור מה"ת שודאי כולו טמא אי אפשר שהרי אמרינן בפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ה:) דטהור חיור טמא ירוק וליכא למיחש אלא לתערובת ומדאורייתא בטיל אלא דרבנן החמירו וכן יין אם הוחלף לא חיישינן שיחליפנו אלא בסתם יינם שהוא אסור מדרבנן לבד וכן חומץ אם יחליפנו יחליף אותו בחומץ של עכו"ם שתחילתו יין שאין בו איסור אלא מדרבנן שהוא סתם יינם אבל ביין ממש אע"ג דאם יגע בו אין בו איסור אלא מדרבנן דמגע עכו"ם ביין שלנו אינו אסור אלא מדרבנן מ"מ חיישינן דחיישינן שמא נגע

וינסכנו דליכא טרחא כולי האי וקרוב הדבר לעשותו אבל אחלופי דאיכא טירחא יתירא לא חיישינן בחותם אחד אלא דאם הוחלף איסורו איסור תורה ולכך יין מבושל שאין חשש אם יגע בו כלל ואין חשש אלא איחלופי לכך לא חיישינן משום דטירחא יתירא כי האי לא חיישינן בדבר שאיסורו מדרבנן וז"א וכל שאיסורו מד"ס כו' כלומר דבר שאם הוחלף ויש בו איסור מד"ס אבל דבר שאם יגע בו נאסר אפילו אין איסורו אלא מד"ס חיישינן ובזה מתורץ דברי רבינו למה אנו חוששים שמא יגע ביין דמגע עכו"ם ביין אין איסורו אלא מדרבנן והוא מבואר במה שכתבתי:

הלכה יב

אבל המפקיד יין וכו'. כבר הקשה הרב"י דמה השמיענו רבינו ואמר הדבר דנראה לו ברייתא היא דביד גר תושב אין מפקידין ושם תירץ ע"ש:

הלכה יג

יש דברים שאין בהם וכו'. בפרק רבי ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ח:) אמרו יין שמזגו עכו"ם אסור משום לך לך אמרין וכו' וסבור רבינו שאע"פ שאמרו אסור אינו אלא לכתחילה אבל בדיעבד מותר כיון דתלי טעמא משום לך לך אמרין וכו' ושם אמרו גבי מוליך ענבים לגת דטעמא משום לך לך וכו' דבדיעבד מותר משמע דכל מאי דנאסר משום האי טעמא שרי בדיעבד:

הלכה יד

וכן מותר שיריח העכו"ם וכו'. בפ' השוכר (דף ס"ו:) האי בת תיהא עכו"ם בדישראל שפיר דמי ישראל בדעכו"ם אביי אמר אסור רבא אמר מותר וכו' דריחא לאו מילתא היא והלכתא כוותיה לגבי דאביי וגבי בשר שמן שצלו עם בשר נבילה בפ' כיצד צולין (פסחים דף ע"ו) רב אסר ולוי שרי וכתבו התוס' דשם יש לפסוק כמאן דאסר ואע"ג דקי"ל כרבא שאני הכא דריח היין מזיק לו לגוף ורבינו בהלכות אלו פ' תשיעי פסק כההיא דרב דאסר גבי פת שאפאה עם הצלי וא"כ קשה איך כתב כאן שמפני שאין הריח הזה יש בו ממש שרי הא אפילו שאין בו ממש אסור אם לא היה מזיק לגוף דע"כ סבירא ליה כחילוק התוס' כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא. וי"ל דהכי קאמר אם היה בו ממש אע"ג שהיה מזיק אסור אבל השתא שאין בו ממש מותר. א"נ י"ל דריחא דהתם סבירא ליה לרבינו דהוי יש בו ממש משום דהוי ריחא דפטומא כמו שכתבו שם ההגהות בשם ר"ת:

הלכה טו

כבר ביארנו שכל דבר שהוא אסור בהנייה וכו'. לכאורה נראה דרבינו תולה איסור השכר בתפיסת הדמים מפני שדמיו אסורים לכך אסור שכ"כ כבר ביארנו וכו' לפיכך עכו"ם ששכר את ישראל לעשות ביין עמו שכרו אסור. וקשה על זה דהא בגמ' ר"פ השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ס"ב) דחו זה דאמרו אלא הואיל ותופס דמיו וכו' והרי שביעית וכו' ומסיק דקנס הוא ולאו משום האי טעמא. ונראה דפי' רבינו כך הוא מפני שהחמירו בסתם יינם שאסור דמיו כדמי יין נסך לכך אסרו אף שכרו ותפס לשון הגמ' שאמר מי אמרינן כיון דאיסוריה חמור כיין נסך שכרו נמי אסור וכו' ופשיט בגמרא כרב חסדא לאיסורא ולכך תפס לשון זה ואמר דכיון דאיסוריה חמור כיי"נ דאפילו הדמים אסורים דמדאיבעיא לן בגמ' דשכרו אסור משמע דבדמים פשיטא ליה דאסורין ביי"נ לכך החמירו אף בשכרו:

הלכה טז

הרי זה ישרוף וכו'. שם בגמרא ההוא גברא דאגר ארבא לסתם יינם יהבו ליה חיטי באגריה אמר ליה זיל קלינהו וקברינהו בקברי. והקשו שם וליקלינהו וליבדרינהו ותירצו דילמא מזבלי בהו ע"כ. והקשו בתוס' גבי הא דקאמר מזבלי בהו וא"ת ומה בכך הא פסקינן לעיל כר' יוסי דאמר זה וזה גורם מותר ותירצו דלכתחלה יש לחוש לדברי רבנן שחולקין עליו דאמרו אף הוא נעשה זבל. ועל רבינו יש לתמוה דהוא פסק בהלכות עכו"ם פרק שמיני כיצד מאבד עכו"ם שוחק וזורה לרוח או שורף ומטיל לים המלח וכיון דהוא פסק שם דעבדינן לכתחלה כר' יוסי דשוחק וזורה לרוח למה כתב כאן שיקבור אותן בזורה לרוח סגי. עוד הקשה שם הרב ב"י בהלכות ע"ז (סי' קמ"ו) קושיא חזקה והוא דכיון דרבינו פסק כרב יוסף דבע"ז דלא ממאיס בעינן שחיקה ולא יטיל לים בעיניה וכמו שכתב הרב המגיד למה בים המלח החליף השחיקה בשריפה. ונראה לי לתרץ תירוץ השוה לשניהם דרבינו קשיא ליה היכי קאמר בגמרא דילמא מזבלי בהו הא פסקינן כר' יוסי דזה וזה גורם מותר לכך מתרץ הוא ז"ל דאפילו ר' יוסי ודאי דמודה דהיכא דמזבלי ודאי דאסור וכמו שכתבו שם דאסור לעשותה לכתחלה אפילו לרבי יוסי אלא דר' יוסי כיון דהוא ספק אם יזבל לכך מתיר דכיון דהוי ספק דאפי' יזבל מותר ולכך לא חייש אבל היכא דודאי מזבלי מודה ר' יוסי ולכך היכא דהוא שריף ודאי מזבלי דאינשי טעו ואמרו אפילו דהיא ע"ז הרי נעשה אפר ומותר לזבל ולכך כיון דטעו אינשי ודאי דמזבלי ולכך בעי קבורה ולא סגי זרייה לרוח אבל בשוחק סגי זורה לרוח דלא מזבלי בהו דאמרי אינשי דילמא ע"ז הוא ואסור לזבל כיון דאינו נעשה אפר ולכך ודאי שרי בזורה לרוח

אבל בהטלה לים המלח דליכא למיחש לזבל אפילו שריפה סגי דלא הוי כמו זרייה לרוח דבעינן שחיקה ולא מהני שריפה דאינשי טעו כדפרישנא ובים המלח אפילו שריפה סגי לכך כתב רבינו או שורף ומטיל לים המלח כלומר דאפילו שריפה סגי:

הלכה יח

השוכר את הפועל וכו'. שם (דף ס"ה) הקשו אמתניתין דקאמר שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת וכו' ואע"ג דלא אמר ליה לעתותי ערב ורמינהי השוכר את הפועל ולעתותי ערב אמר לו העבר (לי) חבית של יין נסך ממקום למקום וכו' ותירץ רבא הא דאמר ליה העבר לי מאה חביות במאה פרוטות והא דאמר ליה העבר חבית חבית בפרוטה ע"כ. וא"ת אמאי לא כתב רבינו דלעתותי ערב אפילו מאה חביות במאה פרוטות מותר. וי"ל דרבינו מפרש דלעתותי ערב אחר שהשלים קבלנותו אמר לו כך ולכך נראה לו לרבינו שאין זה שום חידוש ולא אמרה הברייתא לעתותי ערב אלא לאשמועינן דיוקא דאי לא לעתותי ערב אסור:

ונמצא אחת מהן כו'. ובהשגות א"א ומאחר דקי"ל כר"א וכו' אמאי כולן אסורות וכו'. ויש לתרץ דשאני הכא דכולי אגרא יהיב ליה בהאי חדא וכן תירץ הטור בשם הרמב"ן ז"ל:

הלכה כא

ישראל שהיה נושה בעכו"ם וכו'. פ' השוכר (דף ס"ד) ושם אמרו דירושת הגר שאני שמא יחזור לקלקולו:

הלכה כג

ישראל שמכר וכו'. עיין בבית יוסף (סימן קל"ב) כי שם ביאר כל זה יפה. ובהשגות א"א הא נמי דלא כהלכתא שהלכה כר' אליעזר וכרשב"ג. והסוגיא בפרק השוכר (דף ע"א) כך היא רב אשי הביא ראיה דמשיכה דעכו"ם אינה קונה מדאמר רב להנהו סבויתא וכו' ודחו ליה אי דקא כייל וכו' לא צריכא דקא כייל ורמי למנא דעכו"ם והקשו סוף סוף כי מטי לאוירא כו' שמע מינה ניצוק חיבור לא אי דנקיט וכו' ורבינו מאחר שפסק דניצוק הוי חיבור לא הוצרך לומר עכבת יין בפומא דכזונתא הוי דכיון דניצוק הוי חיבור הרי נאסר מה שלמעלה קודם שקנאו העכו"ם דלא אמרו דקאי עכבת יין וכו' אלא לדחות דברי מי שאמר ניצוק הוי חיבור וכן אע"פ שפסק רבינו לקמן פרק ט"ז דבסתם יינם הלכה כרשב"ג דיין ימכר כולו חוץ מדמי יי"נ ס"ל לרבינו בניצוק חיבור מחמרינן טפי דאפילו הוי ניצוק לסתם יינם אסור בהנאה וכמו שכתב הטור ז"ל בשם וי"א ויש לו הכרח מן המשנה (דף ע"ב) דאמר נטל את המשפך וכו' אם יש בו עכבת יין אסור. ופירשו בגמרא דהך עכבת יין מתסרא בניצוק והאי אסור בהנאה קאמר דאי בשתיה בלאו עכבת יין

אסור וכמו שכתב הר"ן לכך הוצרך לומר דניצוק הוי אפילו לסתם יינם אסור בהנאה ולדעתו יש להחמיר יותר בניצוק מבתערובת וטעמו של דבר דכשהטיפה נופלת במקום היין אין די לה לאסור כל היין שהרי היא שם כמו מבוטלת בכל היין אבל הניצוק אין לו כח לבטל אותה הטיפה של יין ומכל מקום מה שלמעלה נאסר מפני שהניצוק מחברו נמצא דהוא מחברו לענין האיסור אבל אינו חיבור לענין הביטול כיון שאינו שם. זהו טעם קצת לסברת רבינו. והר"א ז"ל בהשגות סבור דלא עדיף ניצוק מתערובת יין ביין ומ"ש בגמרא ש"מ ניצוק הוי חיבור רוצה לומר ודלא כר"ש כמו שאמר לקמן ודלא כר"ש ואינו ר"ל ואתי אפילו כר"ש כמו שהוא פירושו לדעת רבינו ומפני כן השיג עליו דזה הוא דלא כהלכתא דאנן קיימא לן כר"ש. וכן למעלה בפרק י"ב גבי המערה לכלי של עכו"ם וכו' השיג עליו ואני אומר בשתיה משום דסבר דניצוק לסתם יינם לא עדיף מחיבור דהלכה כר"ש וכבר נתבאר דעת רבינו:

הלכה כה

הנותן דינר לחנוני וכו'. בפרק השוכר (דף ס"ג) אמר אומר אדם לחביריו ולפועליו וכו' ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום מעשר ולא משום יין נסך ובגמרא אוקמוה כגון שהקדים לו דינר ורב אשי מוקי לה כגון שנושא ונותן ביד ולא פליגי כדכתב הרשב"א ז"ל ולא הזכיר רבינו נשא ונתן דכל שכן הוא דאסיר בהקדים לו דינר ופירש רבינו אינו חושש משום שביעית כלומר שמאכילו לפועל דמי שביעית וכן פירשו התוספות. ורש"י ז"ל פירש שהפועל מוסר דמים לחנוני עם הארץ ואין מוסרין לעם הארץ יותר ממזון שלש סעודות ולדברי רבינו דמפרש כפירוש התוספות קשה למה הזכיר חנוני עם הארץ שכתב כגון שנתן דינר לחנוני ישראל עם הארץ דאפילו הוא חבר אין האיסור אלא מפני הבעל הבית שמאכילו שביעית ולא משום שמוסר הדמים לעם הארץ ונראה דהזכיר עם הארץ משום אם אכל הפועל דבר שאינו מעושר שהזכיר אחר כך דאם אין החנוני עם הארץ אין מאכילו דבר שאינו מעושר:

הלכה כז

מלך שהיה מחלק וכו'. זה פירוש למה שנאמר הפס עלי מנת המלך והראב"ד ז"ל פירש בהשגות כפירוש רש"י:

הלכה כח

עכו"ם שנגע וכו' שכיון שנתכוין וכו'. הקשה הרב בית יוסף ז"ל לשאר הפוסקים דסוברים דאפילו לא נתכוון העכו"ם מותר למשקל מיניה דמים אם כן למה מדד עד שלא

פסק אסורים הדמים. וי"ל דהכא ברשות הישראלי נוגע ואינו דומה להיזק כוונה מדעת הישראלי דאז ודאי אינו אלא דמי ההיזק וברור הוא:

פרק טו

הלכה א

דבר אסור שנתערב בדבר מותר. ע"ז פרק השוכר (דף ס"ז) אמר רבי אבהו אמר ר"י כל שטעמו וממשו אסור לוקין עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ואם ריבה טעם לפגם מותר ולימא אם נתן טעם לפגם מותר הא קמ"ל דאע"ג דאיכא מילי אחרנייתא דפגמה בהדיא והלכתא כלישנא בתרא דריש לקיש ע"כ. ופירש"י ז"ל טעמו ולא ממשו כגון חלב שנפלה לקדרה או חלב שנפל נמוח שאין ממשו בעין ע"כ. נראה דקרי טעמו וממשו היכא דלא נימוח גוף האיסור ואז כזית בכדי אכילת פרס אסור אבל כשנמחה גוף האיסור אפילו כזית בכדי אכילת פרס מותר. ונראה דפסק דטעם כעיקר לאו דאורייתא והתוספות הקשו על זה ופירשו בשם רבינו תם פירוש אחר וכתבו עוד בשם ה"ר אליהו דפירש טעמו ולא ממשו כגון שאין כזית איסור בכדי אכילת פרס אין לוקין עליו וטעמו וממשו דלוקין עליו מיירי דאיכא כזית מן האיסור בכדי אכילת פרס מן ההיתר ע"כ. ונראה שכוונתו לומר שאפילו נמחה האיסור ואין ממשו בעין קרי טעמו וממשו היכא דאיכא כזית בכדי אכילת פרס וזהו שאמרו כזית וכו' אבל כשאין כזית בכדי אכילת פרס לא שלא כדברי רש"י ז"ל דמפרש טעמו וממשו שגוף האיסור קיים אבל אם אינו קיים אפילו כזית בכדי אכילת פרס מותר מדפירש טעמו ולא ממשו כגון שנמחה משמע דלעיל איירי דלא נמחה כדפרישית. ורבינו נראה שמפרש כפירוש ה"ר אליהו וכן הוזכר פירוש זה בדברי הרא"ש ז"ל אלא שלפי מה שהובא בדברי הרא"ש ובדברי בעל הטורים יש שינוי קצת והוא פירוש שלישי שלדעת רבינו צריך שיאכל שלש ביצים כדי שילקה ועוד דביותר מכזית בכדי אכילת פרס אין שם איסור אלא מדרבנן ולפירוש ה"ר אליהו חייב על כל כזית וכזית וביותר מכדי א"פ איכא איסור מן התורה אבל אין לוקין עליו. ואני תמיה מהרב ב"י ז"ל שכתב שרבינו מפרש כפירש"י ז"ל שהרי רבינו כתב ונימוח הכל טועמין את הגריסין וכו' אם נמצא בהן וכו' היה בהן ממשו וכו' הרי דקרי ממשו אפילו לנימוח מפני שיש כזית בכדי אכילת פרס ומרש"י ז"ל לא משמע כן כדפרישית:

הלכה ד

נפל חלב וכו'. היינו מין במינו דאמרי' בגמ' פ' התערובת (זבחים דף ע"ט) אמור רבנן ברובא אמור רבנן וכו':

אבל מדברי סופרים וכו'. כלומר אפילו חתיכת נבלה שנתערבה דהוי יבש ביבש מד"ס צריך ששים וכדכתב הרב ב"י:

ולא יהיה דבר חשוב וכו'. כלומר כמו רמוני בדן שיתבאר לקמן. שעינו עומדת כלומר שאם נתפצעו ואינם עומדים בעינם בטלה חשיבותם:

הלכה ו

נמצאת למד דכל איסורין שבתורה וכו' שנתערבו במאכל המותר וכו' שיעורו בששים או במאה או במאתים. בפ' השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ע"ג:) אמרו ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה וכו' במינם במשהו שלא במינם בנותן טעם וכו' תניא כוותיה דר"י ורשב"ל כל איסורין וכו' חוץ כו' בשלמא י"נ משום חומרא דע"ז אלא טבל מאי טעמא כהיתרו כך איסורו דאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי ותנ"ה במה אמרו טבל אוסר בכל שהוא במינו שלא במינו בנ"ט ע"כ. ורבינו כתב טעם הטבל מפני שיש לו מתירין וקשה למה הניח הטעם האמור בגמרא שאמרה כהיתרו כך איסורו ועוד מה ראיה הביא לקמן שאמר יראה שאפילו דבר שיש לו מתירין כו' לא יהיה זה שיש לו מתירין חמור מטבל כו' דילמא טעמא דטבל לאו משום דבר שיש לו מתירין הוא. ועוד קשה למה הוצרך רבינו לומר פירות שאינן בכלל אלו וכן חמץ בפסח וכל השאר שהזכיר אחר כך ומה לנו אם יהיה בכלל אלו או לא ונראה דהתוס' כתבו בשם הירושלמי שאמרו שם טעמא דטבל משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיל"מ אפילו באלף לא בטיל כגון טבל ושביעית ומעשר והקדש כשהן במינן אבל שלא במינן בנ"ט ע"כ. וסובר רבינו דגמרא דידן והירושלמי לא פליגי אלא דהירושלמי אמר האי טעמא וגמ' דידן אמר טעמא אחרינא עדיף מיניה ולפי שקשה לו לרבינו ע"כ פליג גמרא דידן לירושלמי דאל"כ אמאי לא קאמר ר' יוחנן חוץ מטבל וי"נ ושביעית והקדש ומעשר וכל הני לזה תירץ רבינו לכלם דאינם בכלל כל איסורין שבתורה ותירץ לשביעית דאינו נקרא איסור אלא שהוא אוכלו בקדושת שביעית. ותפס עליו הר"א בהשגות במ"ש במינו במשהו ושלא במינו בנ"ט שאין הדין הזה כולל בכל זמן דאחר הביעור בין במינו בין שלא במינו בנ"ט כלומר אחר שכלה המין במין האחרון שבאותה הארץ וכיון שכן אין תירוצו של רבינו מספיק דהיכי קאמר כל איסורין שבתורה במינו במשהו שלא במינו בנ"ט הא איכא איסור שביעית לאחר הביעור שבין במינו בין שלא במינו בנ"ט ונראה דמ"מ כיון

דשביעית לא הוי מילתא פסיקתא לא דבר בו ר' יוחנן דלא קאמר אלא באיסור שהוא איסור כולל בכל זמן אבל איסור שביעית שבזמן השביעית אינו אלא לאוכלו בקדושת שביעית לא ולחמץ בפסח תירץ שאין איסורו לעולם. וא"ת להקדש ומעשר שני מה תירץ וא"ת שיש להם פדיון א"כ טבל נמי הרי יכול להפריש עליו והוי כמו פדיון וי"ל דטבל אע"ג דיכול להפריש עליו הוא בדיעבד דלכתחלה אין תורמין אלא מן המוקף ולכך הוי איסורא טפי. אח"כ ראיתי מ"ש רבינו בפי' המשנה בפ' השוכר את הפועל על מתניתין דאלו אסורין וכו' ונראה משם שכוון למה שכתבתי. ומ"ש רבינו טעם הירושלמי מפני שהוא טעם שוה לכולם כלומר לשביעית ולהקדש ולכל השאר ומ"ש בגמ' תניא אין פירושו כדפירש"י ז"ל שהוא לסיוע דטעמא הוי הכי דמאי סייעתא הוא מהך ברייתא טפי מברייתא קמא אלא לסיוע לסברתם הביא ברייתא אחרת. ועל טעם החמץ דהוי דבר שיל"מ אין להקשות דא"כ מאי מקשה בגמרא פ' השוכר (דף ע"ד) על מתניתין דאלו אסורין וליתני חמץ בפסח דילמא לא תני ליה משום דהוי דבר שיל"מ ולא רצה לשנותו אלא דבר שאין לו מתירין. וי"ל דפטר חמור נמי דבר שיל"מ הוא ועוד מדקאמר אלו אסורין משמע דליתנהו אלא הני ותירץ דחמץ בפסח ס"ל דאינו אוסר וכפירש"י ז"ל וכן נראה מדברי הרי"ף ז"ל שפירש כן דכתב דלא קי"ל כי הא מתני' וכמו שהוזכר בדברי הרא"ש ז"ל:

הלכה יא

וכן תרומות וכו'. שאע"פ שהוא מותר לכהנים לא נקרא דשיל"מ כיון שאין לו דרך שיותר לכל אדם וכו':

הלכה יב

יראה לי שאפי' וכו'. כתב הר"א ז"ל בהשגות משנה שלימה היא ע"כ. כלומר ולא היה לו לתלות הדבר בסברתו ואני לא מצאתי זה:

ואל תתמה על חמץ כו'. קשה לימא דשאני חמץ דהוא אסור אפילו בהנאה כמו שאמר למטה גבי נפילת שיעור הערלה. וי"ל דהוא ר"ל דאפילו באיסור הנאה כגון הקדש דבר שיש לו מתירין שלא במינו בנותן טעם ולכך רצה לחלק ממנו לחמץ דהתם כל מחמצת ריבה תערובת וחמץ:

הלכה טו

ולמה צריך להרים תרומה ולא ירים וכו'. בירושלמי פרק ב' דערלה (הלכה א') הכא את אמר צריך להרים והכא את אמר אינו צריך להרים רבי יעקב בר זבדי ורבי אבהו בשם

רבי יוחנן מפני גזל השבט ותני כן כל תרומה שאין הכהנים מקפידים עליה כגון תרומת הכליסין והחרובין ושעורין שבאדום אינו צריך להרים ע"כ. ונתבארו דברי רבינו:

הלכה טז

ולמה כפלו שיעורי ערלה וכלאי הכרם מפני שאסורין בהנאה. ירושלמי פ"ב דערלה (הלכה א') אמרו הערלה וכלאי הכרם עולים באחד ומאתים מניין שהם עולים כתיב מלאה מלאה מה מלאה שנאמר להלן עולה אף כאן עולה אי מה כאן מאה אף כאן מאה לפי שכפל הכתוב איסורו שינו חכמים חיובו עד כדון כלאי הכרם ערלה מניין מה זו איסור הנאה אף זו איסור הנאה מה זו עולה אף זו עולה ע"כ. ונתבארו דברי רבינו ז"ל. וא"ת א"כ בשר בחלב שאסור בהנאה היה להם לכפול שיעורו שיהיה ק"כ. וי"ל דתרומה מצינו ששנה הכתוב שיעורו וערלה וכלאי הכרם ילפינן לה מג"ש דתקדש המלאה וכיון שראינו ששנה הכתוב שיעורו ראו חכמים להחמיר אבל בבשר בחלב לא ראינו ששנה הכתוב שיעורו. על מ"ש נפל לפחות ממאתים אסור בהנאה השיגו הר"א ז"ל שאין לך דבר שאסור עירובו בהנאה:

הלכה יז

ואע"פ ששומן גיד וכו'. וא"כ היה להם להקל כמו בכחל מ"מ הגיד בריה ומ"מ לא הצריכו ששים ואחד כמו בביצת אפרוח שהוא בריה דשאני התם דהיא גופה בריה אבל הכא הגיד הוא שהוא בריה וזה הוא שמנו של גיד:

הלכה יח

הואיל והכחל מדבריהם וכו'. וא"ת למה אמר בגמרא כחל היל"ל כל איסורים של דבריהם י"ל דאשמעינן כחל אע"ג דבבשר וחלב חתיכה עצמה נעשה נבלה וא"כ האי בשר וחלב הוא והוי נבלה ולא ליהוי מן המנין וכמו שהקשו בתוספות קמ"ל דהאי אסור משום שיש בו גומות וכמו שתירצו התוספות ולכך הוא מן המנין והר"א ז"ל כתב טעם אחר בהשגות:

הלכה יט

ביצה שנמצא בה אפרוח וכו'. דעת רבינו דביצה בטלה משום דבריש פרקא קמא דביצה (דף ג') משמע דלמ"ד את שדרכו לימנות שנינו ביצה בטלה דאמרו שם וכ"ת ביצה חשיבא ולא בטלה הניחא למ"ד כל שדרכו וכו' אלא למ"ד את מאי א"ל ואם כן אנן דמקלינן טפי דאפילו את בטיל דהלכה כחכמים דאמר אינו מקדש אלא שבעה דברים בלבד וכדפסק רבינו בפרק ט"ז ודאי הביצה בטלה. וא"ת א"כ כשהקשה בגמרא למאן דאמר ביצה בששים וכו' למימרא דיהבא טעמא וכו' אמאי לא שני דלעולם בביצה טמאה

ולבטולי היא גופה וכדהקשה הראב"ד ז"ל הובא בב"י. וי"ל דמשמע ליה לגמרא דע"כ לא בנתערבה באחרות איירי ולבטולי היא גופא דדומיא דאינך קתני וכי היכי דקאמר בכחל בששים וגיד בששים דאמר ברישא איירי לענין הפליטה ה"נ בביצה בששים איירי לענין הפליטה ועוד הוקשה לרבינו למה אמרו לבטולי הפליטה דבעינן ששים ואחת לכך תירץ דהך משום דאית בה אפרוח נקראת בריה וצריך היכר והוא לענין לבטל הפליטה בלבד אבל היא גופה לא מבטלה והרמב"ן ז"ל נתן טעם אחר כמו שכתב הטור:

הלכה כ

או שנתערבה וכו'. ולבטולי היא גופה שיעורן בששים כדפרישית דהיא גופה בטלה כשאין בה אפרוח דאינה בריה:

הלכה כד

כשמשערין וכו'. שם בגמרא (דף צ"ז:) אמר ר' חנינא כשהן משערין וכו' איכא דאמרי בקדרה עצמה ואיכא דאמרי במאי דבלעה קדרה ופירש"י ז"ל במאי דבלעה קדרה אם ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט ואנן משערינן אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ע"כ. ונראה שזו היא כוונת רבינו שצריך לשער האיסור כמו שנפל כשראוהו שנפל וכן מה שבלעה הקדרה ולא פליג זה למאי דאמר לקמן (דף צ"ח) ההוא כזיתא דתרבא וכו' סבר רב אשי לשעוריה וכו' אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע דהתם היינו טעמא מפני שלא ראה האיסור כשנפל ולא היה יודע לשער האיסור אבל היכא דמשער האיסור ודאי דמשערינן מאי דבלעה אי נמי י"ל דהך דקאמר דבלעה הקדרה פליג אדרב אשי לקמן ופסק רבינו כי הך דהכא דמשערינן האיסור כמות שהוא ומה שבלע הקדרה דכיון דהשיעורים הם מדרבנן הקילו:

הלכה כו

כיצד הרי שנפלה סאה וכו'. יש לדקדק בזה למה שינה המשל דכאן אמר סאה של ערלה לתוך מאה סאה ואח"כ אמר חלב שנפל לקדרה שיש בה בשר עוף גם בראשונה היה לו לומר כיצד כגון חלב שנפל לתוך בשר בהמה. וי"ל דרבותא אשמעינן מעיקרא דאפילו סאה של ערלה דהוא איסור מעיקרו אם עבר ועשה מותר וכל שכן בבשר בחלב שאין האיסור אלא מפני הטעם וכל זמן שיש בו ששים אין בו איסור כלל:

הלכה כח

בד"א בשהשביחו כו'. בפרק השוכר (דף ס"ח:) אמרו השביח ולבסוף פגם דברי הכל אסור אבל מ"ש פגם וסופו להשביח לא הוזכר שם ונראה שלמדו רבינו ממה שאמר שם נפל שאור של חולין ואחר כך נפל של תרומה או של כלאי הכרם אסור ופסקה רבינו

בפרק ט"ז והטעם שאע"פ שנותן טעם לפגם מותר וכאן טעם פגום הוא שכיון שנתחמצה מחמת השאור של חולין כשנפל השאור של תרומה פגמו מ"מ כיון דראוי לחמץ בה עיסות אחרות כדאמר ר' זירא שם שבח מיקרי ואם כן יש ללמוד משם דאע"פ שבעת הזאת אינו אלא פגם מאחר שאחר כך עתיד להשביח אסור דהא התם אע"פ שבמה שהוא היה רוצה עיסה זו שהוא לאכילה פגמו זה השאור ולא יתוקן עוד לאכילה ואע"פ כן כיון שיחמץ בה עיסות אחרות אסור והשבח בא לאחר הזמן כ"ש היכא שיתוקן אח"כ הפגם הזה בעצמו ותתוקן לאכילה דעדיף טפי: **והרב** בית יוסף כתב שיצא לו מן הסברא דהשתא השביח ולבסוף פגם אסור כנזכר פגם ולבסוף השביח לא כ"ש. ואחרי כתבי ראיתי מ"ש רבינו בפרק השוכר את הפועל בפירוש המשנה על מתניתין דיין נסך שנפל על גבי ענבים וכו' שכתב שם ארבעה חילוקים בענין הפגם והשבח וכתב בשני חלקים האחרונים והחלק השלישי שישביח טעמו לשעתו ולאחר זמן מפסידו בעירוב שמנונית הבשר והחלב עם החמאה לפי שהיא מיטיב טעמו וריחו ובאושו ואח"כ מפסידו וזה הנקרא משביח ולבסוף פוגם והחלק הרביעי שמפסידו לפי שעה וברוב הימים משביחו כגון עירוב הדבש כיון שהוא מקלקלו מיד ולבסוף יתחזק עליו האויר וכח היין ואז יהיה הדבש ממה שנוסף לו עליו ריח טוב וכו' זה נקרא פוגם מעיקרו ע"כ. ומדקרא דזה פוגם מעיקרו למדתי מדבריו שמפרש פירוש אחר בדברי עולא שאמר בפרק השוכר (דף ס"ח) דאמר שם אמר עולא מחלוקת שהשביח ולבסוף פגם אבל פגם מעיקרא דברי הכל מותר דהוקשה לו דלמה אמר פגם מעיקרא היה לו לומר פגם מתחלה ועד סוף לכך הוא מפרש דהכי קאמר עולא מחלוקת של ר' מאיר ור"ש בהשביח ולבסוף פגם אבל בפגם מעיקרו אע"פ שהשביח לבסוף דברי הכל מותר וזהו שאמר פוגם מעיקרו כלומר מעיקרא פגם ולבסוף השביח וכ"ש פגם מתחילה ועד סוף דסבירא להו דמותר וס"ל לעולא דלא פליגי ר"מ ור"ש בקראי דלעיל דגיעולי עכו"ם וכדכתבו שם התוספות דאם כן לא היה מסתבר לחלק והקשה רב חגא לעולא מההיא דיין שנפל לתוך עדשים דההיא פגם מעיקרא הוא דאין לומר דהוי פגם מתחלה ועד סוף דכ"ש דקשה טפי דהיכי פליגי אלא לפחות הוי פגם מעיקרו ואפ"ה פליגי ותירץ לו דהוי השביח ולבסוף פגם ור' יוחנן פליג עליה דעולא ואמר בפוגם מעיקרו מחלוקת כלומר פוגם מעיקרו ואח"כ השביח אבל פגם מתחלה ועד סוף אפילו ר' יוחנן מודה דלא פליגי אלא דכ"ע אית להו מותר והוכיחו שם בגמרא מכח ההיא דיין שנפל לתוך עדשים דבפגם מעיקרו מחלוקת ורבנן סברי אסור דהיינו ר' מאיר ור"ש מתיר. ולענין הלכה פסק רבינו דבין השביח ולבסוף פגם בין פגם ולבסוף השביח דאסור וטעמו דכשהשביח ולבסוף פגם אפילו עולא סבר דר' מאיר סבר דאסור

והיינו מתניתין דיין שנפל לתוך גריסין לסברתו וכיון שכן ראוי לפסוק כסתם מתניתין דיין אל תוך גריסין כיון דרבי תני ליה בסתמא אע"ג דאתיא כרבי מאיר מ"מ מסתבר למיפסק הכי ובפגם ולבסוף השביח הא רבי יוחנן אמר דפליגי בהכי ורבי מאיר סבר דאסור והיינו יין שנפל על גבי עדשים דמתניתין וכיון דסתם לן כוותיה יש לנו לפסוק כן אע"ג דאתי כיחידאה כדפרישית יש לתפסו עיקר. ואע"פ שכתבתי כל זה מדבריו בפירוש המשנה נראה שאין נראה לו זה טעם מספיק לפסוק כסתם מתניתין דהוא כרבי מאיר דלית הלכתא כוותיה לגבי ר"ש ומ"מ פסק כוותיה מפני שנפל לו ספק אי עבדינן כר"ש או כרבי מאיר משום דסתם מתניתין כוותיה ולכך החמיר ואמר דאסורים וזהו שכתב שם בפי' המשנה ושני חלקים הנשארים לא נתבאר בגמרא איזה מהן אסור ואיזה מהן מותר ולפיכך שניהן אסורין ע"כ. וכוונתו לומר דלא נתבאר בגמרא מפני שיש צדדין לכאן ולכאן כדכתיבנא, זה נראה לי בדעתו ז"ל והוא הנכון. ואחרי כתבי כל זה מצאתי לפי' זה ראיה ברורה מהירושל' במס' ערלה פ"ב (ה"ד) אמרו שם כל נותני טעמים בין לפגם בין לשבח אסור דברי ר"מ ר"ש אומר לשבח אסור לפגם מותר רשב"ל אמר מה פליגין כשהשביח ואח"כ פגם אבל פגם ואח"כ השביח אף ר"מ מודה ר' יוחנן אמר לא שניא היא השביח היא פגם היא פגם היא השביח ע"כ. הרי נתבאר שם סברת רשב"ל דהוא דומה לסברת עולא האמורה בגמרא דידן דפגם ולבסוף השביח לא פליגי וזו היא שקרא עולא פגם מעיקרא כמו שביארתי:

הלכה ל

ומטעם רע וכו'. מה שלא הזכיר קפילא עיין בב"י. ומ"ש והרי פגמו רמז בזה מה שאמרו בגמרא ואם יש בה טעם לפגם מותר שהבאתי למעלה דאע"פ שהפגם בא מחמת אחר כיון שזה הוסיף לפגמו מותר:

הלכה לא

עכבר שנפל לשכר או לשמן וכו'. שם ועכברא בשיכרא לא ידענא מאי טעמא וכו'. וא"ת כיון דהוא בריה ליבעי ששים ואחת כמו הביצה שיש בה אפרוח שכתב רבינו דבעינן ששים ואחת. וי"ל דשאני התם שהוא ודאי איסור לכך עשו לו חכמים היכר אבל הכא שהוא ספק די שנאסור אותו ואין צריך היכר. ודע ששם בתוספות הקשו על הא דנפל בשיכרא תימה דהא צונן בצונן הוא ולישתרי ותירצו דמיירי ששהה שם יום או יומים והיה כבוש בתוך השכר וכבוש הרי הוא כמבושל ע"כ. אבל רבינו סתם וכתב שנפל ולא ביאר ששהה שם כלל. ונראה לי דרבינו יתרץ לקושיית התוס' שאני חומץ ושכר דמתוך חריפותם מבליע טפי:

אבל אם נפל ליין [וכו'] או לשמן וכו'. בגמרא לא הוזכר איסור אלא בשיכרא וחלא ולכך כתב רבינו דבשאר משקין שרי:

הלכה לב

גדי שצלאו בחלבו וכו'. פרק גיד הנשה (חולין דף צ"ו:) מתניתין ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנ"ט הרי זו אסורה כיצד משערין אותה כבשר בלפת. גיד הנשה שנתבשל עם הגידין בזמן שמכירו בנ"ט ואם לאו כולן אסורין וכו' וכן חתיכה של נבילה וכן חתיכה של דג טמא וכו'. ובגמרא אמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד ע"כ. ופירש"י אבל נצלה עמו נצמת בתוכו ואינו מפעפע ויוצא בבשר, קולף ואוכל כלומר חותך עליון ואוכל עד שמגיע לגיד. והקשו איני והאמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו שאני חלב דמפעפע ובחלב אסור והאמר רבה בר בר חנה עובדא הוה קמיה דר' יוחנן וכו' ואמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו ותירצו ההוא כחוש הוה ע"כ. וכתבו שם התוספות שני פירושים. האחד דחלב כחוש אינו מפעפע, השני דכיון דהיה הגדי כחוש לא היה בו חלב רב אלא מעט והיה בטל בששים וזהו פירוש רבינו ועוד שם בגמרא תירוצים אחרים ולא הזכיר כלל רבינו מהם משום דהך הוי תירוצא דסתמא דגמרא ולכך תפסו רבינו עיקר:

וכן ירך שצלאה וכו'. קשה דהא בגמרא אוקימו הך מתניתין דאסרה בירך בישול כמ"ד יש בגידין בנ"ט אבל לדידן דקי"ל אין בגידין בנ"ט כדכתב רבינו א"כ אפילו בישול שרי ואמאי נקט צליה. וי"ל דמה שכתב רבינו שצלאה ואסר בישול משום שמנו של גיד שאוסר כדכתב שם רש"י ז"ל ודוקא בו אבל שמנו יש בו בנ"ט ולכך בישול אסור אבל צליה מותר כדאמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל אבל צלאה קולף ואוכל. וא"ת התינח בירך שנתבשלה בגידה דאיכא שמנו של גיד אבל בבהמה שכתב וכן בהמה שצלאה שלמה ולא הסיר לא חוטין וכו' שאין בגידין בנ"ט הא התם ליכא למימר שמנם של אותם הגידים אסור כדאמרינן בגיד הנשה דלא מצינו כך. ועוד קשה איך נתן טעם להתיר הצליה מפני שאין בגידין בנ"ט הא אע"ג דיש בגידין בנ"ט הותרה הצליה דהא מתניתין סברה כמאן דאמר יש בגידין בנ"ט כמבואר בגמרא ומ"מ קאמר עלה שמואל דכשצלאה שריא. וי"ל דרבינו הזכיר כאן צליה ולא בישול מפני שכתב קולף ואוכל עד הגיד והיינו עד שמגיע לגיד ממש דהכי משמע לישנא דעד שמגיע לגיד וכן ביאר דבריו הרב המגיד בפ"ז מהל' אלו ולכך כתב דדוקא בצליה הוא דאמרינן דקולף ואוכל ולא בעינן קליפה אבל בבישול נהי דלא נאסר משום שאין בגידין בנ"ט אבל מ"מ קליפה בעי ואפי' צליה לא הותרה בהא קליפה אלא משום שאין בגידין בנ"ט אבל אם היה בגידין בנ"ט קליפה מיהא

בעי אבל שמנו של גיד אע"פ שהוא נ"ט מ"מ כתב רבינו דבצליה לא בעי קליפה משום דאיסורו מדרבנן אבל בקרומות וחוטין שאיסורן מן התורה כמו שנתבאר בהלכות אלו הוצרך לתת טעם להיתר הצליה כדי שתהא בלא קליפה משום דאין בגידין בנ"ט ובזה תירץ רבינו קושית התוספות שהקשו דאי הכי קליפה נמי ואפילו כדי נטילה מההיא דנטף מרוטבו על החרס וכו' דשאני הכא דכיון דאין בגידין בנ"ט לכך אינו אוסר הצליה אפי' כדי קליפה ומ"מ הבישול אוסר כדי קליפה וכשאמר בגמרא קולף ואוכל עד שמגיע וכו' על מתני' דקסברה יש בגידין בנ"ט יפרש רבינו דעד שמגיע לגיד דקאמר שמואל לאו דוקא אלא קליפה בעי וכדכתבו שם התוספות אבל קולף ואוכל שכתב רבינו ר"ל עד שמגיע לגיד ממש בלא קליפה דהכי משמע הלשון ואי לא היתה כך כוונתו היה לו לפרש. אלא טעמו הוא דלא בעי קליפה משום דאין בגידין בנ"ט כדכתבתי:

הלכה לג

אין צולין בשר שחוטה וכו'. בפרק כיצד צולין (דף צ"ו) מחלוקת רב ולוי ופסק כלוי וכבר ביארתיו למעלה בפרק ט' וכן ביארו הרב"י ז"ל:

הלכה לד

בשר נבילה מליח וכו'. בפרק כל הבשר (חולין דף קי"ב:) עובדא דמרי בר רחל דקא מלח בשר שחוטה עם בשר נבילה דנאסר מפני צירן ושם נתבאר דאם הוה טהור תפל וטמא מליח אסור וכ"ש שניהם מלוחים אבל טהור מליח וטמא תפל שרי:

דג טמא שכבשו עם דג וכו'. פ"י ממס' תרומות (מ"ח) דג טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל עשרה זוז ביהודה שהם חמש סלעים בגליל דג טמא צירו אסור ר' יהודה אומר רביעית בסאתים ור' יוסי אומר אחד מי"ו בו ע"כ. ומפרש רבינו מתניתין דאיירי לענין איסור הציר היוצא מן הדג הטמא שהוא נ"ט אבל לא לענין הדג עצמו דודאי אם הדג עצמו נתערב לא בטיל דבריה לא בטיל והכי דייקא מתני' דקאמרה שכבשו דאי איירי באיסור הדג שנתערב למה לי כבישה לימא שנתערב א"ו לענין איסור הציר איירי מתני' ות"ק סבר דאם יש בו משקל עשרה זוז שהוא חלק א' מתתק"ס דג טמא כלומר מן הדג טמא אז ודאי צירו אסור כמ"ש רבינו בפירוש המשנה אבל פחות מזה לא וטעמו של ת"ק דאע"ג דכל שאר איסורין בששים שאני ציר שהוא חריף וקשה ושיערו חכמים שיעור אחד מתתק"ס נ"ט מפני שטעמו נרגש ור' יהודה אומר דלא בעינן כולי האי אלא רביעית בסאתים ושיעור זה היינו אחד מקרוב למאתים וכמ"ש הרב רבי עובדיה ז"ל ור' יוסי מיקל טפי ואומר אחד ממשה עשר בו ופסק רבינו כסברא אמצעית והיינו רבי יהודה ולכך כתב אחד ממאתים, כנ"ל

לישב דעתו ז"ל. והרב רבינו שמשון בפירוש המשנה שם אינו סבור כן אלא דמתניתין איירי בענין ביטול הדג עצמו שנתערב ומאי דקאמר מתני' שכבשו אורחא דמילתא נקט והברייתות שאמרו בירושלמי על הדא מתניתין דאמרו שם תני רבי יהודה רבי עזאי וכו' ודתני ר' חייא מדיחו וכו' דאיירי באיסור הציר כתב הוא ז"ל שאינה ענין למשנתנו דמשנתנו איירי בענין ביטול הדג עצמו ולפירוש רבינו אתו ברייתות דירושלמי שפיר דהם ענין למשנתנו אבל ה"ר שמשון נדחק בכל זה מפני שהוא סבור דבכל האיסורין לא משערינן בענין הנתינת טעם אלא בששים ולכך קאמר דמתני' איירי בענין איסור הדג עצמו שנתערב. ועוד נראה מדבריו ז"ל דמתני' הם שני חלוקות מפני שהוא גורס וכל גרב שהוא מחזיק וכו' בוי"ו ולכך קאמר דרישא היא משנה חסירה והכי קאמרה דג טמא שכבשו עם דג טהור כלומר שנתערב ולא פירש מתני' הדין כלל אבל ודאי שהכוונה היא שאסור דמסיפא ידעינן לה ואח"כ אמר דין אחר וכל גרב שהוא מחזיק כלומר אע"פ שאוסר בעירובו מ"מ אם הגרב מחזיק סאתים אם יש בו וכו' דג טמא וכו' דבריה בטלה בתתק"ס וכו' ועוד מבואר שם פירושו בפירוש המשנה, אבל רבינו גורס כל גרב בלא וי"ו והכל הוא חלוקה אחת ושיעור המשנה כן דג טמא שכבשו עם דג טהור אם היה גרב המחזיק סאתים והוא א' מתתק"ס אסור פחות מכאן מותר ופירוש רבינו וגירסתו נראית עיקר מפני שהרב רבינו שמשון דחק הרבה בפירוש המשנה ובירושלמי:

פרק טז

הלכה א

כל השיעורים וכו'. ערלה פ"ב (מ"ד) כל המחמץ והמתבל והמדמע וכו' אסור. ומה שאמר שאוסר במין במינו אפילו באלף אבל בשאינו מינו צריך שיעור לבטלו נתבאר שם במשנה ולמה אמרו כל המחמץ והמתבל והמדמע להחמיר מין במינו כלומר דמה שאמרו שהם חמורים היינו דוקא במין במינו ובמה שאמרו שהן להקל ולהחמיר במין בשאינו מינו ופירשו במין במינו כיצד שאור של חטין וכו' ויש בו כדי לחמץ בין שיש בו לעלות ובין שאין בו לעלות וכו' אסור מין בשאינו מינו כיצד כגון גריסין שנתבשלו עם עדשים ויש בהם בנ"ט בין שיש בהם לעלות בק"א ובין שאין בהם לעלות בק"א אסור אין בהם בנ"ט בין שיש בהם לעלות בק"א ובין שאין בהם לעלות בק"א מותר:

הלכה ג

דבר חשוב וכו'. פ"ג דערלה (מ"ו) מי שהיו לו חבילי תלתן וכו' ופסק כר"ע דאמר שבעה דברים דהלכתא כוותיה מחבירו וסבור רבינו דה"ה חתיכה וגיד מדמנאן בפרק גיד

הנשה שהבאתיה למעלה בפרק ט"ו וכי תימא האי חתיכה הוי כל שדרכו הא כבר הקשו בגמרא בפרק גיד הנשה (חולין דף ק') ותבטל ברובה הניחא למ"ד כל שדרכו לימנות אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר ותירצו שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה לפני האורחים ע"כ. וסובר רבינו דהך טעמא מהני אפילו לר"ע דאמר אינו מקדש אלא ז' דברים בלבד וכן גיד טעמו הוי משום בריה. וא"ת א"כ אמאי פסק רבינו בהלכות פסולי המוקדשין פרק ששי דחתיכה של חטאת טמאה במאה של חטאות טהורות עולה. כבר תירצו התוספות דכל דבר הראוי להתכבד אם יהיה מתבטל חשיב ולא בטיל אבל בערלה אפילו תתבטל בחטאות טהורות התם אינה ראויה אלא לכהנים ולא חשיבא דכהנים אינם מחזיקים טובה זה לזה. והוקשה להרב ב"י בדברי רבינו בסימן ק"י דלדבריו למה לא מנה ר"ע חתיכה וגיד ולא ידעתי מקום לקושיא זו דהתם לא איירי אלא בדברים דשייכי בערלה ובכלאי הכרם שכן אמרו שם הראוי לערלה ערלה הראוי לכלאי הכרם כלאי הכרם וחתיכה וגיד לא שייכי בערלה ולהכי לא מנינהו. אבל איכא טובא דלא בטילי ולא מנינהו כגון שור הנסקל וכל הני דמתני' ואין להקשות בכלם אמאי לא מנינהו מטעמא דפרישית דלא שייכי בערלה וזה נראה לי דבר פשוט:

הלכה ו

וכן גיד הנשה וכו'. מ"ש דהגיד מגביהו והשאר מותר אל יקשה עליך דהגיד שומנו נאסר דכאן איירי רבינו בגיד בלבד בלא שומן ואע"ג דלעיל כתב ירך שנתבשל בגידה דאסורה שכן כתב למעלה דקא צלי כאשר כתבתי לעיל י"ל דהתם ודאי סתמא דמילתא כיון דצלאה לירך כלה בלי נקור כלל ודאי דהשומן של גיד ג"כ יש בה אבל הכא שהוא הגיד לבד איכא למימר דבהוא לבדו בלא שומנו איירי:

הלכה י

נפל רמון וכו'. כל זה בפרק התערובת (זבחים דף ע"ד) וכבר ביארתיו הלכות עכו"ם:

הלכה יא

נתפצעו אגוזים אלו וכו'. פ"ג דערלה (מ"ח) במשנה וכתב רבינו שנתפצעו כלן וכן בחתיכת נבלה כל החתיכות כלן דאם לא כן כיון שנשארה אחת יש להחמיר ולומר זו היא של איסור ואין לה בטול ולכך צריך שיתפצעו כלן וידוכו כלן:

וה"ה לחתיכת וכו'. כל אלו שמנה כאן רבינו הם משנה בפרק השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ע"ד) אלו אסורין ואוסרין בכל שהן. וכתב הר"א ז"ל בהשגות על מה שאמר רבינו פטר חמור באלף חמורים כלם אסורים בהנייה דכיון דאנן קי"ל כר"א וכרשב"ג דיוליך הנאה לים המלח (וכדפסק רבינו בפרק זה) השאר מותר בהנאה שהרי הלך חשיבותו

ע"כ. ובאמת הדין כן הוא שהרי חביות סתומות היא אחד ממה שמנו במתניתין וכתב רבינו לקמן דבהולכת הנאה לים המלח סגי אע"ג דהוי דבר חשוב ואם כן הוא הדין לאינך. ויש לדחוק מה שאמר רבינו כולן אסורין בהנאה ר"ל כל זמן שלא הוליך הנאה לים המלח ומכל מקום צ"ע:

הלכה יג

שאור של כלאי הכרם וכו'. משנה שם (ערלה פ"ב מי"ד) ופסק כחכמים דאמרי אסור לזרים ומותר לכהנים:

הלכה טו

(יד-טו)

תבלין שהם שנים או שלשה שמות וכו'. משנה שם (פ"ב מ"י) תבלין שנים ושלשה שמות ממין אחד וכו' (עיין בכ"מ) ובגמ' דע"ז פ' השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ס"ו) איפליגו רבא ואביי גבי חמרא חדתא בעינבי דאביי אמר במשהו בתר טעמא אזלינן ואידי ואידי חד טעמא הוא דהוה ליה מין במינו ומין במינו במשהו ורבא אמר בנ"ט בתר שמא אזלינן והאי שמא לחוד והאי שמא לחוד (והוה ליה מין בשאינו מינו וכו') וגבי חלא דחמרא וחלא דשיכרא וחמירא דחיטי וחמירא דשערי נמי איפליגו אביי אמר בנ"ט בתר טעמא אזלינן והאי טעמא לחוד והאי טעמא לחוד והוה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בנ"ט ורבא אמר במשהו בתר שמא אזלינן והאי חלא מיקרי והאי חלא מיקרי והאי חלא מיקרי והאי חמירא מיקרי והוה ליה מין במינו וכל מין במינו במשהו אמר אביי מנא אמינא לה דבתר טעמא אזלינן דתניא תבלין שנים ושלשה שמות והן מין אחד או מין שלשה אסורין ומצטרפין ואמר חזקיה הכא במיני מתיקה עסקינן הואיל וראויין למתק בהן את הקדרה אי אמרת בשלמא בתר טעמא אזלינן כוליה חד טעמא הוא אלא אי אמרת בתר שמא אזלינן האי שמא לחוד והאי שמא לחוד ורבא אמר לך הא מני ר"מ היא דתניא ר' יהודה אומר משום ר' מאיר מניין לכל איסורין שבתורה שמצטרפין זה עם זה שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל ע"כ. ופירש"י שנים או שלשה שמות (והן מין אחד) כגון פלפל לבן פלפל שחור ופלפל ארוך או מינים שלשה ושלשה שמות אסורין ומצטרפין אם נפלו לקדרה ולא בזה כדי לתבל ולא בזה כדי לתבל ונצטרפו ותבלו והן של איסור מצטרפין לאוסרה, והתוס' הקשו על פירוש זה דבמס' ערלה קתני ר"ש אומר בין שלשה מינין והם שם אחד ולדבריו היכי משכחת לה ולכך פירשו ששמות ר"ל איסורין כל אחד שהוא מג' איסורים כלומר שזה ערלה וזה כלאי הכרם וזה תרומה או מינים שלשה והם שם אחד כלומר הכל ערלה או

כלאי הכרם או תרומה. **רבינו** נראה שמפרש כפירוש רש"י ז"ל דשם ר"ל פלפל לבן שחור ארוך אבל הוא מפרש שמה שאמר או ממין ג' ר"ל מינים שלשה ושם אחד ולא כדמפרש רש"י ז"ל שר"ל או שלשה מינים ושלשה שמות וכ"נ מדבריו בפירוש המשנה וקשה טובא דכיון דהוא פסק כרבא כדכתב לקמן גבי חמרא חדתא בעינבי בנ"ט כרבא שכ"כ לקמן בין שהיה היין ישן בין שהיה היין חדש אם נותן טעם הרי אלו אסורות בהנאה וכן גבי חלא דחמרא וחלא דשכרא פסק כרבא דאמר יי"נ שהחמיץ נפל לתוכו חומץ וכו' אוסר בכל שהו ששניהן חומץ הן א"כ משמע דס"ל דבתר שמא אזלינן ולא בתר טעמא כרבא וא"כ כיון דלרבא מוקמינן בגמ' הא מתני' דקאמרה דג' שמות מצטרפין כר"מ דהוי דלא כהלכתא שכן הוא ז"ל פסק דלא כר"מ בפרק שני מהלכות אלו אם כן איך פסק כאן דשלשה שמות מצטרפין והוא דלא כרבא. וע"ק מ"ש גבי שאור של חטין ושל שעורין כו' אם היה טעם שניהם וכו' דלמה לי טעמא הא זה אינו אלא לאביי אבל לרבא בתר שמא אזלינן ולא בתר טעמא. וע"ק מ"ש אע"פ שכל אחד מהן שם בפ"ע הואיל והן מין אחד דהא לרבא לא איכפת לן מין אחד דהא חמרא חדתא בעינבי משמע מין אחד ולא אזלינן אלא בתר שמא א"כ דבריו נראים כסותרים והם דלא כאביי ודלא כרבא. **וע"ק** לי בסוגית ההלכה לפי פירוש רבינו ורש"י ז"ל דלדבריהם דשמות ר"ל פלפל לבן וארוך ואינו ר"ל איסורין א"כ רבא דמוקי מתניתין כר"מ דכל איסורין שבתורה מצטרפין אתיא דלא כמאן דהא כר"מ ודאי לא אתי וכר"ש נמי דאמר בין מין אחד ושלשה שמות בין שם אחד ושלשה מינין אינן מצטרפין א"כ לדידיה לא אזלינן בתר שמא ור"ש ודאי כרבנן ס"ל דאין מצטרפין כל איסורין שבתורה דהא לקמן גבי שאור של תרומה ושל כלאי הכרם ס"ל דמותר אפילו לזרים משום דכיון שהם משני איסורים אחד מערלה ואחד מכלאי הכרם אין מצטרפין ואפילו תאמר דס"ל כר"מ ולסברתו של ר"מ אומר כן כ"ש דקשה לן טפי דאפילו לסברת ר"מ דמחמיר בהצטרפות קאמר ר"ש דלא מצטרף בשם אחד כ"ש לרבנן וא"כ מניין לו לרבא לומר דבשם אחד מצטרפין כיון דלא מצינו סברתו בהני תרי תנאי מי הורה לו סברא שלישית דבשם אחד מצטרפין שאינה מפורשת בשום תנא בשלמא לאביי ניחא דאתא כת"ק וכחזקיה דאמר הכא במיני מתיקה אלא לרבא קשיא וקושיא זו נראית חזקה בעיני. **ולקושית** הראשונות היה אפשר לומר בתחלת הדעת דהוא ז"ל היה פוסק כרבא והוא סובר דרבא ס"ל דבהני שלשה שמות ומין אחד הם מצטרפין מפני דלא דמי לחמרא חדתא בעינבי דהתם השמות הם מחולקים לגמרי שזה נקרא ענבים וזה נקרא יין אבל הכא הכל נקרא כרפס אלא שהשם לווי הוא שמחלקם שזה כרפס של נהר וזה של אפר וזה של גנה וכיון דשם כרפס כולל לכלם והוא מין אחד א"כ י"ל

ודאי דמצטרפין אפילו לרבא בהני שלשה שמות והם מין אחד ומה שהקשו לרבא בגמ' הוא מן החלוקה האחרת שאמרו במשנה או מין שלשה אסורין ומפרש רבינו כפירוש רש"י ז"ל שר"ל מין שלשה ושלשה שמות ולהכי תיקשי לרבא דכיון דהוי שלשה שמות ושלשה מינים קשה ליה והך הוא דמוקי כר"מ אבל רישא דשנים ושלשה שמות והן מין אחד אתי כרבנן ורבינו ז"ל לכך לא הזכיר דין שלשה מינים ושלשה שמות ובזה הוה א"ש כל הקושיות שהקשינו חוץ מקושיא דמ"ש אם היה טעם שניהם שוים וכן הקושיא דרבא אתי דלא כמאן אבל מ"מ קשה לי על זה הפירוש דכיון דהגמרא מוקי הך מתני' אליבא דרבא כר"מ נימא דרישא דקאמרה שנים ושלשה שמות מצטרפין הוא אליבא דר"מ דס"ל דמצטרפין ומנין לו לרבינו ז"ל לפרש דבשנים ושלשה שמות מודו רבנן ולחלק בהני חלוקים ללא דבר. **לכך** נ"ל דרבינו מפרש או מין שלשה דמתניתין שר"ל או מינים שלשה ושם אחד ודלא כרש"י ז"ל כמ"ש למעלה וכן פירש הוא ז"ל בפירוש המשנה והוקשה לו בסוגית הגמרא דרבא אתי דלא כמאן וכמו שהקשיתי למעלה לכך מפרש הוא ז"ל דרבא ודאי יתרץ מתני' כותיה והוא מחלק בין שלשה שמות דהכא לחמרא חדתא בעינבי כדפרישית דכאן אין השם מחולק לגמרי וכיון שהם מין אחד ואין השם מחלקם בדין הוא שמצטרפין ומ"ש בגמרא הא מני ר"מ הכי פירושו המקשה הקשה דתיקשי מחזקיה לרבא דהא מדהוצרך חזקיה לאוקומי מתניתין כשהוא טעמם שוה משמע דס"ל דהך מין שלשה דקאמרה מתניתין ר"ל מין שלשה ושלשה שמות דאי שם אחד למה לי טעמא דלרבא ודאי לא בעי אלא שמא לחוד אלא ודאי דס"ל דמתניתין איירי בשלשה מינים ושלשה שמות ומש"ה קאמר דבמיני מתיקה עסקינן דבתר טעמא אזלינן ולדידך רבא דאמרת דבתר שמא אזלינן מאי אהני לן טעמא הא הך שמא לחוד והך שמא לחוד ותירץ רבא ואמר מאי דאמרי אנא הוא לרבנן ושפיר מתוקמא מתניתין כרבנן וכדכתב רבינו דיש לחלק בין שם זה לשם דלעיל ומאי דקאמר חזקיה הכא במיני מתיקה דאזיל בתר טעמא וס"ל דמתני' איירי במינים שלשה ושלשה שמות הוא משום דס"ל לחזקיה כר"מ ובעינן לאוקומי מתניתין כותיה לכך מוקי לה הכי דאפילו דליכא שמא בטעמא לחוד סגי אבל אליבא דרבנן ס"ל לחזקיה כותיה דבתר שמא אזלינן ואנא דס"ל כרבנן שפיר מתוקמא מתניתין כוותיה וכדכתב רבינו וחזקיה אי מוקים לה הכי משום דס"ל כר"מ ובעו לאוקומה כר"מ אבל אם הוא ס"ל כרבנן ה"ה דהוה מוקים לה כרבנן והשתא א"ש דרבא א"ש כרבנן ומ"ש רבינו אם היה טעם שניהם שוה אינו ענין כלל למחלוקת אביי ורבא אלא ענין אחר דהוקשה לו דשאור המחמיץ אינו אוסר אלא כשהוא מין במינו אבל בשאינו מינו הוא בנ"ט וכמו שנתבאר למעלה בראש פרק זה

ולכך הוקשה לו כשנפל חמרא דחיטי ודשערי תוך עיסה של חיטין אפילו שתאמר שהם מצטרפין ונעשה השאור של חיטין ושל שעורין אחד מכל מקום מאי חזית דשדית ליה אחיטין ותאמר דהוי מין במינו ולא בטיל ואמאי לא שדינן ליה אשעורים או לפחות נאמר דזה וזה גורם וכיון דמינו ושאינו מינו גורם מותר ועולה בק"א כדקי"ל בשאור של חולין ושל תרומה ואין בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ דמשום דמותר דזוז"ג דאע"ג דחד שאור לגבי שאור חבריה הוי מין אחד שהם מצטרפים מ"מ לגבי העיסה לא הוו מין אחד שאין שם השאור של שעורים מצרפו לעיסה כלל ונאמר דהוי מין בשאינו מינו ובטיל באחד ומאה לזה אמר רבינו ז"ל לתרץ הקושיא הזאת דהטעם יברר זה דאם היה טעם השעורים כחיטים בעיסה של חטים נעשה הכל שאור של חיטים כיון שהשם אחד והטעם מכריע לצד החיטים וכן איפכא ולזה כתב רבינו ומצטרף לשער בהן כדי לחמץ בעיסה של חטין וכו' ואם היה ענין זה למחלוקת אביי ורבא למה לי שתהיה העיסה של חיטין היה די שיאמר שיהיה טעמם שוה דבתר טעמא אזלינן ומש"ה מצטרף א"ו אינו ענין כלל ועיקר אל הדבר כמו שפירשתי ובחלא דחמרא וחלא דשכרא לקמן לא הזכיר רבינו טעם שוה מפני דהתם איירי דנפל זה לתוך זה וכן חמרא דחיטי וחמרא דשערי דאמרי בגמרא איירי דנפל זה לתוך זה ולהכי כיון שהשם מצרפם נאסר דחד לגבי חבריה מין במינו מיקרי ואין גורם לאסור לדבר שאינו מינו. וזה נ"ל נכון וברור בדעתו ז"ל. **ובהשגות** שכתוב על מה שאמר רבינו אע"פ שכל אחד שם בפני עצמו וכו' זה אינו כלום וכו'. בתחלה השיג על רבינו כפי הנחתו שמפרש השם ר"ל שם ממש כפירוש רש"י ז"ל דאיך קרא לזה שם בפני עצמו דהרי זה דומה לחמירא דחיטי וחמירא דשערי דהכל שם אחד ורבינו יתרץ דהתם בין לדחיטי בין לדשערי מיקרי שאור סתמא אבל הכא לא מיקרי כרפס סתמא אלא בשם לווי לזה של נהר ולזה של אפר וכיון דמיקרי בלווי לכך לא הוי הכל שם אחד. ועוד השיג על רבינו וביטל הנחתו ואמר דהך שמות רוצה לומר איסורין כפירוש התוס' ז"ל ואינו ר"ל שם ממש כפירוש רש"י ז"ל. ומה שאמר רבינו כיצד שאור של חיטין וכו' הוא פירוש למה שאמרו וכן לחמץ ואע"ג דהזכיר תחלה תבלין לא הזכיר הא כיצד בתבלין משום דלא משכחת לה שם שלשה מינין בשם אחד אלא בדוחק וכדהקשו התוס' לרש"י ז"ל וכאן הוי יותר מרויח:

הלכה טז

עיסה מחומצת שנפל לתוכה שאור וכו'. בפרק שני דערלה שאור של חולין שנפל לתוך עיסה והחמיצה וכו' ונתבאר בפרק השוכר את הפועל (ע"ז דף ס"ח) דאע"ג דנותן טעם

לפגם מותר הכא שאני שראוי לחמע בה עיסות אחרות וכן יש לומר בתבלין שראוי לתבל בה קדרות אחרות:

הלכה יז

התרומה מעלה את הערלה וכו'. שם בפרק שני דערלה התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה כיצד סאה תרומה שנפלה למאה ואח"כ נפלו ג' קבין ערלה וג' קבין כלאי הכרם זו היא שהתרומה מעלה את הערלה והערלה מעלה את התרומה ע"כ. ואמרו שם בירושלמי אר"א לית כאן לתוך ק' אלא לתוך צ"ט ע"כ. ומפרש רבינו ז"ל שם בפירוש המשנה דה"ק כיצד כגון סאה של תרומה שנפלה לתוך צ"ט ואח"כ נפלה שם חצי סאה של ערלה והתרומה נצטרפה עם החולין לבטל את הערלה כלומר החצי סאה ונראה שיהיה הכל מותר לכהנים אבל לזרים אסור מחמת התרומה שנפלה כולה נאסר וכמו שכתב הרב רבינו שמשון ז"ל ולפי דברי רבינו הדמיון שהביאו במשנה כיצד סאה תרומה שנפלה וכו' אינו אלא דמיון לתרומה מעלה את הערלה אבל לערלה מעלה את התרומה צריך אתה להקיש מכאן ולעשות דמיון אחר והדמיון א"א להיות דומה לדמיון שנעשה בתרומה כלומר צ"ט סאה חולין ואח"כ של ערלה ואחר כך נפלה סאה של תרומה שהסאה של ערלה מצטרפת לבטל את התרומה דזה אי אפשר דכיון דנאסר הצ"ט מחמת הסאה של ערלה שנתערב בהם ונאסרו בהנאה איך יבטלו התרומה וכמו שכתב ה"ר שמשון ז"ל ובשלמא בתרומה אמרינן שסאה של תרומה מצטרפת מפני שלא נאסר מפני התרומה אלא לזרים אבל לא לכהנים ולהכי מצטרפת לבטל הערלה להתירה לכהנים אבל בערלה אי אפשר לומר לכך שנה רבינו המשל בערלה מעלה את התרומה ושם משל אחר ואמר כיצד סאה של ערלה וכו' דהשתא אתי שפיר דכיון דהערלה נתבטלה ולא אסרה בהנאה לתערובתה תוכל להצטרף לבטל הסאה של תרומה. והיה יכול רבינו לשום משל אחר יותר קטן במספר והוא חצי סאה של ערלה שנפל לתוך מאה סאה של חולין ואח"כ נפלו שם סאה ועוד של תרומה דהשתא החצי סאה של ערלה שנתבטלה במאה של חולין מבטלת אותו ועוד של תרומה שיש שם באותה חצי סאה מאה חלקים של אותו ועוד ואותו ועוד הוא ממאה שבהם והיה המשל הזה דומה למשל ששמו במשנה האחרת הערלה מעלה את הכלאים וכו' כיצד סאה של ערלה שנפלה למאתים ואחר כך נפלה סאה ועוד וכבר השיגו הראב"ד ז"ל בהשגות על רבינו בזה אלא שרבינו דרך דרך סלולה ולקח חשבון יותר ברור אע"פ שהוא גדול יותר והטעם שאין הדבר פשוט שבאותן שלשה קבין של ערלה יהיו שם מאה ועוד שכבר אפשר שיהיו שם חמשים ועוד או מאתים ועוד וכפי אשר נשער הועוד כך יהיה משוער השלשה קבין

אבל כאשר הניח סאה של תרומה והעירוב מאה סאה של ערלה הנה שם חשבון ברור שהוא מאה חלקים, וכן עשה רבינו בדין המשנה האחרת של הערלה מעלה את הכלאים וכו' דרך בחשבון זה מפני שהוא יותר נכון וברור כאמור. ונסתלקה מכאן השגתו של הראב"ד ז"ל. ומה שאמר כאן רבינו סאה של תרומה שנפלה לצ"ט אע"פ שבמשנה אמרה למאה מפני שבירושלמי אמרו לית כאן מאה כאשר הבאתי למעלה והוא מוכרח ודאי שאם היה שם מאה למה ליצטרף הערלה לבטל את התרומה הרי היא מבוטלת במאה של חולין. זה נראה נכון ביישוב דעת רבינו ז"ל. וראיתי להרב רבינו עובדיה שפירש בפירוש המשנה שדמיון סאה של תרומה שנפלה וכו' הוא דמיון לשני הענינים ר"ל לתרומה מעלה את הערלה ולערלה מעלה את התרומה ודחק עצמו דאתי מתני' כמאן דאמר תרומה מתבטלת במאה ועוד ולכך בהצטרף הערלה עם החולין תתבטל התרומה שיש שם מאה ועוד. ועוד פירש פירוש אחר שמה שאמר מתני' למאה ר"ל לצ"ט וחצי והחצי של ערלה משלים למאה והשתא בהצטרפות הערלה תתבטל התרומה, וכל זה הוא דוחק והעיקר כפי' רבינו ז"ל:

הלכה יט

וכן הערלה מעלה את הכלאים וכו'. שם במשנה הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה כיצד סאה של ערלה שנפלה למאתים ואח"כ נפלה סאה ועוד ערלה או סאה ועוד כלאי הכרם זו היא שהערלה וכו'. וגם בפירוש המשנה פירש הרב ר"ע שדמיון כיצד סאה ערלה וכו' הוא לשני הענינים ר"ל לערלה מעלה את הכלאים וכלאים מעלה את הערלה ופי' שמאתים שאמרו רוצה לומר קצ"ט וכפשט לשון הירושלמי שאמרו כאן אמר ר' אלעזר לא לתוך מאתים אלא לתוך מאה וצ"ט ופירש שמה שאמרו כאן והערלה את הערלה ר"ל שאחד נטע רבעי ואחד ערלה כדי שיהא שני איסורים שאין איסור אחד מעלה לאיסורו אפילו דהך מתני' אתא כמ"ד דתרומה עולה בק"א ועוד כאשר מבואר שם בפירושו וכל זה הוא דוחק גדול דמוקי מתני' דלא כהלכתא ועוד דמוקי שני מיני ערלה. על כן מה נכבד פירוש רבינו שהוא מפרש שהך כיצד שאמרו סאת ערלה שנפלה למאתים ואח"כ נפלה סאה ועוד של כלאי הכרם אינו אלא דמיון לערלה מעלה את הכלאים אבל לא לכלאים מעלה את הערלה אלא שאם תרצה לשום משל על זה תשים המשל בהפך שנפל סאה של כלאי הכרם ואח"כ סאה של ערלה ופירוש המשנה כך סאה ערלה שנפלה למאתים ממש ונתבטלה ואח"כ נפלה שם ועוד של ערלה דוגמתה ולא נטע רבעי כמו שפירש הרב ר' עובדיה או של כלאי הכרם אותה הסאה של ערלה שנתבטלה מבטל הועוד שהם מאתים חלקים ממנו ורבינו לקח

החשבון יותר גדול מפני שזה החשבון יותר ברור כדפירשנו ואע"פ שבירושלמי אמרו דהך מאתים דמתניתין ר"ל קצ"ט סובר רבינו שאין פירוש הירושלמי כך דזה אי אפשר דהא בהתערבות הסאה של ערלה נאסר הכל בהנאה ואם כן איך יבטל אחר כך התרומה וכמו שהקשה הרב רבינו שמשון עד שמכח קושיא זאת כתב שיש טעות בירושלמי ורבינו מיישב שם בפירוש המשנה ואומר דה"ק דלעולם דנפל למאתים ממש ופי' היה כך לולי הסאה של ערלה שחשבנו אותה ואמרנו שהיה מעלה לכלאי הכרם לא היה אפשר שתעלה סאה ועוד של כלאי הכרם במאתים של חולין לפי שמה שיחלק ממנה הוא חלק ממאה ותשעים וכמבואר שם בפירוש המשנה זהו פירוש רבינו והוא הנכון בפירוש המשנה ואע"פ שהוא קצת דוחק בפירוש הירושלמי:

הלכה כ

בגד שצבעו בקליפי ערלה ישרף וכו'. פ' שלישי דמס' ערלה מחלוקת ר"מ וחכמים ופסק כחכמים. וא"ת והא בגד שצבעו בקליפי ערלה זה וזה גורם הוא שהצבע הבא אינו אלא ע"י הסמנים של ערלה והאור של היתר דהסמנים בלא אור לא עבדי כלום. וי"ל דאינו נקרא זה וזה גורם שאינו עושה האור מה שעושים הסמנים שזה עושה פועל החמימות כדי שיקבל הצבע והסמנים עושים פועל הצביעה ולכך כיון דאינם גורמים לדבר אחד אינו נקרא זה וזה גורם ולא הוי כמו עצי איסור ועצי היתר דכתב רבינו לקמן דהוי זה וזה גורם מפני ששניהם עושים פועל ההבערה והחמימות זבל דאיסור וקרקע דהיתר שניהם עושים דבר אחד וכן חלקו התוספות בפרק כל הצלמים בשם רבינו שמואל:

הלכה כא

וכן בגד שארג בו וכו'. שם מחלוקת רבי וחכמים ופסק כחכמים:

הלכה כב

תנור וכו'. שם ועיין בב"י בהלכות ע"ז כי שם ביאר כל זה יפה עד מה שאמר נטיעה של ערלה וכו' ולכך איני מאריך:

הלכה כה

נטיעה של ערלה וכו'. במס' ערלה פ"א ופסק כר' יוסי דנמוקו עמו:

שהדבר חזקה וכו'. כך פירשו טעמו בגמ' בהנזקין (דף נ"ד:):

הלכה כו

המעמיד גבינה וכו'. פ' אין מעמידין (עבודה זרה דף כ"ט:) אמרו במשנה מפני שמעמיד אותה בקיבת עגלי עכו"ם וקאמר בגמרא (דף ל"ה) דאף על גב דהוי פירשא בעלמא גבי עכו"ם אסירא דניחא ליה בניפחיה:

הלכה כח

יין שנתנסך וכו'. פ' השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ע"ג) יין נסך אסור ואוסר בכל שהו וכו' ובגמרא המערה יין נסך מצרצור קטן לבור כו' (עיין בכ"מ) והקשו בתוס' דבכמה מקומות בגמ' דלא אמרינן קמא קמא בטיל גבי הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהור וכו' וגם בגידולין של תרומה ורבו גידוליו על עיקרו וכו' והם תירצו שם דמאי דאמר ראשון ראשון היינו עד שיפול שם כל כך מן הייי"נ בין הכל שלא יהא ההיתר ששים. אבל הראב"ד ז"ל בהשגות נראה שלא רצה לתרץ כתירוץ התוס' אלא שדחה הא דרב דימי דהכי קאמר קמא קמא בטיל מכח הנהו דהתם ומפני כן כתב הר"א ז"ל בהשגות א"א הא דלא כהלכתא ע"כ. אבל רבינו תפסו עיקר אע"פ שאינו מתרץ כתירוץ התוס' מדלא פירש שצריך שלא יהיה האיסור יותר מששים מן ההיתר ונראה שיתרץ בהך דהכא דקאמר ראשון ראשון בטיל היינו להתירו בהנאה אבל בשתיה אסור ואע"פ שהרא"ש ז"ל כתב בפסקיו שאין לחלק כאן בכך מ"מ אפשר דעתו של רבינו היה כך:

הלכה ל

מים שנתערבו וכו'. שם במשנה (דף ע"ג).

ומ"ש בד"א וכו'. כבר נתבאר שהוא מימרא דרב דימי שם:

הלכה לא

בור של יין שנפל לתוכו וכו'. שם אתמר יי"נ שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים אמר חזקיה הגדילו באיסור אסור הגדילו בהיתר מותר ור' יוחנן אמר אפילו הגדילו באיסור מותר ושם אמרו דטעמא דר' יוחנן דאית ליה רואין כלומר שני כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה ומזגן ועירבן זה בזה רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו ע"כ. ורבינו פסק בפרק ט"ו מהלכות תרומות כר' יוחנן ולכך צריך לומר דמפרש הוא כפירש"י ז"ל דחזקה מצריך שיפול יי"נ קודם שיפול היין של היתר ור' יוחנן אמר דלא צריך אלא שיפלו המים תחלה ולכך פסק כר' יוחנן אבל אין לומר דמפרש כפירוש התוס' דחזקיה מצריך שיפלו המים תחלה ור' יוחנן אמר בין שיפול בתחלה בין שיפול בסוף דא"כ לא היה לו לפסוק אלא כר' יוחנן מאחר שבהל' תרומות פסק כטעמו דשני כוסות וכו' לכך נראה ודאי דכפירש"י ז"ל הוא מפרש:

הלכה לב

יין נסך שנפל וכו'. פ' השוכר (דף ס"ה):

בין שיהיה חדש וכו'. פסק כרבא דאמר התם דחמרא חדתא בעינבי הוי מין בשאינו מינו דבתר שמא אזלינן:

הלכה לג

נפל על גבי תאנים וכו'. הוא גורס במשנה יין נסך שנפל וכו' ואם היו מבוקעות אסורות מעשה בבייתוס בן זונין וכו' אבל אינו גורס נפל על גבי תאנים או על גבי תמרים אם יש בהן בנותן טעם אסור ומעשה בבייתוס וכו' דא"כ היה לו לחלק בענין התאנים אם הוא נ"ט או לא ומדסתם ואמר על גבי תאנים דפוגם ודאי משמע דסבר דסתם הכי הוי וכמעשה דבייתוס וכבר הוזכרה גירסא זו בדברי התוספות ז"ל:

הלכה לד

יי"נ שנפל ע"ג חטים וכו'. שם ההוא כרי דחיטי דנפל עליה חביתא וכו' ואמר דשרא למיטחניה ולמיפנהו ולזבונינהו לעכו"ם שלא בפני ישראל והקשו עליו תנן יי"נ שנפל על גבי ענבים ידיחן והן מותרות ואם היו מבוקעות אסורות מבוקעות אין שאין מבוקעות לא כלומר וכיון דאין החטין מבוקעות אמאי אסיר היה לנו לבודקם אם היו מבוקעות אסורות ואם לאו מותרות ותירצו שאני חיטי הואיל ואגב צירייהו כמבוקעות דמיין כלומר כיון דאית בהו סדקים הם שואבות והני הוו מבוקעות ואסירי ואע"ג דמבוקעות בדקינן להו אם נותן טעם אסירי ואי לאו מותרים הכא בכל גוונא אסיר ולא בדקינן להו אם נותן טעם כיון שהם שואבות שאע"פ שלא יתן טעם מ"מ ידענו בודאי שהיין נבלע בהם כך יש לפרש לדעת רבינו. ועל מה שאמר שהן שואבות השיג הראב"ד ז"ל דלא אמר טעם זה בגמרא אלא מפני שיש בו סדקים ונראה דמשום שיש בו סדקים זהו טעם השאיבה והכל דבר אחד:

הלכה לה

יין נסך שהחמיץ וכו'. שם ופסק כרבא דאמר חמרא לגו חלא בנותן טעם:

פרק יז

הלכה ב

ולא אסרה תורה אלא קדרה בת יומה וכו'. שם (דף ע"ה:) אמרו לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומה והקשה שם מכאן ואילך לישתרי ותירצו גזירה קדרה שאינה בת יומה משום קדרה בת יומה ע"כ. ופירוש בת יומה שלא עבר עליה לילה אחד והתוספות פירשו שלא עבר עליה כ"ד שעות ורבינו סתם דבריו אבל מטין יותר לפירש"י ז"ל:

ואם לקח ובישל בהן וכו'. מדכתב רבינו מיום שני והלאה משמע דס"ל דסתם כלים של עכו"ם הם בני יומן ולכך הצריך מיום שני והלאה אבל הרשב"א ז"ל לא הבין כן ועיין בבית יוסף כי ביאר שם כל זה יפה:

הלכה ג

הלוקח כלי תשמיש וכו'. שם מבואר כל זה בברייתא קרוב ללשון רבינו:

מלבנן באור וכו'. שם עד כמה מלבנן אמר ר' מני עד שתנשר קליפתן:

הלכה ד

כיצד מגעילן וכו'. ומה שאמר שעושה לה שפה מבואר שם בדודא דמר עוקבא:

וכולן שנשתמש וכו'. שם מבואר בברייתא דמותר למ"ד נ"ט לפגם מותר:

הלכה ה

טבילה זו שמטבילין וכו'. מפשט דבריו משמע דטבילת כלים הוי דרבנן וכן נראה שהבין [הר"ן] ז"ל אבל הרשב"א לא הבין כן כמבואר בב"י ונראה לי שהטעם מפני שקראו דברי סופרים וכל דברי סופרים הוא הל"מ שהוא מה"ת כמו שכלל לנו רבינו בהל' סנהדרין ומפשט דבריו משמע שכוונתו לומר שאין הטבילה הזו מפני שהם טמאים מטומאת מת וכדי לטהרם צריך טבילה עד שתאמר שטבילה זו מן התורה אבל טעם טבילה זו לא כך היא אלא שחכמים תקנוה כדי לטהרם מידי גיעולי עכו"ם שנראה להם שעדיין לא נטהר מידי גיעולי עכו"ם בהגעלה אלא צריך עוד הכשר אחר העברתו באש להתירו מידי גיעולי עכו"ם משמע דהטבילה היא באה להתיר מידי גיעולי עכו"ם ואם כוונתו היה כך קשה טובא דא"כ חדשים ממש למה צריך טבילה הא אין כאן גיעולי עכו"ם ואיך הביא ראיה רב נחמן בגמרא דחדשים בעו טבילה מדמלובנים בעו דילמא התם דיש גיעולי עכו"ם צריך הכשר אחר אבל הכא לא ועוד דא"כ שאולים למה אין צריך טבילה. אלא ודאי נראה שכוונת רבינו היא לומר דאין הטבילה הזאת להתירו מידי טומאה עד שתאמר שהיא מן התורה מפורשת אבל היא מחכמים שתקנוה מהטעם האמור בירושלמי שהוא יוצא מידי טומאת העכו"ם לקדושה דישראל ואמר שיצא להם סמך ממה שאמר הכתוב וטהר ובשלמא אי פשטיה דקרא היה מדבר בטומאה מה שאמר תעבירו באש היינו אומרים ודאי שמ"ש וטהר הוא טהרה אחרת נוספת להעבירה טומאה אבל מאחר דע"כ קרא לא איירי לטהר מידי טומאה אלא לטהר מידי גיעולי עכו"ם כדהכריח הוא ז"ל דלא מצינו טהרה בטומאה שהיא באש א"כ ודאי דקרא לא איירי בטהרת טומאה וכיון שכן לא נאמר שהטהרה הנוספת במלת וטהר היא להעביר מידי טומאה כיון שלא נזכרה בכתוב אלא ודאי היא טהרה אחרת וטעמא כדאמרו בירושלמי. ושיעור לשונו של רבינו כך הוא אמרו חכמים הוסיף לו טהרה אחר עבירתו באש שאותה העברה באש היא כדי להתירו מידי גיעולי עכו"ם אבל לא קאי האי להתירו מידי גיעולי עכו"ם לטהרה אחרת

שהזכיר דאין הטהרה באה להתירו מידי גיעולי עכו"ם אבל היא באה מן הטעם האמור בירושלמי. כן נראה לי לפרש לשונו:

הלכה ו

אבל השואל וכו'. שם לא שנו אלא לקוחין אבל שאולין לא ושם איבעיא להו משכנתא מאי ושם משמע דהוי ספיקא ופסק רבינו לקולא כיון דאין דין טבילת כלים מפורש בתורה אלא מפי השמועה:

אבל השועין באבר וכו'. שם אמרו קוניא וכו' והילכתא כסופו:

הלכה ז

הלוקח סכין וכו'. שם במשנה אמרו הסכין שפה והיא טהורה ובגמרא (דף ע"ו:) אמר רב עוקבא בר חמא ונועצה עשר פעמים בקרקע ולכאורה נראה דהוא מפרש שפה שהוא משחיזה בריחיים ומה שאמר ונועצה עשר פעמים וכו' הוא ענין אחר והוא תיקון אחר להתיר לצונן. אבל מדבריו בפירוש המשנה לא משמע כן אלא שהוא מפרש ששפה ר"ל נעיצה עשר פעמים בקרקע. ומ"ש או משחיזה הוא מסברתו שאין לך תיקון יפה ממנו ועיין בב"י ז"ל כי שם עמד על כל זה:

שחט בה קודם וכו'. פ"ק דחולין (דף ח':) השוחט בסכין של עכו"ם רב אמר קולף ורבה בר בר חנא אמר מדיח ופסק כרבב"ח ומ"מ כתב שהמחמיר תבא עליו ברכה ויש לחוש לדבריהם:

הלכה ח

סכין ששחט בה טרפה כו'. שם סכין טרפה וכו' והילכתא אפילו בצונן ואי איכא בליתא דפרסא למיכפריה לא צריכא תו ע"כ:

הלכה י

ואם היה רוב המסיבה כו'. הרב"י כתב שיצא לו זה ממה שאמרו פ' אין מעמידין (עבודה זרה דף ל') שמואל ואבלט הוו יתבי אייתו לקמייהו חמרא מבשלא משכיה לידיה א"ל שמואל הרי אמרו יין מבושל אין בו משום יי"נ ע"כ. דאי אמרת דבכל גוונא אסור לשתות במסיבה של עכו"ם אם כן היכי הוה שתי שמואל ואין זו ראיה דדילמא שמואל לא הוה שתי עם אבלט אלא אייתו חמרא לשתות שמואל לבדו ואבלט לא היה רוצה ליגע לכך אמר לו שמואל דאין חשש אם יגע דיין מבושל אין בו משום יי"נ, ולכך צ"ע מאין יצא לו זה לרבינו:

ואינו אסור אלא במקום מכירתו וכו'. פ' אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"א) ופסק כרב אחאי דמייתי ליה לביתיה ושתי ודלא כרב פפא דמפקין ליה לאבבא דחנותא ושתי:

הלכה יא
יין תפוחים וכו'. בברייתא בס"פ אין מעמידין (עבודה זרה דף מ':) יין תפוחים של עכו"ם הבאים מן האוצר וכו' מותרין הנמכר בקטלוזא אסור מפני שמערבין בו יין ע"כ. ואין משם הכרח שמותר לשתותו אפילו בבית העכו"ם דדילמא לא קאמרה הברייתא אלא שמותר לשתותו בביתו ולא בבית העכו"ם ומ"מ כתב רבינו בכ"מ כלומר אפילו בבית העכו"ם מפני שלא מצא איסור בגמרא אלא בענין השכר לבדו:

הלכה יב
אע"פ שאסרו פת (של) עכו"ם וכו'. בפ' אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ה:). ומ"ש יש מקומות וכו' ר"ל שהם פוסקין כר' יוחנן דאמר ה"מ בשדה ור' יוחנן מוסיף על הראשון דסובר דתרתי בעינן דליכא פלטר ישראל ובשדה והכל מבואר יפה בב"י:

הלכה יג
הדליק העכו"ם את התנור וכו'. שם (דף ל"ח:) מימרא דרבינא הילכתא הא ריפתא דשגר עכו"ם ואפה ישראל וכו':

הלכה יד
עכו"ם שבישל וכו'. שם (דף ל"ח) ובפרק רבי ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ט) איכא תרי לישני חד אמר כל שנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בשולי עכו"ם ולישנא אחרינא אמר כל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בישולי עכו"ם ומפרש רבנו תם ז"ל דלישנא בתרא מוסיף להקל דאפילו אינו נאכל כמות שהוא חי וכיון שאינו עולה על שלחן מלכים לית ביה משום בישולי עכו"ם ופסק כלישנא בתרא וכן הוא דעת רבינו:

הלכה טז
ודגים קטנים וכו'. בפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ח) דגים קטנים אין בהן משום בישולי עכו"ם:
ואם צלאן עכו"ם אח"כ מותרין. כלומר דכיון שנתבשלו אין לאסור עתה משום בישולי עכו"ם והמליחה על ידי עכו"ם אין לאוסרה מפני שאינה בישול גמור ולכך מלחו עכו"ם ואח"כ צלאו עכו"ם מותר:
וכל שבישלו וכו'. שם (דף ל"ח:) אמרו כיון שהניח עכו"ם והפך ישראל מותר ואינו אסור עד שתהא תחלתו וגמרו ביד עכו"ם:

הלכה יז
דג שמלחו עכו"ם וכו'. שם דג מליח וכו' ופסק כחזקיה דשרי ועיין בב"י ז"ל:

קליות וכו'. שם (דף ל"ז:) חטים ועשאן קליות מותרים פי' רבינו הטעם שאין אדם מזמן חבירו על הקליות וכן הוא הטעם בודאי לפי המסקנא שאמרו שם אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא:

הלכה יח

פולים וכו'. מתבאר ממה שלמעלה:

הלכה יט

עכו"ם שבישל וכו'. שם (דף ל"ח) עכו"ם שהצית את האור באגם כל החגבים שבאגם אסורים והקשו כי האי גוונא מי אסור והא אמר רב חנן וכו' האי עכו"ם דחריך רישא שרי למיכל מיניה אפילו מריש אוניה וכו' ותירצו לעולם דלא ידע הי טהור והי טמא וכו' ונתבארו דברי רבינו:

הלכה כ

תמרים ששלקו וכו'. שם (ע"ב) הני אהיני שליקי דארמאי מאי חוליי לא תיבעי לך דודאי שרו מרירי לא תיבעי לך דודאי אסירי כי תיבעי לך מציעאי מאי אמר להו מאי תבעי לכו דרבי אסר ומנו לוי ע"כ ונתבארו דבריו:

הלכה כא

קלי של עדשים וכו'. שם שתיתאה רב שרי אבוה דשמואל ולוי אסרי ואמרו שם איכא דאמרי בטלפחי דמיא כ"ע ל"פ דאסיר כ"פ בחיטי ושערי כלומר שלשין אותו במים ואמרו שם דלית הלכתא כמאן דאסר:

הלכה כב

ואפילו נתבשל וכו'. שם (דף ל"ח:) אמר רב ששת האי משחא שליקא דארמאי אסור אמר רב ספרא למאי ניחוש אי משום איערובי מסרא סרי אי משום בישולי עכו"ם נאכל הוא כמות שהוא חי הוא אי משום גיעולי עכו"ם נטל"פ הוא ומותר ע"כ. ונראה מדברי רבינו שאינו מפרש נטל"פ ומותר משום דסתם כלי עכו"ם אינן ב"י כרש"י ז"ל אלא משום דהבשר פוגם את השמן ולכך לא הוצרך להזכיר החלוקה האחרת דאמר כי מסרא סרי דבכלל זו היא אבל לדברי הרשב"א שהבין בדברי רבינו דסתם כלי עכו"ם אינן ב"י יש ליישב דברי בע"ה ועיין בב"י:

הלכה כג

דבש של עכו"ם וכו'. שם (דף ל"ט:) אמרו גבי דבש הלשון שאמרו גבי משחא שליקא:

הלכה כד

וכן כבשים כו'. שם (דף ל"ח:) אמר חזקיה לא שנו אלא שדרכן אבל בידוע אסור אפילו בהנאה:

וחגבים הכבושין שבאין וכו'. ברייתא בסוף הפרק (דף מ') ת"ר החגבים והקפריסין וכו':

הלכה כו

המורייס וכו'. שם (דף ל"ד:) ת"ר מורייס אומן מותר ופירשו בגמרא כי האומן לא רמי ביה חמרא פעם ראשון ושני איידי דנפיש שמניה לא רמי ביה חמרא. ורבינו כתב סתם מורייס ר"ל של בעלי בתים ולכך לא חילק בין פעם ראשון לשני לשאר אלא בכל גוונא אסור ולא הזכיר דין מורייס אומן מפני שכבר כייל לנו שבכל דבר שדרכו לתת יין אסור:

ואם היה היין יקר וכו'. שם נתבאר מן המעשה דאמר אי משום דמערבי ביה חמרא קיסתא דמורייס בלומא קיסתא דחמרא בארבעה לומי:

הלכה כז

קטן שאכל וכו'. ביבמות פ' חרש (דף קי"ג:) נתבאר שם דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו ואמרו שם ת"ש לא תאכלום כי שקץ הם לא תאכילום להזהיר הגדולים על הקטנים מאי לאו דאמר להו לא תאכלו לא דלא ליספו ליה בידים ע"כ. וסובר רבינו שאפילו בדבר דרבנן לא ליספו ליה בידים וכבר ביאר שם הר"ן ז"ל דעתו:

הלכה כח

ומ"ש אף על פי שאין בית דין וכו'. זו היא סברת רבינו ראויה אליו: **סליקו להו הלכות מאכלות אסורות בס"ד**